

ΤΟ ΞΕΝΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ & ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΠΟΣΗ ΑΓΑΠΗ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

(Η ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΙΣ ΜΙΑΣ
ΦΛΟΓΙΣΜΕΝΗΣ ΚΑΡΔΙΑΣ)

ΥΠΟ
ΓΕΡΑΡΔΟΥ ΜΕΝΤΖΕΛ

ΑΘΗΝΑΙ 1934 .

Ο ΕΚΔΟΤΗΣ ΣΤΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ:

Μιά φορά πού άποφάσισα νά παραδώσω στη δημοσιότητα τις σημειώσεις αυτές μιās γυναίκας, πού άρχικά ήταν προσωρισμένες μόνον για έναν άνθρωπο, αισθάνομαι την υποχρέωση νά πώ γιατί θά κάνω αυτή την άδιακρισία.

Όμολογώ άνεπιφύλακτα, ότι κι' έγώ ό ίδιος, πριν διαβάσω αυτά τά χαρτιά, είχα τη γνώμη πώς ή έλευθερία της προσωπικότητος έπρεπε νά διεκδικηται άκόμα και στόν έρωτα, πρδ πάντων στόν έρωτα. "Όταν όμως τά διάβασα, άρχισα νά κλονίζωμαι και νά δυσπιστώ για τη ροδομάγουλη ύγεία του έγωκεντρικού αυτού αξιώματος. Άναγνώρισα πώς ό έγωϊσμός δέν είναι μόνον ή δύναμη, αλλά και ή τραγωδία του συγχρόνου ανθρώπου. Για νά μη πολυλογώ: προτήτερα θάλεγα: ό άνθρωπος δέ χρειάζεται αγάπη. Σήμερα όμως λέν: χρειάζεται περισσότερο κι' από όση ό ίδιος πιστεύει.

"Επειτα άπ' αυτή τη «Δαμασκό» μου νόμισα πώς πιά δέν είχα δικαίωμα νά κρατήσω κρυφό τδ ντοκουμέντο. Τη γυναίκα πού τώγραφε την είχα γνωρίσει, ποτέ όμως δέν ύπωψιάσθηκα πώς μέσα σ' αυτή κρυβότουν ή άσυνήθιστη προσωπικότητα πού μιλεί έδ ωτέρα. Άλλωστε αυτό δέν συνέβηκε μόνο σέ μένα. Ζούμε δά σήμερα όλοι μας, λίγο ή πολύ, σά διαβάτες πού προσπερνάει άδιάφορα ό ένας τόν άλλον. Ντρεπόμαστε μεταξύ μας για τις καρδιές μας. Κι' όταν ύποφέρουμε, δέν άνοίγουμε τδ στόμα μας — από φόβο μήπως φανούμε γελοίοι για τά αισθήματά μας. "Αν και ή γυναίκα δέν ζή πιά, διστάζω μ' όλα ταύτα νά πώ όλόκληρο τ' όνομά της. Μοϋ τδ άπαγορεύει ή άπαραδειγματίστη έλευθεραστομία των σημειώσεων, πού έξηγείται άπ' τδ γεγονός, ότι πρωορίζονταν μόνον για έναν άνδρα. Πιστεύω, με καταλαβαίνετε...

Μένει άκόμα νά πώ λίγα λόγια για τδ πώς έγινε τδ χειρόγραφο και πώς έπεσε στην κατοχή μου.

Τδ χειρόγραφο γράφηκε πολύ σύντομα, άκριβώς σέ δυο μέρες και δυο νύχτες — βέβαια με διακοπές. "Η σύνταξί του άρχισε την Παρασκευή 13 Νοεμβρίου 1926, τδ πρωϊ στις πέντε, και τδ Σάββατο 15 Νοεμβρίου κατά τις έπτά τδ πρωϊ τελείωσε. Είναι γραμμένο σέ χαρτί διαφόρων σχημάτων, στην άρχή σέ χαρτί έπιστολής, έπειτα —όταν αυτό θά σώθηκε— σέ χαρτί σημειώσεων, τδ περισσότερο χαρακωμένο.

Τδ πρώτο μέρος, έως τά λόγια: «... έτσι για νά μην άρχίσω γρήγορα νά μυρίζη τδ πτώμα» είναι γραμμένα με γαλάζια μελάνη. Είναι φανερό πώς χρησιμοποίησε στυλό. "Επειτα γράφηκε

μὲ μαύρη μελάνη (καὶ μὲ ἄλλη πέννα, μυτερή) ἴσαμε τὸ μέρος: «...ὄχι! γελάστηκε! Ἐσεῖς μὲ γκρεμίσατε πολὺ πιδ βαθιὰ!» Ἀπ' αὐτοῦ καὶ κάτω εἶναι γραμμένο ὅλο μὲ μολύβι. Κι' ὁ γραφικὸς χαρακτήρας εἶναι τελείως ἀνώμαλος. Ἄν τὸν ἐξετάσῃ κανεὶς γραφολογικά, παρουσιάζει τίς πιδ διαφορετικὲς καὶ ἀντίθετες ἐρμηνεῖες. Αὐτὸ ἐξηγεῖται εὐκόλα, ὅταν σκεφθῇ κανεὶς πῶς ἡ γυναῖκα δὲν ἦταν συνηθισμένη νὰ γράφῃ τόσο πολὺ καὶ τόσο γρήγορα. Πολλὰ σημεῖα παιδεύτηκα ὅσο νὰ τὰ διαβάσω, ἰδίως τὰ γραμμένα μὲ μολύβι. Ἀλλὰ καὶ ἡ στίξις εἶναι παραμελημένη. Στὴν ταραχὴ τῆς πολλῆς φορὲς ἔξεχانه νὰ βάλῃ τελεία. Τὰ τακτοποιήσα κάπως ἐγώ. Εἶναι ἡ μόνη διόρθωσι πού ἐτόλμησα νὰ κάμω.

Τὰ φύλλα ἦταν πιασμένα μ' ἓναν ἐπαργυρωμένο γάντζο καὶ τυλιγμένα σὲ γαλάζιο χοντρὸ χαρτί. Τὸ πακέτο, δεμένο καὶ σφραγισμένο, παραδόθηκε στὸ σπίτι τοῦ ἀνθρώπου, γιὰ τὸν ὁποῖο προωρίζονταν, τὸ Σάββατο μεσημέρι (15 Νοεμβρίου 1925), λίγο πρὶν ἀπ' τίς δώδεκα. Ἀπέξω ἦταν γραμμένο μὲ μολύβι: «Προσωπικόν». Καὶ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου. Τίποτε ἄλλο. Δὲν ζήτησα νὰ μάθω ποῖος τὸ πῆγε. Ἡ σπιτονοικοκυρὰ πού τὸ εἶχε παραλάβει καὶ τὸ ἔβαλε ἐπάνω στὸ τραπέζι του (μιά μέρα πρὶν αὐτὸς εἶχε φύγει αἰφνιδίως) πέθανε στὸ μεταξὺ. Τὸ πακέτο ἔμεινε κεῖ περσότερο ἀπὸ δυὸ μῆνες. Ὅταν γύρισε ὁ κύριος, αὐτὸ ἦταν γεμᾶτο σκόνη. Τὸ ἀνοίξε —στὸ μεταξὺ εἶχε μάθει τὴ θλιβερὴ λύσι τῆς ἱστορίας— δὲ διάβασε καλὰ-καλὰ τὰ μισὰ χαρτιά καὶ τὰ πέταξε πέρα. Ὑστερα ἀπὸ ἓνα χρόνον πιάσαμε τυχαίως κουβέντα γιὰ τὴ γυναῖκα καὶ τότε μοῦ μίλησε γιὰ τὸ χειρόγραφο. Δὲν ἔξερω πῶς, ἐγὼ ἐνδιαφέρθηκα γι' αὐτὸ —ἀν καί, καθὼς σὰς εἶπα, πολὺ λίγο γνῶριζα τὴ γυναῖκα— ἴσως γιὰτὶ ἀγανάκτησα γιὰ τὴν ἀπάθεια τοῦ κυρίου πού, ὅπως θὰ μάθετε, εἶχε ἄλλοτε ἐπὶ πολὺ καιρὸ στενωτάτες σχέσεις μὲ τὴ δυστυχισμένη.

Τὸν παρακάλεσα κι' ἔψαξε γιὰ τὸ πακέτο καὶ κεῖ πού μοῦ τῶδινε, μοῦ εἶπε τ' ἀξιομνημόνευτα αὐτὰ λόγια: «Μιά φλογερὴ γυναῖκα, ὁ θεὸς ἔξερει, σ' ὅλα τῆς. Πολὺ αἰσθηματικὴ, καταλαβαίνετε; Μὲ πολλὴ καρδιά, ὅπως λένε οἱ τέτοιες γυναῖκες γιὰ νὰ δικαιολογοῦνται μόνες τους». Γέλασε. «Ποῦ θὰ φτάναμε, θεέ μου, ἂν ὅλοι μας δενόμαστε τόσο στενὰ μεταξὺ μας; Αὐτὸ πιά εἶναι ἀπρέπεια! Ἐγὼ ὑποστηρίζω πέρα καὶ πέρα τὴν ἀπομόνωσι τῆς προσωπικότητος, ἀκόμα καὶ στοὺς φαινομενικὰ στενωτάτους δεσμούς. Καθένας γιὰ τὸν ἑαυτὸ του. Δὲν ὑπάρχει τίποτε σωστότερο καὶ γερώτερο ἀπ' τὸν ἐγωϊσμό. Οἱ περσότεροι ὁμως εἶναι ἄνδρες, δὲν ἔχουν τὸ θάρρος νὰ εἶναι κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο σωστοὶ καὶ γεροί. Ὠραῖα, μμμ! Πρέπει μόνος του κανεὶς νὰ μπορῇ νὰ ξεμπλέκῃ ἀπὸ ἀνόητες μπερδεψοδουλειές, ἀπ' τίς ὁποῖες τίποτε ἄλλο δὲν βγαίνει παρὰ στενοχώρια καὶ βάσανα». «Αὐτὴ ἐδῶ —χτύπησε τὸ χέρι του ἀπάνω στὸ πακέτο κι' ἓνα σύννεφο σκόνης σηκώθηκε πού τὸν ἔκανε μάλιστ' ἀν φτερνισθῇ— δὲν εἶχε μέτρα, οὔτε βασταγμούς καὶ γι' αὐτὸ ἔπεσε θῦμα τοῦ ἑαυτοῦ τῆς. Αὐτὴ εἶναι ἡ μεγαλύτερη κουταμάρα πού μπορεῖ νὰ συμβῇ

σ' έναν άνθρωπο. "Αν τὸ θέλῃς τὸ χειρόγραφο, ὀρίστε, πάρτο. Κάντο ὅ,τι θέλεις. "Αλλωστε — λέει ψέμματα. Παράσταίνει τὰ πράγματα ὅπως τῇ συμφέρουν. Περιττὸ νὰ τὸ διαβάσω...».

"Απλῶσα τὸ χέρι μου νὰ τὸ πάρω.

«"Ὅπως ἀγαπᾷς. Στὸ κάτω-κάτω δὲν εἶμαι κηδεμόνας σου», εἶπε γελώντας.

"Ἦμουν ἐξαγριωμένος γιὰ τὸν ψυχρὸ ἀγέρωχο τόνο ποὺ μίλησε, ἀλλὰ δὲν ἀπάντησα τίποτε. Μὲ τὴν ἀδιατάρακτη θετικότητά του ἀσκούσε πάντα μεγάλη ἐπιρροή ἀπάνω μου. "Αλλοτε μάλιστα ἦμουν καὶ θαυμαστής του. "Ὅταν ὅμως διάβασα τὶς σημειώσεις τῆς γυναίκας —ποὺ γι' αὐτὸν προωρίζονταν κι' αὐτὸς τὶς εἶχε τόσο περιφρονήσει— κατ'ἀλάβη τί ἐλβερινὸς, ἄθλιος ἄνθρωπος ἦτουν, τὶ ἐγωϊστής, ἄστοργος, ἡλίθιος κι' ἐπὶ πλέον τελειῶς ἀσήμαντος. "Ἦξερε ὅμως νὰ μπλοφάρῃ μὲ τὸν ἑαυτὸ του κι' ὅταν κατορθῶνῃ κανεὶς αὐτό, εὐκολο εἶναι νὰ μπλοφάρῃ καὶ μὲ τοὺς ἄλλους.

Ναί, αὐτὸς ἦταν ὁ ἄνθρωπος ποὺ μὲ τὸ παρατσουκλὶ «Λουδοβίκος» —δὲ λέγεται ἔτσι— παίζει ἓνα μεγάλο ρόλο μέσα στὸ χειρόγραφο. Τὸ ὅτι ἐξωλόθρεψε δυὸ ἀνθρώπους, ἓναν ποὺ ἀξίζε πολὺ κι' ἓναν ἄλλο ποὺ ἀξίζε λιγώτερο (πάντα ὅμως πιδ πολὺ ἀπ' αὐτὸν τὸν ἴδιο), αὐτὸ δὲν τὸν στενοχωρεῖ καθόλου. Μάλιστα, συνηθίζει νὰ καυχιέται ὅταν τύχῃ κουβέντα γι' αὐτὴ τὴν ὑπόθεσι.

Τίποτε δὲν ποθῶ φλογερώτερα παρὰ νὰ τρυπώσῃ παντοῦ αὐτὸ τὸ βιβλίον. Ξέρω καλὰ βέβαια, πὼς πολλοὶ ἄνθρωποι θὰ ποῦν, ὅτι τὰ περιστατικὰ ποὺ περιγράφονται ἐδῶ μέσα ἔχουν πλέον ξεπερασθῇ, δὲν ἦταν τίποτε ἄλλο παρὰ παιδιὰστικές ἀρρώστειες, ἀπ' τὶς ὁποῖες βγήκε μιὰ ἐντελὴς νέα μορφή τῶν ἐρωτικῶν σχέσεων — καὶ φυσικὰ μάλιστα μιὰ μορφή ὑπεροχώτερη ἀπὸ ὅσες ποτὲ ἔχουν ὑπάρξει. Ὁ περίφημος Φοίνιξ ποὺ ἀναγεννιέται ἀπ' τὴ στάχτη του, ἀφεντάδες μου! "Ὅχι, ὄχι! Θὰ ἤθελα πολλοί, παρὰ πολλοὶ νὰ ἀκούγαν τὴν προειδοποιητικὴ φωνὴ αὐτῆς τῆς γυναίκας, ἐνὸς πλάσματος ποὺ ἔπεσε θύμα τοῦ ψευδοπνεύματος τῆς ἐποχῆς.

Ἐγὼ ὁ ἴδιος ἔχασα δώδεκα χρόνια ἀπ' τὰ νειῶτά μου μὲ τὸ ψευτοσύγχρονο αὐτὸ πνεῦμα. Πολλὰ πράγματα καταβρόχθισα ὡς τὰ τώρα στὴ ζωὴ μου, τὰ περισσότερα ἦταν ἀχώνευτα καὶ δὲν ἄξιζαν γιὰ τροφή, τὰ καταβρόχθισα μ' ἐνθουσιασμό, γιατί ἦταν μοντέρνα καὶ χρωματισμένα ὡμορφουτσικά. "Ὡ! θεέ μου! μπορεῖ κανεὶς νὰ μοῦ πῇ τί σημαίνει μοντέρνο; Τὸ νὰ εἴμαστε μὲ κάθε θυσία περισσότερο ἐντυπωσιακοὶ ἀπ' αὐτοὺς ποὺ μᾶς κάνουν ἐντύπωσι; Θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ γελάσῃ μ' αὐτὰ τὰ μασκαράλικά τῆς ματαιοδοξίας — ἐννοεῖται, ἂν τὰ παρατηροῦσε ἐπιπόλαια. "Αν ὅμως κυττάξῃ ἔστω καὶ ἓνα ἑκατοστόμετρο βαθύτερα, τότε τρομάζει κανεὶς μέχρι θανάτου μὲ κείνα ποὺ θὰ δῇ. Ἀνείπωτα μαρτύρια, βασταγμένα μὲ μιὰ γενναιότητα ποὺ θ' ἄξιζε σπουδαιότεροὺς σκοποὺς. Κι' ἔπειτα; Ἐρημιὰ καὶ πάγος. Κι' ἔπειτα;

Παραφροσύνες, μιὰ ζωὴ σπαταλεμένη σὲ εἰδωλολατρεία χειρότερη κι' ἀπ' τίς λατρεῖες τῶν μαύρων. Κι' ἔπειτα; Δὲν ξέρω...

Εἶναι λοιπὸν ἀργὰ ν' ἀνοίξῃ κανεὶς τὸ στόμα;

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΙΔΟΥ ΤΟ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟ :

Πρωτῇ, ὥρα πέντε.—”ὦ! θεέ μου, θεέ μου! Ἔκανα κάτι, κάτι τρομερό, γιὰ τὸ ὁποῖο δὲν ξέρω ἀκόμα τί λόγο θὰ δώσω. Δυὸ ὁλόκληρες ὥρες περιπλανήθηκα μέσ’ στὸ σπίτι καὶ ἀκόμα δὲν μπόρεσα νὰ βρῶ μιὰ ξάστερη ιδέα. Ἐνα πράγμα ξεδιάλυνα μόνον, ὅτι σύ, Λουδοβίκε, εἶσαι συνυπεύθυνος στὸ φοβερὸ κρῖμα. Συνυπεύθυνος ἐδῶ — ἂν καὶ γιὰ μένα τὸ «ἐδῶ» δὲν παίζει κανένα ρόλο πιά— καὶ ἐκεῖ ψηλά. Ναί, πρὸ πάντων ἐκεῖ ψηλά! Καὶ γι’ αὐτὸ σοῦ γράφω. Ὁμολογῶ, στὴν ἀρχὴ μὲ σκανδαλίζε ἡ ιδέα νὰ τρέξω σὲ σένα καὶ νὰ ρίξω τὸ ρεβόλβερ στὰ πόδια σου, νὰ σὲ φτύσω στὰ μοῦτρα καὶ νὰ σοῦ πῶ ὅλα ὅσα μεῦ καίνε τὴν καρδιά — ἀλλὰ δὲν μποροῦσα νὰ ἐγγυηθῶ στὸν ἑαυτό μου, ὅτι μόλις θὰ σ’ ἐβλεπα, δὲ θὰ μούρχότου ἢ ἐπιθυμία νὰ σὲ πάρω μαζί μου... ἐκεῖ ψηλά, καταλαβαίνεις; Ἐτσι, ὅπως πρὶν ἔστειλα ἐκεῖνον, ἐκεῖνον ποῦ μ’ ὅλα ταῦτα ἀγαποῦσα. Ἐσένα ὅμως σὲ μισῶ. Πόσο εὐκολώτερο λοιπὸν θὰ μούρχότου νὰ πυροβολήσω ἐσένα....

”Α! πρέπει νὰ ἡσυχάσω. Οἱ σκέψεις κυνηγιοῦνται μέσα στὸ μυαλό μου.

”ὦ! Θεέ μου, θεέ μου! Τὸ πράγμα συνέβη ὡς ἐξῆς... Πρὸ δύο ὥρων τὸν ἐσκότωσα, αὐτὸν ποῦ ἴσως ἦτουν ὁ λιγώτερο ὑπεύθυνος ἀπὸ ὅλους. Δυὸ ὥρες πέρασαν κι’ ὅλας. Καὶ τίς δυὸ αὐτὲς ὥρες ἔτρεχα μέσα στὸ δωμάτιο ἀπάνω-κάτω, ἐδῶ... ὅπου ἀκόμα χθὲς βράδυ εἴμαστε μαζεμένοι ὅλοι μας. Χθὲς! Χθὲς βράδυ! Μὰ θὰ πέρασε μιὰ αἰωνιότης ἀπὸ τότε! Κωμικὴ αὐτὴ ἡ λέξις «χθὲς». Ὑπάρχει στ’ ἀλήθεια; Ἡ μήπως εἶναι μιὰ φαντασία ποῦ μᾶς ξεγελαίει γιὰ νὰ ξεχνᾶμε τὰ βάσανα τῆς ζωῆς; Ὅταν συλλογίζωμαι αὐτὸ τὸ «χθὲς»... Δὲν ἦτουν, αὐτὸς ποῦ τώρα εἶναι γιὰ πάντα βουβός, δὲν ἦτουν «χθὲς» ἀκόμα ὁ πιὸ χαρούμενος ἀπ’ ὅλους; Δὲν προαισθάνετο καθόλου πόσο κοντὰ ἦτουν ὁ ἐχθρός, ἄλλως τε οὐτ’ ἐγὼ καλὰ-καλὰ τὸ προαισθανόμουν....

Ἄλλὰ γι’ αὐτὰ ἀργότερα... ἀργότερα! Θέλω νὰ τὰ σκεφθῶ κανονικὰ ὅλα. Θὰ πιέσω τὸν ἑαυτό μου. Δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ γεμίσω τὸ χαρτί μὲ κατηγορητήρια. Ἡσυχά! ἡσυχά! Πρέπει νὰ τὰ ξεδιαλύνω ὅλα, γιὰ νὰ λογαριασθῶ μαζί σου. Ὅλα, τὸ ἕνα μετὰ τὸ ἄλλο. Καὶ δὲ θέλω νὰ ξεχάσω τίποτε, οὔτε τόσο δά. Θὰ σοῦ τὰ ψάλλω ὅλα. Ἐνα πρὸς ἕνα... Ἡ ὥρα εἶναι πέντε. Τὸ ρολοὶ τῆς κονσόλας χτυπᾷ... Ἐχομε Παρασκευή, 13 Νοεμβρίου. ...”Αχ!...

Ἡ μποτίλια τοῦ λικέρ καὶ τὰ ποτηράκια βρίσκονται ἀκόμα σκορπισμένα ἐδῶ κι’ ἐκεῖ. Μυρίζει ἀπαίσια ἀπὸ τσιγάρα. Καὶ

πλάϊ, στήν κρεββατοκάμαρα, εἶναι ξαπλωμένος ἐκεῖνος. Βουβός καὶ ἀτάραχος, τόσο ἀτάραχος. Ἐπὶ δυὸ ὥρες βολτάριζα πέρα-δῶθε, ἀπάνω στὸ στενὸ πολύχρωμο ταπέτο ποὺ ὁ «τραπεζίτης» ἀγόρασε τώρα τελευταία γιὰ νὰ σκεπασθῇ τὸ χαλασμένο πάτωμα. Ἐπὶ δυὸ ὥρες! Θὰ περπάτησα ἀσφαλῶς χίλιες φορές ὅλο τὸ μῆκος τῆς κάμαρας, ἀλλὰ τώρα ἀναγκάστηκα νὰ καθήσω. Αἰσθάνομαι πῶς μὲ πιάνει μιὰ βαρειά κούρασι, μιὰ δλεαστική νύστα. . . ἀλλὰ δὲν μοῦ ἐπιτρέπεται νὰ κοιμηθῶ, δὲν πρέπει, προτοῦ ξεκαθαρίσω τὰ ζητήματα μὲ τὸν ἐαυτό μου, προτοῦ πάρω μιὰ ὀριστική ἀπόφασι γιὰ τὸ πῶς θὰ τακτοποιήσω μὲ τὸ γρηγορώτερο καὶ καλύτερο τρόπο ὅλα. Γι' αὐτὸ καὶ σοῦ γράφω, αὐτὸ εἶναι τὸ σπουδαιότερο, τὸ σπουδαιότερο ἀπ' ὅλα. Τί θὰ κάνω ὁμῶς ἔπειτα μὲ τὸν ἐαυτό μου, αὐτὸ θὰ τὸ βρῶ, εἶναι δευτερεύον, ἐντελῶς δευτερεύον. Κατὰ κάποιον τρόπο. . . ξέρω κι' ὅλας. . . ἄχ! ἔχω τώρα, τ' ὁμολογῶ, τέτοιο φόβο κι' ὁμῶς πρὶν μοῦ φαίνονται τόσο ξάστερο, τόσο εὐκόλο, τόσο ἀπλό. . .

Δὲν σοῦ γράφω βέβαια γιὰ νὰ μοῦ δώσης καμμιά καλὴ συμβουλὴ, ὄχι, φίλε μου, γιατίι ὅταν ἐσύ θὰ διαβάζης αὐτὸ τὸ γράμμα, ἐγὼ δὲν θὰ χρειάζωμαι πιά συμβουλές, — ἀλλὰ σοῦ γράφω γιὰ νὰ σοῦ πῶ ἐπὶ τέλους, ἔπειτα ἀπὸ τέσσερα χρόνια ὑποκρισίας καὶ ψευτιᾶς, τὴν ἀλήθεια: Λουδοβίκε, στὴ ζωὴ μου ἐσύ ἔπαιζες τὸ ρόλο τοῦ Σατανᾶ! Καὶ δὲ θέλω νὰ φύγω ἀπ' αὐτὸν τὸν κόσμον χωρὶς νὰ σοῦ φωνάξω στ' αὐτιά αὐτὸ τὸ ἀληθινὸ ὄνομά σου: εἶσαι ἕνας σατανᾶς, ἄν καὶ κοινὸς σατανᾶς. Ἀπ' αὐτὸ τὸ εἶδος τριγυρίζουν ἑκατομμύρια σήμερα. Τὸ ὅτι ἔπεςα ἀκριβῶς στὰ δικά σου χέρια, αὐτὸ εἶναι ἡ προσωπικὴ ἀτυχία μου. Τώρα ποὺ βλέπω ξάστερα δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω πῶς ἔπεςα στὰ δίχτυα σου. Ὡ! κουφάμαρά μου, ὦ! ἀξιοθρήνητη, ἀσυγχώρητη κουτάμαρά μου! Καὶ νὰ σκέπτομαι πῶς δὲν εἶμαι ἡ τελευταία ποὺ καταστρέφεις. . . Θάπρεπε νὰ βγάλῃ κανεὶς μιὰ προειδοποίησι. . .

Ἄν ἐγὼ μόνον ἤμουν τὸ θῦμα, ἐπὶ τέλους αὐτὸ δὲν θὰ μὲ ἐνοιαζε, ἀλλὰ ἐσύ κατέστρεψες κι' ἐκείνον, ἐκείνον ποὺ βρίσκεται μέσα ἐκεῖ ξαπλωμένος — ἐσύ κι' ἡ ἀξιοτίμη παρέα τῶν φίλων σου. Δὲν εἶμ' ἐγὼ ὁ φονηγᾶς του, δὲν εἶμαι μόνον ἐγὼ, ἀλλὰ καὶ σεῖς ὅλοι μαζί μου, πρὸ πάντων ἐσύ, ἐσύ μοῦ ἔβαλες τὸ ρεβόλβερ στὸ χέρι! Καὶ δὲν ὑπάρχει κανεὶς ποὺ νὰ δώσῃ τέλος στὶς μηχανορραφίες σας. Ὅλοι σᾶς φοβοῦνται, σᾶς προσκυνοῦνε μάλιστα, ἐσᾶς, σπουδαῖοι μου, ἐ' ᾶς, ἀξιοθρήνητοί μου! Κι' ἐγὼ ἡ ἴδια σᾶς εἶχα φοβηθῇ, εἶχα, ὅπως λένε, γονατίσει μπροστά σας. Μόλις σήμερα ἀνοιξα τὰ μάτια μου κι' εἶδα πῶς ἀδίκῃ βασιάνιστηκα, πῶς ἐσεῖς μόνον νὰ ζητᾶτε καὶ νὰ παίρνετε ξέρετε, ἀχόρταγοι, νὰ δώσετε ὁμῶς δὲν ἔχετε τίποτε, τίποτε, ἀπολύτως τίποτε. Τώρα δὲν ἔχω ἀνάγκη πιά νὰ σωπάσω, γιατίι ἡ γνώμη σας, ποὺ πάντα τὴν ἔτρεμα, δὲν ἀξίζει τίποτε πιά γιὰ μένα, γιατίι τώρα δᾶ ξέρω πῶς δὲν εἶναι παρὰ μιὰ φάρσα, ἕνας «σπασμὸς», γιὰ νὰ μιλήσω μὲ τὴν περιβόητη γλώσσα σας.

Καὶ τώρα θέλω σὲ σένα προσωπικῶς νὰ πῶ μερικὰ λογάκια ποὺ δὲν θὰ τὰ ξεχάσης τόσο εὐκόλα, νέε μου, ἔτσι γιὰ νὰ θυμᾶ-

σαι ένα πλάσμα που του κατέστρεψες τη ζωή. "Ω! ξέρω πολύ καλά πώς οὐτ' ἐγὼ εἶμαι ἀθώα, δὲν θέλω νὰ παραστήσω τὸ προβατάκι, ξέρω ἀκόμα καὶ πὼς ὁ Ἀλέξανδρος καὶ τὸ «Λυκάκι» κι' ὅλοι οἱ ἄνδρες μὲ τοὺς ὁποίους σχετίσθηκα εἶναι ἐξίσου ὑπεύθυνοι γιὰ ὅλη αὐτὴ τὴ δυστυχία. Ἐσὺ ὅμως, ἀγάπη μου, ἐσὺ εὐθύνεσαι γιὰ τὴ μερίδα τοῦ λέοντος. (Ἀλλὰ λέων δὲν εἶσαι, μᾶλλον τσακάλι. Ναί, ἓνα τσακάλι εἶσαι. Ἀηδία!).

Θὰ πιστεύης ἴσως πὼς ὅλα αὐτὰ ἐδῶ δὲν σ' ἐνδιαφέρουν, μπορεῖ μάλιστα νὰ σηκώνης τοὺς ὤμους σου ὅταν θ' ἀκούς γιὰ τὴν ἱστορία αὐτὴ, γιατί σὲ ξέρω δὰ τέτοιοι, παγερό καὶ φουσκωμένο: «"Α! κύριέ μου!... κυρία μου!... μιὰ τρελλή!» Νομίζεις πὼς δὲν βλέπω ἀπὸ τώρα πὼς ἀποδιώχνεις τὸ παράπονό μου αὐτὸ μὲ μιὰ κίνησι τῶν ψυχρῶν, μικρῶν χειρῶν σου, γιὰ τὰ ὁποῖα τόσο πολὺ τὸ ἔχεις πάρει ἀπάν σου; Πὼς στραβώνεις τὶς ἄκρες τῶν χειλῶν σου τεχνικὰ σ' ἓναν καλομελετημένον μορφασμὸ περιφρονησεως — θεατρῖνε; Σ' ἀκούω κι' ὅλας νὰ ρητορεύης: «Θέατρο! Κωμωδία!» Θὰ ἐξαπολύσης καμμιὰ περίφημη ψυχαναλυτικὴ μελέτη γιὰ τὸ χαρακτήρα μου καὶ θὰ παρασύρης τοὺς ἀκροατάς σου σὲ θαυμασμὸ γιὰ τὴν ἀδέκαστη ἀντικειμενικότητά σου. Ἀδιάφορο, γιὰ μένα ὅλ' αὐτὰ δὲν ἔχουν πιά καμμιὰ σημασία.

Ἴσως μάλιστα καὶ θὰ θυμώσης πού ἐγὼ δὲν μπορῶ πιά νὰ εἶμαι μάρτυρας τῆς σπουδαίας νίκης πού καὶ σ' αὐτὴ τὴν περίστασι ἂν καταγάγῃ ἡ ἀτράνταχτη αὐτοπεποίθησί σου. Ὅπως δὲ ποτε ὅμως θὰ ἔχῃς ἀρκετὸ κοινὸ πρόθυμό νὰ σὲ χειροκροτήσῃ, δὲν εἶν' ἔτσι; Τὸν ψηλὸ Μπόμπη, τὸ «Σκηνοθέτη», τὸν Ἐριχ, τὴν «Ἀρμένησσα» καὶ πρὸ πάντων τὴν «Οὐλλα» σου.

Κουνᾶς τὸ κεφάλι; Δὲν καταλαβαίνεις τίποτε; Γρήγορα θὰ ἔχῃς καταλάβει τί θέλω νὰ πῶ. Κι' ἡ τελευταία μου παράκλησι θὰ εἶναι νὰ δώσῃ ὁ θεὸς νὰ μὴ βρῇς ποτέ σου ἀπὸ δῶ καὶ πέρα ἡσυχία. Πλάνης καὶ φυγὰς νὰ εἶσαι ἀπάνω στὴ γῆ, στ' αὐτιά σου πάντα νὰ βουίξῃ τὸ κατηγορῶ μου, ὥσπου ἀπελπισθῇς ἀπ' τὸν ἑαυτὸ σου, ὅπως ἐγὼ ἀναγκάσθηκα ν' ἀπελπισθῶ. Σὲ καταριέμαι! Ἀκούς; Σὲ καταριέμαι!

Ἀσφαλῶς δὲν ἔχω καμμιὰ τύχη κοντὰ στὸ θεό, ἀλλ' ἂν εἶναι ἀλήθεια ὁ μεγάλος, ὁ σπλαχνικὸς, πατρικὸς θεός, ὅπως ἄλλοτε τὸ νέλαιτρεαυ. τότε ἐλπίζω μ' ἐμπιστοσύνη πὼς δὲ μ' ἔκανε μάταια νὰ πλανηθῶ καὶ νὰ ὑποφέρω, πὼς θὰ δεχθῇ τὴ ζωὴ καὶ τὸ θάνατό μου τοῦλάχιστον σάν ἓναν ἐξίλασμὸ γιὰ πολλούς. Ἀλλ' αὐτὲς εἶναι σκέψεις πού δὲν θέλω νὰ παραδῶσω στὴν ἀπαίσια, ἀχαλίνωτη εἰρωνεία σου.

Ὑπομονή, ὑπομονή... Θ' ἀρχίσω ἀπ' τὴν ἀρχή, θὰ σοῦ τὰ διηγηθῶ μὲ τὴ σειρὰ ὅλα, γιὰ ν' ἀφήσω τὴν καρδιά μου νὰ ξεθυμάνῃ. Ἐτσι θὰ φωτισθῶ κι' ἐγὼ. Καὶ σὺ θὰ ἔχῃς ἔτσι «ὕλικό».

Θυμᾶσαι ἀκόμα πού συναντηθήκαμε γιὰ πρώτη φορὰ; Στοῦ Μπόμπη. Ναί, τότε ἄρχισε ἡ ἱστορία, τότε ἔπεσα στὰ χέρια σου καὶ στὴν αὐταρέσκειά σου. Φυσικά, δὲν τὸ θυμᾶσαι αὐτό, μέγαλε Μογγόλε! Μέσα στίς τόσες σου περιπέτειες πὼς μπορούσες νὰ φορτώσῃς τὴ μνήμη σου μὲ παρόμοιες μικροῖς ιστορίες, πολυα-

κι' έπειτα έπρεπε κάθ- φορά νά τόν άκολουθώ στην κάμαρά του, έστω και για μιá ώρα.

Γιά κάμποσο καιρό μου φαινόταν αυτό φυσικώτατο, μάλιστα νοσταλγούσα αυτές τις ώρες, γιατί τόν αγαπούσα δά... πάντα τόν είχα αγαπήσει, πάντα, άν και διαφορετικά άπ' ό,τι αυτός πίστευε.

Άλλά τότε ντρεπόμουν άκόμα τη σπιτονοικοκυρά του. Κοκκίνιζα άν εκεί πού άνεβίναμε, τύχαινε νά συναντήσουμε κανένα στη σκάλα, καλύτερα ν' άνοιγε ή γή νά με καταπιή. Έσείς έχετε βρή γι' αυτό μιá περίφημη είρωνική έκφρασι. «Τροχοπέδη» λέτε και μ' αυτή τη λέξι βγάνετε τó σμάλτο άπ' τά φτερά της αγάπης, τη χρυσόσκονη πού της δίνει τó έξαισιο χρώμα. Κι' έπειτα καμαρώνετε για τήν έξυπνάδα σας. 'Η έπιστήμη σας έξυπηρετεί για νά έξευτελιζετε, ν' άποκηρύττετε κάθε αίσθημα και στο τέλος με μιá χειρονομία νά τó ξεκάνετε. 'Ηθικές ύποχρεώσεις άπέναντι του έαυτου σας, τέτοιο πράγμα δέν ύπάρχει πλέον για σας. Τί τετραπέρατη κατεργαριά! Φρίκη, φρίκη!

Ένα βράδυ, έπειδή άρνήθηκα στον Άλέξη νά πάω μαζί του, γιατί ήμουν στ' αλήθεια τρομερά άδιάθετη —ήδη είχα άρχισει νά καταλαβαίνω τόν άληθινό χαρακτήρα της «σχέσης» κι' αυτό με στενοχωρούσε και με άναστάτωνε— εκείνος κατσούφιασε με μιás, βρήκε άφορμή ν' άνοιξη έναν έλεεινό, ήλίθιο καυγά και μ' άφήκε μέσ' στη μέση στο δρόμο κι' έφυγε. Τό περιστατικό αυτό μ' έκανε δυστυχισμένη. "Αρχισα νά πέφτω σέ σκέψεις και ύπέφερα πολύ. Τό κακό χειροτέρευε γιατί δέν είχα κανένα νά του έμπιστευθώ τά βάσανά μου. "Επειτα άπ' αυτό κάναμε κάμποσες μέρες νά ιδωθούμε. Τό Σαββατόβραδο όμως ήρθε κείνος νά με πάρη κι' έκανε σάν νά μην είχε τίποτε συμβή. Γνωιαζόταν πάντα πολύ άν είμαι έν τάξει —είχε φόβο για καμμία «περιπλοκή», καθώς έλεγε— έπειτα όμως ξεχάστηκε. Έπαφέθηκε σέ μένα. Μ' όλα ταύτα, άν οι σχέσεις μας, παρ' όλες τις δυνατές πίκρες πού τραβούσα, έξακολουθούσαν νά έχουν αυτή την άπλη, άχαρη μορφή, τότε τά πράγματα ίσως νά μην έρχόνταν έτσι, όπως τώρα έχουν έρθει. "Ισως μάλιστα ή αγάπη μου νά είχε κατανικήσει τήν άδυναμία του κι' αυτός νά έπαρνε θάρρος, άυτοπεποίθησι και... τότε ποιός ξέρει τί μπορούσε νά συμβή. Έκείνη τη στιγμή όμως ήρθατε σείς. Κι' αυτό ύπήρξε ή καταστροφή του κι' ή καταστροφή μου.

Σέ είδα για πρώτη φορά στού Μπόμπη. Τότε όμως δέν ήξερα τίποτε. Περνούσα τη ζωή μου με μιá δειλή, άβέβαιη αγάπη πρós έναν αδύνατο άνδρα, για τά αίσθήματα του όποιού είχα πέσει σέ κακή άμφιβολία. Υπέφερα βέβαια άπ' αυτή την άμφιβολία, καθώς κι' άπ' τη συναισθησι της άνηλικότητας των άλλως σεξουαλικών μας σχέσεων, όπου ό άρχικά τόσο φυσικός, άγνός, άπλοϊκός δεσμός των καρδιών μας είχε ξεπέσει, αλλά δέ θά μπορούσα νά κόψω μαζί του και νά ζήσω άνεξάρτητη.

Φυσικά, ήξερα πώς άρεσα, πώς οι άνδρες μ' έπιθυμούσαν. Ό Άλέξανδρος έκανε τήν κουταμάρα νά καμαρώνη γι' αυτό.

νομίζοντας πώς ἐγὼ δὲν τὸ καταλάβαινα. Γι' αὐτὸ καὶ με πῆρε μαζί του στὴν παρέα ἐκείνη, στοῦ Μπόμπη, γιὰ νὰ δοῦν ὅλοι πὼς κι' αὐτὸς εἶχε κάνει μιὰ καλούτσικη κατάρκτησι.

Στὴν ἀρχὴ θαμπώθηκα ἀπ' τὴ λάμψι τῆς ἐλεύθερης ζωῆς, ποὺ κάνατε σεῖς μεταξὺ σας. Τί φυσικώτερο! Νόμιζα πὼς εἶχα πέσει ὁ θεὸς ξέρει σὲ τί μεγαλοπρεπῆ, ἀρχοντικὰ παρέα καὶ μουρχόταν ντροπὴ νὰ συλλογίζωμαι πὼς δὲν ἦμουν τίποτε ἄλλο παρὰ μιὰ «σχέσι». ("Ήξερα πὼς αὐτὸ σὰς ἦταν γνωστό).

Τί καλὰ ποὺ θυμοῦμαι ὅλες τὶς λεπτομέρειες! Καὶ τὸ κάθε λεπτὸ ἀπ' αὐτὸ τὸ πρῶτο βράδυ μου μέσα στὸν κόσμον, γιὰ τὸν ὁποῖο νόμιζα πὼς εἶναι ὁ μόνος ἀληθινός, ἤμεινε πάντα ζωντανὸ στὴ μνήμη μου. Τίποτε δὲν μπόρεσε ἔπειτα νὰ σβύσῃ αὐτὴ τὴν πρώτη, ὀριστικὴ ἐντύπωσι. Πάντα καὶ πάλι ἔπεφτα θύμα τῆς. 'Αλλ' αὐτὸ δὲν εἶναι φταιξιμὸ ἑνὸς μόνου, παρὰ εἶναι φταιξιμὸ μίαν ὁλόκληρης γενεᾶς, τῆς ὁποίας ὅλοι σας αἰσθάνεσθε πὼς εἶσθε ἀντιπρόσωποι. Δίκαια ἢ ἀδίκαια, αὐτὸ δὲν εἶναι δική μου δουλειὰ νὰ τὸ κρίνω.

'Ακόμη βλέπω τὰ τρία δωμάτια, ποὺ ὁ Μπόμπης αὐτὸς εἶχε διακοσμήσει με γελοία «γραφικότητα», κατὰ τὸ γούστο τῆς ἐποχῆς. Μὲ κύβους καὶ με διαφόρους βαθυστόχαστους φουτουρισμοὺς ἔκανε τότε τὸν καμπόσο. 'Επειδὴ ἀπὸ τέτοια πράγματα δὲν καταλάβαινα, ἔβλεπα ὅμως ὅλους νὰ ξεπνάζωνται καὶ νὰ τὰ θαυμάζουν, ἀρχίσα ν' ἀμφιβάλλω γιὰ τὴν ἀντίληψί μου. 'Αλλὰ τῶρα ὁ καιρὸς ἐκείνος πέρασε καὶ δὲ θέλω νὰ πῶ τίποτε γι' αὐτὰ τὰ παιδιὰστικά καμώματα, ἂν καὶ εἶχαν τότε κάποια σημασία γιὰ μένα.

Τὸ γραμμῶφονο ἔπαιζε ἀδιάκοπα. "Ολοι μαζί ἔκαναν ἕναν ἀπερίγραπτο θόρυβο, ποὺ μ' ἐρέθιζε κατὰ περίεργον τρόπο. Καὶ οἱ μαῦροι ἔτσι μεθάνε ἀπ' τὸ θόρυβο ποὺ δημιουργοῦν μόνου τους! 'Ήταν συνήθεια στὴ συντροφιά σας νὰ μιλᾶνε τρεῖς τοῦλάχιστον μαζί. 'Ο καθένας εἶχε καὶ μιὰ διαφορετικὴ γνώμη — ἔτσι ἐδείχνατε χαρακτῆρα— ἀλλὰ σ' ἕνα σημεῖο εἴσαστε ὅλοι σας σύμφωνοι. Γι' αὐτὸ τὸ σημεῖο θὰ μιλήσω τώρα.

'Επὶ δυὸ ὁλόκληρες ὥρες χόρευα ἀδιάκοπα, πάντα μ' ἕναν ὅλοο καβαλιέρο, καὶ με μίαν κατὰλαβα πὼς δὲν εἶχα νὰ κάνω με καθέναν χωριστὰ ἀπὸ σὰς, παρὰ... με ὅλους μαζί. Δὲν μπορῶ νὰ τὸ ἐξηγήσω εὐκόλα αὐτὸ τὸ συναίσθημα, γιατί κι' ἐγὼ στὴν ἀρχὴ δὲν τὸ εἶχα καλὰ-καλὰ καταλάβει. 'Απὸ τότε, κάθε φορὰ ποὺ μ' ἀγκάλιαζε ἕνας γιὰ χορὸ —καὶ κανεὶς δὲν ἦταν πολὺ ντροπαλός, πρῶγμα ποὺ ἐγὼ τὸ ἀπέδυνα στὴν ἐλεύθερη «θέσι» μου— αἰσθανόμουν σὲ κάθε καβαλιέρο μου ὅχι πλέον τὸ ἄτομο, ἀλλὰ μόνον... τὸν ἄνδρα!

Καὶ τὴ μεταβολὴ αὐτὴ στὴ συναισθηματικὴ ζωὴ μου μοῦ ἐφέρατε σεῖς μέσα σὲ δυὸ ὥρες! Τόσο δυνατὸ ἦταν τὸ ρεῦμα ποὺ ξεχύνονταν ἀπὸ σὰς! Αὐτὸ μποροῦσε νὰ εἶναι σχεδὸν κολακεία, ἂν δὲν ἐπρόκειτο γιὰ μιὰ προστυχιά.

Φυσικά, ἔβαζα ὅλα τὰ δυνατότά μου γιὰ νὰ μὴν κοκκινίζω με ὅσα σὰς ἄρρεσε νὰ μοῦ λέτε. Εὐκόλο καὶ εὐχάριστο εἶναι νὰ πι-

—εὐτυχισμένη κατὰ τὴν πιὸ παλῆνὰ μόδα...

Ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε ἀσφαλῶς καλὰς προθέσεις, γιατί κι' αὐτὸς στὴν ἀρχὴ μ' ἀγαποῦσε εἰλικρινὰ καὶ μὲ τὴν καρδιά του. Κατὰ βάθος ἦσαν ἕνας πολὺ ἀπλός, ντόμπρος ἄνθρωπος, μόνον ἀδύνατος, πολὺ ἀδύνατος.

Γι' αὐτὸ καὶ ὑπέκυψε σὲ σὰς καὶ στὸν τρόπο τῆς ζωῆς σας εὐθὺς μόλις ξανάπεσε στὴν παρέα σας. Κι' ἄρχισε —σύμφωνα μὲ τὸ δικό σας κώδικα— νὰ ντρέπεται γιὰ τὴν ἀλήθειν κ' ἐγκάρδια ἀγάπη του πρὸς ἐμένα.

Ἐπειδὴ, ὡς μαθητὴς τοῦ Ὡδείου, δὲν ἐκέρδιζε τίποτε, ἀλλὰ ἦσαν ἀναγκασμένος νὰ ζῇ ἀπὸ τὸ φτωχικὸ μηνιάτικο ποὺ ὄχι καὶ τόσο τακτικὰ τοῦ ἔστελναν οἱ γονεῖς του, ὑποχρεώθηκα ἀμέσως νὰ ζητήσω κι', ἐγὼ μιὰ θέσι. Βρῆκα —γρήγορα τὴν ἄλλαξα— ἀλλ' αὐτὸ δὲν παίζει ἐδῶ κανένα ρόλο. Στὴν ἀρχὴ κατοικοῦσαμε μαζὶ ὁδὸς Λύτσωβ, ἔπειτα ὅμως, ὅταν μπῆκα στὴν τρίτη θέσι μου ὡς «ψυχοκόρη» (τὴ θέσι αὐτὴ τὴ βρῆκα διαμέσου κάποιου μακρυνοῦ συγγενοῦς), ἀναγκασθήκαμε φυσικὰ νὰ χωρίσουμε. Οἱ ἄνθρωποι, βλέπεις, εἶχαν τὴν ἀξίωσι νὰ κοινοῦμαι σπίτι τους. Μὲ βασάνιζε ἡ ντροπὴ γιὰ τὸν ταπεινωτικὸ καὶ, ὅπως νόμιζα, ἀνάξιον ρόλο ποὺ ἤμουν ὑποχρεωμένη νὰ παίξω ὡς ὑπηρέτρια μιᾶς τυραννικῆς οἰκογένειας καὶ ἀμέσως τότε ὁ Ἀλέξανδρος, ποὺ ἡ ἀγάπη μου τὸν εἶχε περιβάλλει μὲ φωτοστέφανο, ἄρχισε νὰ μοῦ ἐμφανίζεται στὸ ξάστερο φῶς τῆς πεζῆς ἀλήθειας. Ἐγὼ ὅμως ἤμουν ἀνυπόμονη νὰ δῶ νὰ πραγματοποιοῦνται τὰ ὀνειρά μου γιὰ ἕνα ἐξάισιο μέλλον. Naί, ἤθελα ν' ἀνέβω ψηλότερα κι' ἤμουν δυστυχισμένη ποὺ ἐβλεπα τὸν ἀγαπημένο μου νὰ παρασύρεται στὴν τεμπελιά καὶ νὰ μὴν καταπιάνεται μὲ τίποτε γιὰ νὰ τραβήξῃ ψηλὰ καὶ τὸν ἑαυτὸ του καὶ μένα. Σὲ ὁκτὼ ἐβδομάδες εἶχα κι' ὅλας καταλάβει τὸν ἀδύνατο κι' ἀναποφάσιστο χαρακτῆρα του.

Naί, ἔτσι ἄρχισε ἡ ἱστορία. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασι τῶν ἐλαφρῶν, ἐγωϊστικῶν σας ἰδεῶν γιὰ τέτοιου εἶδους ὑποθέσεις ἡ ἀγάπη του πρὸς ἐμένα ἐξέπεσα σύντομα σὲ ἀπλὴ ἐρωτοληψία κι' ἀπὸ κεῖ δὲ μόνον ἕνα βῆμα ἦταν ὡς τὴ συνήθεια νὰ μὲ θεωρῇ σὰν μία του «σχέσι». Ἐκεῖ λοιπὸν κατέληξε: νὰ με κάκομεταχειρίζεται γιὰ ὅλες του τίς ἀνέσεις. Ἐμῶσε στὲς σχέσεις μας τὴ λέρα τῆς ἀκολασίας, τὴν προστυχία τῆς στυνγῆς ἱκανοποιήσεως τῶν κατώτερων ὁρμῶν κι' ἐγὼ, τυραννούμενη ἀπὸ τύψεις συνειδήσεως, βασανιζόμενη ἀπὸ τὸν πόνο τῆς πληγωμένης αἰδοῦς, ἔχασα τὸ στήριγμα ποὺ εἶχα βρῆ στὸν ἐξαγιασμένο ἀπ' τὴν ἀγάπη δεσμό μας. Φυσικὰ ἐπληροφορήθηκα πολὺ γρήγορα ὅτι ἔξω μιλοῦσε γιὰ μένα ἀπλούστατα σὰν γιὰ μία του «σχέσι».

Ὅτι αὐτὸ ἦταν ταπεινωτικὸ ὄχι μόνον γιὰ μένα, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν ἴδιο, αὐτὸ δὲν τοῦ πῆγαινε στὸ μυαλό. Ποτὲ δὲν εἶχα σκεφθῇ γάμο μαζί του. Δὲ χρειαζόμουν νομιμοποίησι τῶν σχέσεών μας. Τ' ὀρκίζομαι στὸ θεό. Ἦμουν πολὺ περήφανη γιὰ νὰ καὶ νω τερίτια.

Ἀλλὰ καμμιά γυναικίκα δὲ μπορεῖ νὰ δεχθῇ νὰ τὴ θεωροῦνε

μόνο σάν ἀντικείμενο ἱκανοποιήσεως ὠρισμένων κεφιῶν. Καὶ ἐκείνες ποὺ τὸ δέχονται καὶ κάνουν τάχα σάν νὰ παίρνουν ἔτσι τὸ πρᾶγμα κι' ἀπὸ τῆ δικῆ τους πλευρὰ καὶ γι' αὐτὸ ἀλλάζουν κάθε τόσο ἄνδρα γιὰ νὰ μὴ ῥθῇ κανενὸς ἢ ἰδέα πὼς εἶναι θύματα ἐνὸς κουτοῦ ἔρωτα, αὐτὲς εἶναι ἄτιμες καὶ ὑποφέρουν ἀπ' τῆ διαγωγῇ τους. Ἡτρέπονται ν' ἀνοίξουν τὸ στόμα καὶ νὰ φωνάξουν δυνατὰ πὼς ὁ ἔρωτισμὸς δὲν τοὺς ὠφελεῖ σὲ τίποτε, πὼς χρειάζονται ἀγάπη, πὼς εἶναι πεινασμένες καὶ διψασμένες γιὰ μιὰ ὀλάκερη καρδιά. Ναί, ντρέπονται καὶ προτιμοῦν νὰ ὑποφέρουν κρυφὰ καὶ δείχνουν στὸν κόσμον (συχνὰ καὶ στὸν ἑαυτό τους) ἕνα ψεύτικο μοῦτρο. Φαντάζονται πὼς γελᾶνε τοὺς ἄλλους ἐνῶ γελιοῦνται μόνες τους. Κι' ὅλ' αὐτὰ τὰ κάνουν οἱ γυναῖκες γιὰ νὰ κάνουν ἐντύπωσι στὸν ἑαυτό τους! Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς δὲν θὰ τις ὠφελοῦσε καὶ πολὺ ἂν ἐξεγείρονταν ἐναντίον τῶν «νέων» ἰδεῶν, γιατί εἶναι τόσο εὐκόλο στοὺς ἄντρες — αὐτοὺς τοὺς κυρίαρχους τῆς δημιουργίας ποὺ ἐπιτρέπεται νὰ διδασκεδάζουν μὲ ἀνεξάντλητα χαρέμια στὸν παράδεισο τῆς ζωῆς— νὰ μὴν ἀναλαβαίνουν ἠθικὲς ὑποχρεώσεις. Τὸ ὅτι ἔτσι παρασύρουν ὅχι μόνον τις γυναῖκες, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἴδιους των ἑαυτοὺς, ὅλο τὸν κόσμον, στὸ βουρκο, αὐτὸ τοὺς εἶναι ἀδιάφορο. Μὲ ἄλλα λόγια, ἄνδρες καὶ γυναῖκες μαζὶ προσπαθοῦν νὰ γλυτώσουν ἀπὸ ὠρισμένους δεσμοὺς —καὶ τοὺς ἴδιους αὐτοὺς δεσμοὺς τοὺς θεωροῦν πολὺ σπουδαίους! Γι' αὐτὸ μᾶς δίνουν ἐμᾶς τῶν γυναικῶν τὴν ἐλευθερία, τὴν ἰσοτιμία, ὅπως λένε, γιὰ τὴν ὁποία εἴμαστε τόσο περηφάνες! Τί πλάνη! Καὶ μεῖς συνεργαζόμεστε γι' αὐτὴ καὶ κοροιδεύετε τοὺς ἑαυτοὺς μας τάχα πὼς μιμούμαστε τοὺς ἄνδρες. "Ω! διάβολε!

Βέβαια, αὐτὰ εἶναι πικρὰ λόγια, τὸ ξέρω, καὶ ἴσως νὰ φαίνονται ὑπερβολικά, ἐγὼ ὅμως θὰ τὰ ἀποδείξω ἕνα πρὸς ἕνα, θὰ βάλω ἀκόμα καὶ τὴ ζωὴ μου μάρτυρα γιὰ νὰ ἐνισχύσω τὴν ἀλήθεια. Καὶ νομίζω πὼς γι' αὐτὸ δὲν ἔχω μόνον δικαίωμα, ἀλλὰ καὶ καθήκον...

"Ἐτσι κυλούσαμε τὴ ζωὴ μας. Ἡ πολὺ μεγάλη μου ἀφοσίωσι γρήγορα ἔγινε στὸν Ἀλέξανδρο βάρος. Ἀμέσως ἄρχισα νὰ τραβίεμαι. Γιατὶ φυσικὰ ἢ συμπεριφορὰ τοῦ ἐπλήγωνε τὸν ἐγωϊσμό μου κι' ἐξ ἄλλου φοβόμουν ὅτι ἡ συνέχισι τῶν πολὺ στενῶν μας σχέσεων θὰ ὠδηγοῦσε σὲ ὀριστικὴ διακοπὴ τους. Ἀπὸ καθαρὴ ἀνανδρία ὑποχωροῦσα, ἐδείλιαζα. Τis νύχτες, ὅταν ἤμουν μονάχη, δὲν ἐκλείνα μάτι. Βασάνιζα τὸν ἑαυτό μου μὲ αὐτοκατηγόριες. Σ' ὅλα αὐτὰ ἐβλεπα στὴν ἀρχὴ ἀφελέστατα μιὰ τιμωρία τοῦ θεοῦ γιὰ τὴν ἀμαρτία ποὺ ἔκανα νὰ παραδοθῶ χωρὶς ὅρους σ' ἕναν ἄνδρα. Καὶ ἡ ἀπεριόριστη ἐμπιστοσύνη μου πρὸς τὸν ἀγαπημένο ἄρχισε νὰ κλονίζεται.

Κατοικοῦσε σ' ἕνα ἐπιπλωμένο δωμάτιο καὶ μελετοῦσε χωρὶς πολὺ κέφι, ἐγὼ κοιμώμουν στὸ σπίτι τῶν ἀνθρώπων ποὺ μοῦ δίναν ψωμί. Μέσα-μέσα, ὅχι κάθε μέρα, ὅμως τοῦλάχιστον τέσσερες φηρὲς τὴν ἐβδομάδα, ἀνταμωνόμαστε, βγαίναμε ἔξω μαζὶ, συνήθως πηγαίναμε σ' ἕνα ρεστωρὰν ὅπου χορεύαμε οἱ δύο μας

«κριβέ μου! Γι' αυτό κι' ἐγώ τώρα θέλω νὰ σοῦ τὰ ξαναφέρω στὸ μνημονικὸ καὶ θέλω ἐδῶ νὰ σοῦ τὰ πῶ ὅλα ὅσα τότε ἀπὸ φόβο, ντροπῇ καὶ ὑπερηφάνεια κράτησα μέσα μου.

«Ὡ! ἡ αὐτοκυριαρχία μου, ποῦ μὲ τόσο κόπο τὴν κατῴρθωσα, χάθηκε πάλι. Τὸ παιδάκι τοῦ ἀπάνω πατώματος φώναξε κι' ἀμέσως ὁ νοῦς μου πήγε στὴν Γκέρντα, στὴ μικρὴ μου Γκέρντα, ποῦ ἴσως σύντομα θὰ τὴν ξαναἰδῶ. Τὸ βλέπω, δὲ θάμαι σὲ κατὰστασι νὰ πῶ ὅλα ὅσα ἤθελα νὰ πῶ. Δὲν τῶχα σκεφθῇ πῶς θὰ μ' ἐπαιρνε ἢ μέρα, αὐτὴ ἢ ἀπάνθρωπη, ἀνούσια, ψυχρὴ μέρα. Στὴν ἀρχὴ ἤθελα νάρθῃ, ἀλλὰ τώρα βλέπω, ἢ νύχτα, μόνον ἢ νύχτα μὲ προστατεύει. Ἡ μέρα ξεσχίζει ὅλο τὸ πέπλο τῆς πλάνης ὅπου εἶχα τυλιχτῇ. Γιὰ ποῖο λόγο λοιπὸν ν' ἀναζητήσω τὸν ἐπεύθυνο. "Εἶσι κι' ἔτσι — τὸ τέλος εἶναι ἀναπότρεπτο. Ἐγὼ δὲν ἔχω τὴ δύναμι ν' ἀλλάξω τίποτε. Γιὰ νὰ μποροῦσα νὰ τὸ κάνω, ἔπρεπε νὰ ζήσω ἀκόμα. Ἀλλ' αὐτὸ εἶναι γιὰ μένα ἀδύνατο, τελείως ἀδύνατο.

Οἱ ἄνθρωποι ποῦ κατοικοῦν ἀπὸ πάνω σηκωθῆκαν τώρα καὶ πηγαινοέρχονται. Τοὺς ἀκούω νὰ μιλοῦν καὶ νὰ βῆχουν. Τὸ παιδάκι φωνάζει ἀκόμα. "Εξω ἀρχίζει νὰ φωτίζει. "Ὡ! Θεέ μου, θεέ μου — δὲ θὰ μποροῦσα νὰ κάνω νὰ μὴν ἔχῃ γίνει τίποτε;

"Ὅταν ἀρχισε νὰ φωνάξῃ τὸ παιδάκι, μοῦ φάνηκε σὰν κάποιος νὰ μὲ χτύπησε μιὰ γροθιά κατ' εὐθείαν στὴν καρδιά κι' ἡ καρδιά σταμάτησε μὲ μιὰς. Δὲ μποροῦσα ν' ἀνασάνω.

Αὐτὴ ἡ τρυφερὴ συγκινητικὴ φωνούλα! "Ενας ἄνθρωπος ποῦ κάποτε θὰ ὑποφέρῃ καὶ θὰ πεθάνῃ!

Θὰ ἤθελα νὰ φωνάξω, δυνατὰ νὰ φωνάξω καὶ νὰ κάνω ὅλο τὸν κόσμον νὰ προσέξῃ τὸ ἄδικο, ποῦ κάθε μέρα, κάθε ὥρα συμβαίνει καὶ κάνει τοὺς ἀνθρώπους δυστυχισμένους καὶ τοὺς καταστρέφει.

"Ὅμως δὲν μοῦ ἐπιτρέπεται νὰ σαλέψω, πρέπει ἡσυχὴ νὰ μείνω, γιὰτὶ δὲ θέλω, πρὶν συνέλθω καὶ λάβω ὅλα τὰ μέτρα μου, ν' ἀνακαλυφθῇ τί συνέβηκε ἐδῶ μέσα.

Τὶ θόρυβο ποῦ κάνουν ἀπὸ πάνω! Ἡ γυναῖκα ἀνάβει φωτιά. Τὴν ἀκούω, ρίχνει κάρβουνα στὴ σόμπα. Ἀλήθεια, κάνει κρῦο, πολὺ κρῦο. Ἀλλὰ ἐγὼ δὲν ἐπιτρέπεται ν' ἀνάψω φωτιά, γιὰτὶ δὲν πρέπει νὰ καταλάβῃ κανεὶς πῶς ὑπάρχει ἄνθρωπος ἐδῶ μέσα. "Εξω ἀπὸ τὴν πόρτα κάρφωσα ἓνα χαρτάκι: «Λεῖπει σὲ ταξεῖδι». Γιὰ νὰ μὴν κάνῃ τικ-τάκ τὸ ρολοῖ τοῦ ἡλεκτρικοῦ, ἐσβυσα ὅλα τὰ φῶτα κι' ἀναψα ἓνα κερί. Γιὰ νὰ γράψω, τράβηξα τὸ μικρὸ μαῦρον τραπεζάκι στὴ γωνιά πίσω ἀπ' τὸ πιάνο (χθὲς βράδυ καθόσουν ἐσὺ σ' αὐτὴ τὴ γωνιά) κι' ἔβαλα ἓνα παραβάν μπροστὰ γιὰ νὰ μὴ βλέπουν τὸ φῶς ἀπ' τὸ δρόμο. "Ετσι εἶμαι ἀσφαλισμένη ἀπὸ κάθε ξαφνικὴ ἀνακάλυψι. Ἡ πόρτα τῆς κρεββατοκάμαρας μένει ἀνοιχτὴ σὲ τρόπο ποῦ ἂν στρίψω λίγο μπορῶ νὰ δῶ ἐκεῖνον ξαπλωμένον ἀπάνω στὸ κρεβάτι. Συχνὰ τὸν κυττάζω. Ἀν ἡ πόρτα ἦτουν κλειστή, δὲ θὰ μποροῦσα ν' ἀνθέξω, πάντα θὰ σκεπτόμουν: μὴ τυχὸν σηκωθῇ ξαφνικὰ κι' ἀνοίξῃ τὴν πόρτα καὶ ῥθῇ ἐδῶ μέσα; Κι' ὅχι αὐτὸς μοναχὸς του, ἀλλὰ μαζί του ἴσως καὶ τὰ δυὸ παιδιὰ ποῦ καταστράφηκαν ἀπ' τὸ ἐγκλημα

μου: τὸ κοριτσάκι μου ἢ Γκέρντα καὶ τὸ ἀγοράκι ὁ Ἑρρίκος.

Τί μαρτύριο! Τί μαρτύριο! Ἐδῶ ἔπεσαν δάκρυα ἀπάνω στοῦ χειρόγραφο, τὰ βλέπεις, τὰ βλέπεις; Κι' ἡ καρδιά σου δὲν τρέμει;

Ἀλλὰ πρέπει νὰ συνέλθω, ἔτσι δὲ βγαίνει πέρα, ὅχι δὲ βγαίνει. Ἀρχίζω κι' ὅλας νὰ συνηθίζω στοῦ θόρυβο τῆς ἡμέρας. Ὁ πρῶτος τρόμος πέρασε... Ἦσυχα καὶ βαθείᾳ ν' ἀνασαίνω, ἔλεγε πάντα ἡ φτωχεῖα ἢ «Στέπ». Θὰ προσπαθῶ.

ΣΤΕΠ

Λοιπὸν ἢ «Στέπ» εἶχε δίκη.

Τώρα δὲ μὲ τρομάζει πιά οὔτε ὁ νεκρός. Εἶναι περίεργο, στὴν ἀρχὴ νόμιζα πῶς δὲ θὰ μπορούσα νὰ βαστάξω τὸ φῶς τῆς μέρας, τώρα ὅμως βλέπω πῶς πολλὰ πράγματα γίνονται μ' αὐτὸ συμπαθητικά. Πέρασαν κι' ὅλας ἡ ἑπτὰ. Δὲν ἄκουσα καθόλου νὰ χτυπᾷ τὸ ρολοῖ. Ἐμπρός, νὰ τελειώνω σήμερα μαζί σου. Πρέπει ν' ἀκούσης τὴν ἀλήθεια, τὴ γυμνὴ ἀλήθεια.

Λοιπὸν. Εἶχα ῥθῃ ἔδῳ πέρα μὲ τὸν Ἀλέξανδρο, γιατί τὸν ἀγαποῦσα Τάχε καταφέρει νὰ μοῦ πάρῃ τὸ μυαλὸ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ποῦ ὁ Ὁθέλλος ξελόγιασε τὴ Δυσδαιμόνα: δηλαδὴ μὲ τὸ νὰ διηγῇται τέρατα καὶ θαύματα γιὰ τὸν ἑαυτὸ του.

Στὴν ἀρχή, ὅταν πρωτοεμφανίστηκε στὴ μικρὴ μας πόλι,— ὅλ' αὐτὰ συμβῆκαν τὶς μέρες τῶν Χριστουγέννων— αἰσθανόμουν μιὰ ἀντιπαθεία γι' αὐτόν, ἐνῶ ὅλα τ' ἄλλα κορίτσια, ἀκόμα κι' ἡ φίλη μου Ἰουλία, ποῦ εἶναι ἀπὸ φυσικοῦ τῆς σκληρῇ, ἦταν ἐνθουσιασμένα μαζί του. Ἀλλ' ἀκριβῶς οἱ δυνατώτερες καὶ διαρκέστερες ἀγάπες ἔτσι συνήθως ἀρχίζουν, μὲ μιὰ κατὰ τὸ φαινόμενο ἀκατανίκητη ἀποστροφή. Τὸν εὑρισκα φαντασμένον καὶ — αὐτὸ ἦταν τὸ χειρότερο— κωμικό. Λοιπὸν — τὰ πράγματα ἦρθαν ὅπως ἦταν φυσικὸ νὰ ῥθοῦν. Ἐκεῖνος ἄρχισε νὰ κυνηγᾷ ἐμένα, τὴ μόνη ποῦ ἔμενε ἔξω ἀπ' τὸ σωρὸ τῶν θαυμαστριῶν του, μὲ μιὰ συγκινητικὴ ἐπιμονή. Παράξενο ἄλλως τε, μόνον στὰ μικρὰ κοριτσόπουλα εἶχε ἐπιτυχίες, ποτὲ σὲ κυρίες. (Ἔσεῖς τὸν κοροϊδεύατε γι' αὐτὸ καὶ τὸν κάνατε νὰ θυμῶνῃ).

Τὰ κατὰφερε λοιπὸν νὰ μὲ κολακέψῃ, νὰ μὲ προσηλυτίσῃ, νὰ μου στρίψῃ τὸ μυαλὸ — μὲ μιὰ λέξι ἐξετυλίχθη ἡ πιὸ συνηθισμένη ἐρωτικὴ ἱστορία τοῦ κόσμου, καὶ σὲ λίγο τὸν ἐρωτεύθηκε τρελλότερα παρ' ὅσο αὐτὸς ἐμένα. Τὶς νύχτες, ἔπειτα ἀπὸ κάθε μέρα γεμάτη κρυφές ἐρωτικὲς χαρές, ὠνειρεύουν ἕνα ἐξάίσιο μέλλον. Καὶ τὴν παραμονὴ τῆς πρωτοχρονιάς ὑπέκυψα τελείως στὰ θυελλώδη, φλογερὰ ἐρωτικά του χάδια.

Αὐτὸ φυσικὰ βγήκε στὰ φόρα. Τὸ σκάνδαλο ξέσπασε. Δὲν τολμοῦσα πιά νὰ γυρίσω σπίτι.

Εἴμαστε τότε κι' οἱ δυὸ πολὺ ὕρωμαντικά κεφάλια καὶ γι' αὐτὸ διαλέξαμε τὸν τρελλότερο δρόμο τῆς φυγῆς...

Νά, ἔτσι ἦρθα ἐδῶ πέρα, μὲ τὸν πιὸ ἀνόητο τρόπο, ἀλλὰ μὲ μιὰ καρδιά γεμάτη ἀγνὴ, βαθειὰ, στοργικὴ, ἐλπιδοφόρα ἀγάπη

στεύη κανείς στο κακό. Και δὲν μοῦ ἀφήσατε καμμία ἀμφιβολία πῶς στὸν κύκλο σας μιὰ ἐρωτική ὥρα τίποτε ἄλλο δὲν ἦتون παρὰ ἓνα ἐπιδόρπιο ὕστερα ἀπὸ ἓνα καλὸ σουπέ. «Ἐνα πριγκιπικὸ μέσο ἐναντίον τῆς πλήξεως»! «ὦ! Κι' ἐκτὸς αὐτοῦ μένει κανεὶς ἔπειτα κύριος τοῦ ἑαυτοῦ του. Μιὰ ἀμοιβαία ἐξυπηρέτησι μὲ μιὰ ἀμφίβολη ἡδονὴ καὶ—ἀντίο! Ὁ «ἐρώτας» δὲν εἶναι πιά τῆς μόδας. Μιὰ κουτὴ, ρωμαντικὴ ὑπόθεσι. Ἀντὶ γι' αὐτὸν ἔχομε τώρα ἓναν τέλεια ραφιναρισμένον ἐρωτισμὸ μὲ ὅλες τὶς ἐγγυήσεις ἐναντίον κάθε σκοτούρας. Ἔτσι εἶναι. Ἔτσι εἶναι. Στὸ διάβολο νὰ πάη αὐτὸς ὁ καταραμένος ἐρωτισμός!

Οἱ γυναῖκες ποὺ γνῶρισα ἐκεῖ μέσα—φαντασμένα καὶ περήφανα πλάσματα— εἶχαν μιὰ ἐλευθεριότητα ἀχαλίνωτη. Ὅλ' αὐτὰ ὅμως δὲν ἦταν κἀν ὄργια—ὦ! ὄχι, τότε θὰ μπορούσε ἴσως νὰ τὰ συγχωρήσῃ κανεὶς— ἀλλὰ συμβαῖναν ψυχρὰ καὶ μὲ τάξι. Ὅλα ἦταν περίφημα ὀργανωμένα. Σωστὸς κώδικας.

Καθὼς εἶπα, δὲν εἶχα ἀμέσως στὸ νόημα, κάτι μυρίστηκα ὅμως. «Καὶ τότε ἦρθες ἐσύ!», ὅπως λένε στὶς κουτὲς ἱστορίες τῆς ἀγάπης.

Ναί. Ἰτεκόσουν στὴν κορνίζα τῆς πόρτας, μπλαζέ, καὶ μόλις καταδεχόσουν νὰ κυττᾷς τὰ χορευτικὰ ζευγάρια. Ἀπαξιούσες νὰ χορέψῃς ὁ ἴδιος, σὰν αὐτὸ νὰ ἦταν κατώτερο τῆς ἀξιοπρεπείας σου. Νὰ ὁμολογήσῃς ὅμως ὅ,τι ἀπλούστατα, δὲν ἤξερες χορό, αὐτὸ ἦتون ἀνώτερο τῶν δυνάμεών σου.

Φυσικά, ἦσουν ἀρκετὰ ραφιναρισμένος καὶ ὠμολογήσες τέλος τὴν ἀλήθεια, ἀλλὰ μὲ κατεργάριο τρόπο καὶ μ' ἓναν τόνο, μὲ μιὰ ἐκφοράσι, ποὺ ἄφιναν καθαρὰ νὰ νοηθῇ πῶς αὐτὸ ἦταν μιὰ εὐγενικὴ δικαιολογία, πραγματικὰ ὅμως... δὲν ἤθελες, τὸ θεωροῦσες ἀνόητο νὰ χορέψῃς... Ἡ συνηθισμένη σου τσαρλατανία... μέσα καὶ μέσα ψεύτης!

Ἐκεῖ λοιπὸν στεκόσουν καί, γιὰ ποικιλία, παρίστανες καμμιά φορὰ καὶ τὸν σατανικό. Αὐτὸς ἦταν ὁ ἓνας σου χαβᾶς. Ὁ ἄλλος λεγότουν: «ὁ κυνικός». Ἀλλὰ καὶ οἱ δυὸ χαβᾶδες εἶχαν μιὰ ἀπελπιστικὴ ὁμοιότητα μεταξύ τους. Ὅπωςδὴποτε ἔπεσα στὰ δίχτυα σου. Στὴν ἀρχὴ αἰσθάνθηκα ἐνδιαφέρον γιὰ σένα (εἶχα κολακευθῇ ποὺ δέκα φορὲς τοῦλάχιστον σ' εἶχα πιάσει νὰ μὲ παρακολοῦθῃς μὲ τὸ βλέμμα), ἔπειτα ἄρχισα νὰ σὲ θαυμάζω, ἀργότερα σ' ἀγάπησα καὶ τώρα ἔφθασα στὸ μῖσος. Ἡ στὴν πεφιρόνησι;

Παρακάλεσα τὸν Ἀλέξη νὰ μὲ γνωρίσῃ μὲ σένα. Μάλιστα, ἐγὼ ἔκανα τὰ πρῶτα βῆμα, δὲ διστάζω νὰ τ' ὁμολογήσω. Μιὰ περιέργεια μ' εἶχε πιάσει. Ἦθελα νὰ νοιώσω μέσα καὶ μέσα τὸ μεθύσι τῆς ἀνήκουστης ζωῆς αὐτοῦ τοῦ νέου γιὰ μένα ξελογιαστὴ κόσμου. Σ' αὐτὸ μ' ἐσπρωχνε ἡ φιλοδοξία μου. Καί, κατὰ περίεργο τρόπο, μοῦ φαίνόταν πῶς ἐσύ ἦσουν—τί βλακεία!— τὸ προσωποποιημένο πνεῦμα αὐτοῦ τοῦ κόσμου. Ἔτσι τὰ κατάφερες μὲ τὴ σατανικότητά σου.

Ἡ τύχη (ἢ ὁ θεός, ἂν ὑπάρχῃ) μὲ φύλαξε ἀπὸ σένα. Γιατί, καθὼς ἐρχόμαστε μαζί μὲ τὸν Ἀλέξανδρο πρὸς τὸ μέρος σου,

πέσαμε άπάνω σ' ένα χορευτικό ζευγάρι, τὸ ποτήρι τοῦ κρασιοῦ ποὺ κρατοῦσα στὸ χέρι ἔσπασε καὶ τὰ κομμάτια τοῦ μοῦ κάναν στὸ δάχτυλο μιὰ μικρὴ πληγή. Τὸ αἷμα πετάχτηκε ἔξω κι' ἀναγκάστηκα νὰ δέσω τὸ δάχτυλό μου μὲ τὸ μαντήλι. Ὅτι αὐτὸ δὲν ἦταν ἀπλὴ σύμπτωση, ἀλλὰ προειδοποίησι, ἔχω τώρα ἀκόμα τὴν ἀπόδειξι μπροστά μου. Ὅσο μικρὴ κι' ἂν ἦταν ἡ πληγή, ὅσο γρήγορα κι' ἂν γιαιτρεύθηκε, ἄφησε μ' ὅλα ταῦτα κατὰ περίεργο τρόπο σημάδι. ἸΚαὶ τώρα ποὺ γράφω εἶμαι ὑποχρεωμένη νὰ τὸ βλέπω διαρκῶς. Καὶ κοντὰ σ' αὐτό... ἓνα νέο κόψιμο, ἐπίσης μικρό... ἀλλὰ γι' αὐτὸ ἀργότερα.

Λοιπόν, ἡ προειδοποίησις πέρασε καὶ πάει. Βρισκόμουν σὲ τέτοιο σημεῖο, ὥστε λαχταροῦσα νὰ δοκιμάσω κάθε τι ποὺ θὰ μπορούσε νὰ μ' ἀνακουφίσῃ στὴ δυσάρεστη θέσι ὅπου μ' εἶχε ρίξει ἡ συμπεριφορὰ τοῦ Ἀλέξη. Ναί, ἔτσι ἦταν, ἔτσι ἦταν. Φυσικά! Τώρα τὸ καταλαβαίνω κι' ἐγώ, θεέ μου! Δὲν τὸ εἶχα σκεφθῇ, τώρα ὁμως τὸ βλέπω κατακάθαρα. Ὁ Ἀλέξανδρος ἦταν τῆς παρέας σας, ἐγώ ὁμως στεκόμουν ἀκόμα ὀλομόναχη, μὲ μιὰ τρελλὴ καρδιά μέσα στὰ στήθη, ποὺ ζητοῦσε ἀγάπη καὶ μ' ἔβαζε σ' ἔγνοιες, μὲ στενοχωροῦσε, μ' ἔκανε νὰ ντρέπωμαι...

Ναί, τότε εἶχα ντροπὴ ἀκόμα. Ἡ ἐλπίδα πῶς θὰ ξανάρχονταν ἡ τέλεια συνενόησις μὲ τὸν ἀγαπημένο μου μὲ βαστοῦσε κάμποσο καιρό. Ἀλλὰ εἶναι δύσκολο μόνον νὰ ἐλπίξῃ κανένας. Κι' ἐκεῖ, σὲ σὰς, θάλεγα σχεδὸν στοὺς «δικούς του», ἂν καὶ ποτὲ ἀλήθεια δὲν ἦτουν τελείως δικός σας, μοῦ παρουσιάστηκε ἓνας πολὺ ἐνκολώτερος τρόπος γιὰ νὰ ξεκάμω τὴν πίκρες μου, ὁ τρόπος δηλαδὴ νὰ πάρω τὶς σωματικὲς σχέσεις σάν μιὰ μπαγκατέλλα, ποὺ δὲν ὑποχρεώνει σὲ τίποτε, κι' ἔτσι θὰ ξαναποκτήσω τὴν ἐκτίμησι τοῦ ἑαυτοῦ μου. Τί ἀπαίσια κι' ἐξευτελιστικὴ προστυχιά! Τί παραλογισμός! Τί ἀξιοθρήνητο ξεγλύστρισμα!

—Παραίτησι ἀπ' τὸν «ἔρωτα» (ἡ ἔκφρασι αὐτὴ εἶναι ἀποκλειστικὰ δική σας, ἰδιοκτησία σας), ἐγωῖσμός καὶ στὴν ἀπόλαυσι ἢ πρὸ πάντων στὴν ἀπόλαυσι, ποὺ διαφορετικὰ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι τέλεια...—δὲ θέλω ν' ἀραδιάσω ἐδῶ ὅλη τὴ νάξιοθρήνητη φιλοσοφία σου, φιλοσοφία τυφλοπόντικα, μὲ τὴν ὁποία μ' ἔκανες τότε εὐτυχισμένη. Τυφλοπόντικα, τέτοια εἶσθε ὅλοι σας. Ἡ παρομοίωσι αὐτὴ σὰς ταιριάζει. Σέρνεστε πέρα-δῶθε πάνω στὴ γῇ καὶ σκάβετε καὶ σκάβετε γιὰ ν' ἀνακαλύψετε τὶς ρίζες τῶν φυλετικῶν σχέσεων. Αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο ποὺ τόσο ὡμορφα λέτε «ἔρωτισμό». Ὅτι ὁμως ἀπὸ τὶς ρίζες αὐτὲς φυτρῶνει ἓνα ἐξαισίσι φυτὸ, μίσχος καὶ φύλλα καὶ ἄνθη, ποὺ ἀνοίγουν στὸν ἥλιο, αὐτὸ δὲν τὸ συλλογίζεσθε. Γιατὶ ἐκεῖ στραβωνόσαστε, δὲ μπορεῖτε νὰ δῆτε τὸν ἔρωτα, ἐσεῖς εὐχαριστιέστε μόνον στὶς ρίζες, ποὺ ἡ σοφία τῆς δημιουργίας τὶς ἔχει κρύψει στὰ σπλάχνα τῆς γῆς. Κι' ἐγώ σύρθηκα ἐκεῖ κάτω μαζί σας κι' ἔσκαψα κι' ἐγώ. Καὶ καμαρώνω με ὅλοι μας γιὰ τὴν «ἐλευθερία τῆς προσωπικότητος», τὴν ἐλευθερία τοῦ τυφλοπόντικα! Ὡ! θεέ μου, δὲν καταλαβαίνω πιά τὸν ἑαυτὸ μου...

Ἄς εἶναι. Στεκόσουν λοιπὸν ἐκεῖ κι' ἔκανες τὴν ἐπιφυλακτι-

σένα οί στενοχώριες μου λιγότεψαν κάπως. Ήταν ἀλήθεια σά νάχα κάνει ἔνεσι μορφίνης. Ἀρχισα νά τά βλέπω ὅλα πολὺ ἡσυχώτερα καὶ προσπαθοῦσα νά διώχνω τίς ἀμφιβολίες ποὺ κάπου-κάπου με βασανίζαν, παραδινόμενη στὴν ἄνεσι καὶ σὸ θέλητρο τῆς ἀμαρτίας καὶ σφαλώντας τ' αὐτιά μου στὴ φωνὴ τῆς συνειδήσεως.

Ναί, ἄρχισα μάλιστα νά ντρέπωμαι γιὰ τὴ δυστυχισμένη προσητερινή μου κατάστασι, μὲ τὴν ὁποία, ἂν τὴ μαθαίνατε, θά γελοῦσατε μεταξὺ σας. Χωρὶς ἀμφιβολία, στὴ μεταβολή μου ἔπαίξε ρόλο κι' ἓνας κάποιος φόβος μου, πῶς μποροῦσα τάχα νά ρεζιλευτῶ μπροστά σας. Κι' αὐτὸ μποροῦσε μιὰ χαρὰ νά συμβῇ γιὰτὶ μιὰ μέρα ἦρθε τοῦ Ἀλεξάνδρου ἡ ἰδέα ν' ἀρχίσῃ νά με κοροιδεύῃ γιὰ τὴν «ὀπισθοδρομικότητά» μου, ἔτσι γιὰ νά νομιμοποιηθῇ ἀπέναντί σας ὡς «συγχρονισμένος». Γενικὴ ἀλλωστε θεωρία ὅλων σας, αὐτὸς ὁ καταναγκασμὸς τοῦ ever ap to date. Κοσμοθεωρία ἑνὸς περιοδικοῦ μῦθου... Τὴ μεταβολὴ ποὺ μοῦ συνέβηκε δὲν ἄργησε φυσικὰ νά τὴν καταλάβῃ ὁ Ἀλέξανδρος. Ἐδειξε ἐνθουσιασμό. Κατὰ τὸ φαινόμενο νοιώσαμε «μεγαλειωδῆς» ὁ ἓνας τὸν ἄλλο. Γι' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα βέβαια δὲν εἶπαμε λέξι μεταξὺ μας —σήμερα ἀκόμα δὲν ξέρω τί μποροῦσε νὰ εἶχε σκεφθῇ, κατὰ τὴ συνήθειά του πιθανάτατα τίποτε— παρὰ ἡ νέα μας σχέσι δημιουργήθηκε ἔτσι μονάχη της κι' ἐκεῖνος δὲν ἐνοιωσε καθόλου πῶς ἐγὼ ἐπεδίωκα ἄλλον σκοπὸ... πῶς ἐγὼ εἶχα βάλει στὸ μάτι ἐσένα.

Ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια δὲ με παράτησε ἡ ἐλπίδα πῶς μιὰ φορὰ θάβρισκα τὴν ἀληθινή, μεγάλη ἀγάπη ποὺ τόσο πόθησε ἡ καρδιά μου. Κι' ὅσο βαθύτερα βούλιαζα στὸ βούρκο, τόσο πιὸ παράφορα ἐλπίζα, τόσο πιὸ ἀπογνωσμένα ἐπάλευα, τόσο περισσότερο ὑπόφερα — ὥσπου καταποντίστηκα καὶ πάω. Κι' ἔχω πεποίησι πῶς τὴν τύχη αὐτὴ τὴ μοιράζομαι μ' ἑκατομῦρια γυναικες. (Νὰ ὑπάρχουν τάχα καὶ ἄνδρες ποὺ λυώνουν ἀπὸ τὸν πόθο ἑνὸς ἀληθινοῦ ἔρωτα;) Διασταυρωνόμεστε ἀδιάφοροι μέσα στὴ ζωὴ, ἄνδρες, μικρόψυχοι, ἐγωϊστικοὶ καὶ μαραινόμεστε καὶ χτικιάζουμε ἀπὸ ἑλλειψι θάρρους γιὰ ἀγάπη. Καὶ κανένας δὲν κοτάει ν' ἀνοίξῃ τὸ στόμα του καὶ νὰ φανερώσῃ τὸ μαρτύριό του. Τὶς περισσότερες φορὲς τὸ ἀρνιοῦνται ὅλοι μὲ πείσμα. Ἀλλὰ φτάνει γι' αὐτό. Ἀρκετά... Ὅτι πρῶτα-πρῶτα ἤθελα, αὐτὸ τὸ πέτυχα κι' ὅλας: γνωρίστηκα μαζί σου μέσον τοῦ Ἀλέξανδρου. Αὐτὸς φυσικὰ δὲν ἔβαλε τίποτε μὲ τὸ νοῦ του.

Ἀλλὰ τί στραβὴ ποὺ ἤμουν, ἀλήθεια, γιὰ νὰ μὴν ἰδῶ πῶς ἔπεσα ἀπὸ ἓναν ἀτζαμὴ σὲ ἄλλον. Ὁ Ἀλέξανδρος ἦτον ἀπὸν ἡρευτος, ἐσὺ ὅμως σατανικός: αὐτὴ ἦταν ὅλη ἡ διαφορὰ μεταξὺ σας. Ἀλλ' αὐτὸ τὸ κατάλαβα πολὺ ἔπειτα, ὅταν πιὰ ἦτον ἀργὰ ν' ἀλλάξω δρόμο.

Καὶ τώρα στὴν οὐσία, στὴν οὐσία!

Θυμᾶμαι καὶ τίς τελευταῖες μικρολεπτομέρειες τοῦ «γκρεμίσματος» μου, προπάντων ὅμως ἐκείνη τὴ νύχτα στοῦ «σκηνοθέτη», ὅταν μὲ κλεισμένα μάτια στάθηκα μπροστά στὸν γκρεμὸ

πού ἐσὺ μοῦχες δείξει κι' ἄφησα νὰ μὲ σπρώξης μὲ τὸ χέρι σου ...στὸ φούντο.

.....

.... Ἀνταμωθήκαμε κείνο τὸ βράδυ κατὰ τὶς ὁχτῶ στὸ καφενεῖο «Εὐρώπη», χωρὶς νάχουμε δώσει ραντεβού, κατὰ τὸ φαινόμενο ἔτσι τυχαία. Ἀλλὰ δὲν ἦταν τυχαία, μᾶλλον κατ'ὀρθῶς ἐγὼ νὰ τὰ κανονίσω μὲ κάποιον τρόπο —ἀδιάφορο ποιὸν— γιατί εἶχαν πάλι ξαναρχίσει οἱ «στενοχώριες» μου καὶ τὰ «ἐρωτικά βάσανά» μου, ἀπὸ τὰ ὅποια νόμιζα πῶς μόνο μὲ τὴ δική σου βοήθεια θὰ μπορούσα νὰ σωθῶ. Προβοῦσα τὸ ναρκωτικό δηλητήριο.

Ἦταν ἐκεῖ ἐξὸν ἀπὸ σένα καὶ τὸν Ἀλέξανδρο ὁ ψηλὸς Μπόμπης, πιὸ νευρικός καὶ πιὸ πολυλογᾶς ἐκείνο τὸ βράδυ, ἡ μαύρη, κρύα καὶ θεόκουτη Σοφία (πού ἔκανε τὴν Ἀρμένισσα ἐπειδὴ τὰ μάτια τῆς εἶχαν μιὰ περίεργη κόψι), ὁ μελαγχολικὸς Ἑρρίκος πού ἐστὶν τὸν ἔλεγες «δέκατο τέταρτο», δὲ ρώτησα ποτὲ γιατί, ἡ ξανθιά «Στέπ» (Λούσυ, ἀγαπητὴ μου «Στέπ», γιὰ σένα ἔχω νὰ διηγηθῶ θλιβερά πράγματα παρακάτω) — ὁ Ἑρρίκος τὴ βάφτισε Στέπ γιὰ τὸν ἐπιεργὸ βᾶδισμά της· φαίνονταν πῶς προχωροῦσε μὲ βήματα οὐάν-στέπ— καὶ «ἐσχάτη ἀλλ' οὐχὶ ἐλαχίστη» ἡ «Οὐλλα» σου.

Γιὰ νὰ εἶμαι εἰλικρινής, ἡ Οὐλλα αὐτὴ δὲ μοῦ γέμιζε τὸ μάτι. Ἦταν ὁλόκληρη μογογιατισμένη, κι' ἀπόδῶ κι' ἀπὸ μέσα, κι' οἱ μογιές τῆς ἀλλάζαν κατὰ τὴν ἐποχὴ. Κατὰ βάθος ἦταν κι' αὐτὴ ἓνα δυστυχισμένο πλάσμα, ὅπως ὅλες μας, ἀλλὰ τὴν ἀντιπαθοῦσα, καὶ μάλιστα τόσο πολὺ, ὥστε κάθε φορὰ πού τύχαινα νὰ τὴν γγίξω ἔτρεχα ἐπειτα νὰ πλυθῶ. Αὐτὸ δὲ μπορῶ νὰ τὸ ἐξηγήσω. Γιὰ ζήλεια ὁμως, οὔτε κουβέντα. Ἡ σχέσι σου μ' αὐτὴ μοῦ ἦταν στὴν ἀρχὴ ἀνεξήγητη, ἀργότερα μῆκαρ στὸ νόημα, ὅταν πιά σ' εἶχα γευθῇ ἡ ἴδια. Δὲ θάπεφτα ἔξω ἂν ἔλεγα πῶς ἦταν θυμὰ σου, κι' ἀκριβῶς τότε ἄρχιζε νὰ φαγώνεται ἀπ' τὴ σαπίλα τῆς διαφθορᾶς.

Ὡς ἐκεῖ βέβαια δὲν ἄφησα νὰ μὲ παρασύρῃς ἐμένα. Μοῦ παράλυσες τὴν καρδιά, ἀλλὰ δὲ μπόρεσες νὰ μοῦ τὴ σταματήσης ὁλότελα.

Αὐτὴ λοιπὸν ἦτουν ἡ παρέα τῆς ἀξιωματιμὸνευτης ἐκείνης βραδυᾶς, πού ἔμελλενὰ νὰ τελειώσῃ μ' ἓνα «φουντάρισμα» γιὰ μένα.

Ἦπιαμε κάμποσα λικέρ καὶ παρλάραμε ὅτι μᾶς κατέβηκε. Ὁ Μπόμπης μὲ τὴν ψιλὴ-ψιλὴ παιδιᾶστικὴ φωνὴ του σκέπαζε ὅλες τὶς ἄλλες. Ἀντιρρήσεις δὲ δέχονταν κι' ἐπειδὴ ἦτουν «καλλιτέχνης» —ἔργο του βέβαια δὲν εἶδα ποτὲ ἐξὸν ἀπὸ κάτι σκίτσα πού κατὰ τύχην βρίσκονται ἐδῶ πέρα— νόμιζε τὸν ἑαυτὸ του ἀνώτερον ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους. Ὁ Ἑρρίκος γουστᾶριζε νὰ λέῃ πῶς ἡ τέχνη γενικὰ εἶναι «κολοκύθια» κι' ἔπαιρνε στὸ σορολόπ ὅλες τὶς θεωρίες τοῦ Μπόμπης. Ἐστὶν καθόσουν τελείως ἀμέτοχος, παρίστανες τὸ βαργιετισμένο, κύτταγες ἔξω, σάμπως νὰ μὴν

έκφραστη περηφάνεια καί—εἶνε τρομερὸ ποὺ πρέπει νὰ τὸ πῶ—γιά πρώτη φορά ἀπόλαυσα «ἀπάνω σ' αὐτό» μονάχη μου, μὲ τὸν ἑαυτό μου! Ὁ Ἀλέξανδρος ἦταν μόνον τὸ ὄργανο τῆς δικῆς μου ἡδονῆς.

Στὴν τέχνη αὐτὴ τῆς αὐτοϊκανοποίησης (δὲν ἀξίζει ἄλλο ὄνομα αὐτὸ τὸ ἐγκλημα) ἦταν γραφτὸ νὰ μὲ βγάλῃς ἐσὺ δασκάλα. Ναί, κί' ὅλες οἱ κατοπινὲς προσπάθειες νὰ ξεφύγω ἀπ' τὴν κόλασι ἦταν μάταιες, μόνον θύματα στοιχίσαν... ἄδικα θύματα!

Ἄλλ' αὐτὸ ποὺ ἔγραψα παραπάνω δὲν ἦταν τὸ κρίσιμο περιστατικό. Γιατί αὐτὸ μπορούσε νὰ ρθῇ κί' ἀπὸ μέρους μου μόνο του κί' ἴσως μιὰ μέρα νὰ ρχόταν, ἀλλὰ τότε μπορούσε κί' ἡ ἀγάπη μου πρὸς τὸν Ἀλέξανδρο νάταν ἀρκετὰ δυνατὴ νὰ κατανικήσῃ αὐτὸ τὸ προστυχώτατο καὶ πὶὸ ἐξευτελισμένο εἶδος τῆς ἀπιστίας, αὐτὸ τὸ μοναδικὸ ἐγκλημα, ποὺ σήμερα εἶνε τῆς μόδας, νὰ γελάῃ δηλαδὴ μιὰ γυναίκα τὸν ἔραστή της μὲ... τὸν ἴδιο τῆς ἑαυτό! Μάλιστα, ἔτσι ἀπάτησα τὸν Ἀλέξη, μὲ τὸν ἑαυτό μου. Ἐκεῖ ποὺ νόμιζε πὼς ἀπόλαυα μαζί του, ἐγὼ ἀπολάβαινα μόνη μου—μέσον ἐκείνου. Αὐτὸ εἶνε ἡ χειρότερη ἀτιμία, γιὰ τὴν ὁποία σὲ καμμιά κόλασι δὲν ὑπάρχει ὅση τῆς πρέπει φωτιά...

Ἄν κί' ὁ Ἀλέξανδρος τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ ἐνεργοῦσε κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο—καὶ ἴσως ἔτσι νὰ ἔκανε—τότε φυσικὰ δὲν ἤμαστε τίποτε ἄλλο παρὰ συνένοχοι...

Ὅχι, ὄχι, ψέματα λέω, φαντασιοκοπίες. ὦ! Θεέ μου, αὐτὰ ὅλα δὲν εἶν' ἀλήθεια, τὰ ἔχω περιγράψει ψευτικά, ἐνοχοποίησα τὸν ἑαυτό μου ἔτσι ἀπὸ ἀπλὴ ὀρεξι νὰ τὸν ταπεινώσω. Ἀλλὰ κί' αὐτὸ εἶνε προστυχιά. Τὰ παίρνω πίσω ὅλα, γιατί ξέρω πολὺ καλὰ πὼς μπορούσαν νὰ ρθοῦνε κί' ἄλλοιως. Ἀλλὰ κί' οἱ συμπτώσεις ἔπαιξαν μεγάλο ρόλο. Κί' ἀλήθεια μιὰ σύμπτωσι ἦتون ποὺ μαζευτήκαν ὅλα μαζί: τὸ ἀτύχημά μου, ἡ ἀδυναμία τοῦ Ἀλέξανδρου, ἡ παρέα, ἡ γνωριμία μὲ σένα, ἡ ξαδιάντροπη νύχτα ἔπειτα. Ὅχι, ἐπλεξα αὐτοῦ δὰ μὲ τὸ μυαλό μου ἕνα κορδόνι, στὴν πραγματικότητα ὅμως δὲν ἔγιναν ἔτσι, ἄλλωστε διαδραματιστήκαν ὅλα μέσα στὸ ὑποσυνείδητο... ἢ ὁ Θεὸς ξέρει ποῦ... Οὐφ! Παρασύρθηκα ἀπ' τὸ μασκοραλίκι τῶν ψυχαναλυτικῶν ἐξηγήσεων, ἕνα πάθος ποὺ μοῦ κόλλησες σύ. Τὰ τῦλιξα τώρα ὅλα, ἔχω τόσο τρομερὰ ἐκνευριστῇ, ὁ φόβος μὲ διώχνει ἀπ' τὸ τραπέζι...

Ἄν εἶχαν ἔτσι συμβῇ, τότε μόνον ἐγὼ θάφταιγα. Ὅχι, αὐτὸ δὲν ἔχει κανένα σκοπὸ, ἀπολύτως κανένα, ἔτσι δὲ μπορῶ νὰ ἐξακολουθῇσω νὰ γράφω, ἔτσι εἶναι ἀδύνατο νὰ δῶ ξάστερα. Δὲ θέλω νὰ δικαιολογήσω τὸν ἑαυτό μου, ἀλλὰ δὲ θέλω καὶ νὰ λυπηθῶ τὸν Ἀλέξανδρο. Κανένα δὲ θὰ λυπηθῶ, οὔτ' αὐτόν, οὔτε σένα, οὔτε μένα, οὔτε κανέναν. Γιατί τί θὰ ὠφελοῦσε ἂν ἔπαιρνα ὅλο τὸ φταίξιμο ἀπάνω μου; Ὅχι, καλύτερα νὰ πῶ τὴν ἀλήθεια.... Δὲν πρέπει νὰ πέσω σὲ φιλοσοφίες, αὐτὲς μὲ παραπλανοῦν. Πρέπει νὰ ἡσυχάσω τὸν ἑαυτό μου, πρέπει νὰ προσπαθῇσω νὰ ἐξουσιάσω τίς σκέψεις μου, ποὺ μὲ κυνηγᾶν καὶ μὲ στριφογυρίζουν, μὲ στριφογυρίζουν... μὲ στριφογυρίζουν... τόσο, ποὺ ζαλίζομαι.

Τώρα πρέπει νά σταματήσω κι' έπειτα ξαναρχίζω πάλι. Πρέπει νά ήσυχάσω λιγάκι, πρέπει, πρέπει!

Κι' ύστερα θά διηγηθώ πώς έγιναν όλα, θά διηγηθώ άπλά, όχι πλέον για σένα, όσο κι' άν θέλω νά τά διαβάσης έσύ, παρ'ά για μένα, επίσης για μένα, για νά ξαναζήσω ακόμα μι'α φορά αυτά τ'α τέσσερα χρόνια που έκλεισαν όλη μου τή ζωή, για νά φωτισθώ για όλα, για νά κρίνω τόν έαυτό μου και για νά τόν συμβουλευθώ τί πρέπει νά κάνω έπειτ' άπ' αύτή τήν τρομερή καταστροφή για νά έξιλεώσω τ'ο άπείσι'ο έγκλημά μου. Μπορεί και νά μ'ην έχω καθόλου δικαίωμα νά βάλω χέρι άπάνω μου. Μπορεί αύτό τ'ο νά μ'ην είναι καθόλου έξιλασμός, νά μ'η γίνη δεκτ'ή ή θυσία μου. "Ω! Θεέ μου, τώρα μόλις μου ήρθε αύτή ή σκέψη. Πρέπει τάχα νά παραδοθώ στ'α δικαστήρια τών ανθρώπων; "Η μήπως στ'ο δικό μου προσωπικό δικαστήριο; Στ'ή συνείδησί μου; "Η αυτόκτονία είναι κάτι τρομερό — ήσυχία! Θά σκεφθώ και θά τ'α ξαναυποφέρω όλα άπ' τήν άρχή, ώς τ'ο τέλος, για δεύτερη φορά... Ναί, μόνον ήσυχία χρειάζομαι, έπειτα θά πάνε καλά όλα...

"Εχω δ'α καιρό.... "Αν δ'ε θέλω έγώ, τίποτε δ'εν άποκαλύπτουν. Κι' έδω μέσα κάνει κρύο, τ'ο πτώμα δ'ε θ' άρχίση νά μυρίζη τόσο γρήγορα...

Δ'εν είμαι κανέναν προνομιούχος άνθρωπος. Δ'εν έξησα μ'ε προνόμια και δ'ε ζητάω νά δικασθώ προνομιακά. "Η μοίρά μου είναι ή άπλή μοίρα χιλιάδων και χιλιάδων γυναικών και μόνον γιατί τ'α πράγματα έφτασαν σ' αύτή τήν καταστροφή ξεχωρίζει ίσως άπ' τή μοίρα τών άλλων. "Αλλά ή διαφορά είναι μόνον έξωτερική και συμπτωματική, ή ίδια καταστροφή μπορεί νά συμβή κάθε μέρα σ'ε κάθε άλλη γυναίκα. Δ'ε θά μ'ε παραξένευε.

Αυτά όμως είναι πάλι φιλοσοφίες! Πρέπει νά φυλαχτώ άπ' αυτές, γιατί μ'ε παραστρατίζουν σ'ε άνειλικρίνεις άπέναντι τ'ου έαυτού μου και άπέναντι τών άλλων. Τώρα αισθάνομαι τόν έ-αυτό μου άρκετ'α ήσυχο και λογικευμένο για νά ξαναπεράσω όλη μου τή ζωή ώρα πρ'ος ώρα, όχι βέβαια σ'αν έν'ος τρίτου ανθρώπου, τέτοιο ψέμα δ'ε μπορώ νά τ'ο πώ, αλλά μ' όλα ταύτα τίμια και άλύπητα, σ'α νά στεκόμουν μπροστ'α στ'ον αιώνιο Κριτή, άπ' τόν όποιο δ'ε μπορεί κανείς νά κρύψη τίποτε. Ξέρω πώς μόνο μ'ε είλικρίνεια μπορώ νά φτάσω στ'ο σκοπό μου.

Λοιπόν, τ'ο πώς ήρθα δ'ω τ'ο είπα παραπάνω. "Αλλωστε όλη αύτή ή προϊστορία δ'εν έχει σπουδαιότητα. Σπουδαιότητα έχει μόνον τ'ο ότι τότε, όταν σ'ε είδα για πρώτη φορά, είχα κι' άλλας άρχίσει νά υποφέρω άπ' τις προβληματικές σχέσεις μου μ'ε τόν άγαπημένο, είχα άρχισει στήν άπελπισία μου (άπελπισία για τόν έαυτό μου) νά γυρεύω βοήθεια και τ'α μάτια μου έπ'εσαν σ'ε σένα. "Απο σένα περιμένα σωτηρία — δ'ε μπορούσα νά πώ τί σ'ε είδους σωτηρία, τ'ή φανταζόμουν ακόμα πολύ θαμπά, όπωσδή-ποτε όμως όχι εκείνη που έσύ στ'ο τέλος μου έδωσες μ'ε τόση μεγαλοψυχία.

"Απ' τή στιγμή που γνωρίστηκα μ'ε τήν παρέα σου και μ'ε

κή σου υπόκλισι μπροστά μου, ἀμφιβάλλοντας ἀκόμα τί ἔπρεπε νὰ χρησιμοποίησης ἀπέναντί μου, τὸ σατανισμό ἢ τὸν κυνισμό. "Ὅ,τι πρῶτα-πρῶτα ἤθελες, ἦταν ἀπλούστατο: νὰ κάνης ἐντύπωση, ἐντύπωση μὲ κάθε θυσία! Ἀδιάφορο ἂν στεκότουں μπροστά σου μιὰ δούκισσα ἢ μιὰ πλούστρα, ἢ πρώτη σου σκέψις ἦταν «νὰ κάνης ἐντύπωση». Μὲ... διατίμησες λοιπὸν καὶ πῆρες τὴν ἀπόφασί σου νὰ ἐμμείνης στὸ σατανισμό. Κι' αὐτὸ δὲν ἦτουν καὶ τόσο κακὰ ὑπολογισμένο, πρέπει νὰ τ' ὁμολογήσω, γιατί ἀμέσως τὴν ἔπαθα καὶ πιάστηκα γιὰ τὸν ἐξῆς ἀπλούστατο λόγο: σὲ πήρα γιὰ ἓναν περιπαθῆ καὶ βαθεῖα εὐαίσθητο ἄνθρωπο. Σοὺ καταλόγισα δηλαδὴ δυὸ ἰδιότητες, ποὺ ποτὲ σου δὲν εἶχες, δυὸ ἰδιότητες, ποὺ ἀσκοῦσαν κυριαρχία ἀπάνω μου κι' ἔτσι αἰσθάνθηκα τὸν ἑαυτό μου νὰ τραβιέται κοντά σου. Ἐκείνη τὴ στιγμή ἀποφασίστηκε ἡ τύχη μου.

Ὑπὸ τὴν διεύθυνσί σου μπόρεσα νὰ ἐξελιχθῶ μιὰ χαρά.

Τὸ ἀποτέλεσμα βρίσκεται ἐδῶ στὸ πλᾶϊ

Ἡ κουβέντα ποὺ κάναμε ἐκεῖνο τὸ βράδυ ἦτουν φυσικὰ μιὰ ἀσήμενη φλυαρία. Μ' ὅλα ταῦτα ἐγὼ ἤμουν τρομερὰ ἐρεθισμένη κι' ἔτρεμα ἀπὸ φόβο μήπως χάσω τίποτε σπουδαῖο, τίποτε σημαντικό γιὰ μένα, ποὺ ζητοῦσα λυτρωμὸ ἀπ' τὰ βάσανά μου καὶ τὶς πίκρες μου. Πρόσεχα λοιπὸν τόσο πολὺ μ' αὐτιά καὶ μάτια, ὥστε δὲ μπόρεσα νὰ μιλήσω πολὺ. Ἐξ ἄλλου σῶπαινα κι' ἀπὸ φόβο μήπως πῶ καμμιά βλακεία. Ἀλλὰ σὲ κάθε λέξι ποὺ βγαίνει ἀπὸ τὸ στόμα μου πρόσεχα σάμπως νὰ πρόκειται ἀπὸ κεῖ νὰ ρθῇ ἢ ἀποκάλυψι, ἢ ἐξήγησι αὐτῆς τῆς παράξενης, ἐρεθιστικῆς, γοητευτικῆς, ἐξαισίας ζωῆς, ποὺ τόσο εὐκόλα, τόσο μεγαλοφάνταστα, τόσο χαρούμενα, τόσο περήφανα κατωρθῶνατε νὰ κάνετε μ' ἐλεύθερες σχέσεις, ἐνῶ ἐγὼ βασανίζομαι μὲ «μικροπράγματα» (ναί, οἱ ἀφορμὲς τῆς στενοχωρίας μου ἄρχισαν κι' ὅλας νὰ μοὺ φαίνονται μικροπράγματα). Αὐτὸ τὸ μυστήριον νόμιζα πὼς ἔπρεπε νὰ τὸ ἐξιχνιάσω. Αἰσθανόμουν τότε τὸν ἑαυτό μου σὰν ἄρρωστο καὶ μειωμένο ἀπ' τὶς πίκρες, ποὺ δοκίμαζα γιὰ τὴν ταπεινωμένη κι' ἐξευτελισμένη μου ἀγάπη. Ἡ ἰδέα ὅμως αὐτῆς τῆς «ἀρρώστειας» μοὺ πρωτοῆρθε ἐκεῖ σὲ σᾶς, ποὺ μὲ τὴν αὐτοπεποίθησί σας δείχνετε νὰ εἶστε τόσο γεροί. Κι' ἐγὼ ἄρχισα νὰ πιστεῶ πὼς μποροῦσα νὰ πάρω ἀπὸ σᾶς κανένα γιαιτρικόν, ποὺ μόλις τῷ παίρνω θὰ γλύτωνα ἀπ' τὰ βάσανά μου. Σήμερα ξέρω πὼς ἐγὼ ἤμουν τότε ἢ γερὴ καὶ σεις οἱ ἄρρωστοι κι' ὅτι τὸ φάρμακο, ποὺ πρόθυμα μοὺ προσφέρατε ἦταν τὸ δηλητήριο, ποὺ ἐμελλε νὰ μὲ καταστρέψῃ. "ὦ! Θέ μου, γιατί δὲν εἶχα τὸ θάρρος νὰ κόψω τῆς σχέσεις μὲ τὸν Ἀλέξη καὶ νὰ γίνω ἀπλούστατα ἀνεξάρτητη; Ἡ μὲν δεμένη κοντά του. Κι' ἐκείνη ἡ ἀδυναμία του ἦταν ἓνα μεγάλο θέλημα γιὰ μένα... ὅμως γι' αὐτὸ θὰ μιλήσω ἀργότερα.

"Ἄς εἶνε ὅμως, φαίνεται πὼς ἔτσι ἔπρεπε νὰ ρθοῦνε τὰ πράγματα. Ἀπὸ σένα καὶ τοὺς ὁμοίους σου ἔτσι, κι' ἔτσι δὲ μπορούσα

νά ξεφύγω.

“Όταν γύριζα σπίτι ήμουν ταραγμένη σάν έναν που τοῦδωσαν ένα σωρό δώρα, ἀλλὰ τάχει ἀκόμη τυλιγμένα στο χαρτί. Μὲ τὴν ἀνυπομονησία μου εἶχα σκίσει ἐδῶ κι’ ἐκεῖ τὸ δέμα καὶ προσπάθησα νὰ δῶ τί ἔχει μέσα, ἀλλὰ μόνον ἀκροῦλες καὶ χρώματα κατάρθωσε νὰ πάρῃ τὸ μάτι μου. “Επειτα ὅμως ἀποφάσισα, ἐπειδὴ ἦταν τόσο πολλὰ κι’ ἀνακατεμένα, νὰ περιμένω ὅσο νὰ φτάσω σπίτι κι’ ἐκεῖ ν’ ἀνοίξω τὸ δέμα κανονικά, νὰ τὰ δοκιμάσω ἕνα-ἕνα μὲ προσοχή, νὰ χαρῶ χωριστὰ τὸ καθένα καὶ νὰ τὰ βάλω σὲ τάξι. “Ότι μέσα στοῦ δέμα ἦταν ἀμέτρητοι θησαυροί, ὅλα ὅσα εἶχα τότε ἄμεση ἀνάγκη, γι’ αὐτὸ δὲν εἶχα καμμιὰ ἀμφιβολία. Βρισκόμουν λοιπὸν σὲ μιὰ ἀπερίγραπτη ταραχή, ποὺ κατήντησε νὰ μὴν καταλάβω πῶς ὁ Ἀλέξανδρος ἦταν στοῦ πλευροῦ μου.

Αὐτὸν τὸν εἶχε πιάσει, ἀπ’ τὴ συντροφιά, τὸ κρασί καὶ τὸ χορὸ, μιὰ ἀσυνήθιστη ἐρωτικὴ παραφορά. Ἀλλὰ οὔτε οἱ ἐκδηλώσεις τῆς ἀγάπης του, οὔτε οἱ προσπαθειές του νὰ μὲ πείσῃ νὰ πάω μαζί του μιὰ «ῥοῦλα» δὲν κατάρθωσαν νὰ μὲ βγάλουν ἀπ’ τὸ δρόμο, ὅπου εἶνα πατήσει τὸ πόδι μου, ἀποφασισμένη νὰ τὸν ἐξάξω πέρα καὶ πέρα. Ποιὸς ξέρει τί εἶχα τάξει στοῦ ἐαυτοῦ μου κι’ ἡ καρδιά μου χτυποῦσε ἀπὸ προσδοκία. Γι’ αὐτὸ καὶ βιαζόμουν νὰ γυρίσω σπίτι γιὰ νὰ βγάλω ἀπ’ τὸ δέμα τὰ «δώρα μου!» Κι’ ἔτσι καθόμουν μέσα στ’ ἀμάξι μὲ τὸ κεφάλι ἀκουμπισμένο πίσω, μὲ τὰ μάτια κλεισμένα, τρέμοντας ἀπ’ τὸν πόθο νὰ μείνω μόνη μου μὲ τὸν ἐαυτοῦ μου γιὰ νὰ μπορέσω νὰ πάρω ἀποφάσεις, ὀριστικὲς ἀποφάσεις.

Ἐκεῖνος ὅμως ἐπέμενε. Ἡ ἐρωτομανία του μάλιστα ἔφτασε καὶ σὲ δουλοπρεπεῖς τρυφερότητες. “Όσο κι’ ἂν ἀντιστάθην κάνοντας πῶς δὲν καταλαβαίνω, στο τέλος, ἀναγκάστηκα θέλοντας καὶ μὴ νὰ τῆς προσέξω, νὰ τῆς λάβω, καθὼς λένε, «ἐπισήμως ὑπ’ ὄψιν μου» καί... τὴν ἴδια στιγμή μ’ ἔπιασε ἕνα ἀλλόκοτο αἰσθημα ἰκανοποίησης, ναι, δὲ θέλω νὰ τὸ κρύψω, ἄρχισα κι’ ὅλας νὰ φαντάζωμαι πῶς τὸ φούντωμα ἐκεῖνο τοῦ πάθους του, ποὺ μὲ κολάκευε, βρισκότουν σὲ κάποια σχέσι μὲ τὴ μυστηριώδη ψυχικὴ ἀνάνεωσι, ποὺ γινόταν μέσα μου αἰσθητή.

Τόσο κουτὴ ἦμουν!

Κι’ ἀμέσως ἔκαμα τὸ πρῶτο λάθος. Μὲ τὴ συναίσθησι τῆς νεοκερδισμένης μου δύναμης—πίστευα κι’ ὅλας πῶς ἦμουν σίγουρη γιὰ τὸν ἐαυτοῦ μου καὶ μ’ ἔτρωγε νὰ κάνω μιὰ πρόβα—ὑποχώρησα ἀπέναντί του, ὅπως ὑποχωρεῖ κανεὶς σ’ ἕνα παιδί. Τοῦ-κανα τὸ χατήρι καὶ πῆγα μαζί του.

“Εἶσι μπήκαμε γιὰ πρώτη φορὰ σ’ ἕναν καινούργιο, ἄλλης φύσης, δεσμὸ μεταξύ μας. Τὸ «δηλητήριο» ἔκανε κι’ ὅλας τὴν ἐνέργειά του. Μόνον μὲ φρίκη μπορῶ νὰ θυμᾶμαι ἐκείνη τὴ νύχτα, γιὰτὶ αὐτὴ ἀποτελεῖωσε μέσα μου τὸν ἀπαίσιο, ἀφύσικο χωρισμὸ μεταξὺ αἰσθηματος καὶ αἰσθήσεων, μεταξὺ σώματος καὶ ψυχῆς, γιὰτὶ τὴ νύχτα αὐτὴ κομματιάστηκα στὰ δυὸ κι’ ἀπὸ τότε ἄρχισα νὰ ζῶ μὲ διπλὴ προσωπικότητα. Φυσικά, τότε δὲν καταλάβαινα ἀκόμα τὴν προστυχιά, ἀπεναντίας αἰστάνθηκα μιὰν ἀν-

ένδιαφερόσουν για τίποτε. Ωστόσο κάπνιζες τὸ ἕνα τσιγάρο πᾶνω στὸ ἄλλο. Μέσα-μέσο κύτταξες κατὰ μένα—αὐτὸ δὲ τὸ εἶχα προσέξει!— Ἡ ἀλήθεια ἦταν πῶς ἀπὸ κείνο τὸ βράδυ πού γνωριστήκαμε ὅλο μὲ συλλογιζόσουν. Ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ μεγάλη ἐπίδρασι πού ἀσκοῦσες ἀπάνω μου. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀφαρπάζοταν κάθε τόσο, γέλαγε πολὺ καὶ συμφωνοῦσε πότε μὲ τὶς γνώμες τοῦ Μπόμπη, πότε μὲ τοῦ Ἑρρίκου. Εἶχε πάντα ἀνάγκη ἀπὸ αὐθεντίες.

Ἐμεῖς «οἱ γυναῖκες» σωμαίναμε στὴν ἀρχή, ὥσπου ἡ ξανθὴ Στέπ τίναξε πίσω ξαφνικὰ τὴν ἀχυρένια τῆς χαίτη, σήκωσε ψηλὰ στὸν ἀέρα τὴν πουδραρισμένη μύτη τῆς, ἀστράψε μὲ τὰ ἐξπλυμένα μάτια τῆς κι ἄρχισε νὰ μιλάει γιὰ τὸ τελευταῖο μασκαράλικο τοῦ «Σκηνοθέτη». (Σημειώστε πῶς ἐκείνο τὸ βράδυ ἦταν δυστυχησμένη μέχρι θανάτου, γιατί ὁ Ἑρρίκος πού ἀγαποῦσε δὲν τὴν ἐπρόσεχε καθόλου. Λίγο πρὶν τῆς εἶχε δώσει τὰ παπούτσια στὸ χέρι. Ἀλλὰ γι' αὐτὸ θὰ μιλήσω ἀργότερα). Τὸ μασκαράλικο αὐτὸ καθ'αὐτὸ δὲν παίζει ἐδῶ κανένα ρόλο. (Πρόκειται γιὰ τὴ γυναῖκα ἐνὸς τραπεζίτη, μὲ τὴν ὁποία ὁ «Σκηνοθέτης», γιὰ νὰ βοηθήσῃ τὰ οἰκονομικά του, εἶχε ἀνοίξει ἐρωτοδουλειές. Ὁ σύζυγος ὑποχρεώθηκε νὰ τὸ καταπιῇ. Τέλος πάντων, μιὰ ἀναξιοπρεπέστατη ἱστορία). Μόνον τὴν ἐπίδρασι τῆς κουβέντας πού ἀνοίξε ἡ Στέπ μὲ τρομερὴ παντομίμα (εἶχε πάντα ἕνα ἀλάνικο κέφι) πρέπει νὰ μνησινέψω. Ἐκανε διάνα. Τὸ ἀποτέλεσμα δηλαδή ἦταν νὰ μποῦνε ὅλοι στὴ συζήτησι, ἀκόμα καὶ σύ. Ὁ λόγος γιὰ «ἐλεύθερο καὶ νόμιμο ἔρωτα». Ἀπάνω σ' αὐτὸ ἔκοψες κι' ἔρραφες, χωρὶς καλὰ-καλὰ νὰ ξέρῃς τί πᾶ νὰ πῇ ἐλεύθερος καὶ νόμιμος ἔρως. Ἀεροκοπανίσματα, τίποτε ἄλλο. Κι' ὅλ' αὐτὰ σ' ἕναν τόνο τρομερὰ διφορούμενο. Πετοῦσες τὸ λόγια σου κατευθεῖαν πρὸς ἐμένα, χωρὶς φυσικὰ νὰ μὲ κυτᾶς. Κάθε μιὰ σκέψι πού ἔβγαζες ἀπ' τὸ κεφάλι σου τὴν ἔβανες σιγὰ καὶ προσεχτικὰ στὸ δικό μου. Παρίστανες τὸν πολὺ ραφιναρισμένο κι' ἀπολαύβαινες μάλιστα τὴ φινέτσα σου. Τί ἀβυσσαλέα ἀχρειότης! Κι' ἐγὼ δὲν ἀντιστάθηνκα καθόλου, ἀφῆσα τὰ πράγματα νὰ συμβοῦν ὅπως τάθελες. Αὐτὴ δὲ ἦταν ἡ «ἔνεσι» γιὰ τὴν ὁποία εἶχα ρθῇ ἐκεῖ! Ἐταίριαζε ἔξοχα, σὰ νᾶμαστε συνεννοημένοι νὰ παίξουμε: ἐγὼ τὴν ἄρρωστη, ἐσὺ τὸ γιατρό.

Καθήσαμε κεῖ σχεδὸν ὡς τὶς ἑντεκα καὶ στὸ τέλος τὸ ρίξαμε σὲ ἄγριο, ξεθαρρεμένο κουβεντολόι, ὅπου ἡ μόνη μας εὐχारीστησι ἦταν τὸ ὅτι φλυαροῦσαμε. Τί λέγαμε, αὐτὸ δὲν εἶχε καμμιὰ σημασία. Διάβασα κάποτε γιὰ τὰ γυμνάσματα τῶν δερβισηδων, πῶς κατορθώνουν νὰ πέφτουν σὲ καταληψία. Τὸ ἴδιο κι' ἀπαράλλαχτο ἐσύμβαινε καὶ μὲ σὰς. Μὲ τὴ φλυαρία σὰς πέφτασε πάντα σὲ ἔκστασι. Ἐπειτα, ὅταν πιά φωνάζατε ὅλοι μαζί κι' οἱ πελάτες, ποὺ πάντα δὲ ἦταν «κατώτεροι» μικρονοικοκυραῖοι, ἄρχισαν νὰ προσέχουν, ἡ Ἀρμένισσα πρότεινε νὰ πᾶμε στοῦ «σκηνοθέτη». Ὁ ψηλὸς Μπόμπης ἔτρεξε στὸ τηλέφωνο κι' ἔδωκε εἰδησι. Ὁ «σκηνοθέτης» ἦταν σύμφωνος καὶ ξεκινήσαμε ἀμέσως.

Ἐσὺ πιά τότε δὲν ἔκρυψες τὶς προθέσεις σου, γιατί χωρίς καμμιὰ ἐξήγησι ἔσπρωξες πέρα τὸν Ἑρρίκο πού ἤθελε νάρθη μαζί με τὸν Ἀλέξανδρο καὶ με μένα κι' ἀνέβηκες στὸ δικό μας ταξί. Ἑρρίξεις στὸ δίχτυ σου μιὰ περίφημη τέχνη. Δὲ μοῦκανες ἀπειθείας ἐπίθεισι, μιὰ τέτοια ταχτική δὲ θὰ σ' εὐχαριστοῦσε, παρὰ τὰ βαλες πρώτα-πρώτα με τὸν Ἀλέξανδρο, πού ἤξερες πὺς ἦτον ἀδυνατώτερός σου. Μπροστὰ στὰ μάτια μου λοιπὸν ἀρχίσεις νὰ τὸν γελοιοποιῇς γιὰ νὰ φαίνεσαι ἐσὺ ὁ σπουδαῖος. Ἦταν ὀλοφάνερο πὺς εἶχες βρῇ τὸ ἀσθενικό μου σημεῖο καὶ κεῖ χτύπησες: προτῆτερα θαύμαζα τὸν Ἀλέξανδρο (κι' ὁ θαυμασμός ἦτον γιὰ τὴν ἀγάπη μου μιὰ ἀνάγκη, γιατί ἐγὼ μόνον ἐκεῖ πού θαύμαζα μπορούσα καὶ ν' ἀγαπήσω), ὁ θαυμασμός μου ὁμως αὐτὸς εἶχε ὑπονομευθῇ ἐξ αἰτίας τοῦ ἀδύνατου χαρακτήρα τοῦ ἀγαπημένου μου κι' εἶχε ἀρχίσει νὰ κλονίζεται κι' ἐσὺ ἔδωσες τὸ τελευταῖο χτύπημα στὸ εἶδωλο γιὰ ν' ἀναποδογυρίσῃ. Ἀντὶ ἐκείνου λοιπὸν ὑψωνόσουν τώρα ἐσὺ στὸν ὀρίζοντα, γιὰ νὰ σὲ προσκυνήσω σὰ νέο θεό μου. Καὶ σὺ —αὐτὸ ἦταν τὸ σχέδιό σου— θὰ με εἰσάκουγες μ' εὐμένεια. Σ' αὐτὴ τῇ φθηνῇ σκηνοθεσίᾳ ἔπεσα μέσα.

Καὶ λοιπὸν τώρα, ἐκείνη ἡ ἀπαίσια ἀνάμνησι...

Ἀπ' τῇ στιγμῇ πού πατήσαμε τὸ πόδι μας στὸ σπίτι τοῦ «σκηνοθέτη» πρέπει νὰ διηγηθῶ κάθε λεπτομέρεια. Γιατὶ ὅλα συνωμοτήσαν ἐκεῖ γιὰ νὰ με καταστρέψουν. Τὸ παρατσουκλι «σκηνοθέτης» τοῦ πήγασι, ἀλήθεια, ἔξοχα τοῦ Γιούσου. Αὐτὸς ἀναλάβαινε τὴ σκηνοθεσία σὲ κάθε τι πού ἐπιχειροῦσε. Πρώτα-πρώτα προβάριζε, μοίραζε τοὺς ρόλους, διακοσμοῦσε, ἐτοίμαζε τὶς φιγούρες, τὶς τράβαγε ἀπὸ δῶ κι' ἀπὸ κεῖ κι' ἔπειτα ἔρχονταν τὸ θεατρικὸ κὸλπο, ἡ παράστασι.

Στὴν ἀρχὴ εἶχα ξεκουφαθῇ ἀπ' τὸ θόρυβο, κρύωνα κι' ἤθελα νὰ φύγω, ἔπειτα ὁμως αἰσθάνθηκα τὴν καρδιά μου νὰ χτυπᾷ δυνατώτερα κι' ἀρχισε νὰ με κυριεύῃ ὁ φόβος πρὶν ἀπ' τὴν ἀπόφασι. Γιατὶ ἐκείνη τῇ νύχτα ἔμελλε νὰ παρθῇ ἡ ἀπόφασι, αὐτὸ τὸ ἐνοιωθα μέσα μου κατὰ τρόπο μυστηριώδη. Σχεδὸν ἀναγκάσθηκα νὰ πιέσω τὸν ἑαυτό μου νὰ μείνω, ἀλλὰ ἴσα-ἴσα αὐτὸς ὁ καταναγκασμός μου ἔδωκε, τὴν ἴδια στιγμῇ, ἐκείνη τὴν αὐτοβασανιστικὴ ἡδονὴ πού τόσο μεγάλο ρόλο παίζει στὴ συναισθηματικὴ ζωὴ σας. Ὅπως βλέπεis, εἶχα πιά πέσει με πόδια καὶ με χέρια στὴν ἐξουσία σας, ἀφοῦ ἀρχισα νὰ αἰσθάνωμαι κι' ὅλας σὰν ἑσῶς. Ἐκεῖνο τὸ βράδυ μ' ἐμψύχωνε ἓνα κακὸ θάρρος νὰ μὴν ἀποφύγω τὸν ἀγῶνα — δηλαδὴ τὸν δῆθεν ἀγῶνα, ἀφοῦ δὲ κατὰ βάθος ἤμουν κι' ὅλας ἀποφασισμένη νὰ παραδοθῶ.

Στοῦ «σκηνοθέτη» εἶχαμε βρῇ ἓνα σωρὸ ἐπισκέπτες, ἀνάμεσα σ' ἄλλους καὶ τὸν Παῦλο πού σεῖς τὸν ἐλέγατε «τραπεζίτη», γιατί πάντα ἀποχρεώνονταν νὰ σᾶς δίνει προκαταβολὲς κάθε φορὰ πού βρισκόσαστε σὲ στενοχώριες. Ἐγὼ φυσικὰ δὲν τὸν πρόσεξα καθόλου κι' αὐτὸ εἶχε συνέπεια νὰ...ἐνδιαφερθῇ κείνος γιὰ μένα ζωηρά. Εἴμαστε ὅλοι-ὅλοι, μαζί με τὸ νοικοκύρη, δέκα ἐπὶ πρὸσωπα, ἐννιά κύριοι, ὀχτῶ ντάμες. Εἶχαμε ἀνάψει τρομερά,

αγώνα ὁ «σκηνοθέτης» μὲ τὸ θιάσὸ του. Σήμερα ἀκόμα δὲν ξέρω ἂν αὐτὸ τῶς κάνει αὐθόρμητα ἢ μήπως κατὰ διαταγὴ δική σου. Πιστεύω πὼς πήρε τὴν πρωτοβουλία γιὰ δικό του λογαριασμό, ἐσὺ δὲν ὑπῆρξες ποτὲ προβλεπτικός καὶ κανένας λογαριασμός σου δὲ βγήκε σωστὸς ποτέ, γιὰτὶ ἐσὺ πάντα ἀρχίζεις ἀπ' τὸ... ἐξαγόμενο.

Ὅπως καὶ νᾶναι, ὁ «σκηνοθέτης» ἀρχισε τὴν παράστασι τοῦ μὲ μουσική. Τότες μόλις ἐπρόσεξα πὼς ὁ θόρυβος τῆς παρέας εἶχε ξεπεράσει κάθε ὄριο. Ὁ Ἀλέξανδρος κυριολεκτικὰ λυσομανοῦσε στὸ πιάνο. Ὁ «τραπεζίτης» μῆκε μὲ τὴν Ἀρμένισσα στὸ χορό. Ἕνα κορίτσι τραγουδοῦσε δυνατὰ τὰ λόγια τοῦ τραγουδιοῦ τῆς ἐποχῆς. Ὅλοι οἱ ἄλλοι φωνάζαν σὰ δαιμονισμένοι. Ἦταν σάμπως νὰ χτυποῦνταν ἀπὸ πάνω μου κύματα κ' ἐγὼ θέλοντας καὶ μὴ ἔπρεπε μέσα στὸ θολὸ ἐκεῖνο, τρικυμισμένο νερὸ νὰ κολυμπήσω, ἂν δὲν ἤθελα νὰ πνιγῶ. Ἡ γενικὴ ταραχὴ μὲ συνεπῆρε καὶ μένα.

Ὁ «σκηνοθέτης» σκέφθηκε ἕνα παιγνίδι γιὰ ὅλους, τὸ ἐξῆς: κάθε ἕνας ἔπρεπε νὰ δώσῃ ἕναν ξάστερο «ὀρισμὸ τῆς ἀγάπης» κ' αὐτὸς ἔπειτα ὁ διαιτητὴς θὰ ταξινομοῦσε τὰ ζευγάρια κατὰ τὸ σύστημα τῶν ἐκλεκτικῶν συγγενειῶν. Χαριτωμένη σκηνοθεσία! Ἐπὶ τρεῖς μέρες τὰ ζευγάρια θὰ ἔκαναν δοκιμὴ, καθένα γιὰ λογαριασμό του, (ἀλλὰ ἔπρεπε νὰ περιορισθοῦν αὐστηρὰ μέσα στὸν ὀρισμὸ πού εἶχαν δώσει) καὶ τὸ βράδυ τῆς τρίτης μέρας θὰ ξαναμαζευόμαστε γιὰ νὰ περιγράψουμε τ' ἀποτελέσματα τῆς δοκιμῆς. (Ὁ ὕψηλός Μπόμπης ἰσχυρίστηκε ἄλλως τε, πὼς ὁ Γιούσου ἤθελε ἔτσι νὰ βγάλῃ ὑπόθεσι γιὰ μιὰ κωμωδία καὶ πὼς θάπρεπε πρῶτα νὰ συστηθῇ ἕνας μετοχικὸς ἐκδοτικὸς οἶκος).

Δὲν ξέρω ἂν ἡ ἰδέα αὐτὴ ἦταν ἐφεύρεσι τοῦ «σκηνοθέτη». Ἀλλὰ ὅποιος καὶ νὰ τὴ σκέφθηκε δὲ μπορούσε νὰ ἐνεργήσῃ καλύτερα, ἂν ἤθελε νὰ ἐξιχνιάσῃ καὶ ρεζουμάρῃ τὸ λεγόμενο πνεῦμα τῆς ἐποχῆς (μιὰ λέξι, πού τὴν εἶχατε πάντα στὸ στόμα).

Μολαταῦτα δὲν ἔγινε τίποτε, γιὰτὶ οἱ μισοὶ τῆς παρέας ἦταν ἐναντίον τοῦ παιγνιδιοῦ. Κι' ὁ καυγάς ὅμως, ἂν ἔκανε ἢ ὄχι νὰ τολμήσουμε μιὰ τέτοια ἐπιχείρησι, ἦταν πολὺ ἐρεθιστικός καὶ τὸν παρακολούθησα μὲ μεγάλον ἐνδιαφέρον. Ἐκεῖ κατάλαβα πὼς οἱ περισσότεροι ἐδείλιαζαν. Γιὰτὶ πράγμα ἐδείλιαζαν, αὐτὸ μόλις ἀργότερα τῶμαθα ἀπ' τὴν ἴδια μου πείρα. Ἐκεῖνοι δὲ φανέρωσαν τίποτε.

Οἱ νέοι μας καμαρώνουν γιὰ τὴν «εἰλικρίνεια» καὶ τὸ «θετικισμό» τους. Κι' ἀλήθεια, ἀπὸξω δεῖχνουν μιὰ εἰκόνα τέλειας φρεσκάδας, ξαστεριάς καὶ ὑγείας. Ἀπὸ μέσα ὅμως εἶναι ὅλα κούφια.

«Μιὰ νέα γενεὰ ξεπετιέται»!

Τί ὡμορφα πού ἀντηχεῖ αὐτό. Ἡ νέα γενεὰ παίρνει σὲ κάθε γεγονὸς ἀπὸ πρὶν μιὰ σταθερὴ ἄποψι (ἀντιπολίτευσι ἐναντίον κάθε παλαιοῦ, αὐτὸ ἐννοεῖται) καὶ τὴν ἄποψιν τῆς τὴν ὑποστηρίζει ἔπειτα μὲ μεγάλῃ αὐτοπεπειθῆσι, θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ πῇ:

κατά ένα τρόπο αντιπαθητικά αλαζονικό. Οί νέοι αὐτοὶ φαντάζονται σήμερα ὅτι οἱ σχέσεις τῶν φύλων εἶναι θαυμάσια κανονισμένες, ὅτι ποτὲ δὲν ἦταν τόσο παστρικές. Μάλιστα «παστρικές», ἔτσι λένε. Τί ὀλέθρια ὑποκρισία, τί ψέμμα εἰπωμένο μὲ ἐκφρασι ἀπλοϊκῆς εἰλικρίνειας! Ποτὲ οἱ σχέσεις αὐτὲς δὲν ἦταν τόσο ἀπελπιστικές ὅσο σήμερα! Ποτὲ ἔτσι βαλμένες ἀπάνω στὸ γυμνὸ σκοπὸ. Ποτὲ τόσο ἐξευτελιστικές! Κι' αὐτὸ σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ παραδέχεται τὸ σῶμα ἀγιώτερο ἀπ' τὸ πνεῦμα! Μιὰ προστυχὴ καὶ ψεύτικη εἰρωνεία!

Ὡ! ἔχω σκεφθῇ ἀπάνω σ' αὐτὸ τίς χαμένες μου μέρες, ὅταν, νικημένη ἀπὸ τὴ μοῖρα σταυροπόδιζα τὴ γωνιά τῆς ζωῆς, ἀναποφάσιστη, ἂν ἔπρεπε νὰ δοκιμάσω ἄλλη μιὰ φορὰ νὰ μπῶ στὸν ἀγῶνα. «Θετικισμὸς καὶ εἰλικρίνεια» φωνάζουν. Μάλιστα, συναπαντιόμαστε, χρησιμοποιοῦμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο «κατὰ τὸ φυσικώτερο τρόπο τοῦ κόσμου» καὶ χωρίζουμε χωρὶς αἰσθηματικότητας. Μόνο νὰ μὴ πλησιάζουμε πολὺ ὁ ἕνας τὸν ἄλλο! Ὡ! Θεέ μου! Κάθε ἄτομο ἔχει τὴν ἀξιοπρέπειά του, ἐκεῖνος κι' ἐκεῖνη τὸ ἴδιο, ταῖζουν τὸ θηρίο (ἐξόν, ὅταν θέλουν νὰ κερδίσουν τὸ ρεκὸρ σὲ κανένα σπόρ), διορθώνουν ὅσα νομίζουν ἀπομεινάρια περασμένων ἐποχῶν, προλαβαίνουν τὶς περιπλοκές, μάλιστα μὲ βοήθεια τοῦ γιатρού.—Στὸ διάβολο! Κι' ὅλ' αὐτὰ τὰ λένε ὕστερα μὲ ἀπλοϊκὸ θράσος θετικισμὸ καὶ εἰλικρίνεια!

Ποῦ εἶναι ὁμως ἡ καρδιά; Καρδιά δὲν ὑπάρχει ἢ, ἂν ὑπάρχει (ἐκτὸς ἀπ' τὴν ἀνατομικὴ) δὲν τὴ δείχνουν. Ὁ κώδικας δὲν τὸ ἐπιτρέπει. Ἀπαγορεύεται, ἀπαγορεύεται αὐστηρά! Φυλάγονται ἀπὸ ἀπογοητεύσεις, ἀπὸ ἀνόητα βάσανα, ἀπὸ παλαιϊκὲς κουταμάρες. Κι' ἔτσι μαραίνεται καὶ χτικιάζει ἡ καρδιά κι' οἱ ἄνθρωποι πάνε χωρὶς σκοπὸ καὶ χωρὶς νόημα χαμένοι. Ἀλλὰ πρὸ πάντων τὴν ἔχουν ἔτσι ἄσχημα οἱ γυναῖκες. Φαντάζονται πῶς ἐλευθερώθηκαν ἀπ' τὰ δεσμὰ μιᾶς σκλαβιάς καὶ μιὰ μέρα ἀναγκάζονται νὰ καταλάβουν (ὅπως ἐγώ! ὅπως ἐγώ) πῶς ἔχουν πέσει στὰ σκοτεινότερα κάτεργα τοῦ κόσμου: στὴν ἀπόλυτη ἀναισθησία.

Φωνάζτε λοιπόν, γυναῖκες, φωνάζτε, βγάλτε φωνή!

Ἀναγκάσθηκα νὰ διακόψω. Ἦμουν τόσο ἐξαντλημένη ἀπὸ θυμὸ κι' ἀγανάκτησι, ποὺ τὸ χέρι μου ἔτρεμε. Πάλι ξανάρχισα νὰ βολτάρω ἀπάνω-κάτω. Ἐπειτα ἔφκισα τσαὶ στὸ καμινέτο καὶ βούτηξα μιὰ φριγανιά. Πρέπει νὰ βαστάξω, νὰ βαστάξω μὲ κάθε θυσία. Γιατὶ μόνον, ὅταν θάχω γράψει ὅλα, ἴσαμε τὸ πικρὸ τέλος, ὅταν θάχω ἀδειάσει τὸν «κάλυκα μέχρι τρυγός», μόνον τότε θὰ ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ διαθέσω τὸν ἑαυτὸ μου, ὅπως μ' ἀρέσει. Τότε δὲ θάχω μόνον στὴν ἐντέλεια φωτισμένη, ἀλλὰ θάχω καὶ ἐξίλεωθῇ κατὰ κάποιον τρόπο.

Εἶναι περασμένο μεσημέρι. Μιὰ παρὰ τέταρτο. Ἐξω πέφτει χιονόνερο. Πῆγα καὶ στάθηκα κάμποση ὥρα στὸ παράθυρο καὶ

-καλά νά μὴν ἤξερα οὔτε γώ ἢ ἴδια τί ἤθελα νά πῶ. Κατὰ τὰ φαινόμενα αὐτὸ θὰ ἦτουν. Βρισκόμουν ἄλλωστε σὲ μιὰ κατάστασι ἡδονικὰ παθητικῇ.

Μὲ κύτταξες μὲ ὀρθάνοιχτα μάτια, ἔπειτα ὅμως χαμῆλωσες ξαφνικὰ τὰ βλέφαρα, ἔτσι ποὺ πιά μόνον μιὰ μικρούλα σχισμὴ ἦταν ἀνοιχτῇ, καὶ χαμογέλασες. «Συγγνώμην», εἶπες σχεδὸν εἰρωνικὰ, ἀλλὰ εἰρωνικὰ μ' ἕναν περίεργο εὐγενικὸ τρόπο, «αὐτὸ δὲν τὸ καταλαβαίνω καθόλου».

Ὡ! πῶς θυμοῦμαι, πόσο καλὰ θυμοῦμαι κάθε μιὰ λέξι! Ἐμυρίζομαστε μεταξύ μας, ἀπαράλλαχτα ὅπως τὰ σκυλλιά... Ἀηδία!

Δοκίμασα νὰ βασιτάξω τὴ ματιὰ σου καὶ εἶπα στὰ κουτουροῦ: «Κρίμα! Ἔτσι δὲ θὰ συνεννοηθοῦμε».

Εἶδα πῶς αὐτὴ ἢ ἀπάντησί μου, ποὺ τόσο λίγο τὴν εἶχα σκεφθῇ, ποὺ μάλιστα ἦταν τόσο διφορούμενη, σ' ἔκανε νὰ τὰ χάσῃς κι' ἤμουν τόσο τρελλὰ εὐχαριστημένη μὲ τὴν ἐπιτυχία αὐτῇ, σχεδὸν εὐτυχής. Ἐκείνη τῇ στιγμῇ ζύπνησε μέσα μου ἡ συναισθησι πῶς ἤμουν ἴση μὲ σένα. Καμμιὰ δόξα, καμμιὰ τιμὴ, ὅπως τώρα ξέρω, παρὰ μιὰ ντροπὴ, μιὰ ταπεινώσι. Ἄλλ' αὐτὸ ἦταν πάντα ἡ ροπή μου, νὰ ταπεινώνωμαι... — λοιπὸν ἕνα ἐνστικτο.

«Φυσικά, μόνον νὰ μισοσυνεννοῇται μπορεῖ κανεὶς», εἶπες ἐστὶ σιγὰ-σιγὰ, «ὅσο μεταχειρίζεται τέτοιες σκοτεινὲς λέξεις. Τί εἶναι αἰσθημα; Δύσκολα θὰ καταλάβω τί ἀκριβῶς θέλετε νὰ πῆτε μ' αὐτό. Δηλαδή...» — ἀθέλητά σου εἶχες γίνει πιδ ἐπίμονος κι' ἔσκυβες περσότερο, ὥστε ἀναγκάσθηκα νὰ τραβήξω τὸ κεφάλι μου πίσω — «θέλω νὰ πῶ, τίποτε δὲ χρειάζεται τόσο πολὺ ὅσο ἡ ἀπόλυτη σαφήνεια. Περίεργο ὅμως, σχεδὸν ὅλοι οἱ ἀνθρώποι, ἰδίως οἱ γυναῖκες, τὴν ἀποφεύγουν καὶ προτιμοῦνε νὰ ξεσκίζονται στ' ἀγκάθια τῶν «αἰσθημάτων», γιὰ νὰ μεταχειρισθῶ τὴ λέξι σας καὶ γιὰ νὰ τὴν προσδιορίσω καλύτερα. Πρέπει νὰ τὸ πῶ καθαρά, δὲν πιστεύω νὰ εἰσθε καὶ σεῖς ἀπὸ κείνους τοὺς «μυστικοπαθεῖς» ποὺ ἔχουν βέβαια τὸ θάρρος τοῦ πόνου, ποτὲ ὅμως τὸ θάρρος τοῦ ἀποτελέσματος. Τί διάβολο! Μὲ ἀνέκφραστες ἐλπίδες μόνον οἱ τρελλοὶ τροφοδοτοῦν τὴν καρδιά τους».

Ἔνοιωθα τὴν ἀναπνοή σου στὰ μαλλιά μου. Αὐτὸ μ' ἐλέκτριζε τόσο, ποὺ δὲν μπορούσα νὰ παρακολουθῶ τὰ λόγια σου καὶ δὲ σὲ καταλάβαινα πιά. (Σήμερα βέβαια σὲ καταλαβαίνω περίφημα). Γιὰ νὰ σ' ἀναγκάσω νὰ τραβηχθῇς, κάπνια λίγο καὶ φύσηξα τὸν καπνὸ καταπάνω. «Διάβολε!» εἶπα, πάλι ἔτσι διφορούμενα, ἀφοῦ τόσο πέτυχα τὴν πρώτη φορά, «ἐσεῖς βαρεῖτε μέσ' στὰ ὅλα».

Αὐτὸ βγήκε τόσο σοβαρά κι' ἐλεύθερα ἀπ' τὸ στόμα μου, ὥστε σίγουρα δὲν τραβήχτηκες μόνον ἐξ αἰτίας τοῦ καπνοῦ. Ἀλλὰ μόλις μοῦ ξέφυγαν αὐτὰ τὰ λόγια κι' ἀμέσως δειλίασα. Νάι, μοῦ φάνηκε πῶς ἦταν ἀδύνατο νὰ τάχω πῇ ἐγώ, πῶς δὲν ἦταν ἡ φωνή μου, παρὰ μιὰ ἄλλη, ξένη ἐντελῶς. Χωρὶς νὰ θέλω, κρά-

τησα τὴν ἀναπνοή μου. Τὸ αἷμα ἀνέβηκε στὸ κεφάλι μου (ἀσφαλῶς θάχα κοκκινίσει), ἔπειτα ξαφνικὰ χύθηκε κάτω μὲ μεγάλο θερμὸ κυματισμὸ στὴν καρδιά μου καὶ τότε μ' ἔπιασε ἡ ἐπιθυμία νὰ ριψοκινδυνέψω, μιά ἄγρια τόλμη νὰ μὴν περιμεῖνω τὴ μανούβρα σου, ποὺ ἤξερα δὰ τὸν τελικὸ τῆς σκοπῆς, παρὰ νὰ χυμῆξω πρώτῃ καὶ νὰ σοὺ κομματιάσω τὸ θώρακα. Γιατὶ νόμιζα, πὼς πίσω ἀπ' τὸ θώρακα αὐτὸ ἦταν ἡ καρδιά σου, ποὺ ἔπρεπε νὰ τὴν ἀποχτήσω, νὰ τὴν κάνω ἓνα μὲ τὴ δική μου. Ἀλλὰ γελάστηκα, γελάστηκε καὶ οἰκτρά. Ἐκεῖ δὲν ὑπῆρχε οὔτε θώρακας, οὔτε καρδιά, κι' ἐγὼ δὲ ρίχτηκα καταπάνω κανενὸς κάστρου, παρὰ σ' ἓναν ἔρημο, ἀπαίσιο γκρεμὸ, ὅπου δὲ φύτρωνε οὔτε ἓνα χορταράκι. Τὴ μάσκα, ποὺ ὅλοι ἐκεῖ μέσα φοροῦσαν καὶ ποὺ κι' ἐγὼ ἄρπαξα στὴ στιγμή καὶ φόρεσα (τί κωμωδία!), τὴ βεβαιόγῃ γιὰ νὰ μπορέσω νὰ σὲ πλησιάσω ἀγνώριστη χωρὶς νὰ ἐξευμυνώσω ἀμέσως τὴν καρδιά μου, καταλαβαίνει; Ἔτσι ἔγινε.

Βῆμα πρὸς βῆμα ἄρχισα νὰ μὲ ὀδηγῇς ἀπὸ τὸ χέρι. Ἔτρεμα σύγκορμη ἀπὸ περιέργεια: ποῦ τάχα ἔμελλε νὰ φτάσω—ἀλλὰ κοροϊδεύα τὸν ἑαυτό μου, ὅταν ἔλεγα μέσα μου πὼς ἐγὼ δὲ συνεργοῦσα σὲ τίποτε... Καὶ σὺ, ἐσὺ ὑποκρινόσουν μὲ τὸν ἀχρεϊότερο τρόπο. Ἐκάνες τάχα πὼς τὴ μάσκα αὐτὴ τὴν ἔπαιρνες γιὰ τὸ ἀληθινὸ πρόσωπό μου. Καὶ μπήκε μὲ κέφι στὸ παιγνίδι μολονότι ἔβλεπες τὰ καμώματά μου κι' ἤξερες περίφημα μὲ ποιά εἶχες νὰ κάνῃς. Αὐτὸ μοῦ τ' ὠμολόγησες μιά φορά, ἀργότερα, χωρὶς νὰ τὸ σκεφθῇς ἄλλωστε κι' ἀπὸ καθαρὴ ματαιοδοξία. Ποτὲ δὲν σοὺ πέρασε ἀπ' τὸ μυαλό πὼς ἦταν ἄτιμο πράγμα. Ναι, ἐσένα σὲ τραβοῦσε ἡ ἐπιθυμία, τὴ μάσκα ἐκείνη, ποὺ μὲ τρομερὴ ξιππασμάρα εἶχα βάλει νὰ τὴν κολλήσῃς τόσο σφιχτὰ πάνω στὸ μοῦτρο μου, ὥστε νὰ μὴ μπορῶ πιά νὰ τὴ βγάλω: Καὶ πραγματικά, αὐτὸ τὸ πέτυχες. Τώρα, ποὺ ἐπὶ τέλους ἔχω τὸ θάρρος νὰ τὴν τραβήξω καὶ νὰ τὴν σκίσω, βγαίνει μαζί καὶ τὸ πετσί μου σὲ λουρίδες κι' ἔτσι βαδίζω ἐντελῶς δίχως πρόσωπο πρὸς τὸ θάνατο. Αὐτὸ εἶναι τὸ κατόρθωμά σου, Λουδοβίκο!..

Μόλις ἀναγνώρισες τὴν κατάστασι — ὅτι δηλαδὴ ἐγὼ εἶχα παρασυρθῇ κι' εἶχ' ἀρχίσει νὰ κάνω κάθε φορὰ ἀπὸ δυὸ βήματα — ἐτοιμάσθηκες τάχα ν' ἀμυνθῇς. Ἔτσι τὰ κατάφερες ὥστε ἐγὼ νὰ προχωρῶ ὀλοένα καὶ πιὸ μακρύτερα, τόσο μακριά, ποὺ στὸ τέλος δὲν μποροῦσα πιά νὰ γυρίσω πίσω καὶ τότε «προέβης εἰς ἀντεπίθεσι». Τὰ βοηθητικά σου στρατεύματα, οἱ περιστάσεις, ἡ ἴδια ἡ κόλασι, πολεμοῦσαν γιὰ σένα. Κι' ἐγὼ χύθηκα στὴ δυστυχία μου μὲ ζητωκραυγές!

Ἦτοτε ἀπ' τὴν ἀπερίσκεπτη ἀναφώνησί μου («Διάβολε, ἐσεῖς βαρεῖτε μέσ' στὰ ὅλα!») ἐξακολουθήσαμε λίγο ἀκόμα τὴν «ἐμπιστευτικὴ» συνομιλία μας μὲ πικάντικες, καθὼς λένε διακοπές, ἐσὺ ἐπιφωσκτικὸς καὶ χρησιμοποιοῦντας τὰ λόγια σου σὰν ἀγκωνάρια γιὰ νὰ σηκώσῃς γύρω μου ἓναν τοῖχο, ἐγὼ ἐμψυχωμένη ἀπ' τὸ ἐκπληκτικὸ θάρρος τῆς πεινασμένης μου καρδιάς καὶ γεμάτη παράφορες ἐλπίδες — ὅταν ξαφνὰ μπήκε στὸν

ἡ ξανθοιά Στέπ εἶχε ριχτῇ μὲ τὰ μοῦτρα στοῦ «σκηνοθέτη», ἀλλὰ —ὅπως συμβαίνει σὲ τέτοιες περιστάσεις, ὅταν ἀνταμώνονται δυὸ παρές μὲ διαφορετικὰ κέφια— ἀνοιξε μιὰ «τρύπα» στὴ συντροφιά, μᾶς ἔπιασε ὅλους μας μιὰ παγωμάρα καὶ μόλις ὕστερα ἀπὸ μισὴ ὥρα τὸ κέφι ξαναφούντωσε μὲ τὴ σκηνοθεσία τοῦ Γιούσου. Ἐγὼ ἤμουν ἐπιφυλακτικὴ, γιατί μέσα μου πάλευαν ἀκόμα ὁ φόβος κι' ὁ πόθος. Ἐδείλιαζα, ὅπως δεϊλιάζει ὁ θρήσκος ἀνθρώπος μπροστὰ σὲ μιὰ ἁμαρτία ποῦ μ' ὅλα ταῦτα στο τέλος τὴν κάνει. Αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι τὸ θέλγητρο τῆς ἁμαρτίας: τὸ δειλιασμα πρὶν — κι' ἡ μετάνοια ὕστερα.

Γιὰ κάμποση ὥρα δὲ σήκωσα τὰ μάτια μου ἀπ' τὸν Ἀλέξανδρο, ποῦ εἶχε ρθῇ σὲ μεγάλο κέφι, καὶ προσπαθοῦσα νὰ ξαναφέρω στοῦ λογισμοῦ μου ὅλες τὶς ὥραιες στιγμὲς τῆς ἀγνῆς καὶ τέλειας ἀγάπης ποῦ εἶχα ζήσει μαζί του, ἀκριβῶς σὰ νὰ πρόκειται ἡ καρδιά μου νὰ βρῇ ἐκεῖ μέσα ἀραξοβόλι, γιὰ νὰ μὴν τὴν παρασύρῃ ἡ θύελλα ποῦ τόσο μὲ τραβοῦσε.

Παράξενο ὅμως! Δὲν ἦταν μόνον ὅλες μου οἱ προσπάθειες μάταιες, ἀλλὰ κι' ὁ πόθος δυνάμωνε μέσα μου νὰ παραδοθῶ στὴ μεγάλη μου μοῖρα. Τὴν ἴδια στιγμὴ ὁ ἀγαπημένος μου ἄρχισε νὰ μοῦ φαίνεται ὀλοένα μικρότερος καὶ μικρότερος, ἔτσι σάμπως ν' ἀπομακρύνονταν ἀπὸ μένα. Τὸν ἔβλεπα ὅπως μ' ἓνα κιάλι ἀπ' τὴν ἀνάποδη — τόσο μακριὰ πέρα, τόσο μικροῦλη... Μὲ μιὰ τρελλὴ ἀνυπομονησία περιμένα τὴν τρομερὴ ρόδα ποῦ θὰ μὲ παράσερνε!!! Βέβαια αἰσθανόμουν καὶ κάποιο φόβο, ὁ φόβος ὅμως ἦταν εὐχάριστος καὶ γλυκός. Ἀλλὰ λύπη δὲν αἰσθανόμουν ἐκείνη τὴ νύχτα καθόλου. Εἶχα πέσει ὀλόσωμη στοῦ δίχτυ σου.

Ἄλλη μιὰ φορὰ πρέπει νὰ τὸ πῶ: ὅτι ἐσὺ ἀκριβῶς ἔμελλε νὰ παίξῃς αὐτὸ τὸ ρόλο, αὐτὸ ἦταν μιὰ ἀπλὴ σύμπτωση. Μποροῦσε μιὰ χαρὰ ν'ἔναι κάποιος ἄλλος ἀπὸ σὰς. Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν λόγος νὰ τὸ πάρῃς ἀπάνω σου.

Ἐμπρός! Ἐμπρός! Καταντάει ἀπρεπὴ ντροπὴ νὰ στριφογυρίζω μὲ φιλοσοφίες, ὅπως ἡ γάτα γύρω ἀπ' τὸν καυτὸ χυλό. Δὲ θὰ κρύψω καμιά ἀπ' τὶς βδελυγμίες ποῦ συμβῆκαν τότε. Γιατὶ καὶ τὸ πῶ ἀσήμαντο λογάκι ποῦ εἰπώθηκε κείνη τὴ νύχτα εἶναι σπουδαιότερο ἀπ' ὅλα τὰ κατοπινὰ περιστατικά. (Τὰ κατοπινὰ ἦταν συνέπειες!) "Ω! τὸ μνημονικὸ μου εἶναι ἐξαιρετο καὶ δὲν ἔχω ἀνάγκη νὰ ζητήσω βοήθεια ἀπ' τὴ φαντασία γιὰ νὰ γεμίσω τὰ κενά. Ἐδῶ γράφω τὴν καθαρὴ ἀλήθεια, τὴν καθαρὴ πικρὴ ἀλήθεια, φίλε μου.

Τὸ καθαυτὸ δράμα ἄρχισε ἔτσι: μὲ τὸ νὰ σηκώῃς ἐσὺ κύματα γύρω ἀπ' τὴν τρύπια βαρκούλα ὅπου πελαγοδρομοῦσα. Ἦρθες πρὸς ἑμένα — τὸ βλέπω καὶ σήμερα ἀκόμα! Καθόμουν σὲ μιὰ καρέκλα κοντὰ στοῦ χαμηλοῦ βερνικωμένο τραπεζάκι καὶ κάπνιζα. Πλάι μου στεκότουσαν ὁ «σκηνοθέτης» καὶ διασκεδάζε κουβεντιάζοντας μὲ τὴν Ἀρμένισσα. Ἡ κακομοῖρα δὲν καταλάβαινε πὼς ἐκείνος τὴν κοροϊδεύε, παρὰ εἶχε κολλήσει μὲ μιὰ κωμικὴ μεγαλοπρέπεια —στὴν κατάστασί της διπλὰ κωμικὴ— ἀπάνω σ' ἓναν ἀόριστο ὑπαινιγμὸ τοῦ «σκηνοθέτη» πὼς μ' ἔνα

φίλμ «θὰ τὴν ἔκανε μεγάλη». Τὴν κουβέντα αὐτὴ τὴν κρυφάκου-
γα καὶ μόλις σ' εἶδα νὰρχεσαι πρὸς ἐμένα, τότε μὴ ἔχοντας ἀπὸ
ποῦ ἀλλοῦ νὰ πιαστώ, δοκίμασα κι' ἐγὼ νὰ πάρω μέρος. Τοῦ κά-
κου! Μὲ τὴν πρώτη λέξι πού μοῦ πες, ἄφησα τὴν κουβέντα θε-
ληματικά κι' ἔτρεξα τρέμοντας καὶ λαχταρῶντας ὁλόκληρο τὸν
ἑαυτό μου σὲ σένα, κατάλαβα στὴν ἐντέλεια πὼς ἡ στιγμή εἶχε
ρθῇ... Ρίχτηκα, σὰ νὰ ποῦμε, καταμεσῆς τοῦ δρόμου γιὰ νὰ
περάσης μὲ τὴ ρόδα ἀπὸ πάνω μου! Ἐκείνη τὴ στιγμή, ἀλή-
θεια, περίμενα νὰ μὲ κατακομματιάσης! Στὴν ἀρχὴ λοιπὸν τὸ
παιγνίδι σου ἦταν εὐκολο. Ἀργότερα τὰ πράγματα ἄλλαξαν.

Ἐπειδὴ ἡ παρέα μεγάλο θόρυβο, ἔσκυψες λιγάκι πρὸς
ἐμένα γιὰ νὰ σ' ἀκούσω. Ἐπειτα ἀκούμπησες τὸ ἀριστερὸ χέρι
σου στὸ στήριγμα τῆς καρέκλας πού καθόμουν. Ὅσο δὲν κατα-
λάβαινα ἀκόμα τὸν ἑαυτό μου δυνατὸ γιὰ νὰ μπορῶ νὰ σηκώσω
τάματια μου πρὸς ἐσένα, κύτταζα τὸ μικρὸ κομψὸ ἐκείνο χέρι.
Ἡ καρδιά μου πῆρε τότε φωτιά. Μοῦ ἦρθε ἡ ἐπιθυμία νὰ τὸ πιά-
σω. Αὐτὸ ἴσως βάσταξε μόνον μερικὰ δευτερόλεπτα κι' ἀμέσως
ἀντηχῆσαν στ' αὐτιά μου τὰ λόγια σου. Μοῦ φαινόταν πὼς ἔρ-
χονταν ἀπὸ πολὺ μακριὰ. Καὶ μὲ μιὰς ἄρχισα ν' ἀκούω μόνον
αὐτὰ τὰ λόγια, τίποτε ἄλλο γύρω μου, γιατί ὅλα γύρω μου εἶ-
χαν ἐκείνη τὴ στιγμή βουλιάξει. Αὐτὸ ἦταν — ἡ ἀγάπη, τ' ἄ-
κους; Ἡ ἀγάπη πού ὁ Ἀλέξης εἶχε κακομεταχειρισθῇ καὶ περι-
φρονήσει καὶ πού τώρα ἔστριβε πρὸς ἐσένα, δειλὴ κι' ὅμως τρι-
σευτυχισμένη καὶ γεμάτη μεγάλες ἀπαντοχές! Ἀλλὰ σὺ ἦρθες
νὰ τὴν ποδοπατήσης καὶ νὰ πάρης γιὰ σένα μόνον ὅ,τι ἤθελες
ἐσύ.

«Μὲ τὴν ἀγάπη, εἶπες κάποτε ἀργότερα, συμβαίνει τὸ ἴδιον
ὅπως μὲ τὸ σπῆ: μόνον τὴν πρώτη γουλιά μπορεῖ νὰ πιῇ κανεὶς».

«Βλέπω πὼς ἡ παρέα σὰς ἐκνευρίζει». Αὐτὰ ἦταν τὰ πρῶτα
σου λόγια. Δὲν τὰ λησμόνησα ποτέ.

«Ὅχι, εἶπα ἐγὼ κομπιάζοντας, τέτοιο πράγμα ὄχι. Δὲ μ'
ἐκνευρίζει, ἀπλούστατα δὲ μοῦ εἶναι εὐχάριστη, γιατί... ἔρ-
χεται πολὺ κοντὰ μου». Αὐτὸ εἶπα, κι' ἀπὸ μιὰ ἀποψὶ ἦταν σχε-
δὸν ἡ ἀλήθεια.

«Περίεργο!» ἀπάντησες — ἀντιλήφθηκα καλὰ πὼς εἶχες πα-
ραξενευθῇ — «ἐκφράζετε τώρα δὲ ἓνα συναίσθημα πού κι' ἐγὼ
ἔχω. Σὰς συμβαίνει — νὰ ἐπιθυμῆτε περσότερη ἀπόστασι... γιὰ
λόγους μόνον, ἄς ποῦμε... καθαριότητας. Δηλαδή ἔτσι περί-
που θὰ ἤθελα νὰ ἐκφράσω τὴ δική μου ἐπιθυμία».

«Ὅχι», ἀποκρίθηκα δισταζοντας — μόνον σιγὰ-σιγὰ τολμοῦ-
σα νὰ προχωρῶ — «ὄχι γι' αὐτὸ τὸ λόγο. Δηλαδή, οὔτε κι' ἐγὼ
καταλαβαίνω ἀκόμα καλὰ-καλὰ τὸ γιατί, ρὲν ἔχω ἐξηγηθῇ μὲ
τὸν ἑαυτό μου. Τὸ πολὺ θὰ μπορούσα νὰ πῶ... γιὰ λόγους αἰ-
σθηματος...».

«Αἰσθήματος; συγγνώμην, ποιανοῦ αἰσθήματος;» ρώτησες ἀ-
μέσως.

Ἀποκρίθηκα: «Νά, τοῦ αἰσθήματος γενικά. Θέλω νὰ πῶ...»
Ἀλλὰ δὲν εἶπα ὅ,τι ἤθελα νὰ πῶ, παρὰ βουβάθηκα. Ἴσως καλὰ

κυττούσα μέσ' ἀπ' τις γρίλλιες στὸ δρόμο. Περίεργο! Βλέπω τοὺς ἀνθρώπους τώρα τελειῶς διαφορετικὰ ἀπ' ὅ,τι τοὺς ἔβλεπα πρὶν — χθές ἀκόμα. Μπορῶ καὶ τοὺς βλέπω μέσα καὶ μέσα κι' ὅλες οἱ ἀθλιότητες κι' ὅλα τὰ βάσανά τους μοῦ εἶναι φανερά.

Νὰ τὸ χρωστῶ αὐτὸ στὸ πλησίασμα τοῦ θανάτου;

Καὶ γιὰ πρώτη φορὰ ἔπειτ' ἀπὸ καιρὸ μὲ ξαναπιάνει συμπόνια γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἐγκάρδια συμπάθεια. Τὰ δάκρυα μοῦρχονται στὰ μάτια, ὅταν συλλογιζώμαι τὴν φρικτὴ μοῖρά τους ἀπάνω στὴ γῆ. Ἐδῶ καὶ μιὰ ὥρα ἀκόμα νόμιζα πῶς τοὺς μισοῦσα ὅλους μὲ ἀκατάλυτο μῖσος, τώρα ὅμως τοὺς συμπονῶ ὅλους, ὅλους... Περίεργο!

Ἄ! Θεέ μου! Θὰ ἤθελα νὰ μποροῦσα ἀκόμα μιὰ φορὰ νὰ χαϊδέψω ἓνα ζωντανὸ ἄνθρωπο προτοῦ ἀφήσω τὸν κόσμο...

Τὸ πρόσωπό του ἔχει γίνει κέρινο, ἡ μύτη του ἀφύσικα σουβλερῇ. Τὸ σαγόνι του τῶχω δεμένο μ' ἓνα μαντῆλι. Τὴ στιγμή πού τῶδενα, χτυπήσαν τὰ δόντια του καὶ μ' ἐπίασε ἓνας φρικτὸς φόβος. Ἦταν σὰ νᾶχε βγάλει μιλιὰ. Ἀπόκαμα. Ὁ νοῦς μου πῆγε στὸν Ἑρρίκο, πού τὸν εἶχα κάποτε βρῆ τενωμένο στὸ πάτωμα μιᾶς κάμαρας ξενοδοχείου. Κι' ἐκεῖνος τὸ ἴδιο, εἶχε μιὰ πληγὴ στὸ μελίγγι, τὸ αἷμα ἔσταζε... Ἡ ἀνάμνησι τοῦ θανάτου τοῦ παιδιοῦ μὲ τάρραξε. Ἀλλὰ σὲ λίγο κατανίκησα τὸ φόβο μου. Ἐχῶ ἓνα αἶσθημα σάμπως «οἱ νεκροὶ μου» νὰ μὴν ὑπῆρξαν ποτὲ τόσο κοντὰ ὅσο τώρα. Καὶ μιὰ ἀβέβαιη ἐλπίδα νὰ τοὺς ξαναναταμῶσω μὲ κάνει μέσα-μέσα νὰ τρέμω ἀπὸ χαρὰ. Ποιῶθω σὰ μιὰ πνοὴ νὰ περνᾷ πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι μου, οἱ τρίχες τῶν μαλλιῶν μου τρέμουν τότε — σὰ ντελικάτα χόρτα στὸν ἀνεμὸ. Δὲν εἶμαι πιά τόσο μόνη, ὅπως πρῶτα. Οὔτε φοβοῦμαι πιά. Τί καλὸ πού μοῦ κάναν τὰ δάκρυα, πού ἡ συμπόνια μοῦφερε στὰ μάτια, τί ἀνείπωτο καλὸ. Καὶ σὰ νᾶχουν ξεπλύνει ἓνα θολὸ γυαλί, ἔτσι εἶναι, καὶ μπορῶ τώρα καὶ βλέπω πολὺ πιδ μακρυὰ, ἀναγνωρίζω ὄχι μόνον τὰ κοντεῖνά μου. Καὶ σένα ἀκόμα, Λουδοβίκο, δὲ σὲ μισῶ πιά... ἂν καὶ δὲν μπορῶ νὰ σὲ συμπονέσω ἐσένα, ὡς ἐκεῖ δὲ φτάνουν οἱ δυνάμεις μου. Θὰ κατανικήσω τάχα καὶ τὸ τελευταῖο μου τοῦτο πάθος;

Ποῖς ξέρει! Τί καλὰ πού γιὰ μιὰ φορὰ ἀκόμα τὰ συλλογίζομαι καὶ τὰ ξεκαθαρίζω ὅλα. Ἔτσι ξεθυμαίνω...

Ἄν καὶ δὲν ἔφτασαν ὡς τὸ ἀπαίσιο παιγνίδι πού εἶχε προτείνει ὁ «σκηνοθέτης»; μ' ὅλα ταῦτα καὶ μὲ μόνη τὴν ἀπρεπὴ ἰδέα ἀναστατώθηκαν ὅλοι τους. Ἰδίως ὁ Παῦλος ὁ «τραπεζίτης» εἶχε κοπῇ ὑπὲρ τοῦ σχεδίου (ἂν καὶ δὲν ταίριαζε στὴ νοοτροπία του), ἔπειτα ὅμως τὰ συμφώνησε μὲ τὴν Ἀρμένισσα... καὶ χωρὶς σχέδιο.

Οἱ δύο τους ἐχάθηκαν ξαφνικὰ χωρὶς ν' ἀποχαιρετήσουν. Καὶ τότε συνέβηκε κάτι πού μὲ μιὰ σπρωξιὰ μ' ἔφτασε στὴν ἄκρη τοῦ γκρεμοῦ.

Ὁ Ἀλέξης, πού ὅλον αὐτὸ τὸν καιρὸ τὸν εἶχα χάσει ἀπ' τὰ μάτια μου, ξεφανερώθηκε ξαφνα μπροστά μου σὰ νὰ τὸν ἔβγαλε ἡ γῆς. Τὸ μακρουλὸ του πρόσωπο ἦταν κατακόκκινο, τὰ σκού-

ρα του μάτια, καθώς μ' ἔβλεπαν, ἄστραβαν ἀπὸ ὄρεξι περιπετείας. Πρὶν ὅμως καλὰ-καλὰ ἀνοίξῃ τὸ λαχανιασμένον στόμα του στάθηκε ἀβέβαιος. Τράβηξε γρήγορα τὰ μάτια του ἀπὸ μένα, τὰ στριφογύριζε σὰν ἓνας ποῦ ἔχει τὴ συνείδησί του βαρειά. "Επειτα ἄρχισε νὰ ρητορεύῃ ἀστραπηδὸν καὶ μεپردεμένα (χωρὶς νὰ μὲ κυττάῃ). "Ἄπ' τὸ λόγο του δὲν καταλάβαινα τίποτε στὴν ἀρχή. Γιὰ νὰ εἶμαι εἰλικρινής, δὲν ἐπρόσεχα καθόλου, παρὰ στεκόμουν καὶ τὸν κύτταζα ξαφνιασμένη, μὲ μιὰ κατάπληξι ποῦ μούκοβε τὴν ἀναπνοή καὶ παραδόθηκε ἀλόκληρη σὲ κάποια εὐτυχισμένη ἀνάμνησι ποῦ τὸ ἀνάβλεμμά του μοῦ ξανάφερνε τώρα στὸ νοῦ.

"Απαράλλαχτα ἔτσι, ὅπως στεκότουν τώρα μπροστά μου, μὲ κατακόκκινο πρόσωπο, μὲ ἀστραφτερὰ μάτια, εἶχε κι' ἄλλοτε κάποτε σταθῇ, τότε, ναι τότε, ὅταν ζητοῦσε νὰ μὲ κατακτήσῃ, ἐκείνῃ τῇ θαυμάσια ὥρᾳ, ποῦ ἡ ἀγάπη ξύπνησε μέσα μου μὲ τὴν ἀκράτητῃ δύναμι τῆς ἐλπίδας γιὰ ὅσα δὲ μποροῦν νὰ εἰπωθοῦν. Τότε, τότε!

Τώρα ὅμως; Γιατί τάχα στεκότουν τώρα ἐδῶ; Τόσο ὅμοιος μὲ τὸν τότε "Αλέξανδρο κι' ὅμως... ἀσφαλῶς ὄχι μὲ τὸν ἴδιο σκοπὸ, ἴσως μάλιστα μ' ἓναν τελειῶς ἀντίθετον ἀπὸ τότε. "Ἡ καρδιά μου, ποῦ τόσο ἀπότομα εἶχε στρίψει κατὰ τὴν ὑποθετικὴ εὐτυχία, ἔτρεμε τώρα μέσ' στὸ στήθος μου. Τί θ' ἀκούσω; Τί τάχα νὰ λέῃ ὁ "Αλέξανδρος; Στ' αὐτιά μου ἐβούύζε τὸ αἷμα, δὲν κατῶρθωνα, ὅσο κι' ἂν προσπαθοῦσα, νὰ καταλάβω μιὰ του λέξι. Στὰ μάτια μου μπροστὰ στριφογύριζαν πύρινες ρόδες. "Απὸ δῶ ἡ ἐλπίδα τῆς ἀγάπης, ἀπὸ κεῖ ἡ προαίσθησι γιὰ κάτι τρομαχτικόν, ποῦ μ' ὅλα ταῦτα μὲ διαβολικὴ δύναμι μὲ τραβοῦσε, κατὰ ποῦ θὰ γύρῃ ἡ μοῖρα μου; "Αξαφνα αἰσθάνθηκα πῶς μ' ἔπιασε ἀπ' τὸ μπράτσο καὶ πῶς ἔβαλε τὸ χέρι μου σ' ἓνα ξένο χέρι, ἀπ' ὅπου ἀμέσως ξεχύθηκε μέσα μου ἓνα παγερὸ ρεῦμα. Δὲν ἤξερα τί εἶχε συμβῇ, αἰσθάνθηκα μόνον πῶς τὸ κρῦο πέρασε μέσα μου, πῶς σερνότουν πόντο μὲ πόντο μέσ' στὶς φλέβες μου ὡσότου ἔφτασε στὴν καρδιά μου. "Οἱ αὐτὰ μπορεῖ νὰ συμβῇ-καν σχεδὸν μέσα σ' ἓνα λεπτό, γιατί μόλις συνῆρθα, μόλις ξύπνησα ἀπ' τὴ νάρκη μου, ὁ "Αλέξανδρος εἶχε γίνῃ ἀφαντος. Καὶ μαζὶ του, ὅπως ἔπειτα ἔμαθα, ἡ ξανθὴ Στέπ. "Εκεῖνος ὅμως ποῦ κρατοῦσε τὸ χέρι μου ἤσουν ἐσύ, Λουδοβίκο. Τὴ θυμᾶσαι αὐτὴ τὴ σκηνή;

Αὐτὸς ὁ ἴδιος, αὐτὸς ὁ ἴδιος ποῦ ἐγὼ ἀγαποῦσα, μὲ παράδωκε σὲ σένα! Μὲ προξένεψε, γιὰ νὰ φύγῃ μὲ μιὰν ἄλλῃ. Πολλὰς φορὰς ἀργότερα σκέφθηκα γι' αὐτὴ τὴ σκηνή, ἀλλὰ ποτὲ δὲ μπόρεσα νὰ βρῶ τὴν κλωστή τῆς ἱστορίας. "Υπάρχουν πολλὰς φιλοῦταικες, σχεδὸν ἀόρατες, ἀξεχώριστα μεταξὺ τους πλεγμένες. "Ἡ πιθανώτερη ἐξήγησι εἶναι ὅτι ὁ "Αλέξανδρος, καταμαγεμένος ἀπ' τὴν ἀνεπάντευτῃ ἐπιτυχίᾳ του μὲ τὴ δυστυχισμένη Στέπ (δὲν εἶχε δὰ ποτὲ ποτὲ ἄλλοτε ἐπιτυχίᾳς στὶς γυναῖκες), ἔχασε τὰ λογικά του καὶ θέλησε νὰ δοκιμάσῃ ἀμέσως μὲ κάθε θυσία τοὺς καρποὺς τῆς νίκης του.. Τύψεις ἀσφαλῶς δὲν αἰσθάνθηκε, γιατί

παρὰ λίγο νὰ πέσω, τέτοια ἀδυναμία μ' εἶχε πιάσει. Ποῦ ἦταν τὸ θάρρος μου; Ποῦ ἡ ἀποκοτιά μου; Θέλησα ν' ἀνέβω τρέχοντας τὴ σκάλα, ἀλλὰ δὲ μπόρεσα νὰ κάνω οὐτ' ἓνα βῆμα. Στεκόμουν ἐκεῖ σὰν παράλυτη. Ὁ Ἀλέξανδρος μ' ἀνακάλυψε πρῶτος. Εὐκολο ἦταν νὰ δῶ πῶς δυσαρεστήθηκε πολὺ μοῦ μὲ βρῆκε ξαφνικά μπροστὰ στὴν πόρτα του. Βίασα τὸν ἑαυτό μου νὰ πῶ ἓνα λόγο, νὰ δώσω κάποια ἐξήγησι, τοῦ κάκου, ὁ λάρυγγάς μου ἤ- τουν σὰ ραμμένος. Κι' ἐκείνη δὲν ξαφνίστηκε λιγώτερο ἀπ' τὸν Ἀλέξανδρο. Θὰ εἶδε βέβαια πῶς πῆγαινα νὰ λιποθυμήσω κι' ἔτρεξε νὰ μὲ βαστάξῃ. «Τί ἔχεις;» ρώτησε μ' ἓναν τόνο σχεδὸν τρυφερὸ καὶ συμπονετικό, ποῦ μὲ συνέφερε στὸν ἑαυτό μου. (Ἦ- μουν ὅπως πολὺ ἀδύνατη γιὰ νὰ μπορέσω νὰ σηκωθῶ). Ἔπειτα ἔστριψε κατὰ τὸν Ἀλέξανδρο κι' εἶπε: «Τί κάθεσαι, Ἀλέξι; Ἀ- νοίξει! Δὲ βλέπεις πῶς εἶναι τελειωμένη;» Τελειωμένη! Τί φρι- κτὴ λέξι! Ἦμουν λοιπὸν «τελειωμένη»;

Ἡ Στέπ εἶχε χαμηλώσει τὴν ψιλὴ, διαπεραστικὴ φωνή της, γιὰ νὰ μὴν πάρῃ εἰδησι κανεὶς μέσ' στὸ σπίτι. Τὸ ρεύμα τῆς ἐ- νεργητικῆς συμπόνιας, ποῦ ἐβγαίνει ἀπὸ πάνω της, μοῦκανε ἀ- μέσως καλὸ, μοῦ ἔλυσε τὰ δάκρυα. (Κι' ὅμως προτῆτερα δὲν εἶ- χα ἀντισταθῇ στὴ συμπόνια;) Ἀναστέναξα δυνατά, ἀλλὰ κείνη μοῦ ἔβαλε ἀμέσως τὸ μαντῆλι στὸ στόμα καὶ μὲ τράβηξε μέσα στὸ δωμάτιο, ποῦ στὸ μεταξὺ εἶχε ἀνοίξει ὁ Ἀλέξης (μουρμου- ρίζοντας βλαστήμιες). Ἦταν ὀλοφάνερο πῶς τὰχε ὀλότελα χαμένα.

«Τὰ καταραμένα νεῦρα, αἶ;» εἶπε ἡ Στέπ ὅταν μὲ ξάπλωσε μαλακά-μαλακά στὸ ντιβάνι. (Ἦμουν πολὺ ἀδύνατη γιὰ νὰ μπο- ρέσω μόνη μου νὰ κινηθῶ). Ἀμέσως ἄρχισε βιαστικὴ καὶ πο- λυάσχολη νὰ λαβαίνει διάφορα μέτρα. Εἶπε στὸν ἀποσβολωμένο Ἀλέξανδρο, ποῦ ἀκόμα δὲν ἤξερε τί τοῦ γινότουν, νὰ συγυρίσῃ τὸ κρεβάτι, κι' αὐτὸς νὰ πλαγιάσῃ στὸ ἄλλο δωμάτιο στὸ σο- φά. Ἐνα-δυὸ φορές θέλησε νὰ μὲ ρωτήσῃ τί τρέχει, ἀλλὰ ἡ Στέπ ὅλο τὸν ἐμπόδιζε. Τέλος τὸν ἔστειλε στὸ δωμάτιο τοῦ γρα- φείου καὶ κλειδῶσε πίσω του τὴν πόρτα. Θέλησα κάτι νὰ πῶ, ἀλλὰ δὲ μ' ἄφησε οὔτε μένα, μὲ βοήθησε νὰ γδυθῶ καὶ μ' ἔβαλε στὸ κρεβάτι. Ἔπειτα ἔτρεξε στὴν κουζίνα, ἔβρασε κάτι — τὴν ἀκουγα ποῦ ἐτοίμαζε τὰ πιατικά— καὶ ξανάρθε μ' ἓνα φλυτζάνι καυτὸ τσάι. Μὲ ἀνάγκασε νὰ τὸ πιῶ ἀμέσως. Ἐκαψα τὴ γλῶσ- σα μου. Ἀλλὰ ὁ πόνος μοῦκαμε καλὸ.

Ἔπειτα γδύθηκε κι' αὐτὴ, ἔγειρε πλάϊ μου—ἄλλη θέσι δὲν ἦταν στὸ δωμάτιο ποῦ νὰ μπορῇ νὰ ξαπλώσῃ κανεὶς— κι' εἶπε: «Ἔτσι, παιδί μου, τώρα ἂν θέλῃς ξαλόφρωσε τὴν καρδιά σου, ξεθύμανε. Κλάψε μάλιστα, αὐτὸ θάταν τὸ καλότερο. Ἀλλὰ πο- τέ μὴν κλάψῃς μπροστὰ σὲ ἄνδρα, αὐτὸ εἶναι μάταιη σπατάλη».

Ἐκείνη τὴ νύχτα γίναμε φίλες κι' ἡ φιλία μας βάσταξε ὡς τὸν πρῶτο θάνατό της. Γιατί σ' ἓνα χρόνο ἀπὸ τότε πέθανε ἀπὸ βρώμικη ἀρρώστεια ποῦ τῆς κόλλησε ὁ Ἑρρίκος. Μόνον ἐγὼ ξέρω τὸ ἀληθινὸ μυστικὸ τοῦ θανάτου της. Καὶ θὰ τὸ διηγηθῶ παρκατάω. Ναί, ἓνα θῦμα ὑπῆρξε κι' αὐτὴ, ἓνα θῦμα...

Μοῦδωσε θάρρος. Μοῦδωσε ὅλη τὴν ἀγάπη της ποὺ κανέναν ἀνδρὰς δὲν τὴν ἤθελε κι' ἐγὼ τῆς ἔδωσα τὴ δική μου. (Ἄλλὰ γι' αὐτὸ δὲ θὰ πῶ τίποτε, αὐτὸ θὰ μείνῃ μυστικό μας). Μὲ μεγάλη ἐπιμονὴ μὲ συμβούλεψε νὰ κόψω κάθε σχέσι μαζί σου. Δὲν τὴν πίστεψα, ἀν καὶ δὲν τῆς ἐναντιώθηκα καθόλου. Μέσα μου εἶπα πῶς δὲ σὲ καταλάβαινε, δηλαδὴ μόνον ἐγὼ ἤμουν σὲ θέσι νὰ σὲ καταλάβω!

Μόλις κατὰ τίς πέντε τὸ πρωῒ μᾶς πῆρε ὁ ὕπνος.

ΣΤΕΠ

Εἶχαν περάσει οἱ ὀχτῶ, ὅταν ὁ Ἀλέξανδρος χτύπησε τὴν πόρτα. Ἡ Στέπ κι' ἐγὼ ξυπνήσαμε μὲ μιᾶς.

«Τί θέλεις;» ρώτησε ἡ Στέπ.

«Τίποτε», εἶπε κείνος πίσω ἀπ' τὴν πόρτα κι' ἡ φωνή του ἀντήχησε τόσο γνῶριμη, ὅπως πάντα. «Πῶς εἶναι τώρα;» ρώτησε.

«Καλὰ», ἀποκρίθηκε ἡ Στέπ κι' ἔβαλε τὸ χέρι στὸ στόμα μου, γιατί πῆγαινα νὰ μιλήσω. «Φύγε τώρα, ξανᾶπε, ἔχομε νὰ κάνουμε διάφορα σχέδια».

Μεῦκανε νόημα μὲ τὸ δάχτυλό της νὰ μείνω ἀκίνητη καὶ τίναξε τὴν ἀχυρένια της χαίτη. Οἱ κορδέλλες ἀπ' τὸ πουκάμισό της εἶχαν πέσει καὶ μὲ φρίκη εἶδα τί ἀδύνατους ὤμους ποὺ εἶχε. Τὰ κόκκαλα ἦταν χωμένα μέσα. Ἀκουγα τὸν Ἀλέξανδρο νὰ πηγαينوέρχεται στὸ γραφεῖο ἀναποφάσιτος. Μιὰ-δυὸ φορὲς ἦρθε ἴσαμε τὴν πόρτα, σὰ νᾶθελε νὰ ξαναπιάσῃ κουβέντα, ἐπιτέλους ὅμως ἔφυγε χωρὶς νὰ πῇ λέξι.

«Ὁ Ἀλέξης δὲν ἀξίζει τίποτε», εἶπε ἡ Στέπ. Δὲν ἤθελα νὰ τὴν ἀντικρούσω καὶ σῶπασα. Μιὰ ὥρα ἀργότερα καταλήξαμε στὸ ἐξῆς συμπέρασμα (ἐγὼ δὲν εἶχα συμφωνήσει σὲ ὅλα, αὐτὴ ὅμως ἐπέμενε τρομερά): Θὰ ἔπαιρνε τὸ «σκηνοθέτη» στὸ τηλέφωνο νὰ τὸν ρωτήσῃ ἂν μπορούσε στὶς δώδεκα νάρθῃ στὸ καφενεῖο «Εὐρώπη». Γιὰ τὴν ἴδια ὥρα θὰ σοῦδινε καὶ σένα ραντεβου ἐκεῖ. Ἦξερε πῶς τὸ μεσημέρι πάντα μπορούσες νὰ λείψῃς ἀπ' τὸ γραφεῖο σου μισὴ ὥρα. Τρίτον θὰ προσκαλοῦσε στὸ «συμβούλιο» τὸν Ἑρρίκο, τέταρτο τὸν «τραπεζίτη». Ἀντιστάθηκα πολλὴ ὥρα στὴν ἀπόφασί της νὰ σὲ πάρῃ γιὰ χάρι μου στὸ τηλέφωνο. Ἀλλὰ δὲν ἔκαμα τίποτε.

Ἐλειψε ἓνα τέταρτο. Ὅταν γύρισε, εἶπε πῶς ὅλοι ἦταν σύμφωνα, ἐκτὸς ἀπ' τὸν Ἑρρίκο. Φυσικά, δὲν πρόδωκε σὲ κανένα πῶς εἶχε καλέσει κι' ἄλλους. (Ἐκεῖ ποὺ ἔλεγε γιὰ τὴν ἀρνησι τοῦ Ἑρρίκου δὲ μ' ἄφησε νὰ πάρω τίποτε χαμπάρι).

Μὲ τὴν ἀποφασιστικότητά της δὲν τάβγαζα πέρα. Μοῦκανε καλὸ τὸ ὅτι κάποιος φρόντιζε γιὰ μένα καὶ παράτησα τὸν ἑαυτὸ μου.

«Δυστυχῶς, ξανᾶπε, πρέπει προσωρινὰ νὰ μείνῃς ἐδῶ, ὅσο κι' ἂν εἶναι κουτὸ τὸ πρᾶγμα. Θὰ σ' ἔπαιρνα εὐχαρίστως, παιδί μου (μ' ἔλεγε πάντα «παιδί της») σπίτι μου, ἀλλὰ εἴμαστε δυὸ ἄνθρωποι σὲ μιὰ τρυπίτσα. Τὰ κέρδη μου εἶναι τιποτένια, ἄλλο-

σηκώθηκα σιγά-σιγά καὶ πύρωσα τὴ φλόγα τοῦ κериоῦ μου, καρφοβελόνα... Ὡ! ἂν εἶχα τότε ἀποτελειώσει τὴ δουλειά μου, δὲ θάμουν ἔπειτα ὑποχρεωμένη νὰ κάμω ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἐγκλήματα στὸν ἐαυτό μου καὶ τοὺς ἄλλους. Ἀλλὰ τότε ἦμουν πολὺ ἀδύνατη. Ἐκεῖ ποῦ σὲ πλησίαζα μὲ τὴν πυρωμένη βελόνα ἀρχισα νὰ τρέμω, ἡ βελόνα ἔπесε ἀπ' τὸ χέρι μου... κι ἡ ἀγάπη μὲ συνεπῆρε πάλι. Ρίχτηκα ἀπάνω σου καὶ σοῦ φιλοῦσα τὰ μάτια. Πετᾶχτηκες τότε ἀπ' τὸν ὕπνο καὶ μὲ κύτταζες ξαφνιασμένος. Ἀμέσως φώναξα τὸ δαίμονά μου σὲ βοήθεια καὶ... γέλασα. Τὸ θυμάσαι; Ἐσὺ εἶπες τότε: «Μωρὲ σὺ εἶσαι ἀχόρταγη!» Τὸ θυμάσαι; Ναί; Τὸ θυμάσαι; Ὡ! Θεέ μου, Θεέ μου!

Ἐπειδὴ πέρασα τὴ νύχτα χωρὶς ἄδεια ἔξω, μ' ἔβγαλαν ἀπ' τὴ θέσι μου. Ὁ κύριός μου φοβήθηκε γιὰ τὴν ἠθικὴ τῶν παιδιῶν του, ὅτι μπορούσε νὰ χαλάσῃ ἀπ' τὴ δική μου «ἐλεύθερη ἀγωγή», ὅπως ἔλεγε ποιητικά. Αὐτὸ δὲν τὸν ἐμπόδισε βέβαια νὰ δοκιμάσῃ, μήπως θάθελα νὰ κάμω καὶ μαζί του καμμιὰ πρόβα.

Τὴν ἴδια μέρα ἔμασα τὰ πράγματά μου κι' ἔφυγα. Ἐκεῖ ποῦ ἀποχαιρετοῦσα τὴ νοικοκυρά μου ἦρθαν δάκρυα στὰ μάτια. Τὴ συμπονοῦσα μ' ὅλη μου τὴν καρδιά. Ἐκείνη πίστεψε βέβαια πὺς ἐδάκρυσα ἀπὸ μετάνοιωμά κι' ἐγὼ ἤμουν ἀρκετὰ πονόψυχη γιὰ νὰ τὴν ἀφήσω νὰ τὸ πιστεύῃ. Φυσικά, θὰ προτιμοῦσα νὰ τῆς ἔλεγα τὴν ἀλήθεια γιὰ τὸν ἄνδρα τῆς —ἤθελα νὰ τῆς ἀνοιγα τὰ μάτια, ὅπως θέλησα νὰ κλείσω τὰ δικά σου— ἀλλὰ τὴ λυπήθηκα κι' ἔφυγα ἔτσι. Δυστυχῶς ποτὲ δὲν εἶχα τὸ θάρρος νὰ εἶμαι ἀσπλαγχνή. Ἄλλον ἄνθρωπο δὲ γνώριζα, πῆγα λοιπὸν κατ' ἀνάγκη στὸν Ἀλέξη. Δὲν τὸν βρῆκα σπíti του. Ἀφισα ἐκεῖ τὸ μαποῦλο μου (κρατοῦσε τώρα δυὸ δωμάτια, μιὰ κρεββατοκάμαρα κι' ἓνα γραφεῖο) καὶ πῆρα τοὺς δρόμους. Ὅλο τὸ ἀπόγευμα τριγύριζα ἄσκοπα. Στὴν ἀρχὴ χαιρόμουν τὴ λευτεριά μου, ἔπειτα ὅμως ἐδεΐλιασα, σὰν ἓνας ποῦ κρέμεται στὸν ἀέρα, π.χ. ἀπὸ μιὰ ὑδρορρόη, οἱ δυνάμεις του τὸν ἀφίνουν, δὲ θὰ μπορέσῃ νὰ βασταχθῇ γιὰ πολὺ, σὲ λίγο θὰ πέσῃ καὶ θὰ γίνῃ κομμάτια... Ναί, ἓνας τέτοιος φόβος μὲ εἶχε πιάσει. Περπατοῦσα διαρκῶς μέσθ στὸν κόσμον, γιὰτὶ ἡ μοναξιά μὲ φόβιζε, δὲν ἤθελα νὰ λογαριασθῶ μὲ τὸν ἐαυτό μου. Κατὰ τίς πέντε τὸ ἀπόγευμα ὁ φόβος μου εἶχε δυναμώσει. Ἐτρεχα ἀπάνω-κάτω στοὺς δρόμους. Ἡ σκέψη τῆς περσμένης νύχτας μὲ βασάνιζε ἀνείπωτα, ποθοῦσα τὴν ἀγκαλιά σου, ἔπειτα πάλι ἀηδίαζα τὸν ἴδιο μου ἐαυτό. Κι' ἄξαφνα μοῦ ἦρθε τὸ αἶσθημα ὅτι τάχα τριγύριζα γυμνὴ στοὺς δρόμους κι' ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι μὲ κυττοῦσαν κατὰπληκτοι. Τὸ πετοῖ μου ἀρχισε νὰ καίῃ. Καὶ μέσα μου ξύπνησε ἡ ἐπιθυμία νὰ ξεπλύνω τὸ βοῦρκο, τὸ βοῦρκο... Ρώτησα ποῦ ἦτουν τὰ πλησιέστερα λουτρά, πῆγα καὶ πλύθηκα. Σαπουνίστηκα καὶ τρίφτηκα μὲ τὸ σφουγγάρι τόσο δυνατά, ποῦ τὸ κορμί μου κοκκίνισε ὁλόκληρο, ἔπειτα ἀνοιξα ἀπάνω μου τὸ ντουὶ, μιὰ ζεστό, μιὰ κρύο. Μὲ δυσφορία ξαναφόρεσα τὰ ἴδια ἐσώρρουχα.

Ἀποφάσισα νὰ πάω ἀμέσως στὸ σπíti τοῦ Ἀλέξανδρου καὶ ν' ἀλλάξω. Βιάστηκα τόσο πολὺ, ὥστε κατὰ τίς ἑφτά ἔφτασα.

Ἄλλ' αὐτὸς δὲν εἶχε ἀκόμα γυρίσει. Καὶ οὔτε ἡ νοικοκυρά του ἦταν τώρα ἐκεῖ, κανεὶς δὲ μοῦ ἄνοιξε κι' ἀναγκάσθηκα νὰ περμεινῶ στὴ σκάλα.

Ἀπ' τὰ τρεξίματα εἶχα τόσο πολὺ κουρασθῇ, ποὺ δὲ μπορούσα νὰ κρατηθῶ στὰ πόδια μου. Ὅσο ἦταν ἡσυχία στὸ σπίτι, καθόμουν σ' ἓνα σκαλοπάτι καὶ τὸν ἔπαιρνα λίγο. Μόλις ὁμως ἄνοιγε καμμιὰ πόρτα ἢ ἀκούγονταν τίποτε φωνές, πηδούσα ἀπάνω κι' ἔκανα ὅτι τάχα ἐκεῖνη τὴ στιγμή ἀνέβαινα. Γιατὶ ντρέπομουν ποὺ ἔστεκα καὶ περιμένα ἐκεῖ. Μοῦρχόταν νὰ κλάψω. Περιμένα σχεδὸν μιὰ ὥρα. Στὸ τέλος δὲ βάσταξα καὶ ξαναβγήκα στὸ δρόμο.

Ἐκανα περίπολο ἀπάνω κάτω, ἀλλὰ δὲν πῆγαινα πολὺ μακριὰ γιὰ νὰ μὴ χάσω ἀπ' τὰ μάτια μου τὸ σπίτι. Κατὰ τὶς ἐννέα ἀναγκάσθηκα νὰ ξαναμπῶ, γιατί ὁ θυρωρὸς θὰ κλειδώνει. Κι' ἄρχισα πάλι νὰ περιμένω, μὲ τὸ φόβο μήπως μ' ἀνακάλυπταν καὶ μὲ πετοῦσαν ἔξω. Τὰ μαρτύρια τοῦ «καθαρτηρίου πυρός», ὅπως τὰ περιγράφουν οἱ ἱεροκήρυκες, δὲ μπορούσε νὰ ἦταν χειρότερα ἀπ' αὐτὰ ποὺ δοκίμαζα ἐγὼ περιμένοντας ἐκειδὴ ταπεινωμένη. Τὸ κεφάλι μὲ πονοῦσε. Ἀνεβοκατέβαινα τὶς σκάλες ἀνολόγως τοῦ ποῦ χτυποῦσε καμμιὰ πόρτα ἢ ποῦ ἄκουγα βήματα. Κάθε θόρυβος τοῦ σπιτιοῦ μὲ περνοῦσε μέσα καὶ μέσα σὰν ἠλεκτρικὸ ρεῦμα.

Ἔτσι πῆγε δέκα ἡ ὥρα. Ἐγινε ἡσυχία. Μόνο στὸ διαμέρισμα ἀπάνω ἀπ' τὸ δωμάτιο τοῦ Ἀλέξανδρου ἔπαιζε ἓνα γραμμόφωνο κι' ἡ μουσικὴ μοῦ ξανάφερε μὲ θλιβερή, τυραννικὴ ἀκρίβεια στὸ μυαλὸ τὴν περασμένη νύχτα. Τί εἶχα τολμήσει νὰ κάμω; Τώρα καταλάβαινα καθαρά πὼς εἶχ' ἀρχίσει ἓναν ἀγῶνα ἀνώτερον ἀπ' τὶς δυνάμεις μου. Μέσ' στὸ σκοτάδι τῆς σκάλας κάθησα κι' ἔκλαιγα. Ἀπελπισμένη, ἀβοήθητη, πεταμένη σ' ἓναν κόσμον ξένον καὶ ψυχρὸ, ποὺ δὲν ἦταν γιὰ μένα. Ἐγὼ εἶχα ἀνάγκη ἀπὸ ἀγάπη καὶ ζεστασιά καὶ μοῦ δώσαν γελώντας περιπαιχτικὰ κάτι ἄλλο, ἐντελῶς ἄλλο. Δὲ μὲ ρωτῆσαν τί ἤθελα νὰ δώσω, παρὰ μοῦ πῆραν ἀπλούστατα ὅτι ἀκριβῶς τοὺς χρειαζόταν. Πίστευα πὼς εἶχα φτάσει στὸ βυθὸ τῆς ἀνθρώπινης ἀθλιότητος. Ἄχ, γελιοῦν, ἐσεῖς μὲ σπρώξατε ἀκόμα βαθύτερα...

Κατὰ τὶς ἑνδεκα πετάχθηκα ἀπάνω. Εἶχ' ἀκούσει πὼς ἄνοιγε ἡ πόρτα τοῦ σπιτιοῦ. Στάθηκα τρέμοντας σὲ μιὰ γωνιά τῆς σκάλας καὶ παραμύθνεα. Κι' ἄξαφνα ἀκούσα τὴ φωνὴ τοῦ Ἀλέξη, τόσο γνώριμη καὶ ἀγαπητή, ποὺ παρηγορήθηκα ἀμέσως. Αἰσθάνθηκα μιὰ βαθειὰ ζεστασιά, σὰν ἓνας ποὺ ξαναγυρίζει σπίτι του ἔπειτα ἀπὸ ἀδιήγητα βάσανα κι' ἀκούει τὴν ἀγαθὴ φωνὴ τῶν γονιῶν του, ποὺ ὅ,τι καὶ νάχη κάνει θὰ τὸν δεχθοῦνε μ' ἀγάπη. Ἀλλὰ ὁ Ἀλέξης... δὲν ἦταν μόνος. Κάποιος εἶχε ἔρθει μαζί του. Καὶ κατάλαβα βέβαια ποιὸς ἦτουν, ἀλλὰ προσπαθοῦσα ἀκόμα νὰ ξεγελάσω τὸν ἑαυτό μου μὲ τὴν ἐλπίδα... πὼς θάτουν ἡ σπιτονοικοκυρά.

Ἦταν ἡ ξανθὴ Στέπ. Δὲ μπορούσα νὰ κινηθῶ ἀπ' τὴ θέσι μου. Τὸ αἶμα μαζεῦτηκε στὴν καρδιά μου, τὸ κεφάλι μου ἔγειρε,

τὸν τελευταῖο καιρὸ τὸν εἶχα πολὺ εὐκολύνει νὰ διαθέτῃ τὸν ἐ-
αυτὸ του ὅπως ἤθελε (ὄχι ὁμως ἴσαμε κεῖ!). Ἴσως καὶ νᾶχε
καταλάβει πὼς κάτι παίζονταν μεταξύ μας κι' ἡ ὑποψία του αὐ-
τῇ δυνάμωσε μέσα του σὲ βεβαιότητα μὰ καὶ χρειάζονταν κά-
ποιο πρόσχημα, κάποια δικαιολογία. Ποτέ του δὲν κοπίαζε νὰ
βρῇ λόγους γιὰ νὰ μπορέσῃ μ' αὐτοὺς νὰ γελάσῃ τὸν ἑαυτὸ
του. Μόνον σ' αὐτὸ ἦτουν δυνατός.

Τέλος πάντων —τὸ σπουδαιότερο εἶναι πὼς τὴν ἀποφασιστι-
κὴ ἐκείνη στιγμὴ γιὰ μιὰ φορὰ ἀκόμα ἡ καρδιά μου ἦταν ὅλα-
νοιχτῇ γι' αὐτόν, πὼς μ' ἄπειρη χαρὰ θὰ γύριζα πίσω ἀπ' τὸ
δρόμο ποὺ στὴν ἀπελπισία μου εἶχα πάρει, πίσω πρὸς αὐτόν,
πίσω πρὸς ὅλα τὰ βάσανα... Αὐτὸς ὁμως δὲν τὸ εἶδε, δὲ θέλη-
σε νὰ τὸ δῇ καὶ μ' ἐμπιστεύθηκε σὲ σένα καὶ μαζί μὲ σένα στὴν
παγωνιά, στὸν ἐξολοθρεμό, στὸ θάνατο...

Τὸ χτύπημα ποὺ μοῦδωσε, μὲ παράλυσε. Μόλις σιγὰ-σιγὰ
καὶ πσπατεῦοντας σὰν τυφλὴ ξαναγύρισα στὸν κόσμο. Καὶ τὸ
πρῶτο συναίσθημα ποὺ κυρίεψε τὴν παγωμένη καρδιά μου καὶ
τὴν ἐξέστανε ξανά ἦταν τὸ πείσμα. Τί παρὰξενη, ἀλήθεια, πα-
ρηγοριά ποὺ δίνει τὸ πείσμα στὸ θανατερὰ πληγωμένο! Ἀπ' ὅ-
λα τὰ πάθη αὐτὸ εἶναι τὸ σπλαχνικότερο, ἀλλὰ καὶ τὸ πιὸ ἐπι-
κίνδυνο ἀπὸ ὅλα. Πεισματωμένη λοιπὸν στεκόμουν ἐκεῖ ὅπου μ'
εἶχαν σπρώξει. Στὴν ἄκρῃ τοῦ γκρεμοῦ ἤθελα νὰ τὰ βάλω μαζί
σου. Γιὰ χάρι, γιὰ ἔλεος, οὔτε λόγος.

Ὁ «σκηνοθέτης» τὰ κανόνισε ὅλα. Ὅταν ἡ παρέα σκόρπι-
σε, ἐμεῖς ὁμως δὲν τὸ κουνάγαμε ἀκόμα, μᾶς ἔδωσε ἓνα ἰδιαί-
τερο δωμάτιο στὸ σπίτι του. Αὐτὸ τὸ ἔκαμε μὲ μιὰ τόσο διακριτι-
κὴ φυσικότητα, ὥστε στὴν ἐρώτησί μου «ὥραϊα δὲν εἶναι ἐδῶ;»
δὲ μᾶς ἔμενε τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ γνέψουμε ἐνθουσιασμένοι.
Μεταξύ μας δὲν εἶχαμε ἀλλάξει ὅλες αὐτὲς τίς στιγμὲς οὔτε
ἓνα λόγο, παρὰ μὲ τίς ματιές μας μετρούσαμε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο
καὶ παραφυλάγαμε ποιὸς πρῶτος θ' ἀνοιγε τὴν ἐπίθεσι καὶ θὰ
πρόδινε τὴ θέσι του. Γιὰ τοὺς κανόνες τῆς μάχης εἴμαστε σύμ-
φωνοι, χωρὶς νὰ ἔχουμε μιλήσει καθόλου. Πρῶτης τάξεως δια-
βολία.

Ἐκεῖ ποὺ ἔβγαينا ἀπ' τὸ λουτρὸ κι' ἐτοιμαζόμουν νὰ μπῶ
στὸ «δωμάτιό μας» αἰσθάνθηκα πὼς κάποιος μὲ παρακολουθοῦ-
σε μὲ τὰ μάτια. Γυρίζω καὶ βλέπω πὼς ἦταν ἡ Οὐλλὰ σου. Εἶχε
μείνει κι' αὐτὴ παραπίσω. Καθότουν σὲ μιὰ καρέκλα καὶ μὲ κυτ-
τοῦσε κατάματα. (Ἐκεῖ καθότουν ἀκόμα ἴσαμε τὸ ἄλλο πρῶτ,
περιμένοντας τὸν κύριό της καὶ δάσκαλό της ποὺ γιὰ μιὰ φορὰ
εἶχε γλεντήσῃ ὀλόκληρη νύχτα μὲ μιὰν ἄλλη). Ἀγρία χαρὰ
κι' ἱκανοποίησι μ' ἔπιασε. Δὲν αἰσθάνθηκα οὔτε μιὰ στάλα ντρο-
πῇ ἢ φόβο ἢ μετάνοιωμα ἢ συμπόνοια. «Ἀ! εἶπα μέσα μου καρ-
φώνοντας τὰ μάτια μου στὰ δικά της ποὺ κουφοκαΐγαν, ὑποφέ-
ρεις λοιπὸν, ὑποφέρεις; Ὠραῖα! Ὡστε λοιπὸν ἀγαπᾷς;» Ἔβλε-
πα πὼς καμπουριάσε κάτω ἀπ' τὸ ξεδιάντροπο, προκλητικὸ μου
βλέμμα. Ὁ πόνος της μοῦκανε καλὸ. Σ' ἀκουγα νὰ πηγαινόερχε-
σαι μέσα στὸ δωμάτιο... ἡ καρδιά μου χτυποῦσε σὰν τρελλή...

ή ράχη μου λύγισε σὰ νάτουν ἀπὸ ἐλαστικὸ ἀτσάλι... τὰ γόνατά μου σφιχτήκαν μὲ μιὰ δύναμι ἀνατιναχτική...

Καὶ τώρα ἄρχισε ὁ ἀγῶνας! ὁ ἀγῶνας μας...

"ὦ! τί βαθεῖα πὺν γκρεμίστηκα ἐκείνη τὴ νύχτα! Ὁ κακὸς δαμονίας τοῦ θυμοῦ δὲ βγήκε ἀπὸ μέσα μου καὶ δὲ μ' ἄφησε νὰ ὑποχωρήσω οὔτε μιὰ σπιθαμὴ ἀπέναντί σου. Προκαλοῦσα τὴ μοῖρα μου νὰ ὑποταχθῇ στὰ δικά μου κέφια. Ἡ δύναμί μου μὲ γέμιζε χαρὰ, τὸ θάρρος μου μὲ μεθοῦσε. Ἀπολάβαινα τὴν ἐπικίνδυνη τὸλμῃ τοῦ παιχνιδιοῦ μου. Τσαλαβουτοῦσα στὸ βουρκο, στὴν πιὸ ἐξευτελισμένη προστυχιά τοῦ αἰσθησιασμοῦ, μιὰ φορὰ πὺν γιὰ κείνη τὴ στιγμή δὲν εἴμαστε μεταξύ μας τίποτε ἄλλο παρὰ ἀντικείμενα ἡδονῆς. Ἐδινόμαστε ὁ ἕνας στὸν ἄλλον μὲ ραφιναρισμένον ἐρωτισμὸ «ψυχρὰ ὡς μέσα στὴν καρδιά», ὅπως εἶπε κάποιος. Κι' ἐγὼ φανταζόμουν ἔτσι πὼς μιὰ μέρα θὰ γονάτιζα τὴν καρδιά σου. Αὐτὸ θὰ ἦταν τὸ ἀτοῦ μου. Γι' αὐτὸ ἐταπεινώσα τώρα τὸν ἑαυτὸ μου σὲ ὄργανο τῶν αἰσθήσεων...

Πρόσεχα νὰ μὴ φανερώσω οὔτε τόσο δὲ αἶσθημα, γιατί δὲν ἤθελα νὰ δοκιμάσω πάλι τὶς πίκρες πὺν τράβηξα ἀπ' τὸν Ἀλέξανδρο. Ἀλλοιῶς σχεδιάζα νὰ κάνω τὴ δουλειά μου, νὰ κατανικήσω μιὰ ἀγάπη πὺν ἡ καρδιά μου ποθοῦσε. ὦ ἀξιοθρήνητη ἐξυπνάδα, ὦ ἡλίθιε ὑπολογισμέ... κατάρρα τοῦ "Αδη!

Λοιπόν, τὰ πράγματα ἐγίναν ὅπως τὸ πρόγραμμα τὰ εἶχε προβλέψει, ὁ ἀγῶνας τελειώσε κατὰ τὰ φαινόμενα χωρὶς ἀποτέλεσμα. Τότε βέβαια δὲν ἤξερα ἀκόμα πὼς ὁ ἀγῶνας αὐτὸς ἦταν πέρα καὶ πέρα ἄτιμος, ἀφοῦ ἐσοῦ δὲν εἶχες νὰ χάσῃς τίποτε — ἐγὼ ὅμως ὅλα. Καὶ ὅλα, ὅλα τὰ ἔχασα τὴ στιγμή πὺν παραδόθηκα μαζί σου μ' ἓναν ἀπαίσιο, πρόστυχο τρόπο σὲ μιὰ πράξη ἐξευτελιστικῆς αὐτοϊκανοποίησης, φυσικὰ ὅχι δίχως ἐλπίδα γιὰ κάποιο κέρδος, ὅχι δίχως ἐλπίδα. Ἀλλὰ τί μ' αὐτό;

Πάρα κάτω, πάρα κάτω! "Ὅλο καὶ ξαναμπερδεύομαι σ' αὐτὲς τὶς σκέψεις πὺν μὲ παραπλανοῦν, μὲ παραστρατίζουσιν, μὲ ζαλίζουν. Μόνον ἓνα ἀπὸ τὰ χίλια παράξενα περιστατικὰ ἐκείνης τῆς νύχτας. Αὐτὸ θέλω νὰ τὸ ξαναφέρω στὴ μνήμη σου.

Κοιμήσουν. Ἐγὼ ἀνακάθησα στὸ κρεβάτι καὶ κυττοῦσα τὸ πρόσωπό σου. Ἡ ὥρα ἦταν τέσσερες. Τὸ ξέρεις πὼς κοιμάσαι μὲ μισόκλειστα μάτια; Στὴν ἀρχὴ ξαφνίστηκα μ' αὐτό, ἔπειτα συνήθισα στὸ θέαμα. Ἐσκυφα πολὺ κοντὰ στὸ πρόσωπό σου καὶ τὸ κυττοῦσα. Ἐξέταζα κάθε πόρο τοῦ πετσιοῦ σου σάμπως νὰ πρόκειται νὰ βῇ ἓνα ἀνοιγμα, ἀπ' ὅπου θὰ μπορούσα νὰ γλυστρήσω μέσα σου κι' ἀπὸ κεί νὰ σὲ κυριέψω. Παρατηροῦσα καλὰ-καλὰ ὡς καὶ τ' ἀσπράδι τῶν ματιῶν σου, σκισμένο ἀπὸ λεπτότατες φλεβίτσες. Καὶ κεῖ ξαφνικὰ μοῦ ἦρθε ἡ τερατομορφὴ σκέψη νὰ σοῦ κάνω μιὰ ἐγγχείρησι, ναί, ἤθελα νὰ σὲ στραβώσω, νὰ σοῦ κλέψω τὸ φῶς τῶν ματιῶν, νὰ καταστρέψω ἓνα ὄργανο τῶν αἰσθήσεων μὲ τὶς ὁποῖες ζοῦσες ἐξωτερικὰ κι' ἔτσι νὰ σ' ἀναγκάσω ἀπ' τὴ στιγμή ἐκείνη καὶ πέρα νὰ ζῇς ἐσωτερικά. Ἐτσι θὰ σὲ κέρδιζα γιὰ μένα. Ἡ σκέψη πὼς τὸ τυφλωμά σου θὰ σὲ παρὰδινε ὁλόκληρο στὴν ἀγάπη μου ἦτουν τόσο δελεαστική, πὺν

τε περισσότερα, άλλοτε λιγώτερα. Δουλεύω απ' ἐδῶ καὶ ἀπὸ καὶ καταλαβαίνεις; Ἀπὸ τὸ Μάρτη βρίσκομαι χωρὶς θέσι. Ἕμουν σὲ μιὰ μικρὴ ιδιωτικὴ Τράπεζα. Χρεωκόπησε. Νά, ὁ Ἑρρίκος μὲ βοήθησε τότε νὰ τὰ βγάλω πέρα, ἄν καὶ δὲν κέρδιζε οὐτ' αὐτὸς πολλά. Ἀλλὰ τὸ χρέη μὰς χώρισε. Ἐκείνος ἄρχισε ξαφνικὰ νὰ μοῦ φέρνεται μ' ἓναν περίεργον τρόπο, νά, σὰ νὰ μὲ πλήρωνε γιὰ τὸν ἔρωτα, καταλαβαίνεις; Διάβολε! Ἔτσι εἶναι ὅλοι τους. Ἐξω ἀπὸ εὐθύνες! Πάντα ἀπόστασι. Ὁ «σκηνοθέτης» μ' ἔβαλε ἓνα-δυὸ φορὲς κομπάρσα σὲ φιλμ ἢ στὴν ὄπερα μικροπράγματα ὁμῶς. Τώρα κάγω ἀντίγραφα, δανείστηκα μιὰ γραφομηχανή. Τὸ κορίτσι ποῦ μένει μαζί μου τὴν ἔχει κάπως καλύτερα. Ἐκὰ τὸν ὀγδόντ' ἀρκὰ τὸ μῆνα...» Ἔτσι φλυαροῦσε. Θάθελα νὰ τὴν ρωτήσω πῶς ξέπεσε στὸν Ἀλέξανδρο, ἀλλὰ δὲν τόλμησα. Ἀργότερα μοῦ τῶπε μόνη της. Τὴν εἶχε τραβήξει τὸ ἴδιο πρᾶγμα ποῦ ἴσαμε τελευταῖα μὲ κρατοῦσε καὶ μένα δεμένη μαζί του: ἡ ἀδυναμία του. Ἦταν πάντα πρόθυμη νὰ σκορπάτῃ τὸν πόνο της, τὴν ἀγάπη της. Τώρα ποῦ τὴ συλλογίζομαι μοῦρχονται δάκρυα χαρᾶς στὰ μάτια. Τί εὐχαριστημένη ποῦ εἶμαι, ποῦ ἀντάμωσα αὐτὸ τὸ θαυμάσιο ἄνθρωπο, πόσο χαίρομαι ποῦ ξέρω πῶς δὲν πρόκειται νὰ τὴν ἀφήσω πίσω μου (θὰ μοῦρχόταν τότε πολὺ βαρὺ νὰ πεθάνω), πῶς αὐτὴ πῆγε πρὶν ἀπὸ μένα, σιγουρεύτηκε μὲ τὸ θάνατο. Ἄν ὑπάρχη οὐρανός, χωρὶς ἄλλο θὰ βρίσκεται ἐκεῖ πάνω καὶ γεμάτη συμπόνια θὰ μὲ κυττάῃ καὶ θὰ παρακαλῇ τὸ Θεὸ νὰ μὲ βοηθήσῃ...

... Ἀγαπημένη μου Στέπ, ὑπόφερες πολὺ ἐδῶ κάτω καὶ ποτὲ δὲν παραπονέθηκες, ποτὲ δὲ ζήτησες βοήθεια, πάντα ἔδωσες, ἄγγελέ μου... καρδιά μου... Ποιὸς θὰ μπορούσε βλέποντας τὸ κωμικὸ βᾶδισμά σου νὰ μαντέψῃ πῶς εἶχες μιὰ τόσο τρυφερὴ ψυχὴ;

Καὶ οἱ κύριοι τοῦ κόσμου περάσαν μπροστὰ στὸν ἀνεκτίμητον αὐτὸ θησαυρὸ ψυχροὶ καὶ ἀναίσθητοι — οἱ κύριοι, ποῦ μόνον τὸν ἑαυτοῦλη τους σκέπτονται, μόνον τὸν ἑαυτὸ τους!...

Στοιχηματίζω, Λουδοβίκο, πῶς θὰ θυμᾶσαι ἀκόμα ἐκεῖνο τὸ «συνέδριο».

Ἡ Στέπ ἐρρηγόρευε πύρινα λόγια κι' ἔβαλε ἀλήθεια φωτὰ στὸν «τραπεζίτη» (ποῦ καθὼς βγήκε στὰ φόρα δὲν ἦταν παρὰ ἓνας ὑπάλληλος σὲ κατὰστημα ἐτοιμῶν ρούχων), τοῦ ἀνάψε τὸν ἐνθουσιασμὸ νὰ μὲ βοηθήσῃ — δηλαδὴ φυσικὰ ἓναν ἐγωϊστικὸ ἐνθουσιασμό. Μὲ τὴν ἐπιμονὴ λοιπὸν τῆς Στέπ μοῦ προμήθευσε μιὰ θέσι μανεκέν. Ἐστὶ καθόσουν ὅλη αὐτὴ τὴν ὥρα βουβὸς καὶ μὲ κυττοῦσε ἀναποφάσιτος κάτω ἀπὸ τὰ φρύδια. Ἦταν φανερό πῶς ἔσπαζες τὸ κεφάλι σου νὰ καταλάβῃς τί συμβαίνει μὲ μένα. Ὅπωςδὴποτε ἐδυσπιστοῦσες, δὲν πίστευες οὔτε μιὰ λέξι ἀπὸ ὅσα ἀράδιαζε ἡ Στέπ. Βέβαια δὲν ἦταν καὶ πολὺ ἀληθινὰ καὶ μόνον ἓνα κουτάβι σὰν τὸν «τραπεζίτη» μπορούσε νὰ τὴν πάθῃ μ' αὐτὴ τὴν κωμωδίαν. Ὁ «σκηνοθέτης» δὲν εἶχε ρθῇ. Σ' αὐτὸν εἶχε στηρίξει ἡ Στέπ τὶς μεγαλύτερες ἐλπίδες της, γιὰτὶ φαντάζονταν πῶς στὸν κινηματογράφο θάκανα ἀμέσως καρριέρα. Αὐτὸ ἄλλωστε τὸ πίστευε ὡς τὴ μέρα τοῦ θανάτου της μ' ὅλη

τὴν πεποίθησι τῆς ὀλάκερης, πρόθυμης ἀγάπης τῆς πρὸς ἐμένα. Ἀργότερα ἀποκαλύφθηκε τυχαίως πῶς ὁ «σκηνοθέτης» δὲν εἶχε καμμιά ἐπιρροή. Τὸ μεγαλοπρεπέστατο ἀπαρτμὴν ποὺ κρατοῦσε δὲν ἦταν δικό του, παρὰ κάποιας μεσόκοπης χήρας, μὲ τὴν ὁποία συζοῦσε. Τὸ ξέρεῖς ἐσὺ αὐτό; Τὰ κατὰφερνε πάντα νὰ τὴν κρύβῃ ἀπὸ μᾶς αὐτὴ τὴν κυρία. Τὸ παρατσουκλι «σκηνοθέτης» τοῦ ταίριαζε ἀλήθεια περίφημα.

Στὸ «συνέδριο» ἤμουν τόσο ἡσυχῇ, ὅσο νευρική ἤμουν πρῶτα. Νόμιζα πῶς δὲ θὰ μπορούσα νὰ βαστάξω τὸ ξαναντάμωμά μας καὶ θαύμαζα ἡ ἴδια πῶς κατῶρθωσα νὰ ἐξουσιάζω τὸν ἑαυτό μου. Τὶς τελευταῖες εἰκοσιτέσσερες ὥρες εἶχες πάρει στὴ φαντασία μου μέγεθος ὑπερφυσικό. Μὲ τὸ φόβο τῆς ἰδίας μου ἀδυναμίας καὶ μὲ τὴν ἀγάπῃ μου γιὰ σένα εἶχα φκιάσει ἓνα μεγαλοπρεπέστατο πορτραῖτο σου, ποὺ τὸ θαύμαζα τρέμοντας (σοῦ ἔχω πῇ πῶς ζητῶ πάντα νὰ θαυμάζω ἐκεῖ ποὺ ἀγαπῶ) καὶ τώρα σ' ἐβλεπα, ἂν ὄχι μικρὸ, μιὰ φορὰ ὅμως μικρότερο ἀπ' τὸ εἶδωλο. Καὶ ξαναπῆρα θάρρος, ἐλπίδα. Δὲ μπορούσα δὰ νὰ ξέρω πῶς πίσω ἀπ' τὴ μάσκα ποὺ μὲ ξεγελοῦσε ἦταν τὸ ἀπόλυτο «τίποτε».

Αὐτὴ τὴ γνώση τὴν ἀπόχτησα ἀργότερα ἀκριβά.

Τρομερὲς στιγμές! Κάποιος χτύπησε τὸ κουδοῦνι τῆς πόρτας. Ἕνας ἦχος διαπεραστικός ἔσκισε τὴ βαθεῖα σιωπὴ ποὺ μὲ τριγυρίζει. Πῶς συμβαίνει, σκέφθηκα, νὰ χτυποῦν, ἀφοῦ τὸ χάρτάκι ἀπάνω στὴν πόρτα γράφει «λείπει σὲ ταξεῖδι»; Νὰ μὴν τὸ πιστεψαν τάχα; Χωρὶς νὰ θέλω πῆδησα ἀπάνω. Στὴ μέση τοῦ διαδρόμου στάθηκα καὶ κυττοῦσα τὴν πόρτα. Ἐκεῖνος ποῦχε χτυπήσει τρᾶνταζε τὸ χεροῦλι γιὰ νὰ δοκιμάσῃ ἂν ἡ πόρτα ἦταν κλειδωμένη... Ἔπειτα τὸν ἄκουσα ποὺ κατέβηκε τὴ μισὴ σκάλα, ἀργά-ἀργὰ καὶ μουρμουρίζοντας. Στὸ κεφαλόσκαλο στάθηκε. Γιὰ κάμποσα λεπτὰ δὲν τὸν ἄκουγα. Νὰ παραμόνευε μήπως προδοθῇ κανέναν; Δὲν τολμοῦσα ν' ἀνασάνω. Τί τρομερό! τί τρομερό! Τέλος, ὁ ἄνθρωπος κατέβηκε παρακάτω. Στὴν εἰσοδο τοῦ σπαστιοῦ ἐπιασε κουβέντα μὲ τὸν πορτιέρη. Αὐτὸ βάσταξε κάμποσο. Στάθηκα κι' ἐβαλα αὐτί, ἀλλὰ δὲν μπορούσα ν' ἀκούσω. Κάποια στιγμή ξανανέβηκε ἀπάνω μαζί μὲ τὸν πορτιέρη. Τὸν ἄκουσα τώρα νὰ λέῃ: «Μὰ δὲν εἶναι δυνατόν. Αὐτὸ θὰ τῷξερα. Χτὲς τὸ βράδυ ἀκόμα ἦταν ἐδῶ».

Ἦταν ἡ φωνὴ τοῦ Μπόμπη. Ὁ θυρωρὸς εἶπε: «Ναί, οὔτε γὰ εἶδα κανένα νὰ φεύγῃ. Περίεργο!»

«Νὰ πάρῃ ὁ διάβολος!» ἀποκρίθηκε ὁ Μπόμπης

Τὸ κουδοῦνι χτύπησε ἄλλῃ μιὰ φορὰ.

«Ξέχασα ἐδῶ ἐχτὲς τὸ βράδυ ἓνα μπλὸκ μὲ σκίτσα. Ὁ ἐκδότης τὰ θέλει. Τί νὰ κάμω τώρα;»

(Τὸ μπλὸκ μὲ τὰ σκίτσα βρίσκεται ἀπάνω στὸ πιάνο!)

«Δὲ μπορεῖτε ν' ἀνοίξετε;»

Τινάχθηκα ολόκληρη.

«'Αδύνατον», είπε ό θυρωρός.

“Επειτα από μικρή παύσι μάλησε ό Μπόμπης: «Νά πάρη ό διάβολος!»

“Αρχισαν νά κατεβαίνουν κι' οι δυό. Σέ λίγο είδα τό Μπόμπη νά περνάη στο δρόμο. Στο άπέναντι πεζοδρόμιο στάθηκε και κύτταξε άπάνω. Κούνησε τό κεφάλι μ' άπελπισία και στο τέλος ξεκουπίστηκε.

Λοιπόν, αυτό πά νά πη πώς πρέπει νά βιαστώ, αν θέλω νά τελειώσω πριν τ' άνακαλώσουν όλα. Ό δρόμος του πόνου μου είχε μακρύς άκόμα και μόλις τώρα έρχονται οι πικρότερες δοκιμασίες. “Εξω αρχίζει νά σκοτεινιάζει. “Ωρα πέντε τά άπόγευμα. “Εχω μπροστά μου όλη τη νύχτα, λέω πώς δέ θά μ' ένοχλήση κανείς.

Πρώτα πρέπει νά τσιμπήσω κάτι κι' έπειτα θά προσπαθήσω ν' άναπαυθώ λιγάκι, ίσως νά κοιμηθώ..... χρειάζομαι όλες μου τίς δυνάμεις.

“Ω! Θεέ μου, αίσθάνομαι πώς μ' έπιασε πάλι ό φόβος, αυτός ό φρικτός, άπαίσιος φόβος.....

ΣΤΑΔΙΟ

“Εννέα. Δέ μπόρεσα νά κοιμηθώ. Δέ μπόρεσα ούτε νά ξαπλώσω, κάθε τόσο έπρεπε νά σηκώνωμαι και νά κάνω βόλτες. Μιά φορά χτύπησε τό τηλέφωνο. Φαίνεται πώς ό Μπόμπης ξαναδοκιμάζει. Βούλωσα τό κουδούνι με χαρτιά.

Τώρα θέλω νά διηγηθώ για τόν καιρό που πάλαιψα μαζί σου και πώς με διέφθειρες μέσα και μέσα, πώς την έπαθα με τό ιδεολογικό σου ξελόγιασμα.

“Η νέα μου θέσις ώς μανекέν δέ μ' άφηνε σπουδαία κέρδη, μία φορά όμως άρκετά για νά μπορέσω νά νοικιάσω ένα ξεχωριστό δωμάτιο. “Ημουν λοιπόν τώρα τελειώς άνεξάρτητη από τόν “Αλέξη.

Ό «τραπεζίτης» με κυνηγούσε επίμονα. Ό άνθρωπος ήθελε νά πάρη την άμοιβή του! “Εγώ όμως τόν κρατούσα σ' άπόστασι, μέσα-μέσα του πετούσα κανένα ψίχουλο βγαίνοντας μαζί του και κυττάζοντάς τον με ματιές ύποσχετικές. “Ηταν εύκολο νά τόν ξεφορτώνωμαι όσο ήταν κουτάβι. “Ακόμα κι' όταν αγρίευε τά κατάφερα νά τόν ήμερώνω άμέσως. “Όταν τέλος κατάλαβε πώς τόν κοροΐδευα και θέλησε νά μου πάρη πίσω την «προστασία» του για νά με άναγκάση νά ύποσχεθώ, ήταν άργά πλέον. Είχα στρογγυλοκαθίσει στη θέσι μου, μάλιστα μ' είχαν προβιάσει.

Κι' ό “Αλέξανδρος δοκίμασε ένα-δυό φορές νά ξαναπάση σχέσεις μαζί μου, άλλ' έγώ κρατήθηκα, όσο κι' αν αυτό με λυπούσε. Καθώς κατάλαβα, είχε άνάγκη από άγάπη, ήξερα όμως πώς δέν του άξιζε, αφού δέν μπόρεσε νά την εκτιμήση όταν την είχε.

Γιὰ κάμποσο καιρό ξέκοψα κι' ἀπὸ σένα, ὄχι γιὰ νὰ σ' ἀποφύγω, ἀλλὰ γιὰ νὰ μαζέψω ὅλες τὶς δυνάμεις μου. Ὑστερα ὅμως ἦρθαν οἱ ξελογιάστρες ἐλπίδες, οἱ παραπειστικὲς φαντασίες τῆς καρδιάς, οἱ πόθοι, οἱ τυραννικὲς νοσταλγίες καὶ μ' ἀδυνάτισαν τὴν ψυχή. Κι' ἀνέικανη πιά νὰ περιμένω περισσότερο, σύρθηκα ἔξω ἀπ' τὸ καβούκι μου, στὴν ἀρχὴ σιγὰ καὶ κυττάζοντας γύρω μου φοβισμένη ποῦ θὰ μπορούσα νὰ τρυπώσω ἂν ἐσὺ χυμοῦσες ἔξαφνα ἀπάνω μου. Ἀλλὰ σὺ δὲν κουνήθηκες καὶ μ' ἀφήκες νὰ συρθῶ ἔξω πόντο τὸν πόντο γιὰ νὰ μὴ μπορῶ πιά νὰ ξαναγυρίσω στὴν τρύπα μου.

Τὸ παιγνίδι ποῦ παίζαμε τότε τὸ λένε «ἡ γάτα κι' ὁ ποντικός»—τὸ παίζαμε ἄλλως τε συνειδητὰ, δὲν εἶν' ἔτσι; Σ' αὐτὸ ἤμαστε σύμφωνοι, χωρὶς νὰ τάχουμε μιλήσει. Τὸ ὅτι ἐγὼ παραδέχθηκα ἓνα τέτοιο παιγνίδι, αὐτὸ ἀποδείχνει πόσο εἶχα κι' ὅλας παραδοθῇ στὸ πνεῦμα τοῦ «ἐρωτισμοῦ» σου. Ἀλλ' αὐτὸ τὸ κατάλαβα πολὺ ἀργότερα. Γιὰ τὸ ὅτι μπόρεσες νὰ περιμείνης, μὲ ἀτράνταχτη πεποίθησι πὼς θὰ ῥχόταν ἡ ὥρα σου, γι' αὐτὸ σὲ θαύμαζα κι' ἴσαμε χθὲς ἀκόμα.

Τότε φυσικὰ νόμιζα πὼς ἡ ἐπιφυλακτικότης σου ἔβγαине ἀπ' τὴν ἴδια κρυφὴ πηγὴ ὅπως ἡ δική μου δειλία.

Θυμᾶμαι κατακάθαρα ἓνα περιστατικὸ ποῦ ἔπρεπε νὰ μ' εἶχε ξαναμαζέψει στὸν ἑαυτὸ μου—ἂν δὲν ἦμουν τότε τόσο τυφλωμένη.

Ἦταν στὸ σπίτι τοῦ Μπόμπη, ὅπου ὁ «τραπεζίτης» ἔδινε σ' ὅλη τὴ «συμμορία» γιορτὴ γιὰ τὴν εἰκοστὴ τέταρτὴ ἐπέτειο τῶν γενεθλιῶν του. Ἐσὺ ἦλθες μὲ τὴν Οὐλα, «πρὸς γενικὴν κατάπληξιν» παρουσιάστηκε μὲ καστανοκόκκινα μαλλιά. Ὁ Ἀλέξανδρος μὲ κυνηγοῦσε ὅλο τὸ βράδυ, μ' εἶχε πάρει ποῦ λένε ἀπὸ κοντὰ, κι' ἐγὼ ἔκανα ἐπιδειχτικὰ πὼς δεχόμουν τὸ κόρτε του κάθε φορὰ ποῦ μὲ στραβοκυττοῦσες. Τὸ ὅτι τὸν κοροΐδευα τὸν φτωχό, ἐνῶ αὐτὸς ὑπέφερε στ' ἀλήθεια, καθόλου δὲ μὲ σκότιζε. Ἐγὼ ἔβλεπα μόνον τὸ σκοπὸ μου. Ἦθελα νὰ σὲ καπριτσωσω, νὰ σὲ βγάλω ἀπ' τὴν ἐπιφυλακτικότητά, καὶ τὸ πέτυχα. Γιατὶ σ' ἔκανα νὰ φέρνεσαι στὴν Οὐλα, ποῦ εἶχε κολλήσει ἀπάνω σου ὅπως ὁ Ἀλέξανδρος μὲ μένα, τρομερὰ ψυχρὰ κι' ἀποκρουστικά. Φυσικὰ τὸ καταλάβαινες τὸ παιγνίδι μου, ἀλλὰ σ' εὐχαριστοῦσε. Δὲ βγάζαμε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον ἀπ' τὸ μάτι του. Ὅτι ἤμαστε καμωμένοι ὁ ἓνας γιὰ τὸν ἄλλον, γι' αὐτὸ οὔτε σὺ οὔτε γὼ εἶχα ἀμφιβολία. Κι' ἀπάνω ἐκεῖ φανταζόμαστε ὁ Θεὸς ξέρι τί!

Τὸ παιγνίδι μ' ἐρέθιζε τόσο, ποῦ ἔκανα ὅλο καὶ τρελλότερες, ὅλο καὶ πιὸ θαρρεμένες μανοῦβρες. Ἀρχισα μάλιστα νὰ φλερτάρω καὶ μὲ τὸν «τραπεζίτη» γιὰ νὰ σὲ ξεγελάσω. Ἦξερα ὅμως πὼς αὐτὸ ἦταν μόνο παιγνίδι καὶ πὼς σὺ καταλάβαινες τὸν ἀληθινὸ χαρακτήρα τῆς «φινέτσας» μου. Ἦταν πιά περασμένα μεσάνυχτα κι' ἡ παρέα λυσομανοῦσε ἀπὸ κέφι, ὅταν μοῦχωσες μὲ τρόπο ἓνα χαρτάκι στὸ χέρι. Τὸ ἔχω φυλαγμένο, θὰ πάω νὰ τὸ φέρω.....

Μάλιστα, ένα χαρτάκι, νά το! Θά τὸ ἀντιγράψω, γιατί μπορεῖ νά μὴ θυμᾶσαι πλέον τί ἔγραφε, τί πρόστυχα, σατανικά πράγματα ἔγραφε, ἀντάξιά σου. Ὅταν σκέπτομαι πῶς οἱ ἀπαίσιες αὐτὲς γραμμὲς μ' εἶχαν τότε ἐνθουσιάζει γιὰ σένα μοῦρχεται ντροπῇ.

«Υπάρχουν ἐδῶ στὴν παρέα δυὸ πρόσωπα ποὺ θά μπορούσαν περίφημα νά ἐξουδετερώσουν τὴν ζήλεια τους, ἀπατώντας ἀπλουστάτα ἐσένα καὶ μένα. Ταιριάζουν ἐξοχα μεταξύ τους, κί' οἱ δυὸ εἶνε ἀδύνατοι χαρακτηῖρες, κί' οἱ δυὸ κάνουν ὄνειρα ποὺ ὁ χαμὸς τους πάντα στενοχωρεῖ τέτοιους τρελλοὺς ὅπως αὐτοί. Θά κάνουμε καλὰ νά τοὺς βάλουμε τὸ γληγορώτερο μαζί στὸ κρεββάτι. Σύμφωνοι; Ἐγὼ ἀναλαβαίνω τὸν Ἀλέξανδρο».

Κί' ἐγὼ ἔδωσα σ' αὐτὴ τὴ βρωμιὰ τὰ χέρια μου ποὺ ἦταν ἀκόμα καθαρὰ κί' ἀγνά. Μοῦ ἔκανε μάλιστα εὐχαρίστησι νὰ κομπιρνᾶ αὐτὴ τὴν προστυχιά μαζί μὲ σένα. Καὶ πολλὰς φορὲς ἔπειτα γελοῦσαμε κοροϊδευτικά γι' αὐτό. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἦταν τὸ χειρότερο ἐγκλημα μου..... Ἐγιναν ἄλλα χειρότερα καὶ βρωμερώτερα.

Ναί, μ' αὐτὸ τὸν ὑπουλο τρόπο τὰ ξαναφκιάσαμε χωρὶς νὰ χρειασθῇ νὰ πάρη κανεὶς ἀπ' τοὺς δυὸ μας πρωτοβουλία. Μὲ μιὰ σκοτεινὴ καὶ βρώμικη περιστροφή φτάσαμε σὲ συνεννόησι μεταξύ μας κί' ὅλα ἔγιναν σάμπως μὲ τὸ φυσικώτερο κί' ἀξιοπρεπέστερο τρόπο τοῦ κόσμου. Ἀπ' τὴν ἀρχὴ ἡ σχέσις μας εἶχε πιασθῇ κυνικά, δηλαδὴ ὅπως εἶνε τώρα γενικά τῆς μόδας. Ἀλλο πλῆσιάσμα λοιπὸν ἐκτὸς ἀπ' τὸ καθαρὰ φυσικὸ δὲ βάλουμε ποτὲ στὸ μυαλό μας καὶ στὴν ἀποψι αὐτὴ κολλήσαμε κί' οἱ δυὸ μ' ἐπιμονὴ καὶ περηφάνεια. Ὁ καθένας ἔχει γι' αὐτὸ τὴν εὐθύνη του.

Μόνον νά μὴν παρὰπλησιάζουμε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο! Ἡ «καμαραντερί», ὅπως τόσο ὠραία τὴ λέτε, χαρίζει στὸ σαρκικὸ δεσμὸ τὸ φωτοστέφανο τῆς ἀγνότητος.

Ὡ! σ' ὅλη αὐτὴ τὴν ἱστορίαν ὑπάρχει τόσος βοῦρκος, ποὺ μόνο μὲ τὸ γάντι μπορῶ νά τὴν πιάσω.

Ἀλλὰ τί εἶνε πλέον αὐτὴ ἡ περίφημη καμαραντερί; Αὐτὴ ἡ καραμέλλα τοῦ μοντερνισμοῦ καὶ τοῦ θετικισμοῦ, τῆς εἰλικρινείας, τῆς πάστρας καὶ τοῦ αὐτοσεβασμοῦ, ποὺ μὲ τόσο σοβαρὸ ὕφος καὶ μ' εὐλάβεια πιπιλίζεται ὁλοένα;

Νά εἶνε τάχα μιὰ τέτοια «καμαραντερί», ἀδιάφορο ἂν στὸ γάμο ἢ ἐξῶ ἀπ' τὸ γάμο (γιατί ἐδῶ ὁ γάμος δὲν παίζει ἀπολύτως κανένα ρόλο) ἓνα ἀντίδομα τῆς ἀγάπης; Πῶς; Μιὰ ἀσφάλεια σὰ νά ποῦμε ἐναντίον κάθε προσπάθειας, ποὺ θ' ἀπαιτούσε τὴν προσφορὰ ὅλης μας τῆς ζωῆς;

Ἐμένα μοῦ φαίνεται πῶς τίποτε ἄλλο δὲν εἶνε παρὰ ἓνα ἀξιοθρήνητο συμπλήρωμα, ἴσως μάλιστα ἓνα δολερὰ ψεύτικο ἀναπλήρωμα. Γιατί στ' ἀλήθειαν τίποτε δὲ μπορεῖ ν' ἀναπληρώσῃ αὐτὸ τὸ θαυμασιὸ δῶρο τοῦ οὐρανοῦ, ποὺ τ' ὀνομάζουμε ἀγάπη, αὐτὸ τὸ μοναδικό, θεῖο φαινόμενο, ποὺ καθορθώνει νά ἐξευγενίσῃ ὡς τὸ πιὸ ταπεινὸ καὶ ἀσήμαντο πλάσμα!

Ἄλλὰ μὲ τί ὦμή συμφεροντολογία εἶνε ὅλ' αὐτὰ σήμερα ὑπολογισμένα, πόσο σοφὰ μαστορεμένα, πόσο παστρικά συγυρισμένα, τί ὀρεκτικά, γιὰ δάγκωμα καὶ τί εὐκολοχώνευτα εἶνε ὅλα! Κι' ὅμως εἶνε μία ἐξυτελιστική προστυχιά, μιὰ ἀπαίσια ὑποκρισία, ἔνα ἔλεεινὸ «τρῦκ» νὰ ξεφεύγουμε ἀπ' τὴν εὐθύνῃ, νὰ παίρνωμαι στ' ἀστεία ἕνα κρῖμα καὶ νὰ παραδινόμαστε χωρὶς τύψεις στὸν αἰσθησιασμό. Ναι, ναι, αὐτὴ ἡ ἰδέα τῆς δῆθεν «καμαραντερί» φαίνεται πῶς εἶνε παραγγελία, τὴ φοροῦμε καὶ μᾶς πᾶει χυτὴ. Χτυπᾶμε τὸ κεφάλι μας καὶ λέμε: γιατί νὰ μὴν ἔχωμε βρῆ ὅσον καιρὸ αὐτὴ τὴν πρακτικώτερη λύσι; Τόσο κόμοδα ἔχουν γίνεи μὲ μιὰς ὅλα. Κοντεύει νὰ μᾶς φανῇ πῶς περᾶσαμε ξαφνικά ἀπ' τὸ σκοτάδι τοῦ μεσαιῶνα κατευθεῖαν, χωρὶς μεταβατικές προπαρασκευές, στὴν ὑγιεινὴ λαμπρότητα τῆς ἐποχῆς μας. Ὑγιεινὴ τοῦ κορμιοῦ, ὑγιεινὴ τοῦ πνεύματος, ὑγιεινὴ τῶν φυλετικῶν σχέσεων. Ὅλοι οἱ σκοτεινοὶ, μυστικόπαθοι δεσμοὶ ἔχουν λυθῇ...τί θαυμάσια, τί ὑπέροχα!.....

Τι ἀπαίσια, τί ψυχρὰ, τί χυδαῖα! Δὲν τὸ βλέπετε λοιπὸν αὐτὸ, δὲν τὸ νοιώθετε, δὲν τὸ αἰσθάνεσθε; Πιστεύετε λοιπὸν πῶς ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ τὰ βγάλῃ πέρα χωρὶς ἀγάπῃ; Πῶς τοῦ τοῦ φτάνει μιὰ μικρὴ δόσι ἀπ' αὐτὸ τὸ «δηλητήριο», ἔτσι ὅσο γιὰ νὰ μεθᾷ λίγο; (Μιὰ μικρὴ, καλοζυγισμένη δόσι, αὐτὴ ἐπιτρέπεται νὰ τὴν πάρῃ κανεὶς, δὲν εἶν' ἔτσι; Ἐπειτα παίρνει τὴν καμαραντερί σὰ φάρμακο γιὰ νὰ ξεμεθύσῃ). Δὲν αἰσθάνεσθε λοιπὸν κανένα φόβο μήπως ἡ ἀστοργία, ὁ ἀνερωτισμὸς αὐτὸς ἀπλωθῇ ἀπάνω σ' ὅλῃ τῇ ζωῇ, γύρω στὴ ζωῇ, μὲ τοὺς συνανθρώπους σας, μὲ τὸ παρελθόν, μὲ τὸ μέλλον, μὲ τὸ ὑπερπέραν; Ὁ ἀέρας γίνεται γύρω μας ὁλοένα πιὸ κρύος καὶ διάφανος καὶ σεῖς πανηγυρίζετε γι' αὐτὸ, σάμπως αὐτὸ νάτουν ὑπέροχῃ πρόοδος! Μάλιστα, πρόοδος εἶνε, ἀλλὰ μιὰ πρόοδος πρὸς τὸ μηδέν.

Δὲ σὰς τρομάζει λοιπὸν ἡ ἡμέρα, ποὺ πιά δὲν θὰ μπορῇτε ν' ἀναπνεύσετε αὐτὸ τὸ κατάψυχρο καὶ καταξάστερο ἀέρα καὶ θὰ πνιγῇτε, θὰ κοκκαλώστε σὰν τὰ ψάρια στὸν πάγο;

Αὐτὸ, μάλιστα, αὐτὸ θὰ εἶνε τὸ τέλος. Καὶ δὲ θὰ ὑπάρχῃ πιά κανεὶς γιὰ νὰ ὑψώσῃ στὸν αἰῶνα μας γι' αὐτὸ τὸν ἀπαράδειγματο ἡρωϊσμὸ ἕνα μνημεῖο.

Ἀχ! δὲν ἔχω τὴ δύναμι τῆς γλώσσας, δὲν ἔχω τὴ φλόγα τῆς μεταπειστικῆς ρητορείας γιὰ νὰ ἐκφράσω τὸ φρικτὸν φόβο, ποὺ μὲ βασανίζει καὶ μὲ τυραννεῖ. Ὅλ' αὐτὰ τάχῃ μάθει ἀπ' τὴν ἴδια μου πείρα, σὰς ἀκολουθήσῃ ἴσαμε τὰ ἔσχατα σύνορα κάθε δυνατότητας καὶ θέλησῃ νὰ βιάσῃ τὴν καρδιά μου νὰ βουβαθῇ. Ἀλλ' αὐτὴ φώναζε γι' ἀγάπῃ, ζητοῦσε νὰ βρῇ θύματα γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ θυσιασθῇ καὶ ἡ ἴδια! Γιατί ἡ θυσία εἶνε ἡ οὐσία τῆς ἀγάπης. Ἐσεῖς ὅμως σηκώνετε τοὺς ὤμους, μόνον ἕνα χαμόγελο σὰς περισσεύει γι' αὐτὴ τὴν «ἔξαρσι» ποὺ τὸ πολὺ μόνον στὸ θέατρο καὶ στὸ φιλμ τὴν ἀνέχεσθε σὰν ἕνα ρωμαντικὸ, ἱστορικὸ ἐπεισόδιο.

Μὰ τί ζωῇ λοιπὸν εἶν' αὐτὴ, ποὺ ὁ καθένας ζῇ μόνον μὲ τὸν ἑαυτὸ του καὶ γιὰ τὸν ἑαυτὸ του, κι' ὅταν ἀπὸ φυσικοὺς λόγους

χρειασθῇ ἓνα «συνέταιρο» κάνει καθαρὲς καὶ ξάστερες συμβάσεις ποὺ ἐξασφαλίζουν τὴν ἐλευθερίαν καὶ τῶν δύο μερῶν; Ξερετε πολὺ καλὰ πῶς ἡ ἀγάπη ἔχει βάσανα καὶ θυσίες. Παρατίεστε λοιπὸν ἀπ' αὐτῇ κι' ἔτσι γλυτώνετε κι' ἀπ' τοὺς κινδύνους. Τί ἐλλεινὴ ἀνανδρία! Τί φτώχεια γυμνὴ κι' ἐξευτελιστικὴ!

Ἀμοιβαία ἐξυπηρέτησι χωρὶς νὰ δεσμεύεται ἡ προσωπικὴ ἐλευθερία, ἰδοὺ τὸ πρόγραμμα αὐτῆς τῆς «καμκραντερὶ», τὸ πρῶτο ἄρθρο τοῦ σοφοῦ καταστατικοῦ τῆς. Χτυπάει τόσο ἐξυπνα, τόσο εὐκολονόητα, τόσο ἀπλᾶ.

Πιὸ κρὺο, πιὸ μικρὸ, πιὸ ἡλίθιο εἰδῶλο δὲν ἔχει ὑπάρξει. Τὸ ἐμίσησα κι' ὅμως γονάτισα μπροστά του, περήφανη γιὰ τὴν ἐξυπνάδα ποὺ εἶχα νὰ προσηλυτισθῶ στὴ λατρεία του. Καὶ μαζὶ σας περιμένα ἀπ' αὐτὸ μόνον ἐλευθερίες καὶ κέρδη, εὐτυχία καὶ γαλήνη μὲ τὸν ἴδιο μου ἑαυτό.

Ἀλλὰ τὰ πράγματα ἦρθαν ἄλλοιῶς. Σ' ἄλλους μπορεῖ ἡ κατάστασι αὐτὴ νὰ περνᾷ στὰ κούφια, χωρὶς νὰ τὴν παίρνουν εἰδησι, σ' ἄλλους μιὰ ἐσωτερικὴ αἱμορραγία βάνει τέλος στὰ βάσανα, σέ μένα ἀπεναντίας ἡ καρδιά ἐπανεστάτησε καὶ μέσα ἀπ' τοὺς σωροὺς τῆς νεκρῆς στάχτης ξεπετάχθηκε ἡ πύρινη λάβα ποὺ ἐξωλόθρεψε ὅσους ἔστεκαν κοντὰ μου γιὰ νὰ μπορέσῃ ν' ἀπλωθῇ περσότερο καὶ μὲ παρέσυρε καὶ μένα στὴν καταστροφή.....

Μάλιστα τέτοιος εἶνε ὁ δεσμός μας. Τ' ὄνομά του: «ἐλεύθερη συντροφιά». Ὡραία. Ἀλλὰ οὔτε λέξι γι' ἀγάπη (ἀγάπη ὅπως τὴν ἐνοιῶθα ἐγώ). Μιὰ τέτοια συγκίνησι, ἀν τὴν ἐκδηλώναμε, θὰ μᾶς ἔκανε νὰ ντραποῦμε! Γι' αὐτὸ ἡ ὑπερηφάνειά μας τὴν ἀπαγόρευε. Εἶπα ποιά ἦταν γιὰ μένα ἡ ἄμεση συνέπεια τῆς σχέσης μας (ἄλλη συνέπεια φυσικὰ δὲν ἦταν δυνατή): τὸ χάσιμο τῆς ντροπῆς. Δηλαδή ἔμαθα νὰ ὑποφέρνω περίφημα ἐκεῖνο τὸν τέλειο χωρισμὸ μεταξὺ σωματικῶν καὶ ψυχικῶν σχέσεων. Αὐτὸ μου τὸ δίδαξες ἐσύ.

Ἀλλὰ τὸ ρήγμα ποὺ περνοῦσε μέσα καὶ μέσα μου δὲν τῶβλεπα τότε καθόλου, ἀπεναντίας ὅλα μου φαίνονταν ἄρμονικὰ καὶ καθὼς πρέπει βαλμένα. Ναὶ, αἰσθανόμουν μάλιστα τὸν ἐαυτόν μου ὁλοένα καὶ πιὸ εὐχαριστημένο. Γλύτωσα ἀπὸ κάθε ἀβεβαιότητα καὶ δὲν ἐνοιῶθα τίποτε πιά ἀπ' τὰ βάσανα ποὺ πρῶτα μὲ τυραννοῦσαν. Ἀνθίζα ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ. Εἶχα ἐπιτυχία στοὺς ἄνδρες κάθε ἡλικίας. Αὐτὸ κολάκευε τὴ φιλοδοξίαν μου κι' ἄρχισα νὰ κάνω τοὺς λογαριασμούς μου μὲ τὶς διάφορες τύχες ποὺ μοῦ προσφέρονταν.. Δὲν ἔκανα ἄλλως τε τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ προχωρῶ λίγα βήματα μακρύτερα ἀπάνω στὸ δρόμο τῶν «ξάστερων στοχασμῶν». Ναὶ, εἶχα μάθει νὰ διατιμῶ τὸν ἑαυτό μου!

Φυσικὰ ἔρχονταν κι' ἀνάποδες ὥρες ποὺ ἡ ἀμφιβολία μ' ἐτρωγε. Νύχτες ποὺ ἔμενα αὔπνη καὶ βασανιζόμουν ἀπὸ ἓνα τρομερὸ συναίσθημα πῶς ὅλα μέσα μου ἦταν κούφια. Ναὶ, μοῦ φαίνόταν πῶς δὲν εἶχα πιά ἐντὸς μου κανένα ὄργανο, δὲν ἔ-

νωθα οὔτε ἀναπνοή, οὔτε καρδιοχτύπι. Τότε ἦταν σὰ νὰ μὲ ξάπλωναν σὲ μιὰ κάσσα καὶ νὰ καρφῶναν τὸ κούπωμα ἀπὸ πάνω μου." Ἔτσι ἦταν. "Ἦθελα νὰ φωνάξω καὶ νὰ χτυπήσω γιὰ νὰ μὴ μὲ θάψουν ζωντανή, ἀλλὰ δὲν μπορούσα νὰ κουνήσω κανένα μέλος τοῦ κορμιοῦ μου καὶ μὲ μιὰς ἄρχισα ἡ ἴδια ν' ἀμφιβάλλω ἂν ἦμουν πεθαμένη ἢ ζωντανή, ἂν ὅλ' αὐτὰ δὲν ἦταν μόνον «ἐγκεφαλικοὶ κατοπτρισμοὶ πρὸς τὸ θάνατο», ὅπως κάποτε κάπου εἶχα διαβάσει. Αὐτὰ μοῦ ἐσύμβαιναν πολλές φορὲς, ὅταν ἔμενα μόνη.....

Κι' ἔπειτα, κάθε φορὰ τολμοῦσε νὰ ξαναφανερώνεται ἡ στριωγμένη, σχεδὸν πνιγμένη ἐλπίδα, ποῦ μ' εἶχε σπρώξει σὲ σένα: ὅτι μιὰ μέρα θὰ μᾶς ἔρχονταν ἡ «ἀγάπη», τὸ μέγα πάθος, ὁ πόθος τῆς ἀληθινῆς ἐπικοινωνίας, ὅπου ὁ ἕνας «ἀναλίσκεται» αὐταπάρνητα στὸν ἄλλον κι' ὅτι τότε θὰ ἐπληρῶσαμε ὑπέρροχα τὸν προορισμὸ μας σ' αὐτὸ τὸν κόσμο, μ' ὅλες τὶς δυστυχίες καὶ τὸ θάνατο, μ' ὅλα τὰ βάσανα, τὰ δάκρυα καὶ τὶς θυσίες.

Ἐπέρασε ἕνας χρόνος.

Οἱ ψυχικὲς ἀντιδράσεις εἶχαν γίνει ὅλο καὶ σπανιώτερες. Τέλος ἐφάνηκε πὼς εἶχαν τελείως καταδασμασθῇ. Δὲν ἐνοιῶθα πὼς ὅλες μου οἱ ἀσίγαστες νοσταλγίες μαζεῦονταν μέσ' στ' ἀόρατα βάθη γιὰ νὰ ξεσπάσουν μιὰ μέρα μετὰ δύναμι τρομοχτική καὶ νὰ τινάξουν τὴ σοφὰ ἁρμονισμένη, παστρικά ἀσπρισμένη πρόσοψι τῆς ζωῆς μου σὲ χίλια κομμάτια.

"Ἔτσι ἦταν τὰ πράγματα, ὅταν «ἐκεῖνος» πρόβαλε στὸ δρόμο μου, τὸ «Λυκάκι», ὅπως τὸν εἶχα βαφτίσει. Κι' ἐγὼ τὸ συνήθισα αὐτὸ τὸ ὄνομα, ποτὲ δὲ μεταχειρίστηκα ἄλλο. Κοντὰ σου εἶχα περίφημα δασκαλευθῇ. "Ἦμουν ὠριμη πιά ν' ἀποφασίσω μιὰ «καμαραντερί» μετὰ τὸ Λυκάκι χωρὶς νὰ αἰστανθῶ στὴ συνειδήσί μου τὸν παραμικρότερο δισταγμὸ.

Αὐτὸς μοῦ πρότεινε γάμο. Λοιπὸν τὸν παντρεύτηκα. (Φυσικὰ ἢ νομιμοποιήσι δὲν ἔπαιξε κανένα ἀπολύτως ρόλο). Μετὰ πλήρη συνειδήσι καὶ τώρα πιά ἐντελῶς ἀπὸ ἐλεύθερη θέλησί μου ἐβούλιαξα βαθύτερα καὶ βαθύτερα.

Τὸν Ἀλέξανδρο τὸν εἶχα ἀγαπήσει μ' ὅλη τὴ δύναμι τῆς καρδιάς μου καὶ γι' αὐτὸ, ἂν τοῦ παραδόθηκα, τοῦ παραδόθηκα ἀγνὰ καὶ εἰλικρινὰ. "Όταν ἔπρεσα σὲ σένα, ὅλο καὶ εἶχα ἀκόμα μιὰ δικαιολογία ἀπέναντι τοῦ ἑαυτοῦ μου, ποῦ μὲ γλύτωνε ἀπ' τὸ συναίσθημα τοῦ ταπεινοῦ ἐξευτελισμοῦ: πίστευα πὼς ὁ δεσμός μας θὰ ὠδηγοῦσε μιὰ μέρα σὲ μιὰν ἀληθινὴ ἐπικοινωνία, στραβὴ καὶ τρελλὴ ἐλπίδα, ὅμως τὴν εἶχα καὶ τὴν πίστευα. (Δὲ μπορούσα βέβαια νὰ ξέρω πὼς εἶχα πέσει ἀπάνω στὸν καταστροφέα μου). Τώρα πιά ὅμως ἐνεργοῦσα χωρὶς κανένα αἶσθημα εὐθύνης ἀπέναντι τοῦ ἑαυτοῦ μου, ἐντελῶς ξαδιάντροπα. Καὶ μ' αὐτὸ ἐκέρδισα τὰ χειροκροτήματά σας, τὰ χειροκροτήματα

καὶ τὴν ἐκτίμησι τοῦ κόσμου. Θυμᾶμαι πῶς μιὰ φορὰ εἶχα μιλήσει μὲ κάποια «παντρεμένη» γυναῖκα, ποὺ εἶχε ἕναν ἔραστή καὶ, καθὼς ἔλεγε, ὑπόφερε τρομερὰ ποὺ ὁ ἄνδρας τῆς δὲν τὴν ἐνοιῶθε. "Όταν τῆς εἶπα πῶς ἔπρεπε νὰ χωρίσῃ ἀπ' τὸν ἄνδρα τῆς, ἐκείνη ἀποκρίθηκε: «"Ω! Θεέ μου, μὰ ἀπὸ ποιὸν λοιπὸν νὰ ζήσω τότε;» Ἐκατομμύρια γυναῖκες θεωροῦνε τὸ γάμο σὰ μιὰ περίθαλψι κι' οἱ γονεῖς χαίρονται ποὺ «βάζουν τὴν κουλούρα» στὶς κόρες τους. Τί λοιπὸν διαφέρει, ρωτιέμαι, τὸ σύστημα αὐτὸ ἀπὸ ὁποιοδήποτε ἄλλο; Ἀηδία, ἐξευτελισμὸς καὶ προστυχιά—ἀλλὰ αὐτὸ εἶνε σήμερα τῆς μόδας. Ποὺ νὰ τὴν εἶχε πάρει ὁ διάβολος!

Μ' ὅλα ταῦτα, κι' ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐξωτερικὴ μεταβολὴ στὴν κατάστασί μου, ποὺ γιὰ τὰ μάτια τοῦ κόσμου ἦταν μιὰ ἀνύψωσι, οἱ σχέσεις μας στὴν ἀρχὴ ἐκοπῆκαν. Ἐκανα μαζὶ μὲ τὸ «Λυκάκι» διάφορα ταξείδια, ἔζησα τὴ ζωὴ μιᾶς καλομαθημένης κυρίας, ἄνοιξα σπίτι, ὅπως λένε, γιατί φυσικά εἶχα διατιμῆσει ἀκριβὰ τὸν ἑαυτό μου ὅταν ἄλλαξα «κατάστασι». Θεέ μου, τί αἶσχος!

Στὴν ἀρχὴ λοιπὸν βλεπόμαστε σπάνια, ἔπειτα ἄρχισες νᾶρχεσαι συχνότερα. Καὶ χωρὶς προσυνεννόησι (ὅπως δὲ πάντα μετὰξὺ μας) ἀσχίσουμε κι' οἱ δυὸ νὰ τὰ κανονίζουμε ἔτσι ὥστε νὰ μὴ μᾶς ἐνοχλῇ κανεὶς. Τὸ Λυκάκι ἤξερε βέβαια πῶς ἐσύ ἦσουν πρῶτα ἔραστής μου. Ἦξερε ὅμως πολὺ καλὰ πῶς δὲν εἶχε μπροστά του καμμιά «ἄχραντη παρθένα». Μολταταῦτα, χωρὶς νὰ θέλω τοῦ ἔπαιζα τὴν ἀσπιλη κι' αὐτὸς ἦταν ἐνθουσιασμένος! Τὰ κατὰφερνα, καθὼς λένε, νὰ τὸν τυλίγω! Τί ἀκαταμέτρητη προστυχιά! "Όλο κοροϊδία καὶ ψέμμα! Σὲ τί διαφέρει λοιπὸν ἕνα τέτοιο φέριμο ἀπ' τὸ φέριμο μιᾶς πόρνης; Σὲ τίποτε! Ἀπολύτως σὲ τίποτε.

Νέα θέληγτρα ἔκαναν νὰ ξαναλάβωσῃ ἡ σχέσι μας, ποὺ ἀπ' τὸν κόρο εἶχε κάπως σβυσθῇ καὶ ξανοστήσει: οἱ διακοπές, ἡ ἀναγκαία τῶρα μυστικότης, μὲ λίγα λόγια ὅλα τὰ ξελογιαστικά θέληγτρα τοῦ λόγνου παιγνιδιοῦ, τῆς ἀλλαγῆς, τῆς ἀπάτης. Κάποτε μεταχειρίστηκες γι' αὐτὸ μιὰ ἔκφρασι ποὺ δὲν τὴν ἔχασα ποτέ μου: «καλλιτεχνικὴ ἀπόλαυσι» τὸ εἶπες. Σ' αὐτὴν λοιπὸν τὴν καλλιτεχνικὴ ἀπόλαυσι παραδόθηκα μὲ τὸν «δασκαλο καὶ προαγωγό» μου, χωρὶς νὰ σκεφθῶ τί συνέπειες μπορούσε νάχη γιὰ μένα. Κι' οἱ συνέπειες αὐτὲς ἦρθαν τόσο γρήγορα, ποὺ στὴν ἀρχὴ δὲν τίς πῆρα γιὰ τέτοιες, παρὰ γιὰ κᾶτι νέο, ἐντελῶς ἀνεπάντεχο. Ἀλλὰ ὕστερα ἦρθαν οἱ «συνέπειες τῶν συνεπειῶν», μιὰ σειρὰ καταστροφές ποὺ τόσα θύματα ἔμελλε ν' ἀξιώσουν.

Γιατί, χωρὶς νὰ τὸ νοιώσω, τὸ πάθος στὴν χυδαιότερὴ του μορφῇ, στὴ μορφῇ τῆς φιληδονίας, εἶχε κι' ὅλας πατήσει μιὰν ἀκρούλα τῆς καρδιάς μου (πρὶν ἦταν κατασκηνωμένο, σὰ νὰ ποῦμε, μόνον στὸ μυαλό) κι' ἀπ' τὴν ἀκρούλα αὐτὴ ἔξαπολύθηκαν τρανταγμοί, χιλιάδες μικροί, στὴν ἀρχὴ σχεδὸν ἀνεπαίσθητοι, κι' οἱ σεισμοὶ αὐτοὶ συγκλόνισαν τὸ γῶμα, ἄνοιξαν σχισματιές, ἡ λάβα κάτω ἀπ' τὴ φαινομενικὰ ἡσυχὴ ψυχρὴ κρούστα

ἄρχισε νὰ σαλεύη, νὰ βράξη, νὰ λυώνη καί...

Ἄλλὰ πρὶν κατεβῶ κάτω καὶ κάτω στὴν κόλασι αὐτῶν τῶν ἀναμνήσεων (τὸ φοβᾶμαι αὐτὸ τὸ κατέβασμα, ὅμως πρέπει νὰ γίνη) θέλω νὰ θυμηθῶ τὸ θλιβερὸ θάνατο τῆς ἀγαπημένης μου Στέπ, ποὺ ἄλλως δὲ βρίσκεται σὲ μιὰ περιέργη, βαθεῖα σχέσι μὲ ὅσα μοῦ ἐμελλε ἀμέσως ὕστερ' ἀπ' αὐτὸν νὰ περάσω.

Ποτὲ δὲ μπόρεσα ἐκεῖνο τὸν καιρὸ, ποὺ μ' ὅλα ταῦτα πηγαινα οἰκονομικῶς πολὺ καλὰ, νὰ τὴν κάμω νὰ δεχθῇ βοήθεια ἀπὸ μένα. "Ἄν κι' ἀπὸ κείνη τῇ νύχτα ποὺ μ' εἶχε μάσει ἀπ' τῆ σκάλα εἴχαμε γίνει καλὲς φίλες, ἴσως ἀκριβῶς γι' αὐτό.

"Ἦξερα πὼς ἀγαποῦσε τὸν Ἑρρίκο καὶ πὼς ὑπέφερε ἀπ' τὴν πρόστυχη, ἄπονη, χυδαία του νοσοτροπία. Αὐτός, ποὺ ἐπὶ ἓνα σχεδὸν ὁλοκληρὸ χρόνον τὸν ζοῦσε, (ὅταν εἶχε μείνει χωρὶς δουλειά), δὲ ντράπηκε νὰ τῆς δώσῃ μ' ἓνα ἡλίθιο καλαμποῦρι τὰ παπούτσια στὸ χέρι, ὅταν ἀπὸ καπρίτσιο, χωρὶς καθόλου νὰ τῆς ἐξηγηθῇ, ἐπίασε σχέσι μὲ κάποια ἄλλη. Κι' οὕτε γνοιόσθηκε καθόλου, ποὺ ἡ δυστυχισμένη ἡ Στέπ εἶχε πέσει σὲ φτώχειες. Ἀπεναντίας μάλιστα ἄρπαξε τὴν περίστασι, πὼς ἔπρεπε νὰ τὴν ὑποστηρίξῃ μὲ χρήματα (αὐτὴ ποὺ ἐπὶ ἓνα χρόνον τὸ συντηροῦσε) γιὰ νὰ κόψῃ μὲ τὸ γαῖδουρινώτερο τρόπο μαζί της. Ἀπὸ τὰκτ δά εἶχε ὅσο καὶ σύ!

Τότε ἀκριβῶς, ποὺ τριγύριζε θανατερὰ πληγωμένη κι' ἀπογνητευμένη πικρά, πῆρε ἀπάνω της τὸν Ἀλέξανδρο, ἴσως γιατί ἐπίστεψε πὼς βρῆκε ἓνα βαθεῖα αἰσθαντικὸ σύντροφο τῶν πόνων της, ἴσως μόνον ἀπὸ ἀπελπισία κι' ἀπὸ ἀνάγκη κάπου ν' ἀφοσιωθῇ. Ἄλλὰ ἀμέσως κατάλαβε πὼς εἶχε καὶ μ' αὐτὸν γελασθῇ, δὲν τὸν ἄφησε μόνον γιὰ χατῆρι δικό μου.

Ποτὲ δὲ φανέρωνε τοὺς καὶμούς της, μὲ τὸν καιρὸ ὅμως κατάρθωσα νὰ καταλάβω πὼς ἀγαποῦσε τὸν Ἑρρίκο μὲ τέτοια ἀγάπη, ποὺ μόνον ὁ θάνατος μποροῦσε νὰ τὴν λυτρώσῃ ἀπ' αὐτή.

Εἶχε πάντα τὴν ἔγνοιαν του. "Ὅταν ἐκείνος ἦταν κακόκεφος καὶ δυσαρεστημένος, αὐτὴ ὑπόφερε. "Ἐδειχνε δυστυχισμένος; ἡ καρδιά της ἐρραγιζότου. "Ἦτουν ἀπεναντίας χαρούμενος; εὐθυμοῦσε κι' αὐτὴ. Ναί, ἔφθασε ὡς τὸ σημεῖο ν' ἀγαπάῃ καὶ τὴ γυναικα, ποὺ ἐκείνος ἀγάπησε. Εἶχε μιὰ φωτογραφία της στὸ σπῆτι καὶ κάποτε τὴν ἐπίασα νὰ στέκεται στὸν καθρέφτη καὶ νὰ συγκρίνῃ τὸν ἑαυτὸ της μὲ κείνη. Ποιὸς μπορεῖ νὰ σκεφθῇ τὸ τί τράβηξε αὐτὴ ἡ γυναίκα καὶ νὰ μὴ φωνάξῃ ἀπὸ πόνο; Αὐτὴ ἔμεινε ὡς τὸ τέλος βουβὴ καὶ δὲ φανέρωσε τίποτε.

Κάποτε ἐπὶ τέλους ὁ Ἑρρίκος τὴν λυτήθηκε. Ἰσως ἀπὸ αἰσθηματικὴ ἰδιοτροπία, ἴσως πάλι γιατί ἔαγε χαλάσει μὲ τὴν καινούργια φιλενάδα του. Ἡ Στέπ ὅμως δὲ ρώτησε γιὰ τοὺς λόγους. ἦταν εὐχαριστημένη καὶ εὐτυχῆ, τὸν δέχτηκε καί... σὲ λίγες μέρες ὑποχρεώθηκε νὰ τὸν παραδῶσῃ πάλι, αὐτὴ τὴ φορὰ ὀριστικά. Γιὰ κάμποσον καιρὸ σερνότου ἐδῶ καὶ κεὶ κάνοντας κουράγιο. Ἄλλὰ ποὺς δὲ θὰ μποροῦσε νὰ δῇ πὼς τὸ φτωχὸ ἐκεῖνο πλάσμα πέρναγε τὶς νύχτες του κλαίγοντας; Τὰ μάτια της ἦταν τρομερὰ φλογισμένα, τὰ χεῖλη της στεγνὰ καὶ σκα-

σμένα, ὅλο της τὸ κορμὶ τσακισμένο, τόσο πού δάκρυζα, ὅταν τὴν ἐβλεπα. Μόνον ἡ καρδιά της ζοῦσε ἀκόμα μεγάλη καὶ θερμὴ καὶ παράφορη στὴν ἀπερίγραπτη, ἀσίγαστη δίψα της γιὰ ἀγάπη.

Μιά μέρα—εἶχα τρεῖς βδομάδες νὰ τὴν δῶ γιατί ἔλειπα στὸ πρῶτο ταξειδί μου μὲ τὸ Λυκάκι—πῆγα στὴν τρυπίτσα της καὶ τὴ βρῆκα γυρμένη στὸ κρεβάτι. Εἶχε γίνει ἀγνώριστη: τὸ πρόσωπό της κατακόκκινο, τὰ χεῖλη της φρέσκα καὶ ὑγρά, τὰ μάτια της λαμπερά κι' εὐτυχισμένα, χαμογέλασε καὶ πετάχτηκε ἀπάνω μὲ καταπληχτικὴ ζωηράδα, ἀνοίγοντάς μου τὴν ἀγκαλιά της. Χύμηξα ἀπάνω της καὶ τὴ ρώτησα τί τῆς συμβαίνει κι' αὐτὴ μοῦ ψιθύρισε τὸ μυστικὸ της στ' αὐτί.

Ἦτουν ἔγκυος. Θάκανε παιδί, παιδί ἀπὸ κείνον, τὸν Ἑρρίκο. Ἦτουν ἐδῶ καὶ λίγες μέρες, εἶπε, λιγάκι ἀδύνατη καὶ κουρασμένη, γιατί ἔπρεπε τώρα νὰ ἐργασθῇ πολὺ γιὰ τὸ μέλλον. Κλάψαμε κι' οἱ δυὸ ἀπὸ χαρά. Ἐπιτέλους ὁ οὐρανὸς τῆς χάρισε ἓνα πλάσμα, ὅπου θὰ μπορούσε νὰ σπαταλήσῃ τὴν καρδιά της. Ἐτρεμε σύγκορμη ἀπὸ εὐτυχία κι' ἀπαντοχῇ.

Κι' ἔπειτα ἔγινε τὰ φοβερό, τὸ ἀπαίσιον ἔγκλημα! Δὲν ξέρω οὔτε σήμερα ἀκόμα ἀπὸ ποῦ ἔμαθε ὁ Ἑρρίκος πῶς ἡ Στέπ βρισκόταν σὲ τέτοια κατὰστασι. Τὴ βρῆκε καὶ τὴν ἐξώρκιζε νὰ... διακόψῃ τὴν ἐγκυμοσύνη. Τῆς πῆγε διάφορα χάπια καὶ φάρμακα.

Αὐτὴ δὲν τὸ καταλάβαινε στὴν ἀρχή. Νόμισε πῶς ἤθελε νὰ ξαναγυρίσῃ κοντὰ της. Ἀπ' τὴ χαρὰ της μάλιστα πῆδησε κάτω ἀπ' τὸ κρεβάτι. Ἐπειτα ὅμως, ὅταν ἄρχισε νὰ μπαίνει στὸ νηῆμα πῶς ἐκείνος κυνηγοῦσε ἄλλους σκοποῦς, μούδιασε καὶ βυθίστηκε σὲ βαθειὰ σκέψι. Γιατί ποιοὶ ἦταν οἱ ἄλλοι σκοποὶ, αὐτὸ ἀκριβῶς δὲν μπορούσε νὰ καταλάβῃ.

Τὰ χάπια καὶ τὰ φάρμακα δὲν τὰ δέχτηκε. Δὲν ἦταν ἄρρωστη, εἶπε γελώντας. Γιὰ μιὰ στιγμὴ μάλιστα νόμισε πῶς ὁ Ἑρρίκος γνοιαζόταν ἀλήθεια γιὰ τὴν ὑγεία της. Κι' αὐτὸ τὴ γέμισε εὐγνωμοσύνη. Ζοῦσε κι' ὅλας στὸν κόσμον τοῦ παιδιοῦ, τοῦ παιδιοῦ των, μὲ τέτοια στοργὴ καὶ κατάνυξι, πού μόλις πολὺ ἀργότερα κατάλαβε τί ζητοῦσε ἀπ' αὐτὴ ὁ Ἑρρίκος. Καὶ τότε, ὅταν κατάλαβε, τὴν ἔπιασε μεγάλη τρομάρα. Ἐμπῆξε τίς φωνές, ἀντιστάθηκε καὶ στὴν ἀπλὴ σκέψι γιὰ τέτοιο πρᾶγμα...

Ὁ Ἑρρίκος ἀναγκάστηκε νὰ φύγῃ ἄπρακτος. Ἀπ' τὴ στιγμὴ ἐκείνη ἡ φτωχὴ Στέπ ἄρχισε νὰ φοβάται πῶς θὰ τῆς ἔκλεβαν τὸ παιδί, ὅπως δὰ τῆς κλέψατε ὅλα τὰ πράγματα στὴ ζωὴ της. Κλείστηκε μέσα, δὲν τολμοῦσε καλὰ-καλὰ νὰ βγῇ στὸ δρόμο, παντοῦ νόμιζε πῶς τὴν παραφυλᾶν. Ἐργαζόταν σχεδὸν νύχτα-μέρα, γιὰ νὰ οἰκονομήσῃ λεπτὰ γιὰ τὸ παιδί, γιὰ τὸ ὑπέροχον δῶρο, ὅπου μπορούσε τώρα ν' ἀφιερῶσθαι τὴν καρδιά της. Τί ὠμορφὴ πού εἶχε γίνει τότε, γλυκειὰ σάν Παναγία, τὸ πρόσωπό της ἦταν σχεδὸν ὑπερκόσμια ἀγλαϊσμένο κάθε φορὰ πού μοῦ μιλοῦσε γι' «αὐτό».

Ὁ Ἑρρίκος ὅμως δὲν παράτησε τὸ σχέδιό του. Ἡ σκέψι πῶς ἓνα δικό του παιδί θὰ τριγύριζε σὲ λίγο μέσα στὸν κόσμον τοῦ

ήταν δυσάρεστη κι' ένοχλητική. "Έτσι τουλάχιστον έλεγε μόνος του. Πραγματικά όμως φοβόταν πως με τὸ δεσμὸ αὐτὸ δὲ θὰ μπορούσε πιά νὰ βγάλῃ ἀπὸ πάνω του τὴ Στέπ, θ' ἀναγκάζονται νὰ πληρώνη, νὰ γνοιάζεται κλπ. Ρωτοῦσε πάντα τὴν κοπέλλα πὺ καθόταν στὸ ἴδιο δωμάτιο μετὴν Στέπ κι' ἔτσι μιὰ μέρα ἔμαθε πὺς ἀπ' τὴν πολλὴ δουλειὰ κι' ἀπ' τὴν τρομάρια τῆς ἡ φτωχοῦλα εἶχε βαρεῖα ἀρρωστήσει.

Τότε νόμιζε πὺς ἦρθε ἡ στιγμή γιὰ μιὰ νέα ἐπίθεσι. Τὰ κανόνισε ἔτσι ὥστε κάποιος φίλος του, τελειόφοιτος τῆς ἱατρικῆς, ν' ἀναλάβῃ τὸ ρόλο τοῦ γιατροῦ τῆς. "Ὡ! τὰ ἔμαθα ὅλα, ξέρω κάθε λεπτομέρεια ἀπ' τὸ ἀπαίσιο ἐγκλημα. . .

Ὁ Ἑρρίκος ἄρχισε πάλι νὰ τὴν παρακαλῇ καὶ νὰ τὴν πιέζῃ. Μαλάκωσε τὴν ἀντίστασί τῆς σιγὰ-σιγὰ. Δὲ δίστασε νὰ κάνῃ καὶ ἀπειλὲς καὶ ψεύτικες ὑποσχέσεις. Ὡστόσο μιὰ μέρα τὴν κατὰ-φερε νὰ δεχτῇ νὰ τῆς κάνουν τὴν ἐγχείρησι. . .

Πέθανε μέσα σὲ μιὰ βδομάδα σιγὰ καὶ βουβά. Τὶς νύχτες εἶχα ἀγρυπνήσει κοντὰ τῆς, πολλὲς-πολλὲς ὥρες τὴ μέρα εἶχα καθῆσει πλάι τῆς, στὸ τέλος δὲν ἔφευγα καθόλου. Λέξι δὲν εἶχε βγάλῃ ἀπ' τὰ χεῖλιά τῆς. Μὲ κύτταζε μονάχα μετὰ μεγάλα, ἔκθαμβια, κουρασμένα μάτια. Δὲν παραπονέθηκε, δὲ ζήτησε τίποτε. . . τοιμουδιά. . . οὔτε ἡ ἀνάσα τῆς δὲν ἀκούγεται. . .

Τὴν Κυριακὴ, 4 Φεβρουαρίου 1923, στὶς τέσσερες τὸ πρωῒ, ἀποκοιμήθηκε γιὰ πάντα. Κεῖται στὸ νεκροταφεῖο τοῦ Ἀγίου Νικολάου (πλάι τῆς εἶνε τὸ μνηματάκι τῆς Κκέρτας). "Ἐχω ἀναθέσει στοὺς νεκροθάφτες νὰ φροντίζουν καὶ τοὺς δύο τάφους καὶ πλήρῶσα καὶ τὰ κανόνισα ὅλα γιὰ πενήντα χρόνια. "Ἀξιζε ἓνα μνημεῖο.

"Ἄν εἶχα κανένα στὸν κόσμο, πὺ νὰ μπορῶ νὰ τοῦ ἐκφράσω τὴν ἐπιθυμία μου μετὴν ἐλπίδα πὺς θὰ τὴν ἐκπληρώσῃ, θὰ παρακαλοῦσα νὰ με βάλουν στὸ πλάι ἐκεῖ. . . Ἀλλὰ δὲν ἔχω κανένα κι' οὔτε ἀπὸ σένα μπορῶ νὰ περιμένω αὐτὴ τὴ μικρὴ ἐκδούλευσι. . . "Ἀχ! ἴσως καὶ νὰ μὴν τὴν ἀξίζω, ἴσως νὰ μὴν ἀξίζω νὰ θαφτῶ στὸ πλευρὸ ἐνὸς ἀγγέλου (*).

Κοιμήθηκα, γλυκὰ καὶ χωρὶς ὄνειρα κοιμήθηκα, σχεδὸν μιὰ ὥρα. Τί ξεκούρασμα! Τώρα χαίρομαι μετὴ τὴ σκέψι τοῦ ὕπνου, ἀπ' τὸν ὁποῖο δὲ θὰ ξυπνήσω πιά.

«Στέπ, ἐσὺ εἶσαι;» Μὲ τὰ λόγια αὐτὰ πετάχτηκα ἀπ' τὸν ὕπνο. Κι' ἀκούσα τὴ χαμηλὴ, τρυφερὴ τῆς φωνή: «Ναί». Κι' ἐγὼ ἀποκρίθηκα: «Σὲ λίγο θάρθῶ κι' ἐγώ. Σὲ λίγο, σὲ λίγο».

Μεσάνυχτα. Ἀπόλυτὴ ἡσυχία στὸ σπίτι. Τὸ μικρὸ ρολοῖ τῆς κονσόλας χτυπᾷ τικ-τάκ. Πῆγα σ' «ἐκεῖνον», ἐντελῶς ἀφοβα τὸν φίλησα στὸ ψυχρὸ μέτωπό του. Κι' ὀλοένα πάλι χτυπᾶνε στ' αὐ-

(*) Σημ. τοῦ συγγραφέα: Καθὼς ξέρετε, ὁ ἄνθρωπος γιὰ τὸν ὁποῖον ἔχουν γράφῃ αὐτὲς οἱ ἀναμνήσεις, οὔτε τις διάβασε ὡς τὰ σήμερα. Ἡ γυναῖκα πὺ τις ἔγραψε ἦταν θαμμένη στὸ νεκροταφεῖο τοῦ Στάνοντφορ. Ἐδῶ κι' ἓνα χρόνο φρόντισα καὶ τὴν ἐθάψαν. Τώρα κεῖται πλάι στὴ φτωχὴ Στέπ καὶ στὴ μικρὴ τῆς Γκέρτα, στὸ νεκροταφεῖο τοῦ Ἀγίου Νικολάου.

τιά μου σὰν ἥχος μικρῆς καμπάνας τὰ ἐξαίσια, γεμᾶτα ὑποσχέσεις λόγια: «Σὲ λίγο, σὲ λίγο, σὲ λίγο».

Ναί, θὰ ξαναδῶ τὴ Γκέρτα μου, τὸ πλασματάκι μου, τὸ ἀγαπημένο μου παιδάκι κι' ἀκόμα τὸ φτωχοῦλη "Ἐνρικ... ἄχ!

Καὶ τώρα πὰς δὲν αἰσθάνομαι τίς φλόγες τὸ «καθαρτήριο πυρός»... Προσπερνῶ μέσ' ἀπ' αὐτὲς, προσπερνῶ μακρύτερα, πέρα... κι' ἀκούω μονάχα τὴ μικρὴ καμπάνα: «Σὲ λίγο, σὲ λίγο»!

Ναί, τὸ ξανάπα: ἡ τύχη τῆς ἀγαπημένης μου Στέπ βρισκόντων σὲ μιὰ παράξενη, μυστηριώδη σχέσι με τὴ δική μου. Τρεῖς μέρες ὕστερα ἀπ' τὸ θάνατό της αἰστάνθηκα πὼς κι' ἐγὼ ἤμουν ἔγκυος!

Ἡ ἀποκάλυψι αὐτὴ μ' ἔρριξε σὲ τρομερὴ ταραχή. Στὴν ἀρχὴ ἦταν μιὰ χαρούμενη λαχτάρα. "Ἐτρεχα ἀπάνω-κάτω μέσα στὸ δωμάτιο καὶ μιλοῦσα δυνατὰ με τὸν ἑαυτό μου. "Ἐπειτα κάθησα, τὰ γόνατά μου ἔτρεμαν τόσο πολὺ. Στὸν καθρέφτη εἶδα πὼς τὸ πρόσωπό μου ἦταν ὑγρὸ ἀπὸ δάκρυα. «"Ἀχ! ἄχ!» μουρμούριζα καὶ κουνούσα με δυσπιστία τὸ κεφάλι. Κι' ἔπειτα πάλι «"Ἀχ! ἄχ!». Ἦμουν σὰ χαμένη. Νὰ σκεφθῶ δὲν μπορούσα, τὸ κεφάλι μου ἦταν ἄνω-κάτω, μέσα μου αἰσθανόμουν μιὰ φλόγα, μιὰ φλόγα... ὅλα ἔκαιγαν μέσα μου. "Ἐπειτα ξαναπετάχθηκα ἀπάνω, ἔτρεξα κοντὰ στὸν καθρέφτη, κυττάχθηκα, χαμογέλασα στὸν ἑαυτό μου, σάμπως νὰ τὸν συγχαίρομουν. Ἀλλὰ δὲν κατάλαβαινα τίποτε, ἀπολύτως τίποτε, ἤμουν ἔξω φρενῶν, σὲ μιὰ κατάστασι ὁλοκληρωτικῆς γοητείας. Εἶχα γλυτώσει ἀπ' ὅλες τίς ἔγνοιες, ὅλες τίς πικρες, ὅλα τὰ βάσανα. Δὲν εἶχα πὺρ ἀνάγκη οὔτε νὰ αἰστανθῶ, οὔτε νὰ σκεφθῶ. Μόνο νὰ περιμένω ἔπρεπε... νὰ περιμένω, ν' ἀφήσω τὰ πράγματα νὰ συμβοῦν, χωρὶς θέλῃσι, χωρὶς εὐθύνη, με τὸν κόρφο μου ἀνοιχτὸ στὴν ἀνείπωτη χάρι...

"Ἀξάφνα ὁμῶς μοῦ πέρασε μιὰ τρομερὴ σκέψι, ποὺ με χτύπησε με δύναμι κερανοῦ καὶ με σύντριψε: Ποιὸς εἶνε ὁ πατέρας; Ὁ ἐραστής μου; Ἡ ὁ ἄνδρας μου;

"Ὡ! κανεὶς δὲ μπορεῖ νὰ πάρῃ ἰδέα τῆς συμφορᾶς ποὺ με βρῆκε. Τί ἐξευτελισμὸς ὕστερα ἀπ' τὴ γοητεία! Τί ταπεινώσι ὕστερα ἀπ' τὸν ὕψωμό! Τί βούρκος ὕστερα ἀπὸ τέτοια αἰσθηματικὴ ἀγνότητα!

Ἐσὺ, Λουδοβίκο, δὲ θὰ τὸ νοιώσης αὐτὸ, ὄχι, ὅσο κι' ἂν ἔπρεπε νὰ τὸ νοιώσης ἀπὸ ἐγωϊσμό. Οἱ γυναῖκες μόνον μποροῦν νὰ τὸ νοιώσουν, οἱ γυναῖκες μόνον...

Ἡ σκέψι πὼς ἀπ' τὸ κορμί μου, ποὺ ἐγὼ ἡ ἴδια τῶχα ἀτιμάσει, ἔμελλε νὰ γεννηθῇ ἓνα ἀθῶο πλάσμα, με κατατρόμαξε. Καὶ τὸ ὅτι ἡ νέα αὐτὴ ζωὴ θάβγαине ἐντελῶς ἀθέλητα ἀπὸ ἓνα δεσμὸ ὅπου ἐγὼ μόνον ἤδονῃ καὶ ἀπόλαυσι εἶχα ζητήσει, αὐτὴ ἡ ἀφευκτὴ πραγματικότητα με γέμιζε ἀηδία γιὰ τὸν ἑαυτό μου, γιὰ σένα, γιὰ τὸν ἄνδρα μου, γιὰ ὅλο τὸν κόσμον, μάλιστα καὶ γι' αὐτὸ ἀκόμα τὸ ἀγέννητο! Στὴν ἀπελπισία μου ἀποφάσισα πὼς αὐτὸ δὲν ἔπρεπε νὰ γίνη. Μοῦ φαινόταν πὼς μ' αὐτὴ τὴ γέννα θὰ

ἔπεφτε ἀπάνω μου τὸ χειρότερο θανάσιμο κρίμα, ἴδια κορώνα σ' ὅλα τὰ ἄλλα κρίματα τῆς μέσα καὶ μέσα καταστραμμένης μου ζωῆς. Naί, ἔπρεπε νὰ δώσω ἓνα τέλος, αὐτὸ ἦταν φανερό, ἀμέσως ἓνα τέλος σὲ ὅλα, λοιπὸν ἓνα τέλος στὸν ἴδιο μου ἑαυτό.

Ντύθηκα. Φρόντισα ἐξαιρετικὰ τὸ ντύσιμό μου. Τὰ μέλη μου ἦταν βαρειά σὰ μολύβι. Κάθε κίνησι μου στοίχιζε μιὰν ἀνήκουστη προσπάθεια. "Ἐνας μοναδικὸς λογισμὸς μὲ κυριαρχοῦσε: ἓνα τέλος! ἓνα τέλος! Οὔτε γιὰ τὸ πῶς, οὔτε γιὰ τὸ ποῦ συλλογίζομαι. Βγῆκα ἀπ' τὸ σπίτι, εἶχε ἀρχίσει νὰ σουρουπῶνῃ, θὰ ἦταν ἡ ὥρα πέντε, δὲν ξέρω καλὰ. "Ἐκανε κρῦο. Ὁ ἀέρας στροβίλιζε τὸ χιόνι ἀπάνω στὴν παγωμένη ἀσφαλτο. "Ἐτρεξα, ἔτρεξα—ποῦ κι' ἐγὼ δὲν ξέρω.

Γιατί νὰ μὴ μοῦ ἦταν τότε γραφτὸ ἓνα τέλος; Γιατί σώνει καὶ καλὰ νὰ συμβῇ ἐκείνη ἡ παράξενη «σύμπτωσι» γιὰ νὰ μακρύνῃ τὰ βάσανά μου; (Φυσικά, σύμπτωσι δὲν ἦταν—αὐτὸ τὸ ξέρω τώρα—δὲν ὑπάρχουν συμπτώσεις). Πολλὲς φορὲς ἔχω ρωτηθῇ, γιατί τάχα νὰ ὑποφέρω τόσο, ὅχι μόνον, ἀλλὰ καὶ νὰ κάνω ἄλλους νὰ ὑποφέρουν; Σήμερα ξέρω τὸ γιατί. "Ἄν εἶχα τότε πεθάνει, θὰχα πεθάνει χωρὶς κανένα νόημα, χωρὶς μετάνοιωμα, χωρὶς ἐξιλασμό. "Ὅσο τρομερὰ κι' ἂν ἦταν τὰ χρόνια ποῦ μοῦ ἔμελλε ἀκόμα νὰ περάσω, ὅσο θλιμμένα κι' ἂν ἦταν τὰ περιστατικὰ τῆς ζωῆς ποῦ ἡ ἴδια ἐγὼ ὑπέμεινα καὶ ἄλλοι ἐξ αἰτίας μου ὑποφέραν, κάποιον βαθὺ νόημα ὑπῆρχε αὐτοῦ μέσα, ποῦ μόνον τώρα ποῦ ὅλα τελειώσαν τὸ ξεδιαλύνω. "Ἦταν μιὰ ἀνήλεη ἀνάγκη... Ἐσὺ δὲ θὰ τῇ δῆς, Λουδοβίκο, γιατί ἐσὺ εἶσαι ἀκόμα τυφλός. Ἀλλὰ θὰ ρθῇ ἡ μέρα, ἀξάφνα θὰ χτυπήσῃ κι' ἡ ὥρα σου... Δὲν μπορεῖς νὰ ξεφύγῃς!

"Ἡ «σύμπτωσι» ἔφερε τὸν Ἀλέξανδρο στὸ δρόμο μου. Naί, μ' ἀντάγωσε, δὲ μὲ γνώρισε ἀμέσως, προσπέρασε, ἔπειτα στάθηκε, γύρισε, ἔτρεξε ἀπὸ κοντά μου κι' ἀρχισε νὰ μοῦ μιλῇ, βαδίζοντας πλάϊ μου, νὰ μοῦ μιλῇ ἀδιάκοπα, μὲ πῆρε ἀπ' τὸ μπράτσο, μ' ἔτραβούσε... Ἐγὼ ὅμως δὲν τὸν καταλάβαινα, ἡ παρουσία του δὲ μπορούσε νὰ μῆνι στὴ συνείδησί μου, ποῦ ἦταν γεμάτη ἀπ' τὴ μοναδικὴ σκέψι γιὰ τὸ ἀναπόφευκτο τέλος. Μόλις σιγὰ-σιγὰ ἀρχισα νὰ νοιώθω τὸ πλησίασμά του, παρὰξενο, ἀλλὰ θὰ τὸ πῶ: Ἡ αἴσθησι τῆς παρουσίας του μοῦ ἦρθε μέσα ἀπ' τὴν καρδιά μου. (Ἡ λάβα ἀρχισε νὰ σαλεύῃ).

"Ἐτσι, ὅπως ἔνας ὑπνωτισμένος ξανάρχεται σιγὰ-σιγὰ ἀπ' τὴν καταληπτικὴ νάρκη του στὴ ζωὴ: Μιὰ ἀνάλαφρη τρεμουλά περνάει τὸ φαινομενικὰ νεκρὸ ἀσάλευτο κορμὶ, σὲ λίγο ὅμως ἡ τρεμουλά δυναμώνει, τὰ μέλη ἀρχίζουν νὰ σπαράζουν, τὸ χρῶμα τοῦ αἵματος ξαναφαίνεται πίσω ἀπ' τὸ κέρινο δέρμα, τὰ μά-

τια άνοιγουν, ή καρδιά ξαναρχίζει νά χτυπά δυνατά—έτσι έγινε και τó ξύπνημά μου μέ τή μυστική, βαθειά κρυμμένη δύναμι τής αγάπης. Ναι, ναι... μέ μια δισταχτική έκπληξι ένωισα τó θερμό άνασάλεμα πού άρχισε μέσα στην παγωμένη μου καρδιά κι' ήταν σαν νά σφυροκοπή.

Τό άνήκουστο θαύμα πού δέν καταλαβαίνεται μέ τó μυαλό, πού μέ τή λογική δέν έξηγιέται, πού μόνο μέ τήν πίστι μπορεί νά τó συλλάβη κανείς, μέ τή φλογερή πίστι για τήν αιώνιότητα και τήν άθανασία μιās αγάπης, για τήν όποία πιά δέ θέλατε τίποτε νά ξέρετε και πού τή βγάλατε έξω άπ' τή ζωή σας! Καί μη δέν είνε θαύμα άκαταμέτρητο, ότι ή αγάπη πού ένα χρόνο όλόκληρο τή σκέπαζα μέ βοῦρκο και πάλι βοῦρκο για νά τήν πνίξω, ή αγάπη μέ όλιγόστευτη δύναμι εκείνη τήν άποφασιστική στιγμή ξαναφούντωσε τόσο άγνή όσο ποτέ πρώτα; Κι' άχ! για νά πάρη τί τέλος, τί άπαισιο τέλος!

Και λοιπόν ήρθαν ώραιόι καιροί. Ήταν σά νάχα στ' αλήθεια πεθάνει και ν' άναστήθηκα νέος άνθρωπος. Τραβήχθηκα άπ' τόν άνδρα μου, τραβήχθηκα κι' άπό σένα. Δέ χρειάστηκε καν νά σάς άποφύγω, ό πειρασμός δέν είχε καμία δύναμι άπάνω μου και τό περασμένα ήταν σά σβυσμένα. Κι' ό 'Αλέξης ύποτάχθηκε στή δύναμι τής άγνότητας πού έβγαине άπό μένα. Μια αγάπη χωρίς χάδια, χωρίς κανένα στενώτερο δεσμό, πού έπρεπε νά μου φανή σαν ένα έγκλημα έναντίον του νέου πλάσματος πού ξεφύτρωσε μέσα μου, άν είχα καν σκεφθή τέτοιο πράγμα. Κι' όμως σ' αύτή τήν αγάπη μόνο χρωστούσε τώρα τή ζωή του τó πλάσμα αυτό, ή αγάπη τó γέννησε—ούτε σύ, ούτε ό άνδρας μου μπορούσαν νά τó διεκδικήσουν.

Καιρό πολύ είχα νά δώ τόν 'Αλέξη. Όταν ή μοίρα μάς ξαναντάμωσε, είχε χάσει πιά τήν πρώτη άκμή του, ήταν λιγάκι ξεπεσμένος. Ή άδυναμία του χαρακτήρα του, πού μου τόν έκανε τόσο άξιαγάπητο, τόν είχε γενικά καταβάλει, δέν είχε προχωρήσει ούτε ένα βήμα, απεναντίας είχε πισωδρομήσει αρκετά. Στο κακότυχο ελάττωμά του «γρήγορα νά λαμπαδιάξη, γρηγορώτερα νά σβύνη», χρωστούσε όλες τις άποτυχίες τής ζωής του. Κι' όμως ήταν έξοχα προικισμένος, ή σπίθα τής μεγαλοφυίας κρυφόκαιγε μέσα του κρυμμένη κάτω άπό τή στάχτη τόσων φωτιών πού είχαν άμέσως σβυστή. Κι' ούτε του έλειπε ή φιλοδοξία, ώστόσο όμως μόλις κατάρθωνε κάτι κι' άμέσως έχανε τήν όρεξι γι' αυτό πού κατάρθωνε. Κι' αυτό τόν έρριχνε πίσω, πίσω ακόμα κι' άπό κεϊ πού ξεκίναγε. Είχε άνάγκη άπό κάποιον πού μέ δυνατό χέρι νά τόν οδηγή—άφίνοταν εύχαρίστως νά οδηγιέται δυστυχώς κι' άπό σάς κι' αυτό του βγήκε σέ καταστροφή του—και λοιπόν έγινε οδηγήτρα του. Ήπαίρναμε κι' οι δυό μας θάρρος, αυτός άπό μένα, έγώ άπ' αυτόν (άλλα έγώ τόν ώδηγούσα).

Στην αρχή του βρήκα ένα άλλο σπίτι δέν ήθελα πιά νά πατήσω τó πόδι μου). Τόν ύποστήριζα μέ χρήμα, τόν παρακολουθούσα

ἀκούραστα γιά νά μὴν ἀφήσω νά σβύσῃ ἡ φωτιά τῆς φιλοδοξίας ποὺ τοῦ ξανάχα μέσα του ἀνάψει. Ἔκανα τὸ «καθηκόν» μου μὲ μεγάλο κέφι, τὸν ἐσπρωχνα μπροστά, μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς μιὰ μέρα θά ξανάβρισκε τὸν ἑαυτό του, πὼς θά γινότουν ἀλήθεια ὁ Ἀλέξανδρος ποὺ ἄλλοτε τοῦ εἶχα ἐμπιστευθῇ ἀνεπιφύλακτα τὸν ἑαυτό μου. Ναί, «ἦταν ἡ τρελλή μου γυναικεία καρδιά ποὺ ἤθελε νά προσκυνᾷ ἐκεῖ ποὺ ἀγαποῦσε». Αὐτὰ τὰ λόγια ἐνὸς ποιητῆ μου ταιριάζαν. Ἦθελα νά τὸν βλέπω ὑψωμένον ἀπάνω ἀπ' ὅλους τοὺς ἄνδρες σὲ μιὰ θέσι ποὺ ἡ καρδιά μου τοῦ ἐπιδίκαζε. Νὰ ἦτουν μὴπως μιὰ πρόθυμη προσπάθεια δικαιολογίας τοῦ ἑαυτοῦ μου; Νὰ ἤθελα μὴπως νά τὸν ἀνυψώσω σὲ πατέρα τοῦ παιδιοῦ ποὺ ἐμελλε νά γεννήσω;

Ναί, αὐτὸ ἤθελα, αὐτὸ ἤθελα! Μερικὲς φορὲς τὸν ἐβλεπα κι' ὅλας φωτοστεφανωμένο!

Μέρες γεμάτες εὐτυχισμένη ἀνησυχία, πρόθυμη ἀπασχόλησι. Ἡ ἴσστη πρὸς τὸ θαῦμα τῆς ἀγάπης εἶχε ξαναγυρίσει.

Ἦρθα κρυφὰ σὲ συνεννόησι μὲ τὴ διεύθυνσι τῶν κοντσέρτων καὶ τέλος κατώρθωσα νὰ πάρουν τὸν Ἀλέξανδρο ὅπὸ δοκιμῇ. Θὰ ἔπαιζε μὲ τὴ φιλαρμονικὴ ὀρχήστρα σὲ μιὰ συναυλία συνδρομητῶν τὸ «Κοντσέρτο» τοῦ A-Dur γιά πιάνο. Ὅταν τοῦ πῆγα τὴν εἶδῃσι, εἶχα δάκρυα στὰ μάτια, ναί, χύμηξα κατὰ πάνω του μ' ἕναν παράφορο ἀναβρασμὸ τῆς καρδιάς, ἀλλὰ σταμάτησα ἄξαφνα, τρομαγμένη ἀπ' τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό μου. Εὐτυχῶς ἦταν τόσο τρελλὸς ἀπ' τὴ χαρὰ του, ποὺ δὲν κατάλαβε τίποτε ἀπ' αὐτά.

Δυὸ μέρες ἀπόφευγα ἔπειτα νά τὸν ἀνταμώσω, ἤθελα νά ξανάβρω τὴν ἡσυχία μου. Μοῦ τηλεφώνησε γιατί δὲν πῆγα νά τὸν δῶ, ἤθελε νά κάμῃ μπροστά μου μιὰ γενικὴ πρόβα (τέτοιες «γενικὲς πρόβες» ἔκαμε ἀκόμα καμμιά εἰκοσαριά!). Δικαιολογήθηκα πὼς ἤμουν ἄρρωστη. Κι' ὁμως—ἤμουν εὐτυχισμένη, τόσο εὐτυχισμένη ὅπως ἄλλοτε, ὅταν γιά πρώτη φορὰ μοῦ εἶπε: «Σὰς ἀγαπῶ». Κάθε ποὺ χτυποῦσε τὸ τηλέφωνο ἔτρεχα σὰν τρελλὴ στὸ ἀκουστικό. Τὸ χέρι μου, ποὺ τὸ κρατοῦσε, ἔτρεμε διαρκῶς. Κι' ὅταν ἀκουγα τὴ φωνή του, τὴν ξανανειωμένη ἀπὸ ἐνθουσιασμὸ καὶ πεποίθησι φωνή, δὲν ἤμουν πιά ἀπ' τὴ χαρὰ μου σὲ κατὰστασι οὔτε ν' ἀπαντήσω.

Ναί, τότε εἶχ' ἀρχίσει νά πιστεύω πάλι στὴν εὐτυχία μιὰς μεγάλης, ἀληθινῆς ἀγάπης. Μήπως ἀπ' τὴν ἀρχὴ ἡ φωνὴ τῆς καρδιάς μου δὲν εἶχε μιλήσει γιά τὸν Ἀλέξανδρο; Ἡ σκέψι αὐτὴ μὲ σιγούρευε. Ζοῦσα μέσ' στὴ μεθυστικὴ φαντασία πὼς τίποτε πιά, ἐξὸν ἀπ' τὸ θάνατο, δὲ θά μπορούσε νά μὲ βγάλῃ ἀπ' τὸ δρόμο τῆς εὐτυχίας. Μόνον ἔπρεπε νάμαι προσεχτικὴ, νὰ προχωρῶ σιγὰ καὶ ἡσυχᾶ, δὲν ἐπιτρεπόταν νά ριχτῶ ἀπάνω του ἀσυγκράτητα ὅπως τότε... Ὅλα μοῦ φαίνονταν τόσο ξάστερα, τόσο ἀπλά, τόσο εὐκόλα. Σήμερα φυσικὰ μοῦ φαίνεται πὼς ἔ-

κλεινα τότε επίτηδες τὰ μάτια κάθε φορά που ήθελαν κάτι νὰ δοῦν, πῶς τ' αὐτιά μου ἀπὸ συγκατάβασι πρὸς τοὺς πόθους μου ἦταν πρόθυμα νὰ μὴν ἀκοῦνε ὅσα μπορούσαν ν' ἀδυνατίσουν τὴ φαντασία μου. Ἡ ψυχὴ μου μετεωρίζεται στὸ τρυφερὸ περίπαθον ὄνειρο ἐνδὸς ἐξαισίου μέλλοντος πολὺ κοντινοῦ. Καὶ μέσα στ' ὄνειρο αὐτὸ ἐμοίραζα τὴν καρδιά μου μὲ θριαμβευτικὴ ἀφοσίωσι σὲ δύο πλάσματα ἀγέννητα ἀκόμα: σ' αὐτὸ πού βαστοῦσα μέσα μου καὶ σ' ἐκεῖνο πού ἀπ' τὴν ἀγάπη μου ἐμελλε ν' ἀναγεννηθῇ σὲ μιὰ ζωὴ ὁλότελα νέα.

Δὲν ήθελα νὰ δῶ πῶς κατὰ βᾶθος πίστευε μόνον στὸν ἑαυτὸ του, ὅπως ὅλοι οἱ ἄνδρες, καὶ πῶς κάθε τι ἔξω τοῦ ἑαυτοῦ του ἦταν γιὰ κείνον ἀμφίβολο. "Αἱ! δὲν ἦταν ἀρκετὰ δυνατὸς νὰ ξαναγαπήσῃ μὲ τὴν ἴδια ὁρμή, μὲ τὴν ὁποία τὸν ξαναγαποῦσα. Πολὺ σκεπτικιστὴς γιὰ νὰ ἐμπιστευθῇ τὸν ἑαυτὸ του γιὰ πάντα σ' ἓνα μοναδικὸ μεγάλο αἶσθησια, ἦταν σὰν ἓναν πού παραέρνεται ἀπ' τὸ ρέμα κι' ἀντὶ νὰ παραδοθῇ στὸν ἐξαισιο σάλο καὶ νὰ τὸν χαρῇ, αὐτὸς ξοδεύει ἄδικα τὶς δυνάμεις του νὰ κολυμπᾷ ἀντίθετα στὸ ρέμα. Καὶ δὲν ἦταν καθόλουδ' ἰκὸ του, προσωπικοῦ φταιξίμο, ἦταν μᾶλλον φταιξίμο τοῦ «πνεύματος τῆς ἐποχῆς» τὸ πῶς στὸ τέλος ναύαγησε.

Ποῦ εἶνε λοιπὸν σήμερα οἱ ἄνθρωποι πού μποροῦν ν' ἀφιερώνουν τὴν καρδιά τους ἀποκλειστικὰ σ' ἓνα πρᾶγμα; Ποῦ εἶνε σὲ θέσι ν' ἀγαποῦν ἓναν ἄνθρωπο, χωρὶς ἐπιφύλαξι, μ' ὅλα τὰ ἐλαττώματά του; Τὸ κριτικὸ μυαλὸ κυβερνᾷ ἀκαρδο, λύνει, χαλᾷ τὴ μαγεία τοῦ κόσμου, τὸν βάζει σ' ἓνα φῶς ἀνίλεο, ψυχρὸ κι' οὕτε τὸν ἴδιο του ἑαυτὸ δὲ σπλαγχνίζεται. Ἀξιοθρήνητο θέαμα! Κανένας δὲν τολμάει νὰ πῇ «ναί» χωρὶς ἀμέσως μὲ τὸν ἴδιο ἀνασασμὸ νὰ προσθέσῃ τὸ «ἀλλά» του. Κι' ὅλοι ντρέπονται μεταξύ τους μὲ μιὰ ντροπὴ ὁλότελα ψεύτικη καὶ μαρτυρικῇ.

Τὸ κοντσέρτο εἶχε ὀρισθῇ γιὰ τὶς 6 Σεπτεμβρίου.

Τὴν προηγούμενη νύχτα δὲ μπόρεσα νὰ κοιμηθῶ, τόσο ἔκαιγε ἡ καρδιά μου ἀπ' τὶς τρελλὰς ἐλπίδες πού τὴν κυρίεψαν. Γιὰ νὰ ἡσυχάσω περπατοῦσα ἀπάνω-κάτω μέσα στὸ δωμάτιο. Πῆγα στὸ παραθύρι, δρόσισα τὰ φλογισμένα χεῖλη μου στὸ κρύο τζάμι του. Καὶ κύτταξα κατὰ τὸν οὐρανόν. Ἦταν γεμάτος ἀστέρια. Χωρὶς ν' ἀνασαίνω, στεκόμουν ἐκείδᾳ καὶ κυττοῦσα πῶς πλήθαιναν. Τὸ στερέωμα ἦταν ὁλόκληρο πιά σπαρμένο! Μυρμήγκιαζε! Σὲ λίγο, στοχάστηκα, δὲ θᾶχουν πιά θέσι μέσα στὸν ἄπειρο θόλο νὰ κινηθοῦν. Θὰ συγκρουσθοῦνε καὶ θ' ἀρχίσῃ μιὰ βροχὴ ἀστεριῶν, κατακλυσμός ἀπὸ χρυσάφι κι' ἀσήμι. Ἡ καρδιά μου χτυποῦσε δυνατὰ ἀπ' τὴν ταραχὴ τῆς. Κι' ἐγὼ περίμενα, περίμενα...

Ἀλλὰ σιγά-σιγά τ' ἀστέρια ἀρχίσαν νὰ ὠχραίνουν. Τραβοῦσαν τὸ δρόμο τους ὁλοένα μακρύτερα καὶ χάνονταν ἀπ' τὴ θωριά μου. Γλυκοχάραζε ἡ αὐγὴ, ἡ αὐγὴ τῆς μεγάλης του μέρας. «Τῆς μεγάλης μου μέρας» εἶπα τότε μέσα μου, γιατί αἰσθανόμουν κι' ὅλας τὸν ἑαυτὸ μου ἀχώριστα δεμένο μαζί του. Ἡ νίκη του θᾶταν νίκη μου, ἡ ἥττά του δική μου ἥττα. Ἔτσι

νόμιζα. Μὰ ἡ ἀλήθεια ἦταν ἄλλη.

Στὶς πέντε τὸ πρωῒ μοῦ τηλεφώνησε κι' ὅλας. Οὐτ' αὐτὸς εἶχε κλείσει μάτι τῇ νύχτα. Τὸν ἐξώρκισα νὰ γεῖρη ἀμέσως καὶ νὰ κοιμηθῇ. Μοῦ ἀπάντησε πῶς δὲ μποροῦσε. Ἀποφάσισα ἀμέσως καὶ πῆγα νὰ τὸν βρῶ. Ἐκεῖ μπροστὰ μου ἀναγκάστηκε νὰ ξαπλώσῃ στὸ διβάνι. Τὸν σκέπασα προσεχτικά, κάθησα κοντὰ του, πῆρα τὰ χέρια του ποὺ ἦτανμποῦζι καὶ τὰ ζέστωνα καὶ τοῦ εἶπα νὰ κλείσῃ τὰ μάτια. Ἀποκοιμήθηκε σχεδὸν στὸ λεπτό. Τέσσερες ὥρες ἔμεινα ἐκεῖδ' χωρὶς νὰ σαλέψω. Τέσσερες ὥρες κυττοῦσα τὸ ἀγαπημένο μου, ἀπ' τὸν ὕπνο ξαναμμένο πρόσωπο...

"Ἐπειτα τὸν φίλησα στὸ μέτωπο (σὰ μητέρα, εἶπα μέσα μου), κι' ἔφυγα σιγά-σιγά. Ἐξω στὸ δρόμο ἄρχισα νὰ κλαίω, δὲν ἤξερα οὔτε γὼ γι'αὐτὸ. Ὑστερα ἀπὸ λίγο, μόλις ἔφτασα σπιτί μου, μ' ἔπιασε πάλι ἡ ταραχὴ κι' ὀλοένα δυνάμωνα ἀπὸ ὥρα σὲ ὥρα. Ὁ φόβος γιὰ τὴν «ἀπόφασι» μὲ κυνηγοῦσε (ὅτι τὴ μέρα ἐκείνη θάβγαίνει ἡ ἀπόφασι, γι' αὐτὸ δὲν εἶχα ἀμφιβολία).

"Ἦμουν χαρούμενη ποὺ ὁ ἄνδρας μου ἔλειπε ταξιδί, γιὰτὶ δὲ θὰμποροῦσα τίποτε νὰ τοῦ πῶ ἂν μὲ ρωτοῦσε τί μοῦ συμβαίνει. Προτίτερα—ἀκόμα ἐδῶ καὶ τρεῖς μῆνες—θὰ μοῦ ἦταν πολὺ εὐκολο νὰ κατεβάσω ἓνα ὀποιοδήποτε ψέμα, ἀλλὰ τώρα πὰς ὄχι. Δὲ θὰμποροῦσα νὰ παίξω τὴν ἀδιάφορη.

Ἐπιτέλους κατὰ τὶς πέντε ἄρχισα νὰ ντύνωμαι. Ἐβγαλα διάφορα φορέματα, τὰ πρεβάρισα, ἀλλὰ δὲν κατῶρθωσα νὰ διαλέξω κανένα. Αὐτὸ μ' ἔκανε νευρικώτερη, πιὸ δυσαρεστημένη μὲ τὸν ἐαυτὸ μου. Ξαφνικά ἀνακάλυψα πῶς φαίνομαι ἀσχημὴ, πῶς ἡ σιλουέττα μου εἶχε παραμορφωθῇ ἀπ' τὴν ἐγκυμοσύνη (ἂν κι' αὐτὴ μόλις διακρινόταν) κλπ. Κατὰ τὶς ἑξ ἡμουν τόσο ἀπελπισμένη, πού, οὔτε πολὺ οὔτε λίγο, ἀποφάσισα νὰ μὴν πάω καθόλου. Μὲ τὴν ἀπόφασι αὐτὴ ἔμεινα σχεδὸν μισὴ ὥρα. Ἐπειτα πετάχθηκα ἀπάνω καὶ ξανάρχισα, τώρα μὲ μιὰ πυρετώδη βιασύνη, νὰ ντύνωμαι. Στὸ μετὰξὺ ἡ ὑπηρέτρια εἶχε στρώσει τραπέζι, ἀλλὰ δὲν μπόρεσα νὰ βάλω τίποτε στὸ στόμα μου, μόνον ἔτρεχα ἀδιάκοπα ἀπάνω-κάτω. Κατὰ τὶς ἐπτάμιση αἰστάνθηκα πόνους. Νόμισα πῶς ἦταν σπασμοὶ τοῦ στομάχου (ποὺ κι' ἄλλοτε εἶχα) καὶ πῆρα ὀπιο, ἀλλ' ἀντὶς εἴκοσι σταγόνες ποὺ ἔλεγε ἡ συνταγὴ πῆρα πλέον ἀπὸ πενήντα. Οἱ πόνοι μ' ἀφήκαν. Τὸ κεφάλι μου κουδούνιζε. Γιὰ μιὰ στιγμὴ κάθισα μπροστὰ στὸν καθρέφτη. Ἐτριψα τὸ κεφάλι μου μὲ κολώνια. Ἐπειτα ξαναπουδραρίστηκα κι' ἔβαλα κοκκινάδι στὰ χεῖλη. Ἦταν φανερό, εἶχα ἐλεεινὴ ὄψη. Τὰ μάτια μου ἓνα γύρω μελανιασμένα, τὰ βλέφαρα πρισμένα καὶ κόκκινα. Αὐτὰ ἦταν συνέπειες τοῦ φοβεροῦ ἐρεθισμοῦ μου.

"Ἐπειτα ἡσύχασα λίγο. Τὸ ὀπιο ἄρχισε νὰ ἐνεργῇ. Τὰ μέλη μου ἔγιναν βαρύτερα, τὰ μάτια μου ἔκλεισαν, εἶχα ὄρεξι γιὰ ὕπνο... ἀλλὰ ἡ καρδιὰ ἡ τυποῦσε ἀδιάκοπα δυνατά. Μὲ μεγάλον κόπον σύρθηκα ὡς στὸ αὐτοκίνητο. Στὴ σκάλα παραλίγο νὰ πέσω. Στὸ δρόμο ἀνοιξα τὸ παράθυρο. Τὸ δροσερὸ ἀεράκι τοῦ φθινοπώρου μὲ ζωήρεψε, ἔπειτα ὅμως ἄρχισα νὰ κρυώνω κι'

αυτό τὸ αἶσθημα τοῦ κρύου δὲ μ' ἀφῆκε πιά...

Ἡ αἴθουσα ἦταν σχεδὸν ὁλόκληρη γεμάτη. Πῆγα ἀμέσως στὴ θέσι μου. "Ὅσο ν' ἀρχίσῃ τὸ κοντσέρτο προσπαθοῦσα νὰ διασκεδάσω κυττάζοντας τὸν κόσμο. Καλύτερα θάθελα νὰ τρέξω στὰ παρασκήνια, σὲ κείνον... ἀλλὰ δὲν τολμοῦσα, οἱ δυνάμεις μου καταλάβαινα δὲ θὰ φθάναν γι' αὐτό.

Ἡ ὀρχήστρα ἄρχισε μὲ τὴ Συμφωνία F—Dur τοῦ Μπράμς.

Ἡ μουσικὴ ἔφθανε βέβαια στ' αὐτιά μου, ἀλλὰ νὰ μπῇ μέσα μου δὲν κατ' ὥρθωνε. Ἦμουν τέλεια ἀναίσθητη. Σὰν πεθαμένη καθόμουν ἐκεῖ (θυμᾶμαι ἀκριβῶς αὐτὴ τὴν περίεργη, στενόχωρη κατάστασί μου), ἀσάλευτη καὶ κρύα. Ἡ καρδιά μόνον ζοῦσε καὶ χτύπαγε μέσα στὸ κοκκαλιασμένο κορμί, σὰ νάθελε νὰ τὸ σπάσῃ καὶ νὰ βρῇ τὴν ἐλευθερίαν της.

Ἡ ὥρα περνοῦσε... Ἦμουν ἔξω ἀπ' τὸ χρόνο.

Μόνον ὅταν ξαφνικὰ ξανάγινε ἡσυχία συνῆρθα στὸν ἑαυτὸ μου. Κύτταξα καταπάνω καὶ εἶδα τὸν Ἀλέξη νὰ κάθεται στὸ πιάνο. Κι' ἦταν σὰ νὰ μὲ πέρασε ἡλεκτρικὸ ρεῦμα καὶ μ' ἔβγαλε ἀπ' τὴ νάρκη μου. Τότε αἰστάνθηκα πῶς τὸ σῆμα μου, τὴν ὥρα σταματημένο, ξαναχύθηκε ὀρμητικὸ καὶ θερμὸ σ' ὅλο τὸ κορμί. Κι' ἀμέσως μὲ ξαναπιάσαν ἐκεῖνοι οἱ περίεργοι ἀνησυχητικοὶ πόνοι. Πρὶν ὅμως οἱ πόνοι μὲ κυριέψουν, ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε κι' ὅλας ἀρχίσει μὲ τὸ *allegro assai* κι' ἐγὼ λησμόνησα τὰ πάντα γύρω μου καὶ καὶ τὰ πάντα ἐντὸς μου, πόνους καὶ φόβους, ἔγνοιες κι' ἐλπίδες, παραδόθηκα ὁλάκαιρη στὴ μουσικὴ, ἔγινα ἓνα μ' ἐκείνη, ἓνα μ' ἐκείνον.

Σὲ μένα δὰ μιλοῦσε μ' αὐτὴ, μόνον σὲ μένα, ὅπως ποτέ του δὲν τόλμησε νὰ μιλήσῃ, ἀπ' τὰ ἔγκατα τῆς καρδιάς του μιλοῦσε ὀρμητικὰ καὶ μὲ περίπαθες κινήσεις. Γιὰ τὴν παληὰ καὶ τὴν καινούργια μας ἀγάπη, γιὰ τὴν μελλοντικὴ εὐτυχία μας κι' ἀκόμα γιὰ τοὺς περασμένους μας πόνους. Τὸ θέμα ἀντηχοῦσε ἀδιάκοπα, μέσα ἀπ' ὅλες τὶς νότες ἡ καρδιά του χτυποῦσε πρὸς ἑμένα ἀγρία καὶ δυνατὰ.

Κι' ἐγὼ ἔβαζα αὐτὴ κι' ἦμουν βαθειὰ εὐτυχισμένη ἀπ' τὴ θαυμάσια ἐκείνη φωνὴ πού γιὰ πρώτη φορὰ ἀκούγα..... ναι, γιὰ πρώτη φορὰ.....καὶ γιὰ τελευταία.....

Ἀντηχεῖ τὸ δεῦτερο μέρος.

Adagio molto espressivo.....

Ναὶ ἦταν ἡ νύχτα ἐκείνη τῶν Χριστουγέννων—μοῦ ἱστορίζει—τὴ θυμᾶσαι; Ἐκείνη ἡ νύχτα τῶν Χριστουγέννων κι' ἐκεῖνο τὸ θαυμάσιο πρωῒ, θυμᾶσαι ἀκόμα, ἀγαπημένη;

Μὰ πῶς μπορούσα ποτέ νὰ τὰ ξεχάσω, ἀγαπημένε;—μουρμούρισα.

Ἀχ! τότε.....(*)

(*) (Σημ. τοῦ συγγραφέα: Ἐδῶ ἀρχίζει ξαφνικὰ νὰ ἱστορίζῃ ἓνα παλὸν περιστατικὸ, ὅταν ὁ Ἀλέξανδρος τῆς ἔκανε τὴν πρώτη του ἐρωτικὴ ἐξαμολόγησι. Τὸ περιστατικὸ αὐτὸ νόμισε πῶς τὸ θρῆκε ἀποδομένο στὸ *adagio* τοῦ κοντσέρτου. Ἐνῶ ὁ Ἀλέξανδρος τῷ παιζε, αὐτὴ κυριεύτηκε ἀπ' τὴν ἀνάμνησί του καὶ

Τότε, ναι τότε....

Καθώς έμπαινα τή νύχτα εκείνη τών Χριστουγέννων στήν κάμαρά μου — πόσο ξάστερα τά θυμούμαι τώρα! — βρίσκω άπάνω στήν τουαλέττα μου ένα μεγάλο μάτσο χιονολούλουδα άπλωμένα μέσα σ' ένα κανίσκι στολισμένο με κορδέλλες μώβ. Άμέσως καταλαβαίνω πώς είχε δώρο δικό σου. Είχες καταφέρει τή Τζούλια νά μου τό φέρη....

Ρίχνω μιά σιγανή φωνή άπ' τόν ένθουσιασμό μου.

Μέσ' στά λουλουδία βρίσκω ένα κουτάκι μικρό καί μέσα κεί ένα βραχιόλι. Χρυσό με ζαφεΐρι. Άπάνω του χαράγμένο: «Χριστούγεννα 1921». Ή χαρά μου είχε τόσο μεγάλη πού κλαίω. Στέκω περισσότερο άπό μιá ώρα μπροστά στά λουλουδία, τά κυττάζω, ρουφώ τήν τρυφερή δροσερή μυρουδιά τους καί χαμογελάω ευτυχισμένη.

Sostenuto.....

Μά πόσο σ' άγαπώ, Άλέξη, Άλέξη!

Καί βάζω τό βραχιόλι άμέσως καί τό κρατάω άπάνω μου όλη τή νύχτα. Τό άσυνήθιστο άγγιγμα τού κρύου μετάλλου μ' έρεθίζει. Γέρνω στο κρεβάτι καί κάθομαι άγρυπνη γιά πολύ. Κατά τή μία σηκώνομαι καί πάω καί παίρνω ένα λουλουδι. Τό βάζω στο προσκέφαλό μου κι' άποκοιμείμαι χαϊδεύοντας με τήν άνάσα μου τό τρυφερό άνθισμά του.

Morendo..... Άγαπημένε, άγαπημένε μου!

Ή Τζούλια κι' έγώ είχαμε συμφωνήσει στις 4 ½ νά πάμε στήν έκκλησία. Θά μιλούσε εκεί ένας νέος ώμορφος έφημέριος, πού ή Τζούλια, καθώς έλεγε, τόν «νοστιμεύοταν τρομερά». Λίγο πριν άπ' τις τέσσερες έρχεται νά με ξυπνήση. Πετάγομαι άμέσως. Εκείνη βλέπει τό λουλουδι στο προσκέφαλο, πέφτει στο λαιμό μου καί με φιλεί με παραφορά. Κλίνω τά μάτια καί τρέμω άπό ευτυχία.

«Λοιπόν, φωνάζει με φωνήν βραχνιασμένη, τι σου λέγα; Μά είχε ένα χρυσό παιδί!»

Agitato..... Ναι, ναι.....

Κι' άμέσως έτρεξαν τά δάκρυα άπάνω στά φλογισμένα, τριανταφυλλένια μάγουλά της. («Αχ! Ήταν κι' αύτή έρωτευμένη μαζί σου, Άλέξη»). Ντύθηκα γρήγορα, γρήγορα.

«Τι ώραία πού έγινες!» λέει.

«Κάνει κρύο;» ρωτώ έγώ καί τά μάτια μου άπ' τήν περιφάνεια παίρνουν μιá ύγρη λάμψη.

«Μά οι έρωτευμένοι, άποκρίθηκε, δέν κρυώνουν ποτέ. Θά μπορούσες νά τριγυρίζεις χωρίς παλτό καί νά νομίζης πώς βρίσκόμαστε στο κατακαλόκαιρο».

«Ω! γέλασα σχεδόν, τó πιστεύω κι' έγώ ή ίδια».

γι' αύτό τó περιγράφει εδώ. Χωρίς νά τó θέλη λησμονήσε—όσο κρατούσε ή γοητεία τής θύμησης—πώς έγραφε στο Λουδοβίκι. Γιά μιá στιγμή θά νόμιζε πώς ξανάβρίσκεται στο κοντσέρτο κι' έτσι εξηγείται πώς άξαφνα στρίβει τήν κουθέντα πρós τόν Άλέξανδρο. Καταπληκτική ήταν ή φαντασία αύτης τής γυναίκας).

«Πόσο—ἀναστέναξε—πρέπει νὰ περιμένω ἀκόμα γιὰ νὰ τελειώσης τὶς κοκκεταρίες σου;»

«Κάνε λιγάκι ὑπομονή», τὴν παρακαλῶ καὶ τακτοποιῶ τ' ἀνυπότακτα κατσαρά πού πετάγονται ἔξω ἀπὸ τὸ γουνέιο σκουφάκι μου.

«Καλὰ πὺ εἰδοποίησα τὸν Ἀλέξη γιὰ τὴν εὐλάβεια πὺ μᾶς βάρεσε, εἶπε. Ἀλλοιῶς μποροῦσε νὰ σοῦρθη ἡ ὄρεξι νὰ ξελογιάσης τὸν καῦμένο τὸν ἔφημέριο».

Καθῶς ἀκούω πῶς θὰ ρχόσουν κι' ἐσὺ στὴν ἐκκλησίᾳ, ἀγαπημένε Ἀλέξη, ἀρπάζω ἀμέσως τὸ λουλοῦδι καὶ τὸ καρφῶνω στὴ γούνα μου.

Μᾶς περιμένεις κάτω στὴ πόρτα. Τὸ θυμᾶσαι, Ἀλέξη; Ὁ κρύος ἀέρας φυσάει τόσο δυνατὰ πὺ μόλις μποροῦμε ν' ἀνασαινοῦμε. Στὸ δρόμο ἴσαμε τὴν ἐκκλησίᾳ, ἐπὶ ἓνα τέταρτο τῆς ὥρας, σχεδὸν δὲ μιλοῦμαι καθόλου. Ἡ Τζούλια κι' ἐγώ, ἀγκαζαρισμένες, τσαλαπατοῦμε μὲ τὰ φιλούλια στιβάλια μᾶς τὸ χιόνι πὺ τρίζει. Ἐσὺ τραβᾶς μπροστὰ μὲ τὰ χέρια χωμένα στὶς τσέπες τοῦ παλτοῦ σου. Οὔτε μιὰ στιγμή δὲ μποροῦσα νὰ σὲ βγάλω ἀπ' τὸ μάτι μου, ἀγαπημένε. Ὁ ἀέρας φυσομανάει. Κάπου-κάπου γυρίζεις πίσω καὶ στὸ ἀβέβαιο φῶς τῶν ἀστεριῶν μπορῶ νὰ δῶ τὸ ξαναμμένο ἀπ' τὸν ἀέρα, τόσο πιά γνῶριμο, πρόσωπό σου. Ἴσως περιμένεις ν' ἀνοίξω κουβέντα γιὰ τὸ δῶρο σου, ἀλλὰ ἐγώ δὲν θέλω τίποτε νὰ πῶ ὅσο εἶνε ἡ Τζούλια μαζὶ μᾶς.

Candabile dolcissimo....

Ἡ ἐκκλησίᾳ εἶνε γεμάτη. Ἀναγκαζόμαστε νὰ σταθοῦμε στὸ νάρθηκα. Ἴσαμε τότε δὲν εἶχα ἀφήσει τὴ Τζούλια ἀπ' τὸ μπράτσο μου, τώρα ὅμως τραβιέμαι κι' ἀφίνομαι νὰ παρασυρθῶ ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους πὺ σπρώχνονται πρὸς τὰ μέσα μὲ τὴν ἐλπίδα πῶς θὰ ρχόσουν ἀπὸ κοντά. Εἶμαι χαρούμενα ταραγμένη. Χωρὶς νὰ γυρίσω πίσω μου αἰσθάνομαι τὸ πλησίασμά σου, τὸ πλησίασμα τοῦ ἀγαπημένου ἀνδρός. Τὸ ἀρμόνιο ἀρχίζει ν' ἀντηχῇ, τὸ ἐκκλησίασμα φέλνει. Θὰ ἔψελνα κι' ἐγὼ μαζὶ, τόσο ξεχειλισμένη εἶνε ἡ καρδιά μου, ἀλλὰ δὲν ξέρω ἀπ' ἔξω τὸν ψαλμὸ καὶ θέλω νὰ σὲ παρακαλέσω νὰ μοῦ βρῇς ἓνα ψαλτήρι. Καθῶς γυρίζω, βλέπω μέσα στὰ σκοτεινὰ, στὰ λαμπυριστὰ μάτια σου νὰ καθρεφτίζονται ὅλα τὰ ἀναμμένα κεριὰ τοῦ ἱεροῦ, μικρούλια, τόσα δὲ μικρούλια. Ἡ τρυφερή, γλυκεῖα θέρμη τῆς ματιᾶς σου μὲ συντρίβει, δὲ κατορθῶνω νὰ βγάλω λέξι, στρίβω ἀμέσως πάλι τὸ κεφάλι μου μπροστὰ κι' ἀρκοῦμαι νὰ μουρμουρίζω τὴ μελωδία. Ἐσὺ στέκεσαι πίσω μου κι' ἀνασαινεῖς ἀπάνω στὴ γούνα τοῦ γιᾶκά μου. Ἡ τριχοῦλες τῆς τρίβονται καὶ μὲ γαργαλοῦν στὸ λαιμό. Ἡ φωνὴ τρέμει στὸ λάρυγγά μου. Μισοκλείνω τὰ μάτια καὶ χαίρομαι τοὺς μεγάλους ἀχτιδωτοὺς κύκλους πὺ τρεμοσαλεύουν γύρω ἀπὸ κάθε χρυσὴ φλόγα τῶν κεριῶν. Ἡ φωνὲς τῶν παιδιῶν τοῦ κόρου ἀντηχοῦν χαρούμενες—φωτεινές, καθαρές καὶ ζωογόνες ἀπάνω ἀπ' τὸ διστακτικὸ, σκοτεινὸ, μακρόσυρτο ψάλσιμο τῶν ἐνοριτῶν κι' ἐγώ ἀρχίζω νὰ ψέλνω

δυνατώτερα καὶ γύρω μου μ' ἀκολουθοῦνε καὶ τότε ἀκούω καὶ τὴ δική σου τὴ φωνή, Ἀλέξη, λιγάκι φοβισμένη, σὰ νὰ ντρεπόσουν ν' ἀκουσθῇ, ἀλλὰ μ' ὅλα ταῦτα τὴν ἀκούω καὶ πλημμυρίζω ἀπὸ χαρά. Κι' ὅταν τελείωσε ὁ ψαλμὸς, ὁ ἐφημέριος μὲ τὴν ὥραία νεανική του σὰν ἡθοποιῶ φωνὴ διαβάζει τὸ εὐαγγέλιο κι' ἐμένα ὁ νοῦς μου πάει στὴ Τζούλια πού χωρὶς ἄλλο θὰ στέκη κοντὰ στὸ ἱερὸ καὶ θὰ εἶνε ξαναμμένη ἀπὸ ὄνειρα.

Ἐκείνη τὴ στιγμή τὸ κόρο ἀρχίζει τὸ λαμπρὸ, πανηγυρικὸ «δῶξα ἐν ὑψίστοις».

Τότε σκύβεις λιγάκι καὶ μὲ ρωτᾷς:

«Γιατὶ ἀναστενάζετε;»

Κι' ἐγὼ μουρμουρίζω: «Τὸ λουλουδί μαράθηκε. Τῶχα βγάλει χθὲς βράδυ ἀπ' τὸ μπουκέτο κι' ὅλη τὴ νύχτα.....»

Κομπιάζω, σὲ κυττάω καὶ χαμογελῶ. Θυμάσαι;

Poco a poco ritardando.....

«Χαρίστε το μου» παρακαλεῖς καὶ τὸ χέρι σου ζητεῖ τὸ δικό μου γιὰ νὰ πάρῃ τὸ λουλουδί.

«Εὐχαριστῶ γιὰ ὅλα», λέω ἐγώ, καθώς μου πιάνει τὸ χέρι, «μου κάνετε μεγάλη χαρά». Θυμάσαι, ἀγαπημένε;

Ἐσὺ ὅμως δὲν μοῦ ἀφίνεις πιά τὸ χέρι, τὸ σφίγγεις γλυκὰ-γλυκὰ, μὲ ντροπὴ καὶ δεῖλια, καὶ λές: «Σὰς ἀγαπῶ!»

Sforzando, ἀγαπημένε μου, sforzando.....

Ἄχ! τὸ ἀκούω καὶ κλείνω ὁλότελα τὰ μάτια μου. Γέρνω τὸ κεφάλι κατὰ πίσω κι' αἰσθάνομαι τὴν ἀναπνοή σου στ' αὐτιά μου.

Τὸ ἀρμόνιο βροντᾷ.

Ἡ καρδιά μου εἶνε ὁλάνοιχτη!.....

.....
ᾠ! Τὰ θυμάμαι, ἀγαπημένη, ὅλα τὰ θυμάμαι — μοῦ ἀπαντάει ἐκεῖνος μὲ τὴ μουσικὴ του.... τόσο θαυμάσια, πόσο θαυμάσια!

Ἄχ! αὐτὸ τὸ adagio δὲν τὸ κατάλαβε κανεὶς, κανεὶς ἐξὸν ἀπὸ μένα. Μὰ καὶ γιὰ μένα δὲ ἦταν γραμμένο, δὲν εἶνε ἀλήθεια, Ἀλέξη; (Ἡ κριτικὴ ὠνόμασε τὸ δεῦτερο μέρος «αἰσθηματικὸ» καὶ «συμπονετικὸ»! Καὶ τὶ δὲν ξέρουν τέλος πάντων αὐτοὶ οἱ κριτικοί! Ὅλα τὰ κατακομματιάζουν μὲ τὴ κρίσι τους, ἀκριβῶς ὅπως σύ, Λουδοβίκο, ἔτσι ἀκριβῶς.....)

Ναί, κι' ἔπειτα ἦρθε τὸ τολμηρὸ «σκέρτσο», θρασὺ καὶ ξιπασμένο, πεταχτὸ καὶ διαβατικὸ, λίγες σταγόνες σαμπάνιας ἀπάνω στὴ γλώσσα, τίποτε ἄλλο, μιά ἐπιπόλαιη μελωδία ξεπετάχθηκε, χάθηκε σ' ἓνα glissando.....

Κι' ἀμέσως κατόπιν χύμηξε τὸ presto, ξεφρενιασμένο, τὸ αἰσθάνθηκα νὰ περνᾷ ἀπὸ πάνω μου, μ' ἀναποδογύρισε, μ' ἔρριξε κάτω στὸ χῶμα μὲ τσακισμένο κορμί καὶ προσπέρασε βροντολογώντας. Πέρα κατὰ τὴν ἀπεραντοσύνη! Οἱ πόνοι μὲ ξαναπιάσαν, μαρτυρικοί. Τὶ νὰ συμβαίνει; Ἀκουσα ἀκόμα τὰ χειροκροτήματα νὰ ξεσποῦν δυνατὰ, παταγώδη. Θέλησα νὰ σηκωθῶ, τὰ πόδια μου δὲ μὲ βοηθοῦσαν, ἔβγαλα μιά φωνὴ δυνατὴ καὶ ξα-

πλώθηκα ανάσκελα.

Τὴν ἄλλή νύχτα ἦρθε στὸν κόσμο ἡ Γκέρτα, ἐνάμισυ μὴνα πρὶν τῆς ὥρας της..... ὦ! Θεέ μου, Θεέ μου, καλύτερα νὰ μὴν εἶχε γεννηθῇ!.....

Πῆγα καὶ μάζεψα ὅλους τοὺς θησαυροὺς μου: τὸ πρόγραμμα τοῦ κοντσέρτου, τὸ βραχιόλι, τὸ πανί, ὅπου πρωτοτυλίχθηκε ἡ Γκέρτα, ἓνα μικρὸ μαραμένο λουλουῖδι, ποὺ μοῦ χάρισε κάποτε ὁ Ἐρικ... καὶ πολλὰ ἄλλα ἀκόμη. Ἐφκίασα ἓνα δεματάκι. Θερμά σὲ παρακαλῶ, Λουδοβίκο, νὰ μοῦ βάλης μαζί μου τὸ δεματάκι αὐτό, κάτω ἀπ' τὸ προσκέφαλο τῆς κάσας μου, γιὰ ν' ἀναπαύω τὸ κεφάλι μου ἀπάνω.

Ἀλλὰ τί κρίνο, ποὺ ἀρχίσει νὰ κανῇ! Κάθομαι κουκουλωμένη στὸ παλτό μου μὲ τὰ πόδια τυλιγμένα σὲ μιὰ κουβέρτα. Ἐξω φυσομανάει ὁ ἀέρας, τὰ σκεῦρα τῶν παραθυριῶν χτυποῦν, ἐδῶ μέσα ὁμως εἶνε ἡσυχία, ἀπόλυτη ἡσυχία. Ἕνας νεκρὸς καὶ μιὰ μελλοθάνατη (νά, μιὰ μελλοθάνατη εἶμαι), βρίσκονται μόνοι τους μαζί. Ἡ φλόγα τοῦ κεριοῦ τρεμοσαλεύει. Ἡ ὥρα εἶνε πέντε. Ἐδῶ καὶ δώδεκα ὥρες ἔχω ἀρχίσει νὰ γράφω. Τί ταραγμένη πού ἤμουν, ἀλήθεια, πόσο σὲ μισοῦσα, ἐσένα κι' ὅλο τὸν κόσμο, τώρα ὁμως δὲ μισῶ κανένα πιὰ, οὔτε τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό μου...

Καὶ σὲ λίγο τὴ θάνε ἐδῶ μέσα; Ἄλλοι ἀνθρωποὶ θὰ κατοικοῦνε τὸ σπίτι, θὰ ὑποφέρουν ἡ θάνε εὐτυχεῖς... κι' ὅλα, κι' ὅλα ὅσα μὲ στενοχώρησαν ἐμένα τόσο, ποὺ νὰ νομίζω πὼς δὲ θὰ τὰ βαστοῦσα πιὰ θάχουν λησμονηθῇ καὶ θάχουν σκορπισθῇ στὸν ἀέρα... Τοῦ κακοῦ ἐπόνεσα κι' ἄλλοι πολλοὶ μαζί μὲ μένα κι' ἀπὸ μένα, τοῦ κακοῦ, ἐντελῶς τοῦ κακοῦ. Δὲν εἶνε τρομερὸ αὐτό; Μὴ τάχα εἶνε ὅλα μιὰ χίμαιρα, μιὰ φαντασία τοῦ μυαλοῦ μου; Μὴ τάχα ἐκεῖνος δὲν εἶνε νεκρός; ὦ! Θεέ μου, ἔρχονται στιγμές, ποὺ νομίζω πὼς τὰ νειρεύομαι καὶ πὼς θὰ ξυπνήσω καὶ θὰ μπορέσω νὰ τὰ διορθώσω ὅλα, ὅσα παράλεψα, ὅσα ἀμάρτησα...

Σὲ τέτοιες στιγμὲς κινδυνεύω νὰ τρελλαθῶ...

Τί περίεργο, ὅταν σκέπτομαι τώρα τὶς πρώτες ἐκεῖνες βδομάδες, ποὺ ζοῦσα μιὰ ὁλότελα νέα, σάμπως ξένη, ζωὴ, μοῦ φαίνεται πὼς ὁ καιρὸς ἐκεῖνος δὲν ἦταν ἓνα θεῖο δῶρο (ὅπως πίστευα) παρὰ ἓνα τυφλῶμα διαβολικὸ, μιὰ εἰρωνία τοῦ Ἀδῆ. Γιὰ νὰ γκρεμιστῶ ἀκόμα βαθύτερα, νὰ πονέσω ἀκόμα περισσότερο ἀπ' τὴ μοῖρα, ποὺ μοῦ ἦταν γραμμένη.

Ναί, δὲ μπορῶ νὰ ξεφύγω τὸ πικρὸ συναίσθημα, ὅτι ἄδικα μ' ἔκανε ἡ μοῖρα μου νὰ ὑποφέρω τόσο, ἀφοῦ δὲν ἤμουν ἡ μόνη ὑπεύθυνη.

Ἀλλὰ δὲν ἔχω πιὰ τὸ δικαίωμα νὰ ὑπερασπίσω τὸν ἑαυτό μου, ἀφοῦ ἐστάθηκα πάντα ὁ ἀμείλικτος τῶν ἄλλων κριτής. Δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ παραπονεθῶ πὼς ἡ μοῖρα μὲ μεταχειρίστηκε ἀσπλαχνα. Τώρα πιὰ, ξέρω πὼς τίποτε δὲ συνέβηκε χωρὶς σκο-

πό, χωρίς λόγο. Καί ξέρω πώς μιὰ μέρα, Λουδοβίκο, ἡ τιμωρία θά σέ χτυπήσῃ κι' ἀπὸ τώρα αἰσθάνομαι κι' ὅλας συμπόνια γιὰ σένα. . . .

Ναί, τότε, τότε. "Ὅταν ἦρθε στὸν κόσμο ἡ Γκέρτα, εἶπα μέσα μου τὸν Ἀλέξανδρο πατέρα της. "Ὅσο κι' ἂν δὲ μπορούσε ἀλήθεια νᾶνε τέτοιος στὴν πραγματικότητα, ἦταν μ' ὅλα ταῦτα πατέρας της στὴ βαθύτερη ἔννοια τοῦ ὅρου—σ' ἐκείνον τὸν πολὺ ἀληθινώτερο, μυστηριώδη κόσμο τῆς ψυχῆς. Τί μ' ἐγνοιαζε πιά γιὰ τὸ Λυκάκι; Τί μ' ἐγνοιαζε γιὰ σένα; Τίποτε. Ἀπολύτως τίποτε. Πίστευα πὼς ὁ ρόλος σας εἶχε πιά παιχθῇ, πὼς ἡ βαλπούργια νύχτα σὰν ἓνα κακὸ ὄνειρο εἶχε πιά περάσει χωρίς ν' ἀφήσῃ ἀχνάρια.

"Ὅμως δὲν τολμοῦσα νὰ μιλήσω γι' αὐτὸ μὲ τὸν Ἀλέξανδρο. Ἀπὸ μέρα σὲ μέρα ἀνέβαλλα νὰ τοῦ ἀποκαλύψω τὴ σκέψι μου. "Ὅσες φορὲς ἐρχότου μιλοῦσε γιὰ τὸ «νέο, μεγαλόπρεπο κόσμο», ὅπου τώρα ζοῦσε. Γιὰ τὴν Γκέρτα δὲν ἔδειχνε κανένα ἐνδιαφέρον.

Χαμογελοῦσα, γιατί εἶχα πεποιθήσι πὼς θά μὲ καταλάβαινε τέλεια, ἂν τοῦ μιλοῦσα γιὰ τὴ νέα σχέσι. Μόνον πού νόμιζα πὼς δὲν ἦταν ἀκόμα καιρός. Καί ἴσως νὰ μὴν ἀνοίγα ποτὲ τὸ στόμα μου, ἴσως νὰ φύλαγα γιὰ πάντα κρυφὰ τὰ ὀνειρά μου, ἂν δὲν μ' ἀνάγκαζαν τὰ περιστατικὰ νὰ μιλήσω.

Στὴν ἀρχὴ ἔδειξε εὐχαρίστησι κι' εὐγνωμοσύνη, γρήγορα ὅμως κατάλαβα πὼς ἀποτραβιότουν ὁλοένα καὶ πιότερο ἀπὸ μένα. Ὑπόφερα ἀπ' αὐτὸ, ἀρχισα νὰ φοβάμαι, ὅμως δὲν ἔλεγα τίποτε, παρὰ κόλλησα στὴν ἐλπίδα πὼς θ' ἀναγνώριζε τὴ Γκέρτα γιὰ παιδί του (φθάνει μόνον νὰ τοῦλεγα πὼς συμβῆκαν τὰ πράγματα) καὶ πὼς τὸ παιδί θά τὸν ἔδενε κοντά μου.

Καὶ περίμενα... περίμενα...

Αὐτὸς ἐρχόταν ὅλο καὶ σπανιώτερα. Εἶχα πιστέψει πὼς ἡ ἀγάπη μου, μὲ τὴν ὁποία τὸν κύκλωνα κρυφὰ σχεδὸν μισὸ χρόνο τώρα, θά'χε ριζοβολήσῃ βαθειὰ στὴν καρδιά του σὰ σπόρος καὶ τώρα θά ξεφύτρωνε στὸ φῶς. "Ἄν αἰσθανόταν κι' αὐτὸς λίγη ἀκόμα ἀγάπη γιὰ μένα (κι' ἄς ἦταν ἔστω ἀγάπη ἀναμνηστική), τότε θᾶνοιωθε...

Ἀλλὰ τίποτε. Τίποτε τέτοιο. "Ὅμως ἐγὼ δὲν ἔχανα τὴν ἐλπίδα μου. Εἶχε καταντήσῃ ἐμμονὴ ἰδέα.

"Ἐνα βράδυ, ὀχτῶ βδομάδες ὕστερα ἀπ' τὴ γέννα, παρουσιάστηκε στὴν κρεββατοκάμαρά μου γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ πολὺ καιρὸ τὸ Λυκάκι.

Μιὰ τέτοια πιθανότητα δὲν τὴν εἶχα ὁλότελα σκεφθῇ (τόσο βαθειὰ ζοῦσα πλέον στὸν κόσμο τῆς φαντασίας μου) καὶ μ' ἐπίασε τρόμος. Αὐτὸς φάνηκε πὼς δὲν κατάλαβε τίποτε, μόνον ἄρχισε—ἐγὼ ἤμουν ξαπλωμένη κι' ὅλας στὸ κρεβάτι μου—νὰ διηγίεται κᾶτι καὶ νὰ κλωθογυρίζῃ. Ἐπὶ ἓνα τέταρτο τῆς ὥρας ἔτρεμα ἀπ' τὸ φόβο μου, γιὰ τίς προθέσεις του δὲν εἶχα ἀμφιβολία. Σκεπτόμουν πὼς τὸν τελευταῖο καιρὸ—ὅσο ἐγὼ μὲ διάφορες προφάσεις, ἐφ' ὧς ἔφθασε δῆθεν τῆς ἐγκυμοσύνης μου, κατῶρθωσα

νά τὸν ἀποφεύγω—αὐτὸς θᾶχε πολὺ γλεντοκοπήσει (ἀνάμεσα σ' ἄλλες καὶ μετὰ τὴν Ἀρμένισσα).

Καὶ τώρα εἶχε ρθῇ νὰ διεκδικήσῃ τὰ παλαιὰ καὶ νομιμώτατα βέβαια δικαιώματά του. "ὦ! δὲν εἶχα καμμιά δικαιολογία, οὔτε τὴν πιὸ μικρή, γιὰ νὰ τοῦ ἀντισταθῶ. Πρῶτα-πρῶτα: εἶχα στεφανωθῇ μαζί του, εἶχα δεχθῇ νὰ με συντηρῇ, μετὰ τὸ χρῆμα τοῦ μάλιστα εἶχε βοηθήσει καὶ τὸν Ἀλέξανδρο, μιὰ ἐμπορικὴ λοιπὸν συναλλαγὴ ὅπου ἀρκετὰ ἴσαμε τώρα τὸν εἶχα γελάσει. "Επειτα: κι' ἐγὼ τοῦ εἶχα κάνει ἀπιστίες. Με σένα. Δὲ μπορούσαμε λοιπὸν νὰ κατηγορήσουμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο. Καὶ τὴν ἱστορία μετὰ τὴν Γκέρτα καὶ τὴν πατρότητα τοῦ Ἀλεξάνδρου, αὐτὰ βέβαια δὲ μπορούσε νὰ τὰ καταλάβῃ. Προτῆτερα, πρὸ ὀχτῶ μηνῶν, δὲ θᾶτρεμα, ἀπεναντίας, τότε δὲν πισωδρομοῦσα σὲ τίποτε, τ' ἀρπαξά ὅλα ὅσα μοῦ....

Φρίκη, ὦ! τί φρίκη! Ἡ τιμωρία ποῦ ἐμελλε νὰ με βρῇ ἦταν πολὺ μαλακία γιὰ ἕνα τέτοιο ἐγκλημα. Αὐτὸ τὸ βλέπω μόλις τώρα.

"Όταν ἦρθε κοντά μου, ἔβγαλα μιὰ δυνατὴ φωνὴ κι' ἀντιστάθηκα μ' ὅλες μου τίς δυνάμεις. Ἐκεῖνος παραξενεύθηκε στὴν ἀρχὴ γιὰ τὴν ἀνεπάντεχτὴ αὐτῇ ἀντίστασι, ἔπειτα ὁμῶς χαμογέλασε μ' ἕναν πολυσημαντὸ τρόπο κι' εἶπε κάποιον ἀστεῖο πού μ' ἔκανε νὰ κοκκινίσω ἀπὸ ντροπὴ. Πῆρε τὴν ἀντίστασί μου γιὰ ἐρωτικὸ κάμωμα, γιὰ νάζι ἐρεθιστικὸ τοῦ παιγνιδιοῦ! Τότε πήδησα κάτω ἀπ' τὸ κρεβάτι καὶ τοῦ φώναξα κατάμουτρα πῶς ἡ Γκέρτα ἦταν κορίτσι τοῦ Ἀλέξη!

"Γ' ἀκούς; φώναξα, ὄχι μιὰ φορὰ παρὰ πολλὰς τὴ μιὰ ὅστερα ἀπ' τὴν ἄλλη. Δὲν εἶνε παιδί σου, δὲν εἶνε δικό σου παιδί!"

Αὐτὸ—μόρεσα νὰ τὸ διακρίνω—τὸν χτύπησε κατάκαρδα. Γιατί τ' ἀγαποῦσε τὸ παιδί, βέβαια μετὰ τὸ δικό του τρόπο. Ἰσως νὰ μὴν τὸν ἀπατοῦσε τὸ ἐνστικτό του, ἴσως νάταν ἀλήθεια αὐτὸς ὁ πατέρας. Ἀλλὰ γιὰ μένα δὲν μπορούσε, δὲν ἔκανε νᾶνε. Σταμάτησε, ἀνάσαινε βαρειά, τὸ μέτωπό του εἶχε κοκκινίσει, οἱ φλέβες στὰ μηλίσγνια του εἶχαν πεταχτῇ ἔξω γαλάζιες καὶ χοντρές. "Επειτα ἀπὸ ἕνα λεπτὸ ἔστριψε κι' ἔφυγε χωρὶς νὰ πῇ οὔτε λέξι.

"Ετρεμα σύγκορμη. «Θεοῦλη μου, ἔλεγα, μὴ με ξαναρρίξεις ποτὲ πιά στὸ βούρκο!» Γονάτισα μπροστὰ στὸ κρεβάτάκι τῆς Γκέρτας καὶ προσευχήθηκα, προσευχήθηκα, γιὰ πρώτη φορὰ μετὰ τὴν καρδιά μου. "Ετσι ἡσύχασα λίγο. Μιὰ ξάστερη καὶ τολμηρὴ ἀποφασιστικότης με κυρίεψε. "Εμασα ὅλα τὰ πράγματα ποὺ εἶχα κουβαλήσει ἐκεῖ μετὰ τὸ «γάμο», τᾶβαλα σὲ δύο μπαούλα, ντύθηκαν καλὰ, ἔγραψα ἕνα γράμμα γιὰ «κεῖνον» ὅπου με λίγα λόγια τὸν εἰδοποιοῦσα γιὰ τὴ φυγὴ μου, ἔβαλα τὴν Γκέρτα σ' ἕνα καλάθκι, τηλεφώνησα γιὰ ταξί, φώναξα τὴν ὑπηρετριά νὰ με βοηθήσῃ λέγοντάς της πῶς ἔπρεπε νὰ πάω ἀμέσως μαζί μετὰ τὸ παιδί στὴν κλινικὴ κι' ἔφυγα.

Τράβηξα γιὰ τοῦ Ἀλέξη.

"Όταν τὸ αὐτοκίνητο σταμάτησε μπροστὰ στὸ σπίτι τοῦ ἀγαπημένου μου, χωρὶς νὰ τὸ θέλω ὁ νοῦς μου πῆγε σὲ κείνη τὴν

ἀπαίσια βραδυὰ πού εἶχα περάσει περιμένοντάς τον στή σκάλα.
Παρακάλεσα τὸ σωφὲρ νὰ χτυπήσῃ τὸ κουδοῦνι.

Ἦταν περασμένες ἑνδεκα. Σὲ λίγο ὁ Ἀλέξης ἀνοιξε ἕνα παράθυρο καὶ ρώτησε ποιὸς χτυπάει.

Μόλις μόρεσα ν' ἀπαντήσω: «Ἐγὼ εἶμαι, ἡ Ἑλλάς».

Ξαφνίστηκε τόσο πού δὲν ἀποκρίθηκε τίποτε. Ἐπειτα ἔκλεισε γρήγορα-γρήγορα τὸ παράθυρο καὶ σὲ λίγο τὸν ἀκούσα νὰ κατεβαίνει τὴ σκάλα.

«Τί τρέχει;» φώναξε πρὶν καλὰ-καλὰ βγῇ ἀπ' τὴν πόρτα.

Στὸ φῶς τῶν φαναριῶν τοῦ δρόμου μόρεσα νὰ δῶ πῶς τὸ πρόσωπό του ἦταν κατάσπρω σὰ χαρτί. Δὲν ἤμουν σὲ θέσι νὰ πῶ οὔτε μιὰ λέξι, τὸν ἔπιασα ἀπ' τὸ μπράτσο καὶ τὸν παρακάλεσα μὲ νοήματα νὰ μὲ βοηθήσῃ νὰ σηκώσω τὸ καλάθι. Ὁ σωφὲρ ἀνέβασε ἔπειτα τὰ δυὸ μπαουλά.

Ἦταν, δὲ μὲ κατάλαβε, ἂν κι' ἔκανε πῶς καταλάβαινε τὴν «ὑπόθεσι τῆς Γκέρτας». Μιὰ φορὰ τὸν ἔπιασα νὰ χαμογελάῃ ἀπάνω σὲ μιὰ τέτοια κουβέντα γιὰ τὸ παιδί. Καὶ τὸ χαμόγελο αὐτὸ πρώτη φορὰ τῶβλεπα στὸν Ἀλέξη.

Γενικὰ εἶχε πάρει διάφορες συνήθειες πού δὲν πήγαιναν στὸ χαρακτήρα του. Γιατί αὐτὸς εἶχε μείνει πάντα ὁ ντιλετάντης πού μέσα-μέσα πετούχαινε κάτι (πράγμα πού ἔδινε τὴν ἐντύπωσι πῶς ἔβγαινε ἀπὸ μιὰν ἄλλη κρυφὴ προσωπικότητα).

Λοιπὸν, τοῦ εἶχα καθήσει, ὅπως λένε, στὸ σβέρκο. Μὲ τὴν ταπεινοφροσύνη μου ὅμως ἔκανα τὴ μικρότερη ἀπέναντί του. Μ' εὐχαριστοῦσε νὰ νομίζω πῶς ἤμουν δούλα του. (Δὲν ἔνοιωθα πῶς τὸν κατάστρεφα). Αὐτὸ δὲ ἦταν ἀκριβῶς τὸ κακό, δὲ σκεπτόμουν ἐκεῖνον παρὰ μόνον τὸν ἑαυτό μου, μόνον τὰ κρίματα γιὰ τὰ ὁποῖα ἤθελα νὰ ἐξιλεωθῶ. Ἀπὸ ἐγωϊσμὸ ταπεινώσα τὸν ἑαυτό μου. Κι' ἔτσι, ἀντὶ νὰ ἐξιλεωθῶ, φορτωνόμουν αὐτὸν κρῖμα. Ναί, κι' αὐτὸ τὸ ἐγκάρδιο ξαναδέσιμό μου μ' ἐκείνον τίποτε ἄλλο δὲν ἦτον γιὰ μένα παρὰ ἕνα μετάνοιωμα, ἕνας ἐξιλασμός, μιὰ θυσία. Ὅσο τρομερὸ κι' ἂν εἶνε, θὰ τὸ πῶ: Ἦταν ξανά ἕνα εἶδος αὐτοϊκανοποίησης, μὲ ἄλλο νόημα βέβαια, ἀλλὰ γιὰ τὸν ἴδιον σκοπὸ. Εἶχα βουλιάξει πολὺ βαθειὰ γιὰ νὰ μπερῶ νὰ ξαναναίβω. Ἐσύ, Λουδοβίκο, ἐσύ μ' εἶχες μέσα καὶ μέσα διαφθείρει.

Στὴν ἀρχὴ ὁ Ἀλέξανδρος φαινόταν μεγαλόψυχος. Ὅλες τὶς αὐτοκατηγορίες μου τίς ἀκούγε ὑπομονετικά καὶ μάλιστα μὲ παρηγοροῦσε μὲ κάποια συγκατάβασι. Κολακεύοταν βέβαια πῶς μποροῦσε νὰ μὲ ὑποστηρίξῃ. Ἄν ἔπεφτα σὲ κανένα κίνδυνο τότε, δὲν ἀμφιβάλλω, θὰ μὲ ὑπεράσπιζε εὐχαρίστως. Δὲν ἤθελα νὰ τοῦ γίνω πολὺ βάρος καὶ τοῦ εἶπα πῶς θάπαινα δικό μου σπῆτι ὥσπου ἔπαιρνα τὸ διαζῦγιο. Ἀλλὰ αὐτὸς δὲν τὸ παραδέχτηκε. Κι' ἐγώ, κι' ἐγώ ὑποτάχτηκα στὸν ξαφνικὸ του αὐτὸν ἱπποτισμὸ ἀμέσως καὶ πρόθυμα. Παραδόθηκα στὴν ἡδονὴ

τῆς ἀδυναμίας, τῆς ὀρφάνιας.

Πέρασαν δυὸ μῆνες. Ἦρθαν Χριστούγεννα. Εἶχαμε στήσει τακτικό νοικοκυριό καὶ γιορτάσαμε τίς ἅγιες μέρες μὲ πολλοὺς φίλους. Κι' ὅμως, κι' ὅμως στὶς σχέσεις μας εἶχαν κι' ὅλας τρυπώσεις τὸ ψέμα κι' ἡ προσποίηση, ἡ ἀνελικρυνεία κι' ἡ πονηρία. Μόνον ποὺ ἴσαμε τότε, ἀπὸ μιὰ μυστικὴ ἀνομολόγητη συνεννόησι, εἶχαμε κλείσει τὰ μάτια.

Κι' οὕτε μπορούσαν τὰ πράγματα νὰ ρθοῦνε ἀλλοιῶς, ὅλα συμβῆκαν μὲ ἀμείλικτη ἀναγκαιότητα καὶ μὲ συνέπεια. Ὁ ξαναγυρισμός μου σ' αὐτὸν ἐπειτα ἀπ' ὅσα εἶχαν γίνει δὲν ἦταν μιὰ τρέλλα; Ἦξερα δὲ πὼς ὁ κόσμος τῆς ἀγάπης, ποὺ ἀπ' τὴ στιγμή ποὺ ἐκεῖνος μὲ ξανάπιασε στὸ δρόμο πέτρα τὴν πέτρα τὸν ἐχτιζα, μπορούσε νάνε ὁ κόσμος τῆς ἀθόλωτης εὐτυχίας μόνον ὅσο ἐγὼ τὸν κρατοῦσα ἀγνὸ κι' ἀκηλίδωτο. Κι' ἤξερα πὼς τὴ Γκέρτα θὰ τὴ θεωροῦσε παιδί του μόνον ὅσο ἐγὼ δὲν παραδιδνόμουν στὸν κίνδυνο νέας ἐγκυμοσύνης...

Ἀπ' τὸ Γενάρη κι' ὅλας κατὰλαβα πὼς οἱ νέες σχέσεις μας δὲν εἶχαν μείνει χωρὶς συνέπειες. Ἡ ἀνακάλυψι αὐτὴ ἐγκρέμισε μὲ μιὰς τὸ τεχνητὸ οἰκοδόμημα τῆς νέας μου ἀγάπης. Γιατί ἀμέσως ἐνοίωσα πὼς τὸ δεύτερο παιδί θάβγαζε τὸ ἄλλο ἀπ' ὅλα τὰ δικαιώματα, κι' ἀπέναντί μου ἀκόμα. Πρὸς αὐτὸ θάστριβε φυσικὰ ἡ πατρικὴ στοργὴ τοῦ Ἀλέξη, σ' αὐτὸ κι' ἡ δική μου καρδιά θ' ἀφοσιώνονταν ὁλόκληρη κι' ἡ Γκέρτα χωρὶς νὰ φταίῃ θὰ ὑπόφερε, θὰ πλήρωνε τὸ δικό μου τὸ κρίμα. Τὸ φτωχοῦτικο, οὕτε πετέρα, οὕτε μητέρα θὰ εἶχε πιά. Γι' αὐτὸ δὲ μοῦμενε ἀμφιβολία.

Ἀλλὰ στὸν Ἀλέξη δὲν εἶπα τίποτε. Μέρα καὶ νύχτα, ἀπελπισμένη, ζητοῦσα μιὰν ἄλλη λύσι—ἐκτὸς ἀπ' τὴ μὴν δυνάτη, δηλαδὴ νὰ μὴ φτάσω στὴ γέννα. Ἔσπαζα τὸ κεφάλι μου πὼς νὰ συμβιβάσω τὰ νόμιμα δικαιώματα καὶ τῶν δυὸ παιδιῶν. Ὁ Ἀλέξανδρος δὲν πῆρε καθόλου μυρουδιά ἀπ' τὸ μαρτύριό μου. Κι' οὐτέ ἔμαθε τίποτε ὥς τὴ μέρα τοῦ θανάτου μου.

Στὴν ἀρχὴ μοῦδρε ἡ ἰδέα νὰ δοκιμάσω μὲ χάπια. Ἦξερα βέβαια πὼς μόνον σὲ σπάνιες περιπτώσεις ἐφέρονταν ἀποτελεσματικά, ἀλλ' αὐτὸ ἴσα-ἴσα μου ρχόταν βολικό—νὰ ἐμπιστευθῶ δηλαδὴ τὴ λύσι τοῦ ζητήματος στὴν ἀπλὴ σύμπτωσι (ποὺ ὅμως δὲν ὑπάρχει!). «Νά, ἔλεγα μέσα μου, ἂν τὰ χάπια ἐνεργήσουν, πάει καλά. Ἄν δὲν ἐνεργήσουν, τὸ ἴδιο πάλε πάνει». Μὲ τέτοιο γελοῖο κι' ἡλίθιο τρόπο ἤθελα νὰ βγάλω τὴν εὐθύνη ἀπὸ πάνω μου. Καὶ λοιπὸν, τὰ χάπια δὲν ἔκαναν τίποτε. Ἀλλ' αὐτὴ ἀκριβῶς τὴν ἀπόφασι τῆς τύχης δὲν τὴν δέχτηκε ἡ συχὴ (τὴν ἄλλη θὰ τὴ δεχόμουν ἴσως μὲ ἀνακούφισι). Πάλε λοιπὸν ξανάρχισα νὰ βασανίζωμαι, συλλογιζόμουν μέρα καὶ νύχτα. Κάποτε-κάποτε, γιὰ λίγες ὥρες, μὲ λύτρωνε ἀπ' τὰ βάσανά μου ἡ ἐλπίδα, πὼς ἡ ἀπαισιοδοξία μου γιὰ τὸς ἀντιμαχομένους ρόλους τῶν δυὸ παιδιῶν ἦταν τελείως ἀστήριχτη. Ἔπειτα ὅμως μὲ ξανάπιανε πάλε ἡ συμπὸνία τῆς Γκέρτας καὶ μὲ χάδια καὶ μ' ὀρκους ὑποσχόμουν στὸ ἀπροστάτευτο πλασματάκι νὰ μὴν τὸ

βάλω σέ κίνδυνο.

Ἄδύνατο νά περιγράψω τὸ κακὸ ποὺ μ' ἔπιασε μόλις εἶδα πόσο ἀδιάφορα κι' ἄστοργα φερνότουν ὁ Ἀλέξανδρος στὴ Γκέρτα. Ἦταν φανερό πὼς τὸ παιδί τοῦ εἶχε γίνει βάρος. "Ὅλο καὶ συχνότερα παραπονιόταν πὼς τὸν ἐνοχλοῦσε στὴ δουλειὰ του. Ἔμενε τώρα περισσότερο ἔξω, κάποτε-κάποτε δὲ γυρνοῦσε καθόλου τὴ νύχτα στὸ σπίτι. Στὴν ἀρχὴ μοῦλεγε γι' αὐτὸ κάθε φορὰ καὶ μιὰ δικαιολογία, ἀργότερα τίποτε. Γινόταν ὁλοένα πιὸ ξένος στὴ Γκέρτα καὶ σὲ μένα. Κάποτε πέρασαν τρεῖς μέρες καὶ δυὸ νύχτες χωρὶς νὰ φανῇ. Δὲν τόλμησα νὰ τὸν μαλώσω, τοῦ εἶπα ὅμως σὲ πικρὸ τόνο πὼς τὴν πρώτη νύχτα ἡ Γκέρτα εἶχε ξαφνικὰ ἀρρωστήσει καὶ δὲν ὑπῆρχε κανένας νὰ πᾶ νὰ φωνάξῃ γιατρό. Μοῦ ἀποκρίθηκε μὲ λίγα λόγια πὼς ἐπιτέλους ἡ Γκέρτα δὲν ἦتون δικό του παιδί κι' ἔφυγε σφυρίζοντας στὸ δωμάτιό του.

Αὐτὴ ἡ ἐχθρική καὶ βάρβαρη ἀπόκρισι μ' ἔκανε νὰ φρίξω. Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ ποὺ φανέρωνε ἐλεύθερα τ' ἀληθινὰ αἰσθηματὰ του γιὰ τὴ Γκέρτα. Κι' ἀπὸ τὴ στιγμή ἐκείνη δὲ σκοτίζοταν πιά νὰ κρύβῃ τὴ γνώμη του.

Περνοῦσε τότε πολὺ καλὰ. Ἀπὸ ἓναν ἐκδοτικὸ οἶκο εἶχε τακτικὸ μηνιαῖκο. Ἡ ἐπιτυχία του τὸν ἔφερε στὴν πρώτη γραμμὴ κι' ἄρχισε νὰ λαβαίνει τόσες προσκλήσεις ποὺ δὲ πρόφθαινε νὰ πηγαίνει. Τὸν τραβοῦσαν τὰ γλέντια καὶ σχεδὸν δὲν ἐργαζόταν πιά. Αὐτὸ μ' ἔκανε νὰ γνοιάζωμαι πὼς θὰ ρχόταν καιρὸς ποὺ θὰ γκρεμιζόνταν ὅλα... ναί, στὴν ἀρχὴ μ' ἔβανε σ' ἔγνοια, ὕστερα ὅμως ἄρχισα νὰ ἐλπίζω σὲ μιὰ τέτοια καταστροφή καὶ νὰ τὴν ποθῶ, γιατί, ἔλεγα μέσα μου, στὴ συμφορὰ καὶ στὴν ἀπελπισία θὰ ξαναπαραδινόταν ὁ λάκαιρος στὴν ἀγάπη μου, ἔτσι θὰ τὸν ξανάκανα δικό μου, θὰ τὸν ὕψωνα πάλι...

Μιὰ μέρα ἀνακάλυψα τυχαῖα ἀπάνω στὸ γραφεῖό του (ἱσως καὶ νὰ τὸ εἶχε ἐπίτηδες ἀφήσει) τὸ μυλλιέτο μιᾶς κυρίας ποὺ πρόδινε πὼς εἶχαν στενὲς μετὰξὺ τους σχέσεις.

Ἦμουν ἀπελπισμένη κι' ἔκλαψα πολὺ, μὲ κυρίεψε τὸ μαρτύριο τῆς ζήλειας. Ἡ ζωὴ μου λοιπὸν ἦταν ὁλότελα καταστραμμένη. Ἀπὸ καιρὸ τὸ εἶχα αἰστανθῇ, ἀλλὰ ἀπάντα ἐπλάθα ὄνειρα καὶ ξέφευγα τὴν ἀλήθεια. Τώρα πιά δὲ μού ἦταν βολετό.

Μὰ ὅχι μόνον στὸν ἑαυτό μου, ἀλλὰ καὶ σ' αὐτόν, ἀκόμα καὶ σὲ σένα, Λουδοβίκο, ἀκόμα καὶ στὸ Λυκάκη ἔρριχνα τὴν εὐθύνη γιὰ τὸ κατάντημα—καὶ ξαφνικὰ τὸ μῖσος μου ἔστριψε ὁλάκαιρο ἐναντὶον τῆς Γκέρτας! Naί, τὸ παιδί φταίει, ἔλεγα, ποὺ τὸν ἔχασα! Τὸ παιδί ἔφραζε τὸ δρόμο τῆς εὐτυχίας μου. Ἄν ἦταν παιδί του, ὅλα θᾶχαν ἔρθει ἀλλοιῶς...

Κι' ἀπάνω στὴ στραβωμάρα μου πήρα ἀπόφασι νὰ γεννήσω τὸ παιδί του γιὰ νὰ τὸν δέσω κοντά μου—μὲ τὴ Γκέρτα ἅς γινόταν ὅ,τι ἤθελε!

"ὦ! ἡ τιμωρία γιὰ τὸ φρικτὸ, ἀπάνθρωπο ἐγωῖσμό, ποὺ ξαφνικὰ μ' εἶχε πιάσει, δὲν ἄργησε νὰ ρθῇ.

Ἡ Γκέρτα ἀρρώστησε βαρεῖα. Ἦταν τὸ Μάρτη. Στὴν ἀρχὴ

τρόμαξα γιατί ἡ ἀρρώστεια εἶχε μῆνι με σπασμούς. "Ἐπειτα ὁμως—ἐκεῖ ποῦ καθόμουν κοντά στο κρεββατάκι της καὶ τὴ φύλαγα—μὲ συνεπῆραν οἱ πρόστυχες φαντασίες γιὰ τὸ τί θὰ γινότουσαν ὅταν ἡ Γκέρτα δὲ θὰ ὑπῆρχε πιά. Κι' οἱ φαντασίες αὐτὲς ἄρχισαν νὰ μ' ἀπασχολοῦν, νὰ μὲ κυνηγᾶνε, νὰ μὲ γεμίζουν ὀλόκληρη. Ναι, ἔπαιζα μὲ τὶς σκέψεις ποῦ μ' εἶχαν κυριέψει. Κι' ἂν μ' ἔκαναν ν' ἀνατριχιάζω, κι' ἂν ἤθελα ν' ἀντισταθῶ, ὁμως μ' ἀπόλυτη ψυχραιμία λογάριαζα κι' ἐπλάθα χίλια δυο τί θὰ ἐσύμβαινε ἂν τὸ παιδί δὲν τᾶβγαζε πέρα με τὴν ἀρρώστεια. Καὶ γιὰ τὴν Γκέρτα, ρωτιόμουν ὑποκριτικά, δὲν θάταν τάχα καλύτερα νὰ φύγῃ ἀπ' αὐτὸν τὸν κόσμον, ὅπου κινδύνευε νὰ μείνῃ χωρὶς πατέρα—ἴσως καὶ δίχως μητέρα;

Τέτοιοι λογισμοὶ κατέβαιναν στὸ κεφάλι μου καθὼς στεκόμουν καὶ κύτταζα τὸ μικρὸ, κόκκινο προσωπάκι ποῦ ἔκαιγε ἀπ' τὸν πυρετό! Τὸ περιποιόμουν, βέβαια, τὸ παιδί, ἀλλὰ χωρὶς ζῆλο καὶ χωρὶς ἔγνοια, σὰ μιὰ νοσοκόμα ποῦ ἐκτελεῖ τὸ καθήκόν της μὲ κρύα καρδιά. Ξεγελοῦσα μάλιστα τὸν ἑαυτὸ μου πὼς τάχα δὲν ἔπρεπε νὰ ἐπέμβω στὰ γραμμένα τῆς τύχης. Οὔτε στὴ μιὰ, οὔτε στὴν ἄλλη μεριά τῆς ζυγαριᾶς δὲν ἐπιτρέπονταν νὰ βαρύνω!

"Ἐνα βράδυ, ποῦ οἱ σπασμοί, λιγοστεμένοντες ὥς τότε, τῆς ξανάρθαν ξαφνικοὶ καὶ δυνατότεροι, ἔνοιωσα ὅλη τὴν ἄβυσσον τῆς ἀστοργίας μου. "Ἦταν σάμπως τὴν τελευταία στιγμή νὰ μὲ τραβοῦσε πίσω τοῦ Θεοῦ τὸ χέρι. Τρομαγμένη συνήρρα στὸν ἑαυτὸ μου. Μὲ μιᾶς εἶδα πὼς στ' ἀλήθεια δὲν πίστευα σὲ καμμιὰ κακὴ ἔκβασι. "Ὁ φόβος μὲ ξεσήκωσε. "Ἐβγαλα μιὰ φωνὴ δυνατὴ, χύμησα ἔξω καὶ θερμοπαρακάλεσα τὸν πορτιέρη νὰ τρέξῃ σίμεως γιὰ τὸ γιατρό.

Πέρασε ὁμως σχεδὸν μιὰ ὥρα ὥσπου τοῦ ρθῇ ὁ γιατρός. Ἡ ὥρα αὕτῃ ἦταν τρομαχτικὴ. Τὸ παιδί κινδύνευε νὰ πνιγῇ. Προσπαθοῦσα νὰ τοῦ βάλω τὸ φάρμακο στὸ στόμα, ἀλλὰ μόλις ἔχονα μέσα μιὰ σταγόνα ἡ κατάστασι τοῦ χειροτέρευε. "Ἐνας φοβερὸς βήχας ἐτράνταζε τὸ τρυφερό, μικρὸ κορμάκι, ποῦ εἶχε γεμίσει ὀλόκληρο βούλες. "Ἐσφιγγα τὴ Γκέρτα ἀπάνω μου καὶ γονάτιζα καὶ παρακαλοῦσα καὶ φοβέριζα τὸ Θεό!.. "Ἐκὰνα μεγάλους καὶ τρανοὺς ὅρκους πὼς δὲ θὰ ζοῦσα οὔτε μιὰ ὥρα ἔπειτα ἀπ' αὐτό! «Συγχώρησέ με!» φώναζα. «Σπλαγχνίσου με!». Καὶ πάλι: «Συγχώρησέ με!». Κολυμποῦσα στὸν ἰδρωτα.

"Ὁ γιατρός ἦρθε καὶ εἶπε πὼς ἡ κατάστασι ἦταν σοβαρὴ. "Ἀρχισα νὰ κλαίω καὶ νὰ χτυπῶ τὸ κεφάλι μου στὸν τοῖχο. Τὸν θερμοπαρακαλοῦσα νὰ μείνῃ. Θὰ τὸν πλήρωνα ὅσο ἤθελε, φτάνει νὰ ξενηχτοῦσε κοντά στο παιδί. "Ἐγίνα ἔξω φρενῶν ὅταν τὸν εἶδα νὰ κουνᾷ τὸ κεφάλι καὶ νὰ προσπαθῇ νὰ μὲ ἡσυχάσῃ. "Ὅχι, δὲν ἤθελα νὰ ἡσυχάσω, ἔτρεμα μπρὸς στὴν τιμωρία. Αἰσθανόμουν πὼς ὁ Θεὸς εἶχε τεντώσει τὸ χέρι του νὰ μὲ τιμωρήσῃ.

Ξεγλύστρησε μὲ τρόπο καὶ μοῦ ὑποσχέθηκε πὼς θὰ ξαναρχότου πρῶτῃ—πρῶτῃ. "Ἀμεσος κίνδυνος δὲν ὑπῆρχε. "Ἀν ξανα-

πιάναν σπασμοί τὸ παιδί, δὲν ἔπρεπε νὰ φοβηθῶ. Οἱ σπασμοὶ δὲν ἦταν ἐπικίνδυνοι... κι' ἄλλα τέτοια. Ἐξαντλημένη ἔπεσα ἀπάνω σὲ μιὰ καρέκλα κι' ἄφησα νὰ ξεσπάσουν τὰ δάκρυά μου. Οὔτε κατάλαβα πὼς ὁ γιατρός τῷσκάσε ἤσυχα - ἤσυχα.

Δὲν τόλμησα νὰ ξεπλώσω, ἂν καὶ ἡ Γκέρτα εἶχε ἀποκοιμηθῇ. Στεκόμουν ἄγρυπνη πλάϊ στὸ κρεββατάκι του, ἔτοιμη ν' ἀντισταθῶ μὲ κάθε θυσιά στὴν ἐπιδρομὴ τοῦ θανάτου, ποὺ παρμόνευε στὴ γωνιά.

Κατὰ τὶς τέσσερες τὸ πρωτὶ ἦρθε ὁ Ἀλέξανδρος. Ὁταν σὲ μεγάλο κέφι. Στὴν ἐρώτησί του γιατί στεκόμουν ἐκεῖ ὁλόρθη «σὰν ἄγαλα» δὲν τοῦ ἀποκρίθηκα καθόλου.

«Κακόκεφη, Madame;» ξαναρώτησε.

Μὲ πλησίασε, ἔσκυψε τὸ πλευρὸ καὶ μὲ κύτταξε καταπρόσωπο. Ἡ ἀναπνοή του ἔφθανε ἀπάνω μου. Μιὰ μυρουδιά κρασιοῦ καὶ τσιγάρου μ' ἔκανε ν' ἀνατριχιάσω.

«Ἄ! δὲ θὰ σπᾶσω κι' ὅλας τὸ κεφάλι μου, νὰ μὲ συμπαθῇς, οἰκογενειάρχης ἐγὼ δὲ θὰ γίνω ποτέ μου, οὔτε καὶ θέλω νὰ γίνω. Καλὴ νύχτα!».

«Κι' οὔτε εἰμαι!», ξαναφώνασε ἀπ' τὴ χαραμάδα τῆς πόρτας καθὼς ἔβγαინε καὶ τὴν κλειοῦσε.

Δὲν τοῦ ἀπάντησα καθόλου. Ἀπομακρύνθηκε μουρμουρίζοντας. Δὲν κατάλαβα τί ἔλεγε, οὔτε ἤθελα νὰ καταλάβω...

.....

Ἡ Γκέρτα πέθανε στὶς 28 Μαρτίου τὴ νύχτα. Ὁτουν ἕξ μηνὼν καὶ εἴκοσι μιᾶς μέρας.

Ἐγὼ ὅμως ἔζησα ἀκόμα.

Ἄχ! ἐγὼ εἶμαι ἡ φόνισσα. Ἐγὼ τὴν ἔχω σκοτώσει.

Τὴν καταραμένη ἐκείνη μέρα, ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ νόμισα πὼς ἦταν ἐμπόδιο στὴν εὐτυχία μου, ξέσπασε ἡ ἀρρώστεια ποὺ ἔμελλε νὰ τὴ θανατώσῃ. Κι' ἐγὼ δὲν γνοιόστηκα οὔτε γιὰ μιὰ στιγμή, ἀπεναντίας ἄρχισα νὰ παίζω μὲ τὴ σκέψι τοῦ θανάτου της. Μόνον ὅταν πιά ἦταν ἀργά ἀνοιξα τὰ μάτια.

Ἔτσι ἔχασα τὴ Γκέρτα μου.

Ἐγὼ ὅμως ἐξακολούθησα νὰ ζῶ. Ἡ μέρα μου δὲν εἶχε ρθῇ ἀκόμα. Ἀπ' τὴ στιγμή ποὺ χτυπήσαν στ' αὐτιά μου τὰ λόγια τοῦ γιατροῦ «ἤσυχάστε...» κατάλαβα πὼς αὐτὸ δὲν ἦταν τέλος, παρὰ μόλις ἀρχή. Περίμενα μιὰ ἐξήγησι τοῦ Θεοῦ, πίστευα πὼς χρῶστοῦσε νὰ μοῦ ἀποκαλύψῃ τὸ νόημα τῶν βαςάων μου. Μόνον ἐγὼ λοιπὸν ἔφταιγα γιὰ ὅλα; Δὲ μπορούσε νὰ εἶνε ἔτσι.

Ἀλλὰ ἡ ἐξήγησι δὲν ἦρθε κι' ἡ καρδιά μου ἔγινε πεισματάρκα καὶ σκληρή. Τότε δὲν ἔβλεπα ἀκόμα τὴν ἀλήθεια, ποὺ μ' ὅλα ταῦτα ἦταν ἀπλὴ: ἐπεθύμησα ἕναν ἄνδρα ποὺ νὰ μπορῶ νὰ τοῦ χαρίσω ὅλη τὴν ἀγάπη μου κι' ὁ πόθος μου πραγματοποιήθηκε. Ἐγὼ ὅμως δὲ στάθηκα ἄξια γιὰ τὸ δῶρο καὶ γι' αὐτὸ μοῦ τὸ πήραν πίσω. Αὐτὸ εἶνε ὅλο. Καὶ τὸ κρῖμά μου ἦταν

τούτο: ὅτι ἐμένα δὲ μοῦφτανε ἡ αὐταπάρνητη στοργή τῆς μητέρας, ἐγὼ ζητοῦσα περσότερο: τὸν αἰσθησιακὸ δεσμὸ μ' ἕναν ἄνδρα. Ναί, δὲν ἤθελα μόνον ν' ἀγαπῶ, ἤθελα καὶ νὰ μ' ἀγαπᾶνε...

Κατὰ τὰ τέλη Ἀπριλίου ἀναζήτησα τὸν Ἑρρίκο. Τὸν παρκάλεσα νὰ μοῦ δώσῃ τὴ διεύθυνσι τοῦ γιαιτροῦ ποῦ εἶχε κάνει τὴν ἐπέμβασιν τῆς Στέπ. Στὴν ἀρχὴ ἀρνήθηκε πὼς ὑπῆρχε τέτοιος ἄνθρωπος, ἀλλὰ ἐγὼ τοῦδῶσα νὰ καταλάβῃ πὼς ἄξερα ὅλα, τὸν φοβέρισα πὼς θὰ τάβγαζα στὰ φόρα κι' ἀναγκάσθηκε νὰ μοῦ πῇ ἕνα ὄνομα. Πῆγα στὸ γιαιτρὸ καὶ τὸν ἔβαλα νὰ μοῦ κάνῃ τὴν ἐγχείρησι. Ἔτσι ἐλευθερώθηκα ἀπ' τὸν καρπὸ τοῦ Ἀλέξανδρου. Γιατί; Γιὰ χατῆρι τῆς Γκέρτας. Ἐξόφλησα μιὰ ὑπόσχεσι.

... ..

Φωτεινὴ μέρα. Χιόνισε. Κάτασπρα ὅλα. Εἶχα σταθῇ καὶ κυττοῦσα τὸ χιόνι ποῦ ἔπεφτε κι' αὐτὸ μὲ ἡσύχασε κάπως.

Σὲ λίγο, σὲ λίγο...

Μοῦ μένει ἀκόμα νὰ διηγηθῶ τὸ τελευταῖο κεφάλαιο τῆς ζωῆς μου, τὸ ἀγριώτερο, τὸ πιὸ θλιβερό...

Σὰ νάχα διαιστανθῇ τὴν ἔκβασιν, μ' ἔπιασε τότε ἕνα διαβωλεμένο κέφι. Ἀπ' τὸν Ἀλέξανδρο τῶσκάσα, γιατί τὸν μισοῦσα, τὸν νόμιζα ὑπεύθυνο γιὰ τὸ θάνατο τῆς Γκέρτας.

Ἀρχισα νὰ κάνω ἔκλυτη ζωὴ. Τὸν πόνο ποῦ μὲ ροκάνιζε μέσα μου τὸν ἐνάρκωνα, τὴ φωνὴ τῆς καρδιάς μου τὴν ἐπνίγα παραδινόμενη ἀχαλίνωτα σ' ὅλους μου τοὺς πόθους. Ναί, ἀρχισα νὰ καταστρέφω συστηματικὰ τὴ ζωὴ μου μὲ τὴν ἡδονή. Ὅλα ὅσα εἶχες, ἐσὺ Λουδοβίκο, φυτέψει μέσα μου ἀρχισαν νὰ πετοῦνε μιὰν ἀνθησι ὀργιαστικῇ, ποῦ τὴ νύχτα ἀνοίγε καὶ τὸ πρωτὶ μαραινότουν. Ἐβγαζες καὶ σὺ τὴν ὠφέλειά σου, θέριζες τὸ σπόρο σου ἀστόχαστα καὶ δίχως κόπο. Περιφρονοῦσα τοὺς ἄνδρες. Ἀκριβῶς ὅπως ἐσὺ μὲ δασκάλεψες, τοὺς θεωροῦσα μόνον ὄργανα ἡδονῆς, συντρόφους σ' ἕνα παιγνίδι. Ἀγαποῦσα τώρα τὴν ζωὴ μου ὅπως δὲν τὴν εἶχα ἀγαπήσει ποτέ, ἀγαποῦσα τὸν ἐαυτὸ μου, ἀφοῦ πιὰ δὲ μποροῦσα κανέναν ἄλλον ν' ἀγαπήσω, τὸν πόνο μου ἀγαποῦσα, τὴν ταπεινώσί μου... ὦ! ὁ δρόμος ποῦ εἶχα πάρει θὰ μ' ἔβγαζε στὴν τέλεια, ἀμετανόητη ξεγνοιασιά, ἀν δὲν ἐμφανίζοτον ὁ οἰωνὸς ποῦ μὲ τράνταξε κατὰβρα, ἐκείνη ἡ τρομερὴ προειδοποίησι ποῦ μὲ δύναιμι κεραυνὸ μ' ἀναποδογύρισε καὶ μ' ἔρριξε κάτω στὸ χῶμα, στὴ σκονὴ!

Τὸν Αὐγουστο εἶχα πᾶει τὸν «τραπεζίτη» στὴ λουτρό-πολι Β. Αὐτὸς μὲ εἶχε τότε ἀναλάβει καὶ φρόντιζε νὰ μοῦ βγάλῃ τὸ διαζῦγι. Δὲν ἄξιζε βέβαια μεγάλα πράγματα, ἀλλὰ εἶχε κάποιο τάκτ ποῦ μ' εὐχαριστοῦσε. Μὲ μεταχειριζότον διακριτικά. Κατοικοῦσαμε στὸ Ρ... Πάλας-Ὀτέλ.

Στὸ ἴδιο ξενοδοχεῖο ἔμενε καὶ μιὰ οἰκογένεια Σ... Πολωνοὶ ποῦ εἶχαν ἔρθει ἀπ' τὴ Γαλλία. Ὁ ἄνδρας ἦταν πολιτικός.

Καί στίς διακοπές του ακόμα φαινόντουσαν πολυάσχολος, σπάνια τὸν ἔβλεπε ξανένας. Ἡ κυρία, παλαιὰ ὠμορφιά, θελκτικὴ ἀκόμα ἂν καὶ λίγο παχειὰ γιὰ ν' ἀρέσῃ στὸ γούστο τῆς ἐποχῆς, ντυμένη μ' ἐπιδεικτικὴ φιλάρεσκη κομψότητα — τὸ ἄσπρὸ ἦτουν τὸ ἀγαπημένο της χρώμα — εἶχε ἀρχίσει, καθὼς φαίνεται, ἐρωτοτροπίες μὲ κάποιον γνωστὸ Ἀγγλο ἡθοποιὸ τοῦ κινηματογράφου (ἂν ἡ ἐρωτοτροπία ἦταν μονόπλευρη, δὲν τὸ ξέρω, κι' ἄλλωστε δὲν ἔχει σημασία). Ἔτσι τὰ τέσσερα παιδιὰ τῆς οἰκογένειας τριγυρίζαν μονάχα. Ὑπῆρχε, βέβαια, γκουβερνάντα, ἀλλ' ἀφοῦ τ' ἀφεντικὰ δὲν ἐγνοιάζονταν τῶχε ρίξει κι' αὐτὴ ἔξω.

Λυπόμουν τὰ παιδιὰ. Τὸ μεγαλύτερο ἦτουν δεκαπέντε χρόνων παλληκαράκι, τὸ λέγαν Ἐνρικ, ἔπειτα ἔρχονταν δυὸ κορίτσια, ἡ Ἐλίζα κι' ἡ Γαβριέλλα, ἡ μιὰ δώδεκα, ἡ ἄλλη δέκα χρόνων, καὶ τελευταῖος ὁ Ζύγμουντ ἑφτά χρόνων. Καὶ τὰ τέσσερα ἦταν ὠμορφα παιδιὰ, βέρα σλαυόπουλα, τ' ὠμορφότερο ὅμως ἦταν ὁ Ἐνρικ μὲ τὰ σκοτεινὰ, πολὺ μεγάλα μελαγχολικά μάτια, τ' ὠχρό, τρυφερό σὰν παστὲλλ χρώμα (ὅπως ἀγοῦτερα ἔμαθα ἦτουν ἀρρωστὸς) καὶ τὰ κατὰμαυρα, πυκνὰ γυαλιστερά μαλλιά, ποὺ πίσω ἦταν δυστυχῶς πολὺ ψηλὰ κομμένα. Πρόσεχε τ' ἀδελφάκια του, πῆγαινε μαζί τους στὴν ἀμμουδιά καὶ συγκρατοῦσε πάντα τίς τρέλλες τους. Ἡ Ἐλίζα ἰδίως ἐδειχνε ἓνα πολὺ ξεθαρρεμένο τεμπεραμέντο ποὺ στενοχωροῦσε τὸν Ἐνρικ. Ἐντελὼς σὰ μεγάλος κατῳρθωνε νὰ τὸν σέβωνται. Γνωριμίες δὲν ἔκανε. Πλησιάσματα ὀμηλίκων του τ' ἀπόφευγε μ' ἐχθρική στάση. Χωρὶς ἄλλο ἦτουν περήφανο παιδί, ἀσφαλῶς ὁμως καὶ πολὺ δυστυχισμένο. Κάποτε τὸν ἐπίασα στὸ τραπέζι νὰ ρίχνῃ φοβερὲς ματιὰς τῆς μητέρας του. Μίσος βαθὺ ὑπῆρχε σ' ἐκείνες τίς ματιὰς. Ἀνατρίχιασα. Ἀλλ' ἀμέσως ἔπειτα τὸ πρόσωπο τοῦ παιδιοῦ ξαναγίνε ἄδειο κι' ἀνέκφραστο· κι' ἡ μελαγχολία τῶν ματιῶν του δὲ φαίνονταν νᾶνε ψυχικὴ διάθεσι παρὰ μᾶλλον ἀπὸ φυσικὴ τους φκισιά.

Μιὰ μέρα ὁ «τραπεζίτης» ἀναγκάσθηκε νὰ φύγῃ γιὰ τὸ Βερολίνο καὶ θάλειπε πολὺ γιὰ διάφορες ἐμπορικὲς ὑποθέσεις του. Τὸν συνώδεψα στὸ σταθμὸ καὶ γυρνοῦσα στὸ ξενοδοχεῖο μὲ τὰ πόδια.

Στὸ μικρὸ δρομάκο τῆς ἀγορᾶς, ποὺ βγάζει κατευθεῖαν στὴν προκουμιά, σταμάτησα μπροστὰ σὲ κάποια βιτρίνα καὶ χάξευα μὲ τὰ ἐκθέματα: διάφορα σουβενίρ τοῦ ταξειδιοῦ, παιχνίδια — νάι, παιγνίδια.

Κι' ἄξαφνα, ἐκεῖ ποὺ κυττοῦσα μιὰ μικρὴ, ἄσπρη, πολὺ γουστόζικη ἀρκουδίτσα, ὁ νοῦς μου πῆγε στὴ Γκέρτα μου. Πικρὲς ἀναμνήσεις... Αἰσθάνθηκα νὰ μοῦ ξανάρχωνται στὰ μάτια (ἀπὸ καιρὸ τώρα ξεσυνηθισμένα) δάκρυα κι' ἔστριψα νὰ φύγω, ὅταν βλέπω τὸν Ἐνρικ μὲ τ' ἀδελφάκια του νὰ βγαίνουν ἀπ' τὸ μαγαζί. Ὁ Ζύγμουντ, τὸ μικρότερο, ἔκλαιγε, ὁ Ἐνρικ τὸν μάλωνε ζωηρά, ἀλλὰ μόλις μὲ εἶδε σταμάτησε. Τὸ προσωπάκι του κατακοκκίνισε, τὰ ματάκια του ἀστράψαν. Τὰ κορίτσια,

καθώς μὲ εἶδαν, χαμογέλασαν ντροπαλά. Ρώτησα τί συμβαίνει κι' ὁ Ζύγμουντ μοῦ ἐξήγησε ἀναστενάζοντας πὼς ἤθελε τὸ μεγάλο καρναβάλι, ἀλλὰ ὁ "Ενρικ δὲν τοῦ τ' ἀγοράζει. Γύρισα καὶ κύτταξα τὸν "Ενρικ, εἶχε γίνει κάτασπρος. Δάγκωσε τὰ χεῖλη του, μισόκλεισε τὰ βλέφαρα καὶ μὲ κύτταξε μ' ἐκείνη τὴ ματιά πού εἶχα κι' ἄλλοτε δῆ, γεμάτη μίσος. Χωρὶς νὰ θέλω, ταράχθηκα. Τὰ κορίτσια δὲν ἔλεγαν λέξι. Κρατοῦσαν ἀπὸ ἓνα δεματάκι, τὸ καθένα, καὶ τῶσφιγγαν ἀπάνω τους δυνατά. Κάτι θὰ τοὺς εἶχε ἀγοράσει. Γιατί λοιπὸν δὲν ἤθελε ν' ἀγοράσῃ καὶ στ' ἀδερφάκι του;

Τὴν ἴδια στιγμή μοῦ πέρασε στὸ μυαλὸ πὼς δὲν θὰ τοῦ φταναν τὰ χρήματα πού κρατοῦσε. Ἀλλὰ κατάλαβα κι' ὅλας πῶς ἡ παρουσία μου σ' αὐτὴ τὴ σκηνὴ τοῦ πλήγωνε τὴν περηφάνειά. "Αν τώρα τοῦδιναν καὶ χρήματα, σίγουρα θὰ γινόμαστε ἐχθροί. Ἀλλὰ καθὼς ἤρχισα νὰ μαλώνω τὸ Ζύγμουντ κι' εἶπα στὰ κορίτσια νὰ τὸν πάρουν καὶ νὰ τραβήξουν μπροστὰ κι' ἐγὼ ἔπιασα κουβέντα μὲ τὸν "Ενρικ σὰ νάτουν μεγάλος κι' ὁμοίος μου, κέρδισα τὴ φιλία του ἀμέσως.

Ἀπὸ κείνη τὴ στιγμή γινήκαμε ἀχώριστοι. Τὸν ἄφηναν νὰ μὲ συνοδεύῃ παντοῦ καὶ τοῦ φερνόμενον σὰν ἴση πρὸς ἴσο. Δὲν ἦταν καὶ πολὺ μυαλωμένος, ἐξαιρετικὰ ὅμως εὐαίσθητος κι' ἐξυπνος. Ὁ παιδιάστικος ἱποτισμὸς του πρόδινε ἓνα τάκτ ἀσυνηθιστο γιὰ τὴν ἡλικία του. Γιὰ τὴν οἰκογένειά του δὲν εἶπε λέξι. Κἀθε φορὰ πού τοῦπιανα κουβέντα γιὰ τοὺς γονεῖς του βουβαίνονταν. Μιά φλογερὴ φιλοδοξία τὸν ἐμψύχωνε. Ἀλλὰ δὲν παρασύροταν σὲ κουβέντες γιὰ τὸ μέλλον του, ἀπὸ φόβο βέβαια μήπως γελάσω μαζί του. Δὲ μπορῶ νὰ πῶ τί μὲ τραβοῦσε κοντά του, θέλω νὰ πιστεῦω πὼς μὲ γοήτευε τὸ ἀγνὸ καὶ ἄβολο ὕφος του, μ' εὐχαριστοῦσε ὁ ἱποτισμὸς τοῦ πού λείπει ἀπ' τὶς μοιραῖες φιλοφροσύνες τῶν ὑποψηφίων ἐραστῶν.

"Ενα ἀπόγεμα πούκανε ζέστη πῆγαμε στὸ μικρὸ καφενεδάκι τῆς ἀκρογιαλίας γιὰ παγωμένο νερό. Δὲν ἦταν πολὺς κόσμος καὶ βρήκαμε ἀμέσως τραπέζι. Μιά ὁρχήστρα ἐπαιζε, μερικὰ ζευγάρια χορεύαν ἀπάνω στὸ μικρὸ παρκέτο ἀνάμεσα στὰ τραπέζια. Ὁ "Ενρικ κυττοῦσε τὰ ζευγάρια κι' ἔκανε διάφορες παρατηρήσεις γιὰ τὸ πᾶρλεστον. Παραξενεμένη καὶ χαμογελῶντας γι' αὐτὴ τὴν κωμικὴ σοβαρότητα, τὸν ρώτησα ἂν ἤξερε χορό.

Κοκκίνισε, ἔκλεισε τὰ μῶτια κι' εἶπε σάμπως ἀγανασκτισμένα: «Μὰ ναι, φυσικά».

Σὲ λίγο τὸν ξαναρώτησα χαμογελῶντας: «Καὶ γιατί δὲ μὲ ζητᾶτε νὰ χορέψετε;».

Δὲν ἀποκρίθηκε, οὔτε μὲ κύτταξε, ἐγὼ ὅμως γέλασα καὶ τὸν χάιδεψα ἀλαφρὰ στὰ μαλλιά. Ἀμέσως τότε σηκωθήκαμε καὶ φύγαμε.

Τρεῖς μέρες ὕστερα τὸν ἀντάμωσα κατὰ τὶς πέντε τὸ ἀπόγεμα στὸ χῶλ τοῦ ξενοδοχείου, καθὼς πῆγαίνα στὴ σάλα τοῦ χοροῦ. Ἦταν φανερό πὼς μὲ περιμένε.

«Μοῦ ἐπιτρέπετε νὰ σᾶς συνοδέψω;», ρώτησε εὐγενικά, κά-
νοντας ὑπόκλισι.

«Εὐχαρίστως», ἀποκρίθηκα ἐγώ, ἄν καὶ δὲν ἤμουν καθόλου
εὐχαριστημένη.

Εἶδα πῶς ἦτουν μὲ ἰδιαίτερη προσοχὴ ντυμένοι, μάλιστα
εἶχε βάλει καὶ πούδρα στὰ μάγουλα, αὐτὸ φαινόταν καθαρά.
Τὰ νύχια του λαμποκοποῦσαν. Κολώνια εἶχε χύσει ἀλύπητα ἀ-
πάνω του.

Αὐτὸ ἔπρεπε νὰ μὲ κάνῃ προφυλαχτική, ἀπεναντίας ὅμως
μὲ συγκίνησε. Δὲν κατάλαβα πῶς ἡ κατὰστασι ἦταν σοβαρή.

Πιάσαμε θέσι σ' ἓνα τραπέζι κοντὰ στὴ μουσική. Γιά κά-
ποση ὥρα ἦτουν λιγόλογος. Πάλαιβε, καθὼς φαίνεται, μὲ κά-
ποια ἀπόφασι μέσα του. Ἄξαφνα ἓνας γνωστός μου κύριος ἤρ-
θε στὸ τραπέζι μας καὶ μὲ πήρε νὰ χορέψουμε. Μετὰ τὸ χορὸ
κάθησε λίγο γιὰ νὰ μιλήσῃ μαζί μου. Μὲ τὴν κουβέντα ξέχασα
τὸν Ἑνρικ ὁλότελα. Ἀλλὰ ἡ μουσικὴ ἄρχισε πάλι νὰ παίζῃ
ἓνα μπλοῦς καὶ τότε ὁ Ἑνρικ σηκώθηκε, ἔκαμε μιὰ ὑπόκλισι
μπροστά μου καὶ μὲ κάλεσε μὲ ὅλους τοὺς τύπους νὰ χορέψου-
με μαζί τὸ χορὸ. Ἐγὼ τοῦ χαμογέλασα, κούνησα τὸ κεφάλι καὶ
ξανάστριψα κατὰ τὸ γνωστὸ μου κύριο. Ὅταν ὕστερα ἀπὸ λί-
γο γύρισα κατὰ τύχη τὸ κεφάλι μου, εἶδα πῶς ὁ Ἑνρικ εἶχε
γίνει ἄφαντος.

Ἀμέσως ἀνησύχησα. Σίγουρα, εἶπα μέσα μου, δυσारेστή-
θηκε. Εὐέξαπτος καθὼς ἦτουν μποροῦσε νὰ κάμῃ καμμιὰ τρέλ-
λα. Βγῆκα γρήγορα ἐξω νὰ τὸν ἀναζητήσω. Τάβαξα μέσα μου
μὲ τὸν ἑαυτό μου, γιατί θυμήθηκα τὴ φράσι μου: «γιατί δὲν
μὲ ζητᾶτε νὰ μὲ χορέψετε;». Τί ἀπερίσκεπτα ποῦ εἶχα φερθῇ
νὰ τὸν μεταχειρισθῶ σὰ μεγάλο!

Ὡστόσο δὲ μπόρεσα νὰ τὸν βρῶ πουθενά. Κι' οὔτε στὸ δεῖ-
πνο παρουσιάστηκε. Ρώτησα τὴ δασκάλα του. Δὲν ἤξερε τί-
ποτε. Ἀπ' τὶς πέντε τὸ ἀπόγευμα, εἶπε, ἔχω νὰ τὸν δῶ. Ὅλο τὸ
βράδυ ἦμουν ἀνήσυχη. Κατὰ τὶς ἑννέα ἀνέβηκα ἀπάνω καὶ ξα-
ναρώτησα στὸ δωμάτιό τους. Τὸν εἶχαν χάσει. Κατακουρασμέ-
νη καὶ ὅλο φόβους μυστικὸς πῆγα τέλος στὴν κάμαρά μου.
Ἐπὶ κάμποση ὥρα βολτάριζα ἐκεῖ μέσα καὶ συλλογιζόμουν.
Ξαναθυμήθηκα πῶς ἦτουν ντυμένος τῆς ὥρας, πῶς εἶχε βάλει
πούδρα καὶ μυρουδιές γιὰ νὰ μὲ συνοδέψῃ στὴ σάλα τοῦ χο-
ροῦ. Τί νᾶχε τάχα στὸ νοῦ του, τί νὰ περίμενε; Δὲ μποροῦσα
νὰ καταλάβω.

Καθόμουν στὴν τουαλέττα μου γνοιασμένη καὶ φοβισμένη
γι' αὐτόν, ὅταν ἄκουσα νὰ χτυποῦν ἐλαφρὰ κι' ἔπειτα ν' ἀνοί-
γουν καὶ νὰ ξανακλείουν τὴν πόρτα. Ἀμέσως ἔνοιωσα πῶς
κάποιος ἦτουν μέσα στὸ δωμάτιό μου. Γυρίζω νὰ δῶ καὶ βλέ-
πω... τὸν Ἑνρικ. Στεκότουν κοντὰ στὴν πόρτα καὶ μὲ κυτοῦ-
σε μὲ σουφρωμένα φρύδια. Ἀπ' τὸν τρομο μου ἔβγαλα μιὰ μι-
κρὴ φωνή, ἔπειτα μὲ συνεπήρε ἡ χαρὰ ποῦ δὲν τοῦ εἶχε συμβῇ
τίποτε.

Πετάχτηκα ἀπάνω κι' ἔτρεξα πρὸς τὰ κεί.

«Ποῦ ἦσαστε;», ρώτησα. Ἄπ' τὴν ταραχὴ μου δὲ σκέφθηκα πῶς ἤμουν νεγκλιζέ. «Ὅλο τὸ βράδυ σὰς γυρεῦω, Ἔνρικ».

«Γιατί δὲ θελήσατε νὰ χορέψετε μαζί μου;», ρώτησε χωρὶς νὰ μὲ κυττάξῃ.

Δὲν εἶπα τί νὰ τοῦ ἀπαντήσω. Τοῦ εἶπα λοιπόν: «Πῶς! πῶς! Ἦθελα βέβαια. Ἀλλὰ θάτουν ἄσχημο νὰ διακόψω τὴν κουβέντα μὲντὸ ν κύριο». (Ἦθελα νὰ τοῦ πῶ τὴν ἀλήθεια, ἀλλὰ στὴν κατάστασι ποὺ ἦτουν φοβήθηκα νὰ τὸν πικράνω χωρὶς λόγο. Ἄρπαξα λοιπὸν αὐτὴ τὴ γελοία πρόφασι ποὺ ἔμελλε νάχη ἀπροσδόκητες συνέπειες).

«Εἰν' ἀλήθεια αὐτό;», ρώτησε μὲ μιὰ φωνὴ ποὺ ἀντήχησε σὰν ξένη.

«Ἀλήθεια, ἀλήθεια», βεβαίωσα.

Ἄξαφνα τινάζει ἀπάνω τὸ κεφάλι του καὶ βλέπω τὰ μάτια του νὰ λάμπουν. Τὸ μέτωπό του ἦταν ἰδρωμένο. Τὸ πρόσωπό του κατακόκκινο. Τότε ρίχνω μιὰ ματιά καὶ βλέπω μὲ τί φόρεμα εἶχα παρουσιασθῇ μπροστά του. Θέλω νὰ φύγω, θυμωμένη γιατί μ' ἔβαζε σὲ μιὰ τέτοια στενοχώρια — ἐκεῖνος ὅμως τρέχει καταπάνω μου, γονατίζει, ἀγκαλιάζει τὰ πόδια μου κ' ἀρχίζει νὰ μὲ φιλῇ σὰν τρελλὸς στὰ γυναικὲς γόνατά μου.

Ἕνα πύρινο ρεῦμα μὲ περνάει. Γιά μιὰ στιγμή εἶμαι ἀνίκητη νὰ σαλέψω. Ἡ τρομάρα μὲ παραλύει.

Μὰ τί λοιπόν, λέγω στὸν ἑαυτὸ μου μέσα μου, τὸ κακὸ ποὺ ἀναβλύζει ἀπὸ σένα εἶνε τόσο δυνατὸ ποὺ διέφθειρε καὶ τὸ παιδάκι ἀκόμα; Κουλουριαζομαι ἀπὸ ἀηδία καὶ φρίκη. Ἐπειτα ἀρπαῶς τὸν Ἔνρικ, τὸν ἔξεκολλάω ἀπὸ πάνω μου καὶ τοῦ δίνω δυὸ μπάτσους κατάμουτρα.

Τὸν βλέπω νὰ τρικλίζει, νὰ κλονίζεται, πέφτει στὰ γόνατα, ἀλλ' ἀμέσως ξανασηκώνεται ἀπάνω. Τὸ πρόσωπό του εἶνε τώρα κάτασπρο σὰ χιόνι, στὸ μάγουλό του φαίνεται μιὰ κατακόκκινη βοῦλα, εἶνε τὸ μέρος ὅπου τὸν πέτυχε τὸ χέρι μου. Τὰ μάτια του εἶνε ὀρθάνοιχτα καὶ πετᾶνε φωτιές. Ἀνάμεσα ἀπ' τὰ κόκκινα χεῖλη λαμπυρίζουν τ' ἄσπρα του δόντια. Ἐπειτα δίνει μιὰ καὶ πηγαίνει στὴν πόρτα, τὴν ἀνοίγει καὶ χάνεται.

Στέκω ἐκεῖδ' αὖ αἰσθάνομαι ἕναν ἄγριο πόνο στὴν καρδιά μου. Μοῦ φαίνεται πῶς ἔφηξε τὸ αἷμα μου σ' ὅλες τὶς φλέβες. Τὰ δόντια μου χτυποῦν, σύγκρου μὲ τραντάζει καὶ τὰ δάκρυα βγαίνουν ἀκατάπαυστα.

Μὰ τί, μὰ τί ἔκανα λοιπὸν γιὰ νὰ μοῦ συμβῇ ἕνα τέτοιο πρᾶγμα; Τὸ ἀξίζα κ' αὐτό, ὦ! Θεέ μου; Πρέπει τάχα ὅλες μου οἱ ἀθῶες χαρὲς νὰ γίνωνται ἐγκλήματα γιὰ νὰ μὲ καταστρέφουν; Δὲ φτάνουν λοιπὸν ὅσα κρίματα ἔχω στὸν ὦμό μου, παρὰ ἔπρεπε νὰ φορτωθῶ καὶ τὸ ἀκόμα χειρότερο, τὸ φριχτότερο: νὰ ταράξω τὴν ἡσυχία ἐνὸς παιδιοῦ;

«Ἀμέσως νὰ φύγω! ἀμέσως νὰ φύγω!», φωνάζω μόνη μου, ἀλλὰ δὲν εἶμαι σὲ κατάστασι νὰ σαλέψω. Τὰ γόνατά μου, ὅπου μὲ πάθος μὲ φίλησε, καίνε. «Νὰ ξεπλυθῶ! νὰ ξεπλυθῶ!», ψιθυρίζω. Κι' ὅμως στέκω ἀκόμα ἐκεῖδ' αὖ χωρὶς νὰ μπορῶ νὰ κου-

νήσω ένα πόδι. Μισή ώρα περνᾷ...

“Αξαφνα ἀκούω φωνές στο διάδρομο. “Ένα σωρό ἄνθρωποι μιᾶνε, ἀκούω βιαστικά βήματα, πολλές φωνές καὶ κάποια στιγμή ένα ἄγριο ξεφωνητά. Ξυπνῶ ἀπ’ τὴ νάρκη μου. Ἡ πρώτη μου σκέψη εἶνε πῶς τὸν “Ενρικ θὰ συνέβηκε κάτι κακό. Γρήγορα ντύνομαι καὶ τρέχω ἔξω. Τρέμω σ’ ὅλο μου τὸ κορμί. “Απέξω στέκουν πολλοὶ ἄνθρωποι καὶ μιλοῦν ταραγμένα. Ρωτῶ τί συμβαίνει.

«Κάποιο παιδί χτυπήθηκε», μοῦ ἀπαντᾷ μιὰ κυρία.

Δὲν ἦταν ἀνάγκη νὰ ρωτήσω ποιο παιδί, τρέχω στὴ σκάλα κ’ ἀνεβαίνω στο δεύτερο πάτωμα. Μπροστὰ στὴν πόρτα τῆς κάμαρας τῶν παιδιῶν ἦταν μαζεμένος κόσμος. Δὲ γνωρίζω κανένα, σπρώχνομαι ἀνάμεσα, ἡ πόρτα εἶνε ὀρθάνοιχτη, μπαίνω μέσα—καὶ τὸν βλέπω τεντωμένο κάτω στο χαλί, σὲ μιὰ ἀφύσικη στάση, μὲ τὸ ἀριστερὸ πόδι σὰν μαζεμένο ἀπ’ τὸν πόνο, τὸ δεξιὸ χέρι κουλουριασμένο, τὸ πρόσωπο γυρισμένο στο πλευρό, τὰ μακρυὰ μπροστινά του μαλλιά ἔχουν πέσει ἀπάνω στὰ μάτια του, ἀπ’ τὰ μηλίγγια πετάγεται τὸ αἷμα. Στο πλαῖνὸ δωμάτιο ἀντχοῦν τ’ ἀναφυλλητὰ τῶν παιδιῶν.

Κάποιος ἐρχεται πρὸς ἐμένα καὶ μὲ ρωτᾷ: «Τί θέλετε ἐδῶ, κυρία μου;».

Δὲν ἀποκρίνομαι, στέκω ἐκειδὰ καὶ κυττάζω σὰν ἀπολιθωμένη τὴ μικρούλα, ἄσπρη, σφιγμένη γροθιά—ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή, λέω μέσα μου, θὰ σηκωθῇ ἀπάνω καὶ θὰ μὲ χτυπήσῃ κατευθεῖαν στὴν καρδιά... «Χτύπησέ με λοιπόν!» μουρμουρίζω.

Στὸ μεταξύ ἦρθε ὁ γιατρός. Τὸ δωμάτιο γεμίζει ἀπὸ βαρεῖα μυρουδιά φανικοῦ. Ἀκούω τὸ γιατρὸ νὰ λέῃ σὲ κάποιον: «ἤσυχάστε!». Εἶνε τὰ ἴδια λόγια πού κάποτε ἄκουσα, τὴ νύχτα πού πέθανε ἡ Γκέρτα. “Ω! ὁ πόνος εἶνε τόσο δυνατός, πού ἔχω γίνει τελείως ἀναίσθητη.

Δὲν ξέρω πῶς ἔφυγα ἀπ’ τὸ δωμάτιο...

Τὴ νύχτα παραμιλοῦσα. “Ένας νευρικός πυρετὸς μ’ ἐπίασε καὶ γιὰ πολὺ ἔπεσα σὲ ἀναισθησία. Ἦταν ἡ τελευταία χάρι πού μοῦ δόθηκε ἀπάνω στὴ γῆ.

.....

“Όταν ἔφυγα ἀπὸ τὸ σανατόριο ἦταν κ’ ὅλας ἀρχές Ὁκτωβρίου. Ἐδῶ κ’ ἓνα μῆνα. Ὁ «τραπεζίτης» μ’ ἔφερε μὲ τὸ αὐτοκίνητό του κατευθεῖαν ἐδῶ στὴν κατοικία μου, δηλαδὴ στὴν κατοικία πού πῆρε γιὰ μένα ἀπὸ τότε πού ἀνέλαβε νὰ μὲ συντηρῇ. Κατὰ βάθος ἔμεινε πάντα τὸ «κουτάβι» πού εἶχα γνωρίσει. Σίγουρα θὰ μὲ παντρευότου, ὅπως συνήθιζε νὰ λέῃ, ἂν ἐγὼ σώναι καὶ καλὰ τῶθελα.

Ἐγὼ ἤμουν σὰ ναρκωμένη, ἐντελῶς δίχως αἴσθησι. Ἀναμνήσεις κ’ εὐθύνες εἶχαν φύγει ἀπὸ πάνω μου—ἔτσι νόμιζα. Ἡ παραμικρότερη προσπάθεια νὰ συλλογισθῶ κάτι μοῦφερνε

ἀμέσως τρομερὸ πονοκέφαλο καὶ λοιπὸν ἀπὸ φόβο μὴ μὲ πιάσῃ τὸ κεφάλι μου ἀπόφευγα κάθε σκέψι καὶ στὸ τέλος ξεσυνήθισα νὰ σκέπτωμαι.

Μοῦλεγαν τότε πὼς ποτὲ δὲν ἤμουν τόσο ὠραία κι' ἀλήθεια ἡ ὠμορφιά μου θὰ ἦتون συνταραχτική, γιατί ἔβλεπα τὴν ἐπιτυχία πού εἶχα σ' ὅλους τοὺς ἄνδρες, ἀλλ' αὐτὸ οὔτε μ' εὐχαριστοῦσε, οὔτε μὲ συγκινοῦσε πιά. Δὲν ἤθελα τίποτε ν' ἀλλάξω ἀπ' τὴν κατάστασί μου, γιατί θὰ φοβόμουν, φαίνεται, πὼς τότε μποροῦσε νὰ μοῦ συζιῇ κάποια καταστροφή — μάλιστα, κατὰ περίεργον τρόπο εἶχα πεποίησι, ἀπόλυτη πεποίησι πὼς ἡ καταστροφή θὰ ρχότου ἀπὸ ὥρα σὲ ὥρα.

Γι' αὐτὸ καὶ φερνόμουν τόσο ἡσυχά. Ζοῦσα ἐντελῶς ἀνάσθητα, τίποτε δὲ μὲ βασάνιζε, τίποτε δὲ μ' ἀπασχολοῦσε — ὅλες μου τίς δυνάμεις τίς χρησιμοποιοῦσα τῶρα, πού μετεωρίζομαι ἀπάνω ἀπὸ μιὰ ἱλιγγιώδη ἄβυσσο, γιὰ νὰ κρατῶ τὴν ἰσορροπία μου, κυττάζοντας ἀσάλευτα ἓνα πολὺ κοντινὸ σημεῖο μπροστά μου κι' ἀπαγορεύοντας στὴ σκέψι μου νὰ κινηθῇ τόσο δά.

Περίεργη κατάστασι!

Κάθε πού με πλησίαζες ἐσύ, Λουδοβίκο, ἄρχιζα νὰ τρέμω, ἀλλά καὶ τὸ ξάφνισμα τοῦτο τὸ νικοῦσα μὲ μιὰ δύναμι τῆς θέλησης ὑπερφυσική. Τὸ ξέρεις, ἄφηνα νὰ μὲ κάνης ὅ,τι θέλεις, μοῦ ἦταν ὅλα ἐντελῶς ἀδιάφορα, οὔτε καταλάβαινα τίποτε. Ἐσὺ ἐθαύμαζες τὴν ἀντοχή μου — μά ναί, φυσικά δὲ μποροῦσες νὰ καταλάβῃς τὶ μοῦ ἐσύμβαινε. Ὡς ἐκεῖ δὲν ἔφτανε τὸ μυαλό σου. Ἀπὸ καιρὸ μ' εἶχες ὑποτάξει στὴ δυνατότερη κι' ἀπὸ κάθε αἴσθημα ἀσυνειδησία σου, ἀντιστάθηκα, ὅμως πάντοτε βγῆκα νικημένη. Μὲ τίς φαντασίες σου γιὰ τὴν «ἐλευθερία τῆς προσωπικότητος», μὲ τὴ δῆθεν ἀνωτερότητά σου μ' ἐδηλητηρίασες μέσα καὶ μέσα. Καλλιέργησες ἐντός μου τὴν ἁμαρτία τῆς ἀνεύθυνης φιληδονίας, τοῦ ἐγωΐσμου, τῆς αὐτοϊκανοποίησης, μὲ δασκάλεψες, μὲ γύμνασες νὰ ξεφορτώνωμαι τοὺς τρελλοὺς πόνους τῆς ψυχῆς, τίς τύψεις, τὴ θεία φωνὴ τῆς ντροπῆς, νὰ ξεκάνω κάθε στενοχώρια — κι' ἐγὼ σ' ἀκολουθήσα στὸ δρόμο τῆς πρόστυχης ἀκολασίας πού τὴν ἔλεγες «πάστρα τῶν σχέσεων». Τώρα ὅμως πρέπει νὰ κατάλαβες πὼς σοῦ ἐγγλύστρησα, ξαφνίστηκες κι' ἔφυγες κουνώντας τὸ κεφάλι. Ναί, ἓνας σατανᾶς εἶσαι, ἀλλὰ ἓνας ἐρασιτεχνικὸς σατανᾶς, πολὺ μικρὸς γιὰ νὰ μετρηθῇς μὲ τῆς ὀργῆς τὸ μέτρο. Μόνον μὲ τὴν περιφρόνησι μπορεῖ νὰ σᾶς κάνῃ κανεὶς καλά, ἐσένα καὶ τοὺς ὅμοιους μὲ σένα.

Ἐφυγες κουνώντας τὸ κεφάλι σὰν ἓνας ἀπλοϊκός, ἡλίθιος παληάτσος πού ἄξαφνα, ἔπειτα ἀπὸ μιὰ ἀποτυχημένη παράστασι, ἀμφιβάλλει μιὰ στιγμὴ γιὰ τὴν ἐξυπνάδα του — ὅμως τὴν ἄλλη μέρα ξανσβανίνει μπροστά στὸν κόσμον καὶ γιὰ χροῖνα ἀπὸ βράδου σὲ βράδυ θὰ κάνῃ πάντα τὰ ἴδια ἄνοστα ἀστεῖά του, πού ἔμαθε ὅταν ἦتون εἴκοσι ἡρότων. Τὸ κοινὸν εἶνε δὲ παντοῦ τὸ ἴδιο κι' εἶνε τόσο χωρὶς ἀξιώσεις πού ἱκανοποιεῖται ὅλο

μὲ τὰ ἴδια πράγματα, φτάνει νὰ τοῦ τὰ παρουσιάζουν λίγο μοντερνιζαρισμένα, up do date, ξέρεις ἐσύ. Τί ἀπελπιστικός, τί ἐλεεινός, τί ἀξιοθρήνητος πού εἶνε ὁ ἄνθρωπος...

Κι' ὕστερα ἦρθε ἡ 12 Νοεμβρίου — ἡ μέρα τῆς μεγάλης παρφορσύνης πού θά μὲ διώξῃ ἀπ' αὐτὸν τὸν κόσμο.

Περίμενα νάρθῃ ἡ νύχτα γιὰ νὰ γράψω τὸ τελευταῖο, τὸ τρομερώτερο. "Ὅσο ἔφεγγε ἀκόμα δὲ μπορούσα νὰ τὰ καταφέρω. Στὸ σπίτι ξανάγινε ἡσυχία. Εἶνε Σαββατόβραδο, 14 Νοεμβρίου 1925, ἡ τελευταία νύχτα τῆς ζωῆς μου... ἡ τελευταία!

Τί παράξενα, τί ωραία, τί ωραία!

Λίγο πρὶν ἔβγαλα τὰ σαράντα ἔξ φύλλα πού μέναν ἀκόμα στὸ ἡμερολόγιο καὶ τὰ ξέσκισα ἕνα πρὸς ἕνα. Καὶ σὲ κάθε φύλλο ἔλεγα: «Αὐτὴ ἡ μέρα δὲν εἶνε πιά δική μου»!

Δὲν εἶνε πιά δική μου αὐτὴ ἡ μέρα!

Καὶ συλλογίζουμαι: Σὲ κάθε μιὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς μέρες πόσα ἑκατομμύρια ἄνθρωποι θὰ ὑποφέρουν ἀνείπωτα, ἐγὼ ὅμως θὰ ἔχω ξεπεράσει ὅλα τὰ βάσανα καὶ θ' ἀναπαύωμαι εἰρηνικά, ναι, θὰ ἔχω πιά κατανικήσει τὸν κόσμο.

Λοιπόν, ἐκείνῃ ἡ 12 Νοεμβρίου — μόλις προχθὲς ἦταν, Θεέ μου, καὶ μένα μού φέινεται πῶς ἀπὸ τότε πέρασε μιὰ αἰωνιότητα — ξημέρωσε ὅπως ὅλες οἱ ἄλλες μέρες τῶν τελευταίων αὐτῶν ἑβδομάδων.

Ὁ «τραπεζίτης» εἶνε περάσει ἐδῶ τὴ νύχτα του κι' εἶχε φύγει κατὰ τὴς ἑνδεκα τὸ πρωῒ, θὰ ξαναγύριζε, ὅπως εἶπε, μόλις τὸ βράδυ γιὰ λίγες ὥρες. Τὴν ἄλλη νύχτα ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ ταξειδέψῃ μὲ τὸ βαγκὼν - λι τῆς Κολωνίας.

"Εμείνα στὸ κρεβάτι ἴσαμε τὸ μεσημέρι κι' ὅταν σηκώθηκα εἶχα ἕνα βαρὺ κλούβιο κεφάλι. Δὲν περίμενα τίποτε διαφορετικὸ ἀπ' τὴν προηγούμενη μέρα, κι' ὅμως κατὰ παράξενη συμπτῶσι μού συνέβηκε κάτι πού ποτὲ ἴσαμε τότε δὲ μού εἶχε συμβῇ: καθὼς περνοῦσα ἔρριξα κάτω ἕνα ποτήρι μισογεμᾶτο νερό, πού ἦτον ἀπάνω στὸ κομοδίνο. Ὁ κρότος τῶν σπασμένων γυαλιῶν μέσ' στὴν ἡσυχία μὲ τρόμαξε. Εἶχα τὸ αἶσθημα πὼς κάτι ἔσπασε μέσα μου, ἕνα δοχεῖο μὲ ὑγρὸ (αἷμα;) καὶ κατὰ τὸ ὕψος αὐτὸ ἄρχισε νὰ χύνεται. Χλιαρὸ καὶ παράξενα παραγλιστικὸ χύονταν σ' ὅλα μου τὰ μέλη, μοιραζόταν παντοῦ, τὸ αἰσθανόμουν ἴσαμε τὰ νύχτα.

"Επειτα ἔσκυφα νὰ μάσω τὰ γυαλιά, ἀλλὰ καθὼς τὰ μάζεσα κόπηκα. Τὸ αἷμα ἄρχισε νὰ στάξῃ. Τότε παρατήρησα πὼς εἶχα κοπῇ ἀκριβῶς στὸ ἴδιο μέρος τοῦ δεξιοῦ χεριοῦ, ὅπου ἦταν τὸ παλὴδ σημάδι. Καὶ καθὼς τύλιγα τὸ δάχτυλο μὲ τὸ μαντήλι, ξεπετάχθηκε μέσα μου σιγὰ - σιγὰ ἡ ἀνάμνησι τῆς βραδείας πού σὲ πρωτογνώρισα. Προσπάθησα ν' ἀντιδράσω, νὰ τὴ διώξω μακριὰ μου, ἀλλὰ τοῦ κάκου, ὅλο τὸ ἀπόγεμα ἤμουν φοβισμένη κι' ἀνήσυχη. Τίποτε δὲ μπορούσε νὰ μὲ διασκεδάσῃ. Τὸ κεφάλι μου ἔκαιγε, τὸ αἷμα βούιζε στ' αὐτιά μου, ἦταν ἀπαράλλαχτα ὅπως τότε, πρὶν λιποθυμήσω ἀπ' τὸ νευρικὸ πυρε-

τό. Πάλευα ήρωϊκὰ ἐναντίον τῆς μνήμης μου, πού ἴσαμε τώρα ξεφόρτωτη ἔπλεε σάν καρυδότσουφλο στοῦ νερό, ἀλλὰ τώρα φορτώθηκε ἀξάφνα τῇ σαβούρα τῶν ἀναμνήσεων, βάρυνε καί — μαζί μου — κινδύνευε νὰ βουλιάξῃ. Τὸ μυαλό μου ρουφούσε σιγά-σιγά σὰ σφουγγάρι... ἄρχισε νὰ μὲ πιέζῃ στοῦ μέτωπο. Μοῦ φαινότουν πῶς σὲ λίγο τὸ κεφάλι μου θ' ἀνοίγε σὲ χίλια κομμάτια.

Φοβήθηκα μήπως μοῦρθη καμμιά νέα προσβολή, ἔτρεξα ἀμέσως στὴν κλινικὴ καὶ παρακάλεσα τὸ γιατρὸ νὰ μοῦ κάνῃ μιὰ ἔνεσι μορφίνης. Ἀρνήθηκε, μοῦδωσε μόνον συνταγὴ γιὰ βερονάλ. "Ὅταν γύρισα κατὰ τὶς ὀκτῶ στοῦ σπίτι, βρῆκα μαζεμένη ὅλη τὴ συντροφιά. Γιὰ τὴ δυστυχία του, εἶχατε ἀνταμώσει τὸν «τραπεζίτη» καὶ κολλήσατε ἀπάνω του. Σὰς εἶπε πῶς τὴν ἴδια νύχτα κατὰ τὴ μία θάφευγε γιὰ κάμποσες βδομάδες ταξίδι. Τὸν ἀναγκάσατε — χωρὶς νὰ θέλῃ, ὅπως μοῦ εἶπε, — νὰ σὰς φέρῃ στοῦ σπίτι. Θέλατε νὰ τὸν «παρηγορήσετε» γιὰ τὸ χωρισμό, δηλαδὴ τὸν πῆρατε ξαδιάντροπα γιὰ κορόϊδο. Ἡ καλὴ σὺντὴν του συχνὰ σὰς ἐπέτρεπε τέτοια μασκαραλίκια.

"Ὅταν σὰς εἶδα, ξανάσσανα. Μοῦ ρχόταν πολὺ βολικὸ νὰ περάσω τὴ νύχτα μὲ συντροφιά, γιατί φοβόμουν τὶς τυραννικὲς ἀναμνήσεις.

Ἀμέσως ἀπ' τὴν ἀρχὴ τράβηξα μονορούφι μερικὰ ποτήρια ἀπ' τὸ κρασί, πού εἶχατε φέρει. Ἐσὺ καθόσουν σ' αὐτὴ ἐδῶ τῇ γωνιά, στὴν κόκκινη καρέκλα, ὅπου κάθομαι ἐγὼ τώρα, κάπνιζες ἀδιάκοπα καὶ μὲ παρακολουθοῦσες μὲ τὰ σταχτιά σου μάτια, πού τόσο δυσάρεστα τρυποῦν. Γιὰ ν' ἀσφαλιστῶ ἀπὸ σένα — τὸ μόνο πού φοβόμουν στὴ συντροφιά — ἀπασχολήθηκα κάμποση ὥρα μὲ τὸν Ἀλέξανδρο ρωτώντάς τον γιὰ τὶς δουλειές του. "Ἐτσι ἤθελα κι' ὅλας νὰ τὸν ἐμποδίσω νὰ πάῃ στοῦ πιάνο καὶ νὰ παίξῃ χοροῦς. Γιατὶ ἐξὸν ἀπὸ μένα μόνον δυὸ γυναῖκες ἦταν ἀκόμα ἐκεῖ, ἡ ἀπαραιτήτῃ Ἀρμένισσα καὶ μιὰ κάποια κυρία Στ... θάπρεπε λοιπὸν νὰ χορεύω ἀδιάκοπα κι' αὐτὸ δὲ μοῦ ἄρεσε καθόλου.

Εἶχαμε πιῇ ὅλοι πολὺ καὶ γρήγορα καὶ τὸ κρασί σῶθηκε κατὰ τὶς ἐννέα. Τὸ ξεφάντωμα λοιπὸν συνεχίστηκε μὲ λικέρ, πού βρέθηκε σπίτι. Ἡ ψυχικὴ μου διάθεσι ἀλλάξε ὅλο καὶ γρηγορώτερα, μιὰ βουβαινόμουν ἀπὸ φόβο, μιὰ ἔπαιρνα φωτιά καὶ γινόμουν εὐθυμῇ, σχεδὸν σάν τρελλή. Θυμοῦμαι πῶς ὅλοι παραξενεύσαστε γι' αὐτό. Ὁ «τραπεζίτης» γνοιασμένος, σχεδὸν ξαφνιασμένος μὲ ρωτοῦσε τί εἶχα. Τοῦ ἔπνιγα τὴν ἐρώτησι μ' ἓνα φιλί. Τὸ τρελλό μου κέφι κόλλησε καὶ τοὺς ἄλλους, μόνον ἐσὺ κρατιόσουν στὴ γωνιά σου σάν ἀράχνη, πού περιμένει ὥστόσο τὸ θῦμά της νὰ τυλιχθῇ τόσο πολὺ ὥστε νὰ μπορῇ χωρὶς κίνδυνο νὰ τὸ πλησιάσῃ. "ὦ! γνωρίζω τὴν ἀνανδρία σου...

Ἄλλα ὅσο κι' ἂν ἤμου ξεφρενιασμένη πρόσεχα μ' ὅλα ταῦτα νὰ μὴ χάσω τὴν ἰσορροπία μου. "Ὅπως πάντα τὸν τελευταῖο καιρὸ κάρφωνα τὰ μάτια μου σ' ἓνα σημεῖο κι' ἔτσι κρατιόμουν σὰ νὰ ποῦμε ἀπάνω ἀπ' τὸν γκρεμὸ κρεμασμένη ἀπὸ μιὰ κλω-

στή, μισότρελλη απ' τὸ φόβο μου, γιατί αἰσθανόμουν πῶς τὸ κορμί μου γινόταν βαρύτερο, ὅλο βαρύτερο..... πολὺ δὲ θὰ μπορούσε νὰ βαστάξῃ ἡ κλωστή ἀκόμα!

Ὁ «τραπεζίτης» ἔβγαζε κάθε τόσο τὸ ρολοῖ του γιὰ νὰ σὰς δώσῃ νὰ καταλάβετε πῶς ἤθελε νὰ ξεκουμπισθῇτε. Ἀλλὰ κανεῖς σὰς δὲν τῶχε στὸ νοῦ του νὰ κουνηθῇ, ἀπεναντίας εἶχατε κυριολεκτικὰ κολλήσῃ. Κι' αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος ποὺ στὴν ἀρχὴ ἦταν ἐπιφυλακτικὸς καὶ κατσουφιασμένος ἦρθε στὸ κέφι καὶ στὸ τέλος ἄρχισε νὰ κἀνῃ τρέλλες. Παρατήρησα πῶς ἔπαιρνε διαρκῶς ἀπὸ κοντὰ τὴν κυρία Στ... κι' αὐτὸ κατὰ περίεργο τρόπο μ' εὐχαριστοῦσε. Ἀξάφνα ὁ ψηλὸς «Μπόμπης» ἀνοίξε ἕναν καλλιτεχνικὸ καυγᾶ, ἀλλὰ κανεῖς δὲν ἔδειξε ὄρεξι νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Ὁ «τραπεζίτης» γινόταν ὀλοένα καὶ νευρικώτερος. Ἐγὼ γελοῦσα μέσα μου καὶ πῆγαινα ἀπὸ δῶ κι' ἀπὸ κεῖ σὰν τρελλὴ γιὰ νὰ τοὺς λαμπαδιάσω ὅλους. Ἔτσι, ἤθελα νὰ καταπονῆσω, νὰ ναρκώσω τὸν ἑαυτὸ μου, ὁ φόβος γιὰ κάτι ἀπαίσιο, ἀνεξήγητο μὲ καταδίωκε...

Ἔσ' ἔνα ὅμως σὲ ξέφευγα. Αἰσθανόμουν πάντα τὴ ματιά σου ἀπάνω μου κι' αὐτὸ μ' ἐρέθιζε μέχρι τρέλλας. Μέσα μου ἄρχισε νὰ ζυπνᾷ τὸ πρῶτο μίσος. Ἕνα αἰσθημα ἐκδικητικότητος! Σὰν ἀστραπὴ μὲ διεπέρασε ἡ σκέψις νὰ σὲ παιδέψω, νὰ σὲ τιμωρήσω, νὰ σὲ μαστιγώσω «μέχρις αἵματος»...

Ἀλλὰ ὑπερτίμησα τὶς δυνάμεις μου. Λίγο πρὶν απ' τὶς ἔντεκα μ' ἔπιασε μιὰ ἀδυστυχία ποὺ γιὰ μιὰ στιγμή μὲ παράλυσε. Χωρὶς νὰ χάσομερήσω σὰς εἶπα νὰ φύγετε. Ἐκεῖ ποὺ μ' ἀποχαιρετοῦσε δὲν τόλμησα νὰ σὲ κυτᾶξω. Ἐκρῦφα τὴν ἀνανδρία μου πίσω ἀπὸ μιὰ καπριτσιόζικη τάχα ἀφηρημάδα. Ἄλλως τε δὲν κυττοῦσα κανένα κι' ἔτσι δὲν ξέρω ποῖος ἔκανε τὸ προσβλητικὸ ἐκεῖνο ἀστεῖο γιὰ τὸν «κύριο τοῦ σπιτιοῦ».

Ὁ «τραπεζίτης» ἔμεινε μόνος μαζί μου. Νόμιζα πῶς ὕστερα απ' τὴν ἀπερίγραπτη φασαρία τῶσων ὥρῶν, θὰ κουλουριαζόμουν χάμω, ἀλλὰ ὄχι. Ἀπεναντίας, μόλις ἔγινε ἡσυχία, ὁ φόβος μου δυνάμωσε, μὲ πλημμύρισε ὀλόκληρη καὶ μὲ συγκρατοῦσε. Τὰ νεύρα μου πῆγαιναν νὰ σπάσουν.

Τὸ μικρὸ ρολοῖ χτύπησε ἔνδεκα.

Ἄκουσα τὸν «τραπεζίτη» νὰ λέη: «Μᾶς μένει μιὰ ὥρα ἀκόμα...» ἢ κάτι τέτοιο. Ἡ φωνή του ἀντήχησε σὰ νὰ ρχόταν ἀπὸ πολὺ μακριά, σβυστὴ κι' ἀχρωμάτιστη.

Στεκόμουν βουβὴ καὶ ἀφουγκραζόμουν μέσα μου — οὔτε τὸν πρόσεχα. Μὲ τὶς γροθιὲς σφιγμένες σὰν ἕνας ποὺ ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή περιμένει νὰ τοῦ ἐπιτεθοῦν, ἔστεκα μέσ' στὴ μέση στὸ δωμάτιο καὶ καρτεροῦσα, καρτεροῦσα... τὸ ἀπαίσιο κάτι. Καθαρὰ ἔβλεπα μπροστά μου νὰ χάσκη ἡ ἄβυσσος. Μοῦ ρχότουν ἱλιγγος, τίναξα τὸ κεφάλι ψηλὰ καὶ τὰ μάτια μου πῆσαν στὰ μάτια τοῦ «τραπεζίτη», ποὺ μὲ κυτοῦσε κατάπληχτος.

Χαμογέλασα μὲ κόπο, γέλασε κι' αὐτὸς — τὸ συνηθισμένο του πλατύ, κουτὸ γέλιο. Ἰσαμε τὸ τέλος ἦταν πάντα ντροπαλὸς στὴν ἐπίθεσι, ἔπειτα φυσικὰ τόσο περισσότερο ἀχόρταγος κι' ἀ-

συγκράτητος. "Αλλοτε βέβαια θὰ γνοιαζότου γιὰ τὴν κατάστασί μου, τώρα ὅμως ποὺ θάλειπε κάμποσες βδομάδες ταξειδί καὶ μόνον μιὰ ὥρα ἀκόμα τοῦ ἔμενε νὰ περάσῃ μαζί μου, νίκησε ὁ πόθος του. Μ' ἀγκάλιασε καὶ μὲ τράβηξε μέσα, τραμπολίζοντάς με καὶ κρύβοντας ὅπως πάντα τὴν ἀμηχανία του μὲ ἄνοστα ἀλλὰ καλόβολα καὶ λίγο παιδιάστικα ἀστεία. Δὲν ἦτουν πιομένος, τὸ δικό μου τρελλό, προκλητικὸ φέρσιμο τὴν ὥρα τοῦ γλεντιοῦ τὸν εἶχε ἀγριέψει. Αἰσθανόμουν πάντα γι' αὐτὸν μιὰ κάποια ἀδυναμία, σχεδὸν συμπόνια. "Ἦτουν ἄλλωστε ὁ παστρικώτερος ἀπ' ὅλους σας, γιατί ποτὲ δὲν ἔκρυβε τὰ σχέδιά του. "Ἔτσι μὲ κάποια ἐπιείκεια τοῦ ἐπέτρεπα πράγματα ποὺ σὲ σένα ποτὲ, σὲ καμμιά περίπτωσι, δὲ θὰ μπορούσα νὰ ἐπιτρέψω. Ἡ ἐρωτομανία του ἦταν γελοία —ναί— ἀλλὰ ποτὲ χωρὶς σεβασμὸ (ἔδειχνε σχεδὸν σὰν ἀγάπη), φυσικὰ δὲ μπορῶ νὰ ξέρω πόσο θὰ βαστοῦσε ἀκόμα ἀπέναντί μου αὐτὸς ὁ ἱπποτισμός.

Κατὰ τὰ μεσάνυχτα ἔφυγε. Τὸν συνώδεψα ἴσαμε τὴν πόρτα τοῦ διαδρόμου. Δὲ μ' ἀποχαιρέτησε ὅσο γρήγορα θάθελα. Μιὰ περιεργὴ ἀνυπομονησία μ' εἶχε πιάσει. Τὸν ἀκούσα νὰ κατεβαίνει στὴ σκάλα, ἔπειτα ἔκλεισα τὴν πόρτα μὲ προσοχή (γιατὶ τάχα μὲ προσοχή, γιατί;). "Ἔστριψα τὸ κλειδί δυὸ φορές — στάθηκα ν' ἀκούσω μὲ τὸ χέρι πάντα στὸ πόμολο... ἡσυχία, ἀπόλυτη ἡσυχία... εἶχε φύγει...

"Ἄν καὶ κανέναν πιά κίνδυνος δὲ μ' ἀπειλοῦσε γιὰ τὴ νύχτα, οἱ σκέψεις μου μ' ὅλα ταῦτα μὲ βασάνιζαν ἐπίμονες ἐνῶ στεκόμουν ἐκεῖ καὶ κυττοῦσα τὸ κούφωμα τῆς πόρτας, περιμένοντας κάποιαν ἀλλόκοτη ἔκβασι. "Ἦταν πιά σχεδὸν σὰν ἀθέλα πεισματικὰ νὰ τὴν προκαλέσω, γιὰ νὰ γλυτώσω ἐπιτέλους ἀπ' τὸν ἀπαίσιον φόβον μου.

Θὰ στάθηκα ἔτσι περίπου δυὸ-τρία λεπτὰ κι' ἀμέσως ἄρχισα νὰ φοβᾶμαι πὼς ἡ ἀφόρητὴ ἐκείνη ἔντασι τῶν αἰσθήσεων μου θὰ μὲ παράσερνε καὶ θὰ μ' ἐσπρωχνε στὸ γκρεμό. Θυμήθηκα τίς παστιλλίες τοῦ βερονάλ καὶ θέλησα νὰ τρέξω νὰ πάρω μιὰ μεγάλη δόσι γιὰ νὰ προλάβω καμμιά προσβολή, ὅταν ἔξαφνα ἀκούσα ἕναν περιεργὸ θόρυβον ἀπὸ μέσα.

Μ' ἔπιασαν κρυάδες. Ἡ καρδιά μου ἄρχισε νὰ χτυπᾷ τόσο δυνατὰ ποὺ δὲν μπορούσα ν' ἀνασάνω. Ἀφῆκα τὸ πόμολο τῆς πόρτας καὶ γύρισα τρέμοντας νὰ δῶ.

Τίποτε. Κανέναν.

Ὁ διάδρομος ἀπλωνότου κάτω ἀπ' τὸ λευκό, χτυπητὸ φῶς τοῦ ταβανιοῦ βουβὸς καὶ σὰν ἀφηρημένος.

"Ἦταν τόση ἡσυχία ποὺ μπορούσα ν' ἀκούω τὸ ρολοῖ τῆς κρεββατοκάμαρας.

Κι' ὅμως — ἀπ' τὴ στιγμὴ ποὺ εἶχ' ἀκούσει τὸ θόρυβον ἤμουν βέβαιη πὼς ὁ ἐχθρὸς παραμόνευε ἐκεῖ κάπου.

Θυμᾶμαι πὼς εἶπα μέσα μου: «ἐρρίφθῃ ὁ κύβος» (ἢ κάτι τέτοιο μ' αὐτὸ τὸ νόημα).

Πέρασαν ἕνα-δύο λεπτὰ.

Ἀνάσαινα μὲ τὴ μύτη, εἶχα σφίξει τὰ δόντια μου γιὰ νὰ μὴ

χτυποῦν. "Ἦμουν ξεπαγιασμένη. Ἀπὸ πάνω μου ἄκουσα κάποιον νὰ περπατάῃ, ἔπειτα τὰ πατήματα ἔσβυσαν. Δὲ μοῦ ξέφευγε οὔτε τόσοσ δὰ θόρυβος. Κι' ὅλο ἔτρεμα. Σκούπησα μὲ τὸ μαντήλι τὸ μὲτώπό μου — μουσκίδι. Στέγνωσα τὸ μαντήλι τρίβοντάς το στὸ κιμονό. Μερικὲς τρίχες ἔπεσαν ἀπάνω στὰ μάτια μου. Τὶς τράβηξα στὴν πάντα. Αὐτὸ ξαναγίνε δυο-τρεῖς φορές. "Ἐπειτα μ' ἔπιασε ξαφνικὰ μιὰ ἀτονία...

Κατάλαβα πὼς θὰ λιποθυμοῦσα... "Ἐκανα κουράγιο γιὰ νὰ πάω γιὰ τὸ βερονάλ... Σύρθηκα στὸ διάδρομο, πέρασα τρέχοντας τὸ σαλόνι, ἔφτασα στὴν πόρτα τῆς κρεββατοκάμαρας, σπρωχμένη ἀπ' τὸν τρόπο...

Μέσ' στὴ μέση τῆς κάμαρας στέκεται ὁ Ἀλέξανδρος καὶ μοῦ χαμογελά.

Στὴν ἀρχὴ σκέπτομαι: «Παράκρουσι! Νευρικός πυρετός!»

"Ἐπειτα ὁμως μπαίνω στὸ νόημα: «ἐν τάξει».

Τὸ μυαλό μου ξαστερώνει διαβολεμένα, ἡ αὐλαία τῶν περασμένων ξεσχίζεται, ψυχρὸ λευκὸ φῶς ἀστράφτει, τόσο ποῦ ἀθέλητα μισοκλείνω τὰ μάτια, μπροστὰ μου ἀπλώνεται κατακάθαρο τὸ πανόραμα τῆς ζωῆς μου, ἓνα πελώριο θέαμα, τέτοιο ποῦ μόνον στὸ ἐπιθανάτιο μεθύσι του μπορεῖ νὰ συλλάβῃ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἀποφασιστικὴ ἐτοιμότητα γιὰ τὸν ἀγῶνα μὲ συναρπάζει.

Ὀλόρθη στέκομαι ἀντικρὺ του, μόνον τὰ πόδια μου τρέμουν ἀκόμα...

«Πῆρα τὸ θάρρος νὰ μείνω», λέει χαμογελῶντας.

«Ὡ!» ἀποκρίνομαι, ἀλλὰ ἄλλη λέξι δὲ βγάζω ἀπ' τὸ στόμα. Ὁ λάρυγγάς μου εἶναι ξερὸς ἀπ' τὴ φωτιά ποῦ μέσα μου καίει.

«Τρόμαξες; Ἦθελα νὰ σοῦ δώσω νὰ καταλάβῃς, ἀλλὰ δὲν ἤξερα μὲ τί τρόπο».

Ἐπειδὴ δὲν ἀπαντοῦσα τίποτε, ἀρχίζει αὐτὸς νὰ μοῦ ἐξηγῇ πὼς δὲν εἶχε φύγει καθόλου, παρὰ ὅταν μ' ἀποχαιρετοῦσε ἡ συντροφιά κρύφτηκε ἐδῶ στὴν κρεββατοκάμαρα πίσω ἀπ' τὶς κουρτίνες. Τρέχει κατὰ τὸ παράθυρο καὶ μοῦ δείχνει ποῦ κρυβότουν. Χαμογελῶ. Κι' ἄξαφνα μιὰ φωνὴ μιλάει ἀπὸ μέσα μου: «Λοιπὸν ἦσουν μάρτυρας τῆς ἐρωτικῆς σκηνῆς μεταξὺ τοῦ «τραπεζίτη» καὶ μένα;»

Τὸ πρόσωπό του κοκκινίζει μὲ μιᾶς, χαμηλώνει τὰ μάτια, τρίζει τὰ δόντια καὶ τέλος μιλεῖ: «Δὲ μπορούσα νὰ ξέρω».

Ἀκούω τὸν ἑαυτό μου νὰ γελά —ἓνα ζωηρό, ἀνοιχτὸ γέλιο, Ἄλλὰ τὸ πρόσωπό μου —τὸ καταλαβαίνω— ἔχει κοκκαλιάσει σ' ἓνα χαμογελούμενο μορφασμό. Τὸ δέρμα μου εἶναι παρατεντωμένο. Μόλις τὸ κουνάω, μὲ πονεῖ. Ἀλλὰ δὲν ἐξουσιάζω πιά τοὺς μῦς μου. Τὰ μπράτσα μου κρέμονται κάτω, τὰ χέρια μου γεμίζουν αἷμα, γίνονται ἀπὸ μέσα ἐντελῶς ὕγρα. Στὶς πατούσες μου κάτι μὲ γαργαλάει, ἔτσι ποῦ τὰ γυμνά μου δάχτυλα μέσα στὰ παπούτσια ἀρχίζουν νὰ σαλεύουν, νὰ σπαρταροῦν.

Γίνεται παύση.

Τέλος ξαναλέει μιὰ φορά: «Δὲ μπορούσα νὰ ξέρω».

Κι' έπειτα σχεδόν κατσουφιασμένα καί χωρίς νά θέλῃ: «Συγχώρησέ με».

Ἀκούω πάλι τή φωνή ν' άπαντᾷ άπό μέσα μου: «Τίποτε, άγαπητέ μου. Μεταξύ μας, μπᾶ! Αυτό δέ μ' ένοχλεῖ, άπεναντίας... Ἄν σου γουστάρῃ, φίλε μου, τὸ κρεββατάκι εἶναι ακόμα ζεστό».

Σηκώνω τὸ χέρι μου καί κάνω μιᾶ προσκαλεστική χειρονομία.

Μέσα μου κροταλίζει κάτι σά σπασμένα γυαλιά, θυμάμαι τὸ ποτήρι πού εἶχα τὸ πρῶτῃ τσακίσει. Γιά τὸ ποτήρι αὐτὸ ἀρχίζω τώρα νά συλλογίζομαι καί ἀκριβῶς άν θά μπορέσω νά βρῶ ἄλλο τέτοιο (μὲ άστεράκια καί κορῶνες γύρω-γύρω κεντημένο).

Ἄξαφνα τότε ὁ Ἀλέξανδρος πέφτει μπροστά μου σά θερισμένος, ἀγκαλιάζει τὰ γόνατά μου καί κλαίει κι' άναστενάζει: «Συγχώρησέ με! συγχώρησέ με!»

Ἐγώ στέκομαι άσάλευτη κι' άφουγκράζομαι σαστισμένη, δέν καταλαβαῖναι τίποτα, ἀκούω μονάχα λέξεις, λέξεις, λέξεις.

«Δέ βαστάω ἄλλο» ψιθυρίζει ἐκεῖνος, «έγώ φταίω, μόνον ἐγώ, πολυαγαπημένη μου...» καί ξαναλέει μιᾶ, δυό, δέκα φορές περσότερες, τὸ ἴδιο...

Ἐπειτα βουβαίνεται καί κυττάει καταπάνω. Στὰ μάτια του λαμπυρίζουν ἄληθινά δάκρυα.

Βλέπει πῶς δέ σαλεύω, σηκώνεται καί δέν ξέρει τί νά κάνῃ.

Ἡ φωνή άπό μέσα μου ξαναλέει: «Νεῦρα;»

«Ναί, μουρμουρίζει ἐκεῖνος μὲ σφιγμένα δόντια, τὰ καταραμένα νεῦρα».

Νοιώθω πῶς τὰ χάνει, σάν ἕνας ἡθοποιὸς πού κάνει ὀλομόναχος πρόβα κι' ἄξαφνα παίρνει χαμπάρι πῶς τὸν κυττοῦν.

«Τί ἤθελες νά πῇς προτῆτερα; ρωτάει ὁ δαίμονας άπό μέσα μου. Τί ἤθελες νά πῇς; Σὲ τί ἔχεις φταιξει;»

«Ἐφταιξα σ' ὅλα, σ' ὅλα, μουρμουρίζει χωρίς νά μὲ κυττᾷ. Εἶσαι δυστυχισμένη;»

Καί ξαναρχίζει γρήγορα-γρήγορα (τὰ λόγια πετοῦν άπ' τὸ στόμα): «Πάντα σ' άγαποῦσα, Ἑλλά' αὐτὸ νά τὸ ξέρῃς, πάντα, πάντα, καί τώρα ακόμα σ' άγαπῶ, δέ μπορῶ νά χωρίσω άπό σένα, καταλαβαίνεις; Ἄποψε μ' ἔπιασε μιᾶ παλαβὴ ζήλεια... Ὁταν σ' ἔβλεπα τόσο χαρούμενη, τόσο κεφάτῃ μέσ' στῇ συντροφιά».

Σώπασε. Θά συλλογίζεται χωρίς ἄλλο πῶς στάθηκε μιᾶ ὥρα ὀλόκληρη πίσω άπό κείνη τὴν κουρτίνα μάρτυρας ἐμπιστευτικῶν σκηνῶν, χωρίς νά σαλέψῃ...

«Δέν ξέρει κανεῖς ποτὲ τί γίνεται μέ σένα», γελάει πικραμένος. Κι' άνσκατεύει τὰ μαλλιά του.

Τότε ξεκόβει κάτι μέσα μου (ἄλλοιῶς δέ μπορῶ νά τὸ περιγράψω, ὅσο κι' άν φαίνεται παράξενο), ἕνα συντρίμμι ξεκόβει μέσα μου κι' ἀρχίζει νά κατρακυλᾷ μὲ μουντὸ βρόντο, ὅλο καί γρηγορώτερα, γρηγορώτερα, κι' άπό παντοῦ παρασέρνει ἄλλα συντρίμματα καί λιθάρια καί χῶμα, ὅλο μου τὸ κορμὶ ἀρχίζει νά τρέμῃ, τ' αὐτιά μου βουίζουν, ἕνας φοβερὸς πόνος μοῦ τρυπάει άπό πάνω τὸ κεφάλι. Βγάζω καί πετάω κάτω τὸ κίμονό μου,

βγάξω τὸ πουκάμισό μου ἀπ' τὸ κορμί, ρίχνομαι στὸ λαιμὸ τοῦ Ἀλέξανδρου καὶ φωνάζω γιὰ πρώτη πάλι φορὰ μὲ τὴ δική μου φωνή: «Ποδοπάτησέ με λοιπὸν ὁλότελα στὴ λάσπη! Κύλησέ με χάμου. Τελείωνε! Δόσμου τὰ ρέστα!»

Ἐκεῖνος τραβιέται πίσω.

Ἄλλὰ ἐγὼ δὲν τὸν ἀφίνω: «Τελείωνε! Βγάλε μου καὶ τὴν τελευταία πέτσα τῆς ντροπῆς ἀπ' τὸ κορμί μου! Ἐσὺ πρέπει νὰ τὸ κάνης αὐτό, καταλαβαίνεις; Ἐσὺ ποὺ ἔκανες τὴν ἀρχὴ πρέπει νὰ βάλλης καὶ τὸ τέλος!»

Τὸν ἀρπάζω ἀπὸ τὰ μπράτσα, μπήγω τὰ νύχια μου στὸ σκουτί τοῦ σακκακιοῦ του. Ἐπειτα πέφτω καὶ σωριάζομαι κάτω, κατακυκλώ μ' ὅλα τὰ συντρίμματα τὸν κατήφορο καὶ χάνω τὶς αἰσθήσεις μου ὁλωσδιόλου.

Τὸ τέταρτο τῆς ὥρας ποὺ ἔμεινα ἀναίσθητη πρέπει νὰ τράβηξε φοβερὰ πράγματα ὁ Ἀλέξης. Ξυπνῶ καὶ βρίσκομαι ξαπλωμένη στὸ κρεβάτι. Αὐτὸς κάθεται στὴν ἄκρῃ τοῦ κρεβατιοῦ, κρατάει τὰ χέρια μου καὶ μὲ κυττάζει. Τὸ πρόσωπό του εἶναι γεμάτο δάκρυα. Τὰ μαλλιά του κρέμονται ἀναστατωμένα στὸ μέτωπό του. Τὰ μάτια του εἶναι ὀρθάνοιχτα — ἀβυθομέτρητες σκούρες θάλασσες, ἀπ' ὅπου ξεγυρνῶνται ἄρμυρά αὐλάκια. Τὸ στόμα του στέκει μισέανοιχτο, τὸ κάτω σαγόνι μὲ τὴ χιονόλευκὴ σειρὰ τῶν μικρῶν δοντιῶν εἶναι ἀφύσικα τεντωμένο καὶ τρέμει ἀδιάκοπα. Ἡ ἀνάσα του ἀκανόνιστη — μιὰ σφυρίζει, μιὰ ἀγκομαχᾷ. Τὰ χέρια του, ποὺ κρατοῦν τὰ δικά μου, σπαρταροῦν. Ἐγὼ ἔχω μιὰν ἀλλόκοτη στενωχώρα. Μιὰ μικρούλα, τόση δά, ζεστὴ χαρὰ γεννιέται μέσα στὴν καρδιά μου καὶ σαλεύει — τὸ κορμί ὁμῶς εἶναι ἄδειο καὶ κούφιο σὰ νὰ μοῦ χύθηκε ὅλο τὸ αἷμα.

Ἡ ματιὰ του μὲ συγκινεῖ. Θέλω κάτι νὰ πῶ, ἀλλὰ τὰ χεῖλη μου εἶναι κολλημένα, δὲν ἀνοίγουν. Στ' αὐτιά μου ἔχω μιὰν εὐγενικώτατη, τρυφερὴ βοή. Τὸ κεφάλι μου εἶναι ἀλαφρό, ἐλεύθερο. Περνᾷ κάμποση ὥρα. Παντοῦ ἡσυχία.

Μιὰ-δυὸ φορές προσπαθεῖ κι' αὐτὸς νὰ πῇ κάτι, ἀλλὰ δὲν κατορθώνει. Τοῦ σφίγγω τὰ χέρια, προσπαθεῖ νὰ μείνῃ ἀτάραχος, ἀλλὰ οὔτε κι' αὐτὸ τὸ καταφέρνει. Μὲ τὸ κεφάλι τοῦ κάνω νόημα νὰ σκύψῃ. Ὑπακούει κι' ἐγὼ τὸν φιλῶ στὸ μέτωπο. Αὐτὸ τὸν συντρίβει, σωριάζεται ὁλόκληρος, δὲ μπορεῖ πιά νὰ ξανασηκωθῇ. Τραβῶ τὰ χέρια μου ἀπ' τὰ δικά του καὶ τοῦ χαϊδεύω τὰ μαλλιά καὶ μ' ὅλη τὴν ἀδυναμία μου βάζω τὸ κεφάλι του πλᾶι στὸ δικό μου μὲ τὸ πρόσωπο κατὰ μένα στριμμένο. Τώρα βρίσκεται μισοκαθιστός, μισοξαπλωμένος μὲ μιὰ ὁλότελα ἀφύσικη στάσι, ἀλλὰ δὲ σαλεύει.

Ξαναπερνάει ἔτσι κάμποση ὥρα. Ἄξαφνα βγάξει τέσσερες λέξεις: «Ὅλα... ἀπ' τὴν... ἀρχή...». Γνεύω σὰ νὰ τὸν εἶχα καταλάβει, ὁμῶς δὲν καταλάβαινα τίποτε, γιατί δὲν μπορῶ νὰ σκεφθῶ. Τὸ ρολοῖ τῆς κονσόλας, ἀκούω, χτυπᾷ καὶ πιά δὲ σταματάει τὸ χτύπο του... Μετράω ὡς τὰ τριάντα, ἔπειτα παύω νὰ μετρῶ, μόνον ἀφουγκράζομαι ἀκόμα... Αὐτὸ ὅλο καὶ χτυπᾷ... Κι' ἄξα-

φνα αίσθάνομαι πώς ἡ καρδιά μου χτυπάει μὲ τὸ ρυθμὸ του. Αὐτὸ μὲ παραξενεύει. «Ζῶ ἀκόμα;» ρωτιέμαι μέσα μου χωρὶς νὰ θέλω. Πιέζω τὸν ἑαυτὸ μου νὰ καταλάβω καλὰ, σηκώνω τὸ χέρι, τὸ ἀφίνω νὰ πέση. «Ὅλα εἶναι τόσο παράξενα. Πρέπει, ἀλήθεια, νὰ γελάσω.

Σὲ λίγο στρίβω ἀργὰ τὸ κεφάλι μου στὸ πλευρὸ κατὰ τὸ δικό του. Καὶ βλέπω πὼς κοιμᾶται. «Ἡ μήπως κάνει τὸν κοιμισμένο;» Αὐτὴ ἡ σκέψις (ἡ πρώτη) μὲ βάνει σὲ περιέργεια.

Ἀρχίζω νὰ ἐξετάζω τὸ πρόσωπό του προσεχτικά. Καὶ τότε μοῦ ἔρχεται πὼς κάποτε ξανάχω ζήσει αὐτὴν κατάστασι, κάποτε ἔξανάτουν γυρμένος πλάι μου καὶ κοιμότον, ἐγὼ ὅμως ἀγρυπνοῦσα, ἔσκυφα ἀπὸ πάνω του κι' ἐρευνοῦσα τὸ πρόσωπό του γιὰ νὰ λύσω κάποιο αἰνίγμα, γιὰ ναῦρω κάποιο μυστικό. Συλλογίζομαι πότε νάχη συμβῇ αὐτό, πότε, ναί, ποῦ καὶ πότε.

Κι' ἀξαφνα θυμοῦμαι: Δὲν ἦταν αὐτός, δὲν παρατηροῦσα τὸ πρόσωπό του, παρὰ ἦσουν ἐσὺ καὶ τὸ δικό σου πρόσωπο ἐξέταζα, Λουδοβίκο.

Ναί, καὶ θυμᾶμαι ἀκόμα τί παράξενος πόθος μ' εἶχε πιάσει τότε: νὰ σὲ τυφλώσω μὲ μιὰ πυρωμένη βελόνα γιὰ νὰ σὲ κάνω, τυφλὸς καθὼς θάσουν, ν' ἀφοσιωθῇς ὁλότελα σὲ μέ. Γιατί —ρωτιέμαι— νὰ μὴν τῶχ κάνει τότε; Συλλογίζομαι, σπάζω τὸ κεφάλι μου, ὅμως δὲ βρίσκω τὸ γιατί.

Καὶ τώρα, συλλογίζομαι, τώρα μοῦ ξαναπερνάει ἀπ' τὸ χέρι μου — δὲ θάπρεπε τάχα νὰ δοκιμάσω; Βέβαια, τὴ στιγμή αὕτη εἶναι ὁλόκληρος δικός μου, θὰ εἶναι ὅμως αὔριο; Ἡ αὔριο θ' ἀποτραβηχθῇ πάλι ἀπὸ μένα καὶ θὰ ξαναρχίσῃ τὴν παλιὰ ζωὴ;

.....

Τραβιέμαι σιγὰ, προσεχτικά, κατεβαίνω ἀπ' τὸ κρεβάτι κι' ἀρχίζω νὰ περπατῶ πέρα-δῶθε ξυπόλυτη. Αἰσθάνομαι πὼς ἔχω πάρει θέσι μπροστὰ στὴ μεγάλη ἀπόφασι. «Ὅ,τι κι' ἂν ἀποφασίσω, ἡ ἀπόφασι θάναι ὀριστικὴ κι' ὅ,τι κι' ἂν συμβῇ θὰ τὸ καταλογίσω στὸν ἑαυτὸ μου. Μέσα-μέσα σταματῶ καὶ τὸν κυττάζω λοξά. Δὲ σαλεύει καθόλου. (Μέσα μου ὅμως μὲ τρώει ἡ ὑποψία πὼς κάνει τὸν κοιμισμένο).

Πηγαίνω σιγὰ-σιγὰ πρὸς τὰ ἐκεῖ, πιάνω μὲ προσοχὴ τὰ πόδια του καὶ τὸν ξαπλώνω καλὰ στὸ κρεβάτι. Αὐτὸς ἀντερῶνεται, ἀνασαίνει δυνατὰ ἀπ' τὴ μύτη, στρίβει τὸ κεφάλι του ἔτσι ποῦ τὸ πρόσωπό του βλέπει κατὰ τὸ ταβάνι. Τρέχω καὶ σβύνω τὸ φῶς. «Ἐπειτα πασπατεύω ἴσαμε τὸ κοινοδῖο κι' ἀνάβω τὴ μικρὴ λαμπίτσα. Γιὰ κάμποση ὥρα στέκω καὶ σκέπτομαι. «Ὅλο καὶ βεβαιότερη γίνομαι μέσα μου πὼς κάτι πρέπει νὰ γίνη γιὰ νὰ μὴν ξαναπέσω στὰ παλιὰ βάσανα. Γιατί, τὸ αἰσθάνομαι, τέτοιο πράγμα δὲ θὰ μποροῦσα νὰ βαστάξω. Ποτὲ δὲν εἶχα τόσο ξάστερο μυαλὸ ὅσο τὴ στιγμή ἐκείνη. «Ὅ,τι ἔκανα λοιπὸν τῶκανα στοχαστικά κι' ἀπὸ ἐλεύθερη θέλησί μου.

Ἀνοίγω τὸ συρτάρι τοῦ κοινοδίου κι' ἀντικρῶζω τὸ μικρὸ

πιστόλι πὺ εἶχα ἄλλοτε ἀγοράσει ὅταν σκεπτόμουν νὰ σκοτωθῶ.

Τὴν ἴδια στιγμή ξεδιαλύνεται μέσα μου τὸ τί πρέπει νὰ γίνη. Ἡ ἀπόφασί μου ἐπάρθηκε. Παραξενεύομαι μόνο πῶς ἄργησα τόσο πολὺ νὰ βρῶ τὴ μοναδικὴ λύσι.

Τὴν ὥρα αὐτὴ πὺ εἶναι ἀκριβῶς ἐκεῖνος ὁ Ἀλέξανδρος πὺ ἐγὼ εἶχα ἀγαπήσει καὶ πὺ πάντα ἀγάπησα — δὲν πρέπει νὰ ζήσῃ ἄλλο! Δὲν πρέπει νὰ ξαναγυρίσῃ στὸ βρωμόκοσμο πὺ τὸν καταστρέφει, τὸν κάνει πρόστυχο καὶ τὸν παρασέρνει στὴν κόλασι, ὅπου τώρα μὲ βασανίζουν οἱ διαβόλοι.

Ναί, αὐτὴ εἶναι ἡ ἀποφασιστικὴ σκέψι πὺ μ' ἐξουσιάζει ὁ-λόκληρη ἓνα «πίσω» κατὰ τὸ βόρβορο τῆς ἀκολασίας, τῆς ἀμαρτίας δὲν ἐπιτρέπεται πλέον — μόνον ἓνα «ἐμπρός». Ἀλλὰ τὸ «ἐμπρός» εἶναι ἀδύνατο σ' αὐτὴ τὴ ζωὴ καὶ νὰ τὸ σκέπτεται κανένας — τὸ «πίσω» εἶναι βέβαιο κι' ἀναπόφευκτο. «Αὔριο κι' ὅλας, αὔριο κι' ὅλας...» ψιθυρίζω μόνῃ μου, «αὔριο κι' ὅλας θὰ ξαναγυρίσῃ στὰ παλιὰ, μπορεῖ κι' ἀπὸ τοῦτη τὴ νύχτα ἀκόμα...» Δὲ μπορῶ νὰ σκεφθῶ αὐτὸ τὸ ξαναγύρισμα στὰ παλιὰ χωρὶς νὰ μὲ πιάσῃ ρίγος. Αὐτό, λέω μέσα μου, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γίνη. Ἀγνὴ ἄρχισε ἡ ἀγάπη μας, ἀγνὴ πρέπει νὰ τελειώσῃ. Μὲ καθαρὴ κι' ἀνόθευτη καρδιά ἄς πεθάνουμε!

Παίρνω τὸ πιστόλι, τὸ γεμίζω. Ἐπειτα ξαναγέρνω κοντὰ τοι καὶ τὸν κυττάζω πολλὴ ὥρα. Ἀλλὰ δὲν τὸν ἀποχαιρετᾶω — ὦ! ὅχι — ξέρω δὰ πῶς δὲ θὰ χωριστοῦμε γιὰ πολὺ.

Αἰσθάνομαι πῶς ἡ καρδιά μου ζεστάθηκε. Σηκώνω τὸ πιστόλι, ἀκουμπᾶω τὴν κάννη στὸ μηλίγγι του, ἀνακαθίζω, τραβάω τὸ σπέκασμα ἀπάνω ἀπ' τὰ κεφάλια μας γιὰ νὰ γίνη σκοτάδι, ἐντελῶς σκοτάδι... σφίγγω τὰ χεῖλη μου ἀπάνω στὰ χεῖλη του πὺ ἀνοίγουν μαλακὰ καὶ ξεγυμνώνουν τὰ δόντια... καὶ ρίχνω...

Ὁ κρότος μὲ ξεκουφαίνει, τὸ τράνταγμα τοῦ πυροβολισμοῦ μου τινάζει πίσω τὸ χέρι καὶ τὸ σκέπασμα γλυστράει καὶ πέφτει κάτω.

Σηκώνομαι ἀμέσως στὰ γόνατα.

Καὶ βλέπω — τὰ μάτια τοῦ Ἀλέξανδρου εἶναι ὀρθάνοιχτα. Τρόμος καὶ φρίκη μιλοῦν μέσ' ἀπ' αὐτά. Ἀνοίγει τὸ στόμα του διάπλατα κι' ἀναστενάζει. Ἐνας φοβερὸς ρόγχος ξεπετάγεται ἀπὸ μέσα κεῖ. Σηκώνει τ' ἀριστερό του χέρι, σὰ νὰ θέλῃ νὰ μὲ σπρώξῃ μακριὰ. Τὸ χέρι ξαναπέφτει. Ἐπειτα μαζεῦει τὰ γόνατα, κουλουριάζεται, θέλει νὰ σηκώσῃ τὸ κεφάλι — καὶ πάντα καρφώνονται ἀπάνω μου τὰ ὀρθάνοιχτα μάτια του. Στὸ προσκέφαλο ἄπλώνεται μιὰ μεγάλη κόκκινη κηλὶδα.

Κι' ἔπειτα ἔρχεται κι' ὅλας ἡ τελευταία στιγμή: Τὰ μάτια γίνονται γυάλινα — καταπίνει — καὶ δὲν ὑπάρχει πιά.

Ἀπομένω ἀσάλευτη. Παντοῦ γύρω μου ἡσυχία. Τὸ ρολοῖ χτυπᾷ τρεῖς φορές. Σηκώνομαι, ντύνομαι.

«Τώρα, λέω δυνατὰ, πρέπει νὰ τὰ τακτοποιήσω ὅλα».

Κι' ἀρχίζω νά πηγαينوέρχωμαι, νά πηγαينوέρχωμαι... μέσα μου ξυπνάει ὁ φόβος, ἡ φρίκη γιὰ ὅ,τι ἔκαμα... καὶ νά την ἔξαφνα ἡ τρομάρα τοῦ θανάτου, ἡ ἀγάπη τῆς ζωῆς... Καὶ πηγαينوέρχωμαι...

.....

Κυριακὴ πρωΐ, ἑπτὰ ἡ ὥρα. Αὐτὸ εἶναι τὸ τέλος, τὸ τέλος μιᾶς ἀξιοθρήνητης πραγματικότητος.

Μάλιστα, τὰ τακτοποιήσα ὅλα γύρω. Τὸ ἴδιο καὶ μέσα μου. Κι' ἂν τὸν ἀκολουθήσω ἐκεῖ ὅπου πρῶτον τὸν ἔστειλα, ὅπου ἡ Γκέρτα μου, ἡ ἀγαπημένη «Στέπ», ὁ δυστυχισμένος "Ενρικ, ὅλοι μου οἱ νεκροὶ μὲ περιμένουν... Αὐτὸ θὰ συμβῇ ἡσυχά-ἡσυχά κι' οὔτε τόση δὲ ἀμφιβολία θὰ ὑπάρχῃ μέσα μου, κανέννας φόβος δὲ θὰ κάνῃ τὸ χέρι μου νὰ τρέμῃ κι' ἡ ἔγνοια τοῦ θανάτου δὲ θὰ μοῦ πνίγῃ τὴν καρδιά.

Διάβασα κάποτε γιὰ ἓναν ἄνθρωπο πὼς πέθανε χαρούμενος. Νά! χαρούμενη εἶμαι τώρα κι' ἐγὼ καὶ χαρούμενη θὰ πεθάνω. Τί παρηγοριὰ εἶναι γιὰ μένα νὰ ξέρω πὼς θὰ τελειώσουν ὅλα μου τὰ βάνανα, τί εὐχαρίστησι πού θὰ σκοτωθῶ ὄχι μὲ θυμὸ ἢ μὲ κατάνυξι ἢ μὲ φρένιασμα, παρὰ μὲ γαλήνη καὶ μὲ ξάστερο λογισμό!

Σὲ συγχωρῶ, Λουδοβίκο, καὶ συγχώρησέ με. "Όσο ἤξερες πόσα βάσανα τράβηξα, ἀφοῦ σώπαινα πάντα, ἄλλο τόσο ξέρω ἀνίσως καὶ σὺ βασανίστηκες καὶ βασανίζεσαι ἀκόμα. Ἀπὸ μιὰ περίεργη αὐταρέσκεια ἤμουν πάντα περήφανη, γιὰ τὰ βάσανά μου.

Αὐτὸ ἦταν: Ποθοῦσα ἀγάπη καὶ κανέννας δὲ μοῦδινε. Ἀλλὰ ἐγὼ δὲ μποροῦσα νὰ ζήσω χωρὶς ἀγάπη. Τὴν εἶχα ἀνάγκη.

"Αχ! γιατί προσπερνᾶνε οἱ ἄνθρωποι μὲ σκληρὲς καὶ κλεισμένες καρδιὲς ὁ ἓνας πλάϊ στὸν ἄλλον; Λουδοβίκο, ἔχετε πάρει κακὸ δρόμο... Μὴν προχωράτε. Γυρίστε πίσω! γυρίστε πίσω!....

Καὶ τώρα ἀντίο! ἀντίο! Χαιρετισμοὺς σ' ὅλους. Εἶμαι εὐχαριστημένη.

ΕΛΛΑ

Τελευταία σημείωσι τοῦ συγγραφέα. — Ἀπ' τὶς ἐφημερίδες τῆς Τρίτης, 17 Νοεμβρίου 1925, ἔμαθα πὼς τὴν Κυριακὴ τὸ βράδυ εἶχαν κι' ὅλας ἀνακαλύψει καὶ τὰ δύο πτώματα. Περιττὸν νὰ παραθέσω ἐδῶ λεπτομέρειες ἀπ' τὴν ἐκθεσι τῶν ἱατροδικαστῶν καὶ τῆς ἀστυνομίας. Κι' οὔτε ἀπὸ μέρος μου θέλω νὰ προσθέσω τίποτε.

ΤΕΛΟΣ